Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

DOKTORI DISSZERTÁCIÓ

BAUKO JÁNOS

Ragadványnév-vizsgálatok kétnyelvű környezetben

(Négy szlovákiai magyar település ragadványnévrendszere)

Nyelvtudományi Doktori Iskola
Doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Nyomárkay István egyetemi tanár
Magyar Nyelvészet Doktori Program
Doktori program vezetője: Dr. Kiss Jenő egyetemi tanár

A bizottság tagjai:

Elnök: Juhász Dezső a nyelvtudomány kandidátusa
Opponensek: Túriné Raátz Judit PhD.
Vörös Ottó kandidátus
Titkár: Vörös Ferenc PhD.
Tagok: N. Császi Ildikó PhD.
Varga Józsefné PhD.
Bíró Ferenc kandidátus

Témavezető: Dr. Hajdú Mihály egyetemi tanár

Budapest, 2007

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés ... 4

2. A ragadványnevekkel kapcsolatos általános kérdések ... 6

2.1. A ragadványnevek fogalma, létrejötte, története, rendszertani helye ... 6

2.1.1. A ragadványnév fogalma ... 6

2.1.2. A ragadványnevek keletkezése, létrejöttének okai ... 8

2.1.3. Ragadványnevek a személynevek történetében ... 10

2.1.4. Ragadványnevek a személynevek rendszerében ... 14

2.2. Tudománytörténeti előzmények ... 19

2.2.1. A magyar ragadványnév-kutatások története ... 19

2.2.2. A diákragadványnevek kutatásáról ... 26

2.2.3. Magyar ragadványnév-kutatások Szlovákiában ... 31

3. A kutatópontok ... 42

3.1. Izsa ... 43

3.2. Hetény ... 46

3.3. Dunamocs ... 48

3.4. Búcs ... 50

4. A gyűjtés módszere és forrásai ... 52

4.1. Az írott források ... 52

4.2. Aktív kérdező módszer ... 56

4.3. Kérdőíves módszer ... 58

5. A ragadványnevek elemzése ... 60

5.1. Az írott forrásokban szereplő megkülönböztető nevek ... 60

5.1.1. Az izsai írásbeli ragadványnevek ... 61

5.1.2. A hetényi írásbeli ragadványnevek ... 64

5.1.3. A dunamocsi írásbeli ragadványnevek ... 64

5.1.4. A búcsi írásbeli ragadványnevek ... 65

5.2. A ragadványnevek rendszere a névadás indítéka szerint ... 68

5.3. A ragadványnevek szociolingvisztikai vizsgálata ... 88

5.3.1. A szlovákiai magyarok kétnyelvűsége ... 88

5.3.2. Kétnyelvűség és ragadványnév-használat ... 90

5.3.3. A ragadványnév iránti attitűd ... 95
5.3.4. Nem és ragadványnév-használat ... 98
5.3.5. Életkor és ragadványnév-használat ... 99
5.3.5.1. Az alapiskolákban használatos diákragadványnevek ... 101
5.4. A ragadványnevek dialektológiai vizsgálata ... 119
5.4.1. Hangtani jelenségek ... 121
5.4.2. Jelentésbeli tájszóból származó ragadványnév ... 125
5.4.3. Valódi tájszavakból származó ragadványnevek ... 125
5.4.4. Ragadványneveket tartalmazó állandósult szókapcsolatok ... 127
5.5. A ragadványnevek névélettani vizsgálata ... 129
5.5.1. A ragadványnevek öröklődése ... 129
5.6. A ragadványnevek használata, névszerkezetekben való előfordulása ... 136
5.7. A ragadványnevek szófaji vizsgálata ... 143
5.8. A ragadványnevek morfológiai vizsgálata ... 147
5.8.1. A ragadványnév-alkotás módjai ... 147
5.8.2. A ragadványnevek szótagszáma ... 156
5.9. A ragadványnevek nyelvi kifejezőeszközeinek vizsgálata ... 157
5.9.1. Szemantikai eszközök ... 158
5.9.2. Szótani, hangtani és alaktani eszközök ... 160
6. Befejezés ... 163
7. Felhasznált irodalom ... 167
8. Mellékletek ... 200
8.1. Térkép ... 200
8.2. A család- és keresztnevek gyakorisági mutatója ... 200
8.2.1. Az izsai család- és keresztnevek gyakorisági mutatója ... 201
8.2.2. A hetényi család- és keresztnevek gyakorisági mutatója ... 205
8.2.3. A dunamocsi család- és keresztnevek gyakorisági mutatója ... 208
8.2.4. A búcsi család- és keresztnevek gyakorisági mutatója ... 212
8.3. A ragadványnevek mutatója ... 215

1. Bevezetés

A személynevek (antroponimák) a szókészlet szerves részét alkotják, mindennapi életünkben gyakran használatos, fontos nyelvi jelek, az alapszókincsünkbe tartoznak. Egy régi mondás szerint – nomen est omen 'a név jósjel, végzet' – nevünkben hordozzuk a sorsunkat.

A magyar névtudományban a személynevek különböző típusainak kutatása gazdag múltra tekint vissza. A ragadványnevekkel foglalkozó szakirodalom bőséges, de Szlovákia magyarlakta területein kevésbé vizsgálták a kutatók ezt a névtípust; néhány rövidebb tanulmány látott csak napvilágot. Ezért fontosnak tartottam újabb települések ragadványnév-rendszerének bemutatását, névadási és névhasználati hagyományainak, változásainak megörökítését.

Kutatásom célja elsődlegesen a szlovákiai magyarok ragadványnév-használatának tüzetesebb vizsgálata volt. Elsősorban a felnőttek névhasználatával foglalkoztam, de a diákok névadási szokásait is érintettem. A kutatópontokat az egységes magyar nyelvterületről választottam. A Komáromi járás négy szomszédos községében (Búcs, Dunamocs, Hetény, Izsa) gyűjtöttem a névanyagot. A vizsgált települések helyi lakosságának döntő többsége magyar nemzetiségű, hasonló lélekszámmal rendelkeznek, egy tájegységbe tartoznak, egymáshoz közel helyezkednek el. A ragadványnevek állományára, nyelvi milyenségére hatással van a magyar–szlovák kétnyelvű környezet, ezért munkámban a névanyagban fellelhető kontaktusjelenségeket is vizsgáltam.

A dolgozat első részében elméleti kérdésekkel foglalkozom: a ragadványnévnek a fogalmával, kialakulásával, a személynevek történetében és rendszerében elfoglalt helyével. A vonatkozó szakirodalom alapján áttekintem a magyar ragadványnév-kutatások történetét, s ezen belül a szlovákiai magyar nyelvterületen folytatott ragadványnév-vizsgálatokat. Ezek után bemutatom a kutatópontokat, majd az anyaggyűjtés módszereit és forrásait tárgyalom. A következő fejezetekben a felnőttek ragadványneveit rendszerezem különböző szempontok szerint. Mind a diakrón, mind a szinkrón névanyagot elemzem. Vizsgálom az írott forrásokban található írásbeli ragadványneveket, az élőnyelvben használatos szóbeli ragadványnevek névadási indítékait, a névanyagban fellelhető szociolingvisztikai, dialektológiai, etimológiai, névélettani, szófajtani, morfológiai, stilisztikai sajátosságokat. Összevetem a felnőttek és diákok névanyagát, s rámutatok a két korosztály ragadványnevei közötti különbségekre, az eltérő névadási és névhasználati sajátosságokra. Az egyes falvak névadási, névhasználati szokásait összehasonlítom, a névanyagban megtalálható egyezéseket és eltéréseket statisztikailag is szemléltetem. A felhasznált szakirodalom-jegyzék után a mellékletben

szerepel az egyes falvak (mai) család- és keresztneveinek gyakorisági listája, s a ragadványnevek mutatója, amely megkönnyíti a munka kezelhetőségét.

2. A ragadványnevekkel kapcsolatos általános kérdések

2.1. A ragadványnevek fogalma, létrejötte, története, rendszertani helye

2.1.1. A ragadványnév fogalma

A ragadványnév terminus technicus használata csak a 20. század második felében vált általánossá a névtani irodalomban. A fogalom ugyan jóval korábban felbukkan, de használata következetlen. A terminussal kapcsolatban SZILÁDY ÁRON nyilatkozik elsőként a Magyar Nyelvőr második számában: „Semmivel se méltathatjuk csekélyebb figyelemre az úgynevezett gúnyneveket. Döbrentei ezeket ragadt neveknek mondja valahol. Én a nép közt a „csúfnéven" kívül ragadvány névnek szintén hallottam a gúnynevet, s megvallom, nem tartom helytelen nevezetnek" (SZILÁDY 1873: 12).

A névtípust (ragadványnév) jelölő terminus következetlen használatára LŐRINCZE LAJOS hívta fel a figyelmet: „… a melléknév, megkülönböztető név, ragadványnév, gúnynév műszót szoktuk használni, meglehetősen következetlenül" (LŐRINCZE 1951: 68). E megnevezéseken kívül ismert volt a csúfnév, ragadt név, ragadék név is.

A következőkben vázlatosan áttekintjük, miként magyarázzák a ragadványnév fogalmát az egyes szerzők, illetve szótárak.

A Magyar nyelv értelmező szótára szerint a ragadványnév: „Valakinek a hivatalos nevével együtt használt, emlegetett, származásra, foglalkozásra vagy valamely jellemző tulajdonságára utaló, többnyire tréfás, vagy gúnyos megkülönböztető név, amely nemzedékek során a hivatalos név részévé is válhat" (ÉrtSz. 1961: V, 891). A ragadványnév azonban nem mindig szerepel a hivatalos névvel együtt, vannak ugyanis önmagukban használt ragadványnevek, melyek a hivatalos név helyett állnak. Funkciójuk a megkülönböztetés, de ez nem csupán származásra, foglalkozásra és tulajdonságra vonatkozhat.

TÓTH KATALIN kezdte meg a Magyar Nyelvjárásokban a ragadványnév fogalmának tisztázását: „Véleményem szerint a ragadványnév a legtágabb kategória, összefoglaló, gyűjtő név, s a különböző névfajták ennek alcsoportjai (…) a megkülönböztető-, a gúny- és csúfneveket együttesen nevezem ragadványnévnek" (TÓTH K. 1966: 96–97). BALOGH LÁSZLÓ szintén igyekszik megszüntetni a terminológiai következetlenségeket: „A ragadványnév műszót, függetlenül a név szerepétől, eredetétől és használati formájától, általános értelemben alkalmazom mindazokra a nevekre, melyek a hivatalos nevek mellett, vagy azok helyett állnak" (BALOGH 1966: 110).

FEHÉRTÓI KATALINnál a következőket olvashatjuk: „A szó szerint értett ragadványnév lehet gúnynév, becenév, szavajárási név, házinév, úgynevezett belső keletkezésű (a családon belül adott) név, középkori egy elemű személynév mellett minden második, harmadik elem stb. – azaz minden olyan név, mely nem hivatalos, hanem csak „ráragadt" a személyre. A ragadványnév összefoglaló elnevezésnek fogható fel, melyen belül bizonyos csoportosításokat lehet végezni" (FEHÉRTÓI 1966: 464).

ÖRDÖG FERENC meghatározásában az írásbeli ragadványnevekre is felhívja a figyelmet, s a szóbeli ragadványneveket a név hangulata alapján csoportosítja: „Ragadványnévnek nevezem mindazokat a nem anyakönyvezett neveket vagy névszerű szókat (pl. fia): a) amelyek a hivatalos iratokon, mint megkülönböztető szerepű nevek szerepelnek; b) amelyek a szóbeli névrendszerben működnek, akár mint közömbös hangulatú ragadványnevek, akár mint expresszív hangulatú, elismerést, kedveskedést kifejező bóknevek, illetőleg csúfolódó hangulatú gúnynevek" (ÖRDÖG 1973: 154).

BALÁZS JUDIT a funkcionális szempontot helyezi előtérbe a fogalom meghatározásánál: „…ragadványnévnek tekinthetünk minden olyan névelemet, amely egy közösség névhasználatában valamiféle funkcionális okból a megnevezettt személyhez tapadt, saját vezetéknevén és keresztnevén, illetőleg annak becéző alakváltozatain kívül előfordul a megnevezésben, figyelmen kívül hagyva a név kialakulásának az idejét, hangulati tartalmát, örökölhető voltát, névkapcsolatait stb." (BALÁZS JUDIT 1982: 8).

HAJDÚ MIHÁLY a többi személynévfajtától igyekszik elhatárolni a ragadványneveket: „Azokat a névelemeket, amelyeket a hivatalos kereszt- és családneveken, valamint a beceneveken kívül az emberek adnak egymásnak bármilyen szándékkal, ragadványneveknek nevezzük. Ezeknek keletkezéséhez mindig valamilyen közösség kell, amelyben személyesen ismerik egymást az elnevezettek és elnevezők" (HAJDÚ 1994: 43).

A Magyar értelmező kéziszótár újabb kiadásában a ragadványnév címszónál a következő meghatározást olvashatjuk: „A hivatalos név helyett vagy vele együtt használatos (tréfás vagy gúnyos) megkülönböztető személynév (pl. *Görbe* Balogh István)" (ÉKsz. 2003: 1117).

Újabban FEHÉR KRISZTINA próbálta definiálni a ragadványnév fogalmát: „A jelenkori (értsd: a családnevek hivatalossá tétele utáni) névanyagot tekintve – függetlenül a nevek használati fórumától és szerepétől – ragadványneveknek azokat a nem hivatalos névadással keletkezett, tehát az adott beszélőközösségtől származó személyneveket tekintem, amelyek a teljes hivatalos név vagy annak valamelyik tagja (családnév, keresztnév) és változata (becenév) mellett, illetve azok helyett állnak. A családnevek hivatalossá tétele előtti időszak

vonatkozásában – a név szerepétől függetlenül – ragadványnévnek tekintem a beszélőközösségtől származó, a keresztnevek mellett megjelenő vagy azokat a használatban felváltó személyneveket (de nem családneveket)" (FEHÉR K. 2004: 75).

A ragadványnév terminus használata a szakirodalomban mára állandósult.

A szlovákiai magyarok körében a ragadványnév terminus kevésbé használatos és ismeretes. A kutatásaim során többször megtörtént, hogy az adatközlők nem ismerték, először hallották a szót. Ragadványnév helyett a diákok körében gyakoribb a *becenév* műszó használata, a felnőtteknél pedig településektől függően a *csúfnév, gúnynév, melléknév, becenév, tapadéknév, megkülönböztető név* kifejezés. A ragadványneveket a kutatópontjaimon *csúfnevek*nek hívják, ritkábban használatos a *megkülönböztető név* vagy *melléknév* megnevezés. A *csúfnév* és *ragadványnév* terminus között különbséget kell tennünk. A *ragadványnév* összefoglaló elnevezésnek fogható fel a megkülönböztető neveknél (hiperonima), jól megférnek benne a különböző alkategóriák (hiponimák): csúfnevek, kedveskedő nevek stb. (vö. TÓTH K. 1966: 96). A *csúfnév* megnevezés nem mindig helyénvaló, hiszen a ragadványnevek egy része kedveskedő, illetve neutrális hangulatú, gyakran csak az egyes személyek családi hovatartozását mutatja. A ragadványnév−csúfnév terminus közötti különbséget a hiperonímia–hiponímia dichotómiával szemléltethetjük. Azonos jelentésmezőbe tartozó lexémákról van szó. A ragadványnév összefoglaló elnevezés, hiperonima a megkülönböztető neveknél. Azonos szemantikai szinten áll a személynév egyéb típusaival: a család-, kereszt- és becenévvel. A csúfnév a ragadványnevek rendszerébe tartozik, alkategória, tehát hiponima a ragadványnév terminushoz viszonyítva.

2.1.2. A ragadványnevek keletkezése, létrejöttének okai

A ragadványnevek keletkezését MÁRTON GYULA az ember ősi névadási ösztönével magyarázza: „Egyébként azt hiszem, nem tévedek, ha a gúny- és mellékneveket azzal az ősi névadási móddal hozom kapcsolatba, mikor az illetőnek valamilyen testi vagy lelki sajátsága vált névvé. A nép kifogyhatatlan humora és az azonos nevűek megkülönböztetésének szüksége tehát nem tekinthető e nevek keletkezési okának. Az említett két tényező valószínűleg csak elősegítette, jobban mondva csak biztosította ősi névadási módunk e csökevényének vitalitását, fennmaradását" (MÁRTON 1945: 89). A nevek keletkezésében tehát a név és viselője közötti szerves kapcsolatnak az igénye is szerepet játsz(hat)ott.

A ragadványnevek létrejöttének egyik oka értelmi motiváción alapul. A gyakran ismétlődő család- és keresztnevek egy közösségen belül nem képesek az egyén pontos

identifikálására. „A személynevek eredeti funkciója egy-egy személy egyértelmű azonosítása és megkülönböztetése. Ezt a funkciót a személynév csak addig képes betölteni, amíg túlságosan sok azonos nevű személy térbeli és időbeli közelsége zavaró poliszémiát nem eredményez” (J. SOLTÉSZ 1979: 46).

A mi kutatópontjainkra is jellemző, hogy az azonos család- és keresztnévvel rendelkező személyeket ragadványnévvel különböztetik meg. Ezt illusztrálja az egyik adatközlő megnyilatkozása is: *„A falunak, minimum hetvenëgy százalíkának vót mëkkülömbösztető neve, izsaji kifejezís alapján – csúfneve... Ezëk a nevek: Kurucok, Némëtëk, Vargák, Juhászok lakták a kösségët eredetbe kezdettű. Ugyë és vót példáú Varga László, tizënhét-tizënnyóc-húsz Varga László vót a faluba. Ugyë kezdedbe a nagyapátú a fijájig, a unokájig és aszt mindíg më köllött külömbösztetnyi, hogy mëjik Varga Lászlót keresëm. Ezír ebbű együttek ki a mëkkülömbösztető nevek. A tőzsgyökeres izsajijaknak mindënek vót csúfneve.”* Néha nehézséget jelent a falubelinek a hivatalos név hallatán azonosítani a jól ismert, ragadványnévvel emlegetett személyt. Egy további adatközlő magyarázatát idézve: *„...mert ha valaki valakit keresëtt, aszongya: kírem a Izsák Ferit. Hát mëjiket? A izét a Fëcske Ferit, a Bizsák Ferit?... A Kurucokbú annyi vót minn a csuda, Németbű vót sok és Vargábú më rengeteg. Nem csinátak ebbű tragédiját, mindënki tuggya őtet hoty híják.”*

ÖRDÖG FERENC göcseji és hetési gyűjtéséből kiderül, hogy a ragadványnevek keletkezése és használata nem áll szükségképpen egyenes arányban a családnevek megterhelésével: „lehet olyan személynek is ragadványneve, akinek a vezetékneve nem tartozik a leggyakoribbak közé” (ÖRDÖG 1973: 152). A közösség tréfálkozó, csúfolódó hajlama, névadási vitalitása is befolyásolja a ragadványnevek keletkezését. Az érzelmi motiváció játszik szerepet az újabb nevek létrejöttében. A ragadványnévadás hagyománnyá, divattá válhat. Egy adatközlőm szavaival élve: *„Könnyű vót csúfnevet kapnyi, mert valaki ráragasztotta, a másik më kapott rajta... inkáp tëttek hozzá, min vëttek ē belűle. Akit Gútán më nem bicskáznak és Izsán ki nem csúfónak asz szërëncsés embër.”*

A névadás antropológiai jellegzetességnek tekinthető. A ragadványnevek keletkezéséhez mindig valamilyen közösség kell, ahol az emberek a hivatalos nevükön kívül szívesen adnak egymásnak újabb neveket. Tehát a ragadványnevek kialakulásának okai: a homonímia elkerülése, a hagyományőrzés, a közösség humora, jellemző ereje, az emberek névteremtő vitalitása. A névválasztásban fontos szerepe van a névadó agyában lejátszódó kortikális folyamatoknak, nehéz lenne azonban megmagyarázni hogyan történik a név előhívása, de a névprodukció bizonyára több tényezővel is összefügg. A névválasztásban a nyelvi (lingvális) és nyelven kívüli (extralingvális) tényezők is szerepet játszanak.

Bizonyos esetekben az egyének védekezni próbálnak a ragadványnévadás ellen, gyakran eredménytelenül. Rábaszentandrásban „néha tudatosan törekszenek a ragadványnevek kialakulásának megakadályozására a ritkább keresztnév választásával" (BALÁZS JUDIT 1982: 19). Gát községben is feljegyeztek egy esetet: „a községben élt valamikor a selypítő, Pösze Bak Mihály, aki a faluba beköltözött valamennyi új lakónak ragadványnevet adott. Egyik alkalommal valaki nem akart ebben a megtisztelésben részesülni. Azt ajánlották neki, hogy a kocsmában fizessen áldomást Bak Mihálynak, és akkor nem kap csúfnevet. Amikor Pösze Bak már alaposan felöntött a garatra, megvizsgálta a fiatalembert: – Ne félj, fiam, nem adok neked nevet. – Azóta a hajdani ifjú leszármazottait *Nefélj* ragadványnévvel illetik a faluban" (BOTLIK 2001: 207).

2.1.3. Ragadványnevek a személynevek történetében

A személynevek (és helynevek) kutatása mindig kitüntetett szerepet játszott a névtudomány történetében. BENKŐ LORÁND a következőképpen fogalmazta meg a személynévkutatás szükségességét: „A személynévvizsgálat a társadalmi tudományok sorának a többivel egyenértékű tagja […] a névadást nem lehet elszigetelten, csupán a nyelvi anyag alapján vizsgálni, hanem fel kell deríteni a nyelvi és névadásbeli jelenségek okait, indítékait, társadalmi alapjait […] a személyneveket mint a társadalom termékeit kell szemlélnünk" (BENKŐ 1949: 245–246).

A személynevek az emberek egymástól való megkülönböztetésére és identifikálására szolgálnak. „Személyneveknek tekintjük az élő vagy valaha élt emberek megjelölésére, azonosítására használt szavakat vagy szavak csoportját" (HAJDÚ 1994: 17).

A személyneveket több szlovák és cseh kutató a bionimák (élőlények nevei) alcsoportjaként tárgyalja (BLICHA – MAJTÁN 1986, BLANÁR 1996, ŠRÁMEK 1999). ŠRÁMEK (1999: 164–165) a bionimák közé sorolja az antroponimákat, álantroponimákat (pl. babanevek, mesebeli szereplők nevei), teonimákat (pl. Allah), zoonimákat (ezen belül igazi és álállatneveket különböztet meg) és fitonimákat (pl. fanevek).

A különböző nyelvekben eltérő módon értékelhetik egyes nyelvi elemek tulajdonnévi (személynévi) jellegét. Az individuális, egyéni antroponimák mellett ún. kollektív, csoportos személyneveket is megkülönböztetnek (l. KUNZE 2000: 10, SUPERANSKAJA 1973: 174–178, ŠRÁMEK 1999: 164). Ide tartoznak az etnonimák (népnevek, pl. *Maďar* 'magyar', *Nemec* 'német', *Poliak* 'lengyel', *Rus* 'orosz', *Slovák* 'szlovák') és a lakossági nevek (a helység lakosainak a megjelölése, pl. *Bratislavčan* 'pozsonyi lakos, Pozsonyból származó', vagy a

falu lakosainak ragadványnévi jellegű névcsúfolója: pl. Peredmér – Predmier – lakosait *Korenári* 'tőzsgyökeresek' néven emlegetik, mert erős lokálpatrióták, az idegeneket nem fogadják szívesen a faluban). Tehát nemcsak egyes személyeknek, hanem az egyes falvaknak, illetve lakosainak is vannak ragadványnevei. Már JANKÓ JÁNOS említ ilyen kollektív gúnyneveket, mint pl. *Boszna, Gólya, Meszes, Tatár* stb. (JANKÓ 1892: 129).

A névkutatás kimutatta, hogy a legrégibb személynevek közszavakból származnak és mindig valamilyen utalást találunk bennük első tulajdonosukra. Az első magyar személynevek a IX. századból maradtak fenn. Ekkor minden személy csak egy nevet viselt, ezért az akkori névrendszert egyeleműnek nevezzük. A név szoros kapcsolatban állt a név viselőjének külső vagy belső tulajdonságával: *Erős, Fekete, Nagy, Szép, Füles* stb. (l. PAIS 1966, KÁLMÁN 1989: 43–46). Ezek az egyén halála után megszűntek, nem öröklődtek, sőt az egyén élete során megváltozhattak: ha a személy új életkörülmények közé került, könnyen új nevet kaphatott a közösség névadási szokásainak megfelelően. Ezt példázza GÁRDONYI GÉZA Egri csillagok című regényének részlete, amelyben Szarvaskő várának kapitánya így beszél a török katonák névadásáról: „A tisztjeiket is csak a maguk dandárában ismerik név szerint. De ez a név is nem a tiszteké, hanem maguk csinálják. Ha például nagy orrú a tiszt, akár Ahmed annak a neve, akár Hasszán, azt ők maguk között Nagyorrúnak vagy Elefántnak hívják. Ha veres hajú, akkor Mókus a neve, vagy Vörösréz. Ha sovány és hosszú lábú, Gólyának mondják. És másféleképpen. Mindenkinek az a neve ottan, amiről esetleg legkönnyebben megismerhetők. Egy tisztjüknek Böffencs a neve, mert böfögve beszél" (GÁRDONYI 1960: II, 188).

A magyar személynévadás legősibb típusát pogánykori világi névadásnak nevezzük. Több kutató is említi, hogy a pogánykori nevek rokonságban vannak a ragadványnevekkel. KERTÉSZ MANÓ szerint „a pogány nevek egy része a keresztény név mellett ragadványnévül tovább él" (KERTÉSZ M. 1938: 2). BENKŐ LORÁND a pogánykori nevek egy részére a világi-ragadványnévi terminust használja (BENKŐ 1967: 382). KÁLMÁN BÉLA az eredeti, egyelemű nevek jelentékeny részét szintén ragadványnévi eredetűnek tartja (KÁLMÁN 1989: 94).

A kereszténység felvétele után, a XIII. század táján vált uralkodóvá az egyházi eredetű névadás. 1279-ben a budai zsinat kimondta, hogy nevet csak pap adhat. Főleg a Biblia nevei közül választották ezeket. A mártírok és szentek részletes felsorolását az ún. martirológiumok tartalmazták. Lazult a kapcsolat a név és viselőjének tulajdonságai között. Ha valaki a keresztségben új nevet kapott, legtöbbször elhagyta pogány nevét. Így tett István király a Vajk névvel. Néha a kétféle név együtt szerepelt, az egyházi névelem elé került az egyén pogány neve (Aba Sámuel).

Az öröklések és egyéb nyilvántartások miatt szükségessé vált, hogy egy-egy embernek

egész életében azonos maradjon a neve. Az öröklődő családnév nagymértékben segítette a személyek azonosítását, nemzedékről nemzedékre biztosította az állandóságot a családok leszármazásának jelölésében. A XIV. és XVII. század között fokozatosan stabilizálódott a kettős névrendszer (l. KÁLMÁN 1989: 66). „A XVIII. századra már annyira állandókká és öröklődőkké váltak a családnevek Magyarországon, hogy csak a rablók, tolvajok változtattak időnként tudatosan nevet. Mégis ennek a századnak a végén, 1787-ben adott ki egy rendeletet II. József, amelyben a családnevek használatát kötelezővé és megváltozhatatlanná tette" (HAJDÚ 1994: 41). A családnevek öröklődését az anyakönyvezés stabilizálta.

„A kételemű névadás (családnév + keresztnév) kialakulása a világi és egyházi névadás sajátos egységbe olvadását jelentette, hiszen a családnevek többnyire a spontán névadásból létrejött ragadványnévből, a keresztnevek pedig egyházi eredetű személynevekből jöttek létre. A megkülönböztető második névelem, az eredeti ragadványnév, amely jelzőként járult a keresztnévhez – s ezért megelőzte azt –, természetesen csak később vált igazi családnévvé" (KISS J. 1995: 279).

BENKŐ LORÁND *A régi magyar személynévadás* c. munkájában a keresztnevek mellett álló másodlagos személyneveket négy nagyobb csoportra osztja a szerint, mi szolgál a név alapjául: *A)* az apa egyelemű neve, *B)* a helység neve, ahol a személy birtokos, *C)* a nemzetségnév, *D)* a világi névadáson alapuló ragadványnév. Az utóbbi kategórián belül három altípust különböztet meg: a) külső vagy belső tulajdonságra, b) nemzetiségre, c) tisztségre, foglalkozásra utaló ragadványneveket. A szerző a családnevek egy részét ragadványnévből eredezteti: „… a ragadványnevek, noha kezdetben csak az egyén másodlagos jelölői voltak, a családnevekkel mégis szoros és erős kapcsolatban vannak s a magyar családnevek egy részének: a világi névadáson alapuló családneveknek közvetlen előzményeiül tekinthetők" (BENKŐ 1949: 12).

Az egyén megnevezésére a keresztnéven kívül gyakran két másodlagos névelem is rendelkezésre állott: egyrészt az egyénhez mindenkor kapcsolódható ragadványnév, másrészt az apától örökölt családi név (BENKŐ 1949: 22). A két másodlagos névelem küzdelme már korán észlelhető: 1364: *Paulum dictum Zagyurwago alio nomine filetlenpal*, 1561: *Zakach Istwan* kyt *Osway Istwan*nak is hynak, 1656: *Georgius Tot alias Pasztor*, 1706: *Kis Fekete Albert, Virág Szőts Joseff* stb. Az *alias*-nevek azt az állapotot tükrözik, amikor az egyénnek három neve van. A családnév mellett álló harmadik differenciatív névelem a régebbi világi-ragadványnévi típus egyenes folytatója (BENKŐ 1967: 382). Az anyakönyvezés stabilizálta a családnevek öröklődését, de a családnéven kívüli harmadik, sőt néha negyedik névelem kialakulása, fejlődése máig tart.

Később az idők során újra szükségessé vált egyéb nyelvi eszközzel is megkülönböztetni az egyéneket. Az újabb ragadványnevek létrejöttének egyik oka az azonos család- és keresztnevek elszaporodásának indukáló hatásában keresendő: „Ha egy közösségen belül igen sokan viselik ugyanazt a családnevet, akkor a név már nem tudja betölteni eredeti funkcióját: új jegy hozzáadása szükséges az eddigiekhez, vagy pedig az eddiginek másik jeggyel való pótlása... Azokban a falvakban, ahol sokan viselik ugyanazt a családnevet, szinte minden esetben nagyszámú megkülönböztető nevet is lehet találni. Különösen így van ez akkor, ha a név második eleme, a keresztnév sem segíti elő a megkülönböztetést" (LŐRINCZE 1951: 69). Ez a névadás értelmi jellegen alapul. „A kettős név nem teljesíti már funkcióját, ezért egyedítés céljából a ragadványnév társadalmi szükségletet elégít ki" (KÁLMÁN 1989: 95).

A lélektani okok szintén fontos szerepet játszanak a névadásban, a névadó közösség tréfálkozó, csúfolódó hajlama is befolyásolja a ragadványnevek keletkezését. „A ragadvány-névrendszer önmagát építő, megújító erejével… kiterjed olyan nevekre is, amelyeknél a homonimia veszélye nem áll fenn" (B. GERGELY 1977: 19).

A ragadványnevek falun nagyobb jelentőséggel bírnak, mint városon, mivel itt az emberek jobban ismerik egymást, nagyobb szükség van a személyek pontos megkülönböztetésére. E nevek keletkezéséhez mindig valamilyen közösség kell, ahol az emberek a hivatalos nevükön kívül szívesen adnak egymásnak újabb neveket, ez ősi emberi tulajdonság.

Az azonos nevű személyek ragadványnevekkel való megkülönböztetése már a bibliai időkből fennmaradt. A Bibliából tudjuk, hogy Ézsau ragadványneve Edom 'vörös' volt. A 13 Júdást ragadványnév segítségével különböztették meg: *Barrabas, Simon* (az apa megnevezésével), *Galileai* (lakóhelyről), *Iskarióta* (származási helyről), *Maccabeus* (népcsoporthoz tartozás alapján), *Taddeus* (keresztnévből vagy jellemnévből 'bátor' származhat) *stb.* Ismerünk történelmi személyiségeket, uralkodókat, akik ragadványnevükön váltak híressé (l. HAJDÚ 1994: 43–44). A Római Birodalomban gyakran használtak cognomeneket 'ragadvány-név': pl. Publius Ovidius *Naso* 'nagy orrú', Marcus Antonius *Orator* 'közbenjáró, szószóló', Marcus Annaeus Seneca *Rhetor* 'szónok', Gaius Cotius Silius *Italicus* 'Italica, hispániai városból való', Marcus Tullius *Cicero* 'borsótermesztő, vagy bibircsókos arcú', *Barbatus* 'szakállas', *Brutus* 'érzéketlen', *Rufus* 'vörös'. Gaius Caesar Augustus még gyermekkorában kapta a *Caligula* 'csizmácska' cognoment. Quintius Fabius Maximus Verrucosus *Cunctator* 'tétovázó, késlekedő' ragadványnevét a II. Pun Háború idején (Kr. e. 218–201) kapta, mert nem támadta meg Hannibál jóval erősebb lovasseregét, rendszeresen kitért a döntő ütközet elől (l. HAJDÚ 2003: 205–207). Afrikai hadjáratáért kapta ragadványnevét Publius Cornelius Scipio *Africanus,* s ázsiai győzelmeiért Lucius Cornelius Scipio *Asiaticus.* Az azonos

keresztnevű fejedelmeket gyakran ragadványnevekkel különböztették meg: a Jánosok közül ismert *Földnélküli, Félelemnélküli, Jó, Jámbor.*

A magyar történelemből ismert ragadványneveket BALÁZS MARGIT tette közzé *Haza Bölcse, a Bolond Gróf és a többiek. Ragadványnevek történelmünkben* (2001) c. könyvében. A középkori királyok közül Könyves Kálmán (1074–1116) kimagasló műveltsége miatt kapta ragadványnevét. II. Ulászló (1456–1516) királyunkat szavajárási ragadványnévvel látták el: *Dobzse* (cseh *dobře* 'jól van') *László.* A komáromi vár egyes részeinek megnevezései uralkodók nevét őrzik (*Ferdinánd-kapu, Lipót-kapu*), akik ragadványnevet is viseltek. I. Ferdinánd (1503–1564) a *Fitos Pelbárt* ragadványnevet kapta. A királyt Pekry Lajos 1537-ben, egy lakomán nagy, horgas orra miatt nevezte el így. Amikor eljutott a név Ferdinánd fülébe, a gúnyolódás miatt bosszút állt. Elfogatta Pekryt és börtönbe vettette. A magyar országgyűlés több ízben is kérte szabadon bocsátását, de Ferdinánd csak nyolc év múlva kegyelmezett meg. A katonák egykori bálványa, a csaták hőse, Horvátország és Szlavónia valamikori bánja a fogságból félig vakon, megtörve tért haza (BALÁZS M. 2001: 47). I. Lipótnak (1640–1705) több ragadványneve volt: *Ausztriai Herkules, Magyar Jupiter, Nagy Lipót, Teveszájú Lipót, Törökverő Mars.* Ezek közül két nevet (*Nagy Lipót, Törökverő Mars*) azért kapott, mivel kiűzte a törököket Magyarországról. A *Teveszájú Lipót* ragadványnevet állítólag azért érdemelte ki, mert örökölte Habsburg ősei jellegzetes előreugró, duzzadt alsó ajkát, amely annyira nagyra nőtt, hogy kortársai csak e néven gúnyolták őt. A *Magyar Jupiter* név a magyar rebellisek legyőzése alkalmából veretett emlékérmét idézi fel, melyen I. Lipót Jupiterként – az ókori Róma legfőbb istene, védelmezője – jelenik meg: egy repülő sason ül, egyik kezében az országalmát, a másik kezében isteni fegyverét, a villámot tartja. Az alakját körülvevő koszorúban Thököly Imre híveitől elfoglalt várak és városok alaprajza látható (BALÁZS M. 2001: 13, 115, 143, 195).

2.1.4. Ragadványnevek a személynevek rendszerében

A személynevek rendszert alkotnak, „az egyes névtípusok kölcsönös összefüggésben állanak egymással, változásaik kölcsönösen befolyásolják egymást" (B. GERGELY 1977: 8).

A magyar névtudomány rendszerint a következő négy személynévtípust különbözteti meg: család-, kereszt-, bece- és ragadványnevek. A négy személynévtípus között összefüggések mutatkoznak. A részrendszerek hatnak egymásra. Szorosabb a kapcsolat a kereszt- és becenév, valamint család- és ragadványnév között. „A személynevek fajtái a névrendszeren belül többé-kevésbé szoros kapcsolatban vannak egymással. Közismert tény,

hogy a családneveket a személynevek többi fajtái közül a legtöbb szálú kapcsolat a ragadványnevekhez fűzi" (B. GERGELY 1981: 81–82).

Diakrón szempontból a családnevek egy része kereszt- (*Albert, Antal, Balázs, Bálint, János, Máté, Menyhárt, Pál, Péter, Sándor* stb.), bece- (*Benkő, Bencúr, Gergő, Józsa, Ladó, Mikó, Zsigó* stb.) vagy ragadványnévből ered. VINCENT BLANÁR *Teória vlastného mena* (A tulajdonnév elmélete) c. könyvében a pozsonyi választópolgároknak 1964-ben összeállított névlistája alapján 156 olyan családnevet sorol fel, melyek a *Pavel* (Pál) keresztnévből származnak, alapelemük a *Paul-, Pav-* és a *Pal-*: *Paul, Paulík, Pauliny, Paulis, Pavel, Pavko, Pavlíček, Pavlína, Pálfy, Pálik, Palkovič, Páll, Palo* stb. (BLANÁR 1996: 146–147). A kereszt- és becenévből eredő családnevek népes csoportját képezik az egyes tájegységek, települések névanyagának. Példaként említhetjük, hogy a XVII. század elején (1614) Csíkszékben a leggyakoribb 35 családnév közül 25 keresztnévi eredetű volt: *András, Antal, Balázs, Bálint, Barabás, Benedek, Ferenc, Gál, Gergely, György, Imre, István, János, Kelemen, László, Lukács, Márton, Máté, Menyhárt, Mihály, Miklós, Pál, Péter, Sándor, Tamás* (l. HAJDÚ 2003: 847). A felsorolásból is láthatjuk, hogy mindenekelőtt a férfikeresztnév (apanév) válhatott családnévvé. Női keresztnév (anyanév) ritkán szerepelt családnévként (l. NYIRKOS 1999). A középmagyar korban az összes keresztnévnek majdnem egyharmada becézett formában lett családnév (HAJDÚ 2003: 814): *Bene, Benkő, Bertók, Gergő, Józsa, Kriszta, Ladó, Petrás, Sebők, Zsigó stb.* Sok becenévi alakot a családnevek őriztek meg számunkra. Például a *Miklós* keresztnévből a következő becenévi családnevek alakultak ki: *Mika, Mike, Mikcse, Miksa, Mikes, Mikeska, Mikecs, Mikse, Mikó, Mikos, Mikus stb.* (vö. KÁLMÁN 1989: 76–77, MAJTÁN–POVAŽAJ 1998: 180).

A becenevek hivatalosan anyakönyvezett keresztnevekké is válhatnak. Példaként említhetjük a *Katalin* és *Benedek* anyakönyvezhető becéző alakváltozatait: *Kata, Katarina, Katica, Katinka, Kató, Katrin; Bende, Bene, Benke, Benkő, Benő* (l. LADÓ–BÍRÓ 1998). Amerikában gyakori, hogy híres emberek családnevei keresztnévként anyakönyvezhetők, pl. *Calvin, Franklin, Jefferson, Washington* (vö. J. SOLTÉSZ 1979: 50).

Egyes kutatók a bece- és ragadványnevek között átmeneti réteget különböztetnek meg. MILOSLAVA KNAPPOVÁ szerint a bece- és ragadványnevek határán álló nevek kétféleképpen interpretálhatók, mindkét személynévfajtába besorolhatók. Két alapvető típusról ír: 1. A keresztnév átalakul, deformálódik, s a végső forma gyakran azonos a közszavakkal vagy más tulajdonnevekkel: pl. *Králik* 'nyúl' < Klára, *Fikus* 'fikusz' < Filip, *Andromeda* < Andrea. 2. Játékos rímelés eredményeként jön létre a név: pl. *Doktor* < Viktor, *Panna* 'szűz' < Hanna, *Pikola* < Nikola (KNAPPOVÁ 2000: 214–215). HAJDÚ MIHÁLY a keresztnevekből származó

csúfoló jellegű nevek többségét a becenevek között tárgyalja, de azokat, amelyeknél az alapnév nehezen következtethető ki a ragadványnevekhez sorolja: Gabriella > Gabi > *Biga,* Emese > *Memő,* Tímea > Time > *Die Zeit,* Eszter > *Öszterreicher,* Anasztázia > *Kanaszta,* Mónika > *Monokli,* Szandra > *Szalamandra* (HAJDÚ 1994: 46). Az Általános és magyar névtan c. monográfiájában a becenevek tárgyalásakor többször megemlíti, hogy a névadást nemcsak a keresztnév indukálhatja, hanem a köznévnek is szerepe lehet a névalakulásban: pl. *Banda* < András, *Cica* < Ica, *Kaja* < Klára (még az 'élelem' jelentésű argóbeli közszó megjelenése előtt létezett becenévként), *Pityóka* ('burgonya' jelentése is lehet) < Pityu, *Szilva* < Szilveszter stb. Leginkább a becenévként használt közszavak és tulajdonnevek típusba tartozó példái foghatók fel ragadványneveknek (l. HAJDÚ 2003: 718–721). A bece- és ragadványnevek alaki tekintetben sok esetben hasonlóságot mutatnak, gyakoriak az azonos névalkotási módok. A becenév gyakran tölthet be ragadványnévi funkciót. Sok esetben nehezen döntető el, hogy bece- vagy ragadványnévről van-e szó. Ennek megállapítása előfeltételezi a névkompetenciát, vagyis ismernünk kell a névviselő család- és keresztnevét, s a ragadványnévadás eredeti indítékát. Például az *Otília* név alakja első ránézésre női keresztnévre utal, de férfi ragadványneve is lehet. Egy gimnazista padtársamat hívtuk így az osztályban, mivel göndör haja nagyon hasonlított egy lányéra, akit *Otíliának* hívtak. A ragadványnév tehát másra való hasonlóság (külső tulajdonság) alapján keletkezett. Később a név rövidített változata (*Oti*) volt használatban, s máig így azonosítják a régi osztálytársak Attilát (egyébként az *Oti* név saját beceneve is lehetne).

A ragadványnevek keletkezésének alapja gyakran az egyén család-, kereszt- és beceneve. Az egyes generációk között különbségek mutatkoznak e tekintetben. A felnőttek körében az egyén ragadványnévként viselheti valamelyik ősének, szülőjének, hozzátartozójának, rokonának család-, kereszt-, illetve becenevét. Kalotaszegen; Göcsej és Hetés területén a családtagok nevére utaló ragadványnevek csoportja a legnépesebb (l. B. GERGELY 1977: 87–90, ÖRDÖG 1973: 158–171). A diákragadványnevek keletkezésében jelentősebb szerepet játszik a hivatalos név valamely elemének játékos elferdítése, vagy különböző asszociációk következtében közszóvá alakítása. Náluk ritkább a felnőtteknél említett névadási motívum. A családnévhez hasonlóan a családi ragadványnevek is öröklődnek. „A családnevek alakilag is megszilárdult rendszere hat a nyelvi megformálásban semmitől sem korlátozott, szabadon alakuló névformákra" (B. GERGELY 1981: 82–83). A család- és ragadványnevek közötti összefügésekről sok kutató írt már. Egyesek a ragadványnevet a családnév prototípusának tartják**.** Ezzel kapcsolatban SZABÓ ISTVÁNt idézhetnénk: „Családneveink először valójában úgynevezett ragadványnevek voltak: a közösségben megkülönböztetésül

vagy jellemzésül valami jelző ragadt kinek-kinek a személyéhez, mintegy kiegészítve a keresztelésben elnyert egyéni nevet. Ha a jelző állandósult, és a hozzátartozókhoz is hozzátapadt, immár nem ragadvány-, hanem családnévről szólhatunk" (SZABÓ ISTVÁN 1954: 10). KÁLMÁN BÉLA felfigyel arra, hogy a család- és ragadványnevek hasonló névadási indítékok alapján keletkeznek: „a ragadványnevek – hasonlóan a vezetéknevekhez, hiszen ezek is ragadványnevek voltak eredetileg – gyakran utalnak az apa vagy anya nevére, az illető származására, nemzetiségére, testi vagy lelki tulajdonságára, foglalkozására, viseletére stb." (KÁLMÁN 1962: 139).

Az antroponimák rendszerén belül a névhasználati színtértől függően két nagyobb részrendszert különíthetünk el: a hivatalos és nem hivatalos (népi) nevek csoportját. A hivatalos nevek közé tartoznak a család- és keresztnevek, a nem hivatalos szférába pedig a bece- és ragadványnevek. A hivatalos személynevek használata elsősorban a formális színtérhez kötődik: az egyén nevét bejegyzik az anyakönyvbe, egyéb hivatalos dokumentumokba stb. A nem hivatalos nevek főképpen az informális beszédhelyzetekben használatosak: családi, baráti körben stb. A hivatalos nevek társadalmilag kodifikáltak, használatukra törvények vonatkoznak, általában nagyobb közösségben ismertek, elsősorban az írott nyelvben jelennek meg, állandóbbak; a nem hivatalos nevek kisebb közösségekben használatosak, az élőnyelvre jellemzőek, változékonyabbak. A szűkebb társadalmi úzus lehetővé teszi az élőnyelvben használatos nevek gazdag variabilitását. A kommunikációs aktusban gyakran fontosabb szerepet tölt be a nem hivatalos név, mint a hivatalos név. Egy egyénnek a hivatalosan anyakönyvezett nevén túl több eltérő bece-, illetve ragadványneve lehet. E nevek használata különböző csoportokhoz, közösségekhez kötődhet (vö. KRŠKO 2003). Vannak olyan kutatók, akik a hivatalos és népi nevek között átmeneti csoportot különböztetnek meg (KRIŠTOF 1969: 29). Az ún. félhivatalos nevekhez sorolják azokat a névkapcsolatokat, melyekben az egyik (néha több) névelem hivatalos, a másik népi: pl. ragadványnév + keresztnév, ragadványnév + családnév, ragadványnév + családnév + keresztnév.

A hivatalos és nem hivatalos nevek között nincs éles határ. A tér és idő dimenziójától függően a hivatalos nevek nem hivatalossá válhatnak és fordítva. Már említettük, hogy a család- és keresztnevek ragadványnévi funkciót is betölthetnek, sok régi becenév családnévként él tovább, illetve anyakönyvezhető keresztnévvé válik, „az írásbeli használatú ragadványnevek már-már hivatalosnak számítanak" (J. SOLTÉSZ 1979: 56).

Egy névviselő, egyetlen személy hivatalos és nem hivatalos neve szemiológiai szempontból felfogható metonimikus poliszémiának, s onomaziológiai szempontból polionímiának, variáns megnevezésnek, a szinonímiához hasonló viszonynak (l. BLANÁR 1996: 203). J.

SOLTÉSZ KATALIN a többnevűséget tulajdonnévi szinonímiának tartja: „Valódi szinonimák csak azok a különböző alakú tulajdonnevek, amelyek ugyanazt az egyedet jelölik, azonos a denotátumuk…” (J. SOLTÉSZ 1979: 39). A tulajdonnévi szinonímia típusai között említi a hivatalos és népi vagy szóbeli névmegfelelést. Az egyén hivatalosan anyakönyvezett neve és ragadványneve tulajdonnévi szinonimapárnak tekinthető.

A hivatalos névrendszert inkább az állandóság jellemzi, a nem hivatalos névrendszert pedig a nagyfokú variabilitás. A hivatalos személynevek zártabb rendszert alkotnak. A családnevek öröklődnek, s a keresztnevek kiválasztása pedig a már meglévő névtárból történik, tehát a névadást erős társadalmi feltételek határozzák meg. Az egyén ugyan manapság kérvényezheti hivatalos nevének megváltoztatását, de kevésbé él a lehetőséggel. A becenevek rendszere nyitottabb, de itt a megkötés az, hogy a becenévnek a keresztnévből kell származnia. Igaz, a becézés lehetőségei határtalanok. A legnyitottabb rendszert a ragadványnevek alkotják: bármilyen nyelvi jel vagy értelmetlen hangsor ragadványnévvé válhat, a névadó szabadon válogathat a nyelv szókészletéből és fiktív hangsorokat is kitalálhat az egyén azonosítására. HAJDÚ MIHÁLY hasonlóképpen vélekedik: „minden nyelvi jel tulajdonnévvé válhat, amit alkotója vagy használója annak tekint” (HAJDÚ 2003: 58). A ragadványnévadásban nyilvánul meg elsősorban az ember ősi névadó ösztöne, névteremtő vitalitása. „A nyelv természetes névteremtő működését ma már szinte csak a ragadványneveken figyelhetjük meg” (J. SOLTÉSZ 1979: 56). Produktív, dinamikus névalkotási módról van szó: ragadványnevek különféle közösségekben keletkezhetnek a világ bármely részén. „A ragadványnév a mai személynevek között a legélőbb, legelevenebb névfajta abban az értelemben, hogy életfolyamatában társadalmi és nyelvi kötöttségek sokkal kevésbé érvényesülnek, mint például a család- vagy keresztnevekében” (B. GERGELY 1977: 65). A névadó kreativitására, fantáziájára van bízva, hogy milyen nevet ragaszt rá majdani viselőjére. Egy közösségen belül azonban az új ragadványnév kiválasztását nagy mértékben befolyásolja a meglévő ragadványnév-állomány. Ritkábban adnak egy új elnevezettnek a községben már meglévő ragadványnevet (az öröklődő nevek kivételével) a homonímia elkerülése végett. Amennyiben homonim ragadványnevek fordulnak elő egy közösségben (tipikusan az öröklődő ragadványneveknél), akkor szükség van egy kiegészítő névelemre (pl. bece-, keresztnév; életkorra utaló névelem), amely a megkülönböztetést, a pontosabb identifikációt szolgálja.

Abban az esetben, mikor a hivatalos család- és keresztnevet ragadványnév helyettesíti, névcseréről beszélhetünk. Egy izsai adatközlőmet idézve: *„Hát itten mindënkinek csúfneve van és a csúfneve a fő név, nem a rendës neve.”* A név szorosan hozzánőtt viselőjéhez, s a közösség is elsődlegesen ezen a néven identifikálja az egyént (vagy az egész családot).

BÁRCZI GÉZÁnál olvashatjuk: „még ma is megesik, hogy a ragadványnév elnyomja az öröklött nevet és névcsere történik” (BÁRCZI 2001: 127). A faluközösségben gyakori, hogy az illetőt csak ragadványnevén ismerik. Többek között BALÁZS JUDITnál is ezt olvashatjuk: „a megnevezők néha nem is tudják, melyik a böcsületës név” (BALÁZS JUDIT 1982: 65). Az is megtörténhet, hogy ha a névhasználatban csak ragadványnevével azonosítják a személyt, idővel a hivatalos neve feledésbe merülhet. Cserépfaluban a *Sánta gunár* ragadványnevet viselő zsidó boltosnak az eredeti nevére senki sem emlékszik (MIZSER 2003: 521).

2.2. Tudománytörténeti előzmények

2.2.1. A magyar ragadványnév-kutatások története

A ragadványneves irodalom gazdagsága nem engedi meg, hogy áttekintésükben teljességre törekedjem, ezért csak az általam fontosabbnak tartott állomásokat, műveket említem a továbbiakban.

Ragadványneveket a Magyar Nyelvőr megindulásától kezdve (1872) közölt „Népnyelv-hagyományok” című rovatában, ezek leggyakrabban csupán névlisták, névfelsorolások, de akadnak köztük névadási magyarázatok is. Elsősorban az élőnyelvben használatos neveket tartalmazzák az adattárak, de PESTY FRIGYES írott forrásokban található 13–16. századi ragadványneveket is felsorol: pl. *Arczulvágott, Gonozgondoló, Nagyhasu, Nagyorru, Orrothlan, Vállas* (l. PESTY 1876: 510).

1892-ben jelenik meg JANKÓ JÁNOS Kalotaszeg magyar népe c. munkája, amelyben 380 ragadványnevet közöl, s az egyes falvak gúnynevét is megemlíti (JANKÓ 1892: 126–132). A ragadványnév műszó helyett gúny- és melléknév terminust használ. A magyar szakirodalomban elsőként rendszerezi a névanyagot a névadás indítéka szerint, s alaktani, szófajtani, öröklődési, eredet szerinti kérdéseket is érint. Az említett szempontok keverednek egymással.

1902-ben KERTÉSZ MANÓ A magyar gúnynevek c. tanulmányában a Magyar Nyelvőrben megjelent adattárak alapján a korpuszt a névadás ’forrása’ szerint a következőképpen rendszerezi: I. Testi tulajdonság: 1. Nagyság, termet, erő (pl. *Hosszi*), 2. Valamely túlságosan fejlett testrész, vagy testi hiba (*Pupos kapitány*), 3. A járás módja (*Futlik*, *Futlikné*), 4. Beszédhibák (*Nyekege*), 5. Szépség, szín (*Százszorszép*), 6. Ruházat (*Nyakignadrág*), II. Lelki tulajdonság: 1. Észtehetség (*Fődigokos*), 2. Uralkodó jellemvonás (*Ne bízd rá bácsi* ’megbízhatatlan’), 3. Szokás (*Lesi*), 4. Szavajárás (*Istenhozta*), 5. Kedves étel (*Rétes Peti*), III. Életkörülmény: 1. Valakinek a sorsán vagy egy véletlen eseten alapulnak

(*Rosszkorgyütt*), 2. Családi és vagyoni állapot (*Nagyúrék*), 3. Egészségi állapot (*Beteghas*), 4. Foglalkozás (*Néha ütyi* 'kovács'), 5. Nemzetiség és vallás (*Dobre* 'tót'), 6. Idegen nevek elferdítése (*Vén ember* < Weinberger), 7. Lakóhely (*Betekincs zsidó* 'a Betekincs csárdában lakott'), IV. Községek gúnynevei (*Összefutott Szilvágy* 'sűrűn épült'). Ezek után tárgyalja a névalkotás módjait.

SZENDREY ZSIGMOND *Szalontai ragadványnevek* (1915) c. tanulmányában részletesen tipologizálja a neveket, 29 csoportot különböztet meg a névadás indítéka alapján. A legnépesebb kategóriát nála a külső, testi tulajdonságra utaló nevek alkotják. A szalontaiak körében elterjedt névadási szokásról ARANY JÁNOS *Bajusz* c. művében is olvashatunk: „Se bajusza, se szakálla, egy szőr szála sem volt néki, annálfogva helységében nem is hítták egyéb néven: Kopaszszájú Szűcs György bátya, ez volt az ő titulája… Szűcs György falujában könnyű volt eligazodni: mivel ottan minden ember névhez jutott olcsó szerrel azon felűl, mit az apja adott neki, meg a papja."

A ragadványnevek leíró szempontú vizsgálatára LŐRINCZE LAJOS hívta fel a figyelmet. A Magyar Nyelvjárások 1. számában megjelent *Szempontok és adatok személyneveink újabbkori történetéhez* (1951) c. módszertani munkájában áttekinti a ragadványnevekkel foglalkozó szakirodalmat. Terminológiai problémákra is utal: „… a melléknév, megkülönböztető név, ragadványnév, gúnynév műszót szoktuk használni, meglehetősen következetlenül" (LŐRINCZE 1951: 68). Szerinte „a megkülönböztető név mindenfajta nevet jelöl, amely a hivatalos név mellett vagy helyett az egyén megkülönböztetésére szolgál" (LŐRINCZE 1951: 68). A megkülönböztető neveken belül bevezeti a belső keletkezésű nevek kategóriát. A belső keletkezésű nevek a férfi vagy női ági felmenők kereszt-, család, vagy ragadványnevéből, illetőleg ezek variációiból váltak az utód nevévé. A terminus azonban nem honosodott meg a későbbiek során a névtanban, igaz néhányan követték rendszerezését (pl. MARKÓ 1955, FEHÉR Z. 1998). A tanulmány második részében az ország hat különböző vidékéről származó ragadványnévanyagot elemezte a névadás indítéka, a nevek szerkezete, élettana, öröklődése szerint.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 1958-ban Budapesten megrendezte az első magyar névtudományi konferenciát, amely nagyban hozzájárult a névtani kutatások szervezettebbé válásához és fellendítéséhez. Az első konferencián a személynevekről szóló előadások között még nem szerepelt ragadványnevekkel foglalkozó. A további magyar névtudományi konferenciákon a következő megoszlásban hangoztak el ragadványneves előadások: a másodikon (1969) három (BACHÁT, FÜLÖP, PELLE 1970), a harmadikon (1980) kettő (BACHÁT, FARKAS 1985), a negyediken (1986) egy (VARGA 1989), az ötödiken (1995) hat (BORBÉLY, HÁRI, KIS, KOVÁCSNÉ, MIRK, SÁNDOR 1997).

FEHÉRTÓI KATALIN az írott forrásokban szereplő ragadványnevek kutatására hívja fel a figyelmet *Az Árpád-kori ragadványnevekről* (1965) c. tanulmányában. Megállapítja, hogy a ragadványnevek régóta fel vannak tüntetve írásos emlékeinkben. Az Árpád-kori oklevelekből kicédulázott 50 000 adatból azokat a kéttagú személynév-kombinációkat dolgozta fel, melyek második eleme világi névadáson alapul. Az Árpád-kori ragadványneveket két nagyobb csoportban tárgyalja: I. *dictus*-os formák, II. *dictus* nélküli formák (dictus 'mondott, nevezett'). E két csoport további három altípusra oszlik: 1. latin, 2. magyar, 3. ismeretlen eredetű ragadványnevek. Lássuk ezeket néhány példával illusztrálva!

A *dictus*-os ragadványnevek közül a legtöbb magyar, melyek utalhatnak külső tulajdonságra (Johanne dicto *Fekete,* Nicolao dicto *Fodor* 'göndör', Johannem *Kopoz* dictum 'kopasz'), belső tulajdonságra (Salamonis dicti *Tumpa* 'tompa, buta', Andream dictum *Torkus* 'torkos'), foglalkozásra (Nicolaum *Boko* dictum 'hóhér, bakó', Johannes dictus *Luew* 'lövő, vadász'), helynévre (Dominicum de Turny dictum de *Vysegrad*), népnévre (Michael dictus *Sydo* 'zsidó', Stephanum dictum *Thouth* 'tót') stb. Ezeket követik számban az ismeretlen eredetű ragadványnevek: Bela dictus *Begon,* Bela dictus *Belyn* (a legkorábbi *dictus*-os ragadványnevek), Nicolai dicti *Toldol* stb. A latinból csak néhány külső tulajdonságra utaló származik: Petri dicti *Calui* 'kopasz', Abrahe dicti *Rufi* 'vörös' stb. A dictus-os névadási forma divatos volt a XIII. század végén és a XIV. században a felső néprétegek nevében.

A dictus nélküli ragadványneveknél megváltozik az egyes altípusokba tartozó nevek aránya. A legnagyobb mennyiségben latin formában jelennek meg. A külső tulajdonságra utalókat kis betűvel írták: *albus* 'fehér, ősz', *barbatus* 'szakállas', *calvus* 'kopasz', *claudus* 'sánta', *magnus* 'nagy', *niger* 'fekete', *parvus* 'kicsi', *rufus* 'vörös'. A ragadványnevek utalhattak belső tulajdonságra (*Bonus* Johannes 'jó'), foglalkozásra (Paulus *Opillio* 'juhász'), népnévre (Dominici *Greci* 'görög', Abrahamo *Hungaro* 'magyar') stb. FEHÉRTÓI kisebb számban sorol fel ismeretlen eredetű (pl. Robertus cognomento *Bugre*) és magyar (*Sceuke* Nicolao 'szőke') *dictus* nélküli ragadványneveket. *Dictus* nélküli ragadványnév már szép számmal található a XII. század elejétől, a XIII. században pedig állandóan növekszik számuk.

A hatalmas névanyagban csupán 232 olyan személy van, aki ragadványnévvel rendelkezik. Megállapítja, hogy a XII–XIII. században a ragadványnevekkel ellátott kételemű személynevek még csak igen gyéren fordultak elő. Mindkét nagyobb csoportban a külső tulajdonságra utaló ragadványnevek dominálnak. A *dictus*-os formánál a magyar elemek a névanyag 87%-át, a *dictus* nélkülinél 13%-át teszik ki. „Az Árpád-kori ragadványnevek – akár *dictus*-szal, akár *dictus* nélküli formában jelentkeznek – mindig csak arra az egyénre vonatkoznak, aki éppen kapta, és nem öröklődnek" (FEHÉRTÓI 1965: 428). Megjegyezném,

hogy e ragadványneveket az *Árpád-kori személynévtár (1000–1301)* gazdag adattárában is megtalálhatjuk (l. FEHÉRTÓI 2004).

FEHÉRTÓI KATALIN *A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek* (1969) c. monográfiájában a megkülönböztető név kifejezést összefoglalóan használja, s ide sorol minden olyan kételemű nevet, melynek második eleme (keresztnév, helynév, köznév) *dictus*-szal vagy anélkül kapcsolódik az egyelemű névhez (FEHÉRTÓI 1969: 5). Az Anjou-kor elejétől, tehát 1301-től vizsgálta a nyomtatásban megjelent legfontosabb XIV. századi oklevéltárakat, az adattárban 3480 személy szerepel.

FEHÉRTÓI a megkülönböztető neveket KNIEZSA ISTVÁN felosztása alapján tipologizálja, s három fő csoportot különít el: személy-, hely- és köznevekből származók. A legnépesebb csoportot a köznevekből alakult ragadványnévi eredetű megkülönböztető elemek alkotják. Ezen belül leggyakoribbak a tulajdonságnevek (*Agyatlan, Balog, Finnyás, Fodor, Fogas, Hatujjú, Kopasz, Nagy, Nyakas, Orros, Ravasz, Részeges, Szőke, Siket, Veres* stb.), népnevek (*Besenyő, Kun, Magyar, Lengyel, Német, Tót, Székely* stb.), foglalkozásnevek (*Asztalnok, Biró, Dobos, Hegedűs, Juhos, Kaszás, Korcsmáros, Méhész, Molnár, Szabó, Szekeres, Varga* stb.). Az alsóbb néprétegnél elterjedtebbek voltak (a nemesség nagy részének nem volt foglalkozása). A gonosztevők nevei is e kategóriába tartoznak: *Eretnek, Éjjeltudó, Halnihagyó, Ijesztő, Macskaszemű, Csintalan* stb. Állatnevekből alakult ragadványnevek is szerepelnek a névanyagban: *Bagoly, Bak, Csóká(s), Disznó, Kecské(s), Kokas, Macska, Szarka* stb. E nevek általában egy személyhez kötődtek, nem öröklődtek. Sok megkülönböztető névnek jelentése, etimológiája bizonytalan.

Két megkülönböztető elem is megjelenik egyszerre egyes személyeknél a névállomány-ban: pl. *Fyadi* (dictus) más néven *Solga* Miklós, *Zabó* (dictus) másképp *Orrus* Mihály, 1364: Paulum dictum *Zagyurwago* alio nomine *filetlenpal* (Szatyorvágónak nevezett Pál, más néven Fületlen Pál), aki szatyorvágással, táskák felmetszésével lopó tolvaj lehetett, s fületlensége az akkoriban szokásos büntetésre utalhatott. A XVI. századtól gyakori, de némely vidékeken még ma is élő szokás a három-, sőt négyelemű név használata. A XIV. századi adatok a tulajdonképpeni ragadványnevek használatának csíráit mutathatják (vö. FEHÉRTÓI 1969: 53).

A Magyar Nyelvjárások XII. évfolyamában két fontos ragadványneves tanulmány is napvilágot látott. TÓTH KATALIN kezdte meg a ragadványnév fogalmának tisztázását. Ezek után áttekinti az addig megjelent vonatkozó irodalmat és megteszi kritikai észrevételeit az egyes szerzők tipologizálásával kapcsolatban. A továbbiakban négy szomszédos Karancs vidéki község ragadványneveit a névadás indítéka szerint két nagyobb típusba sorolja: I. A névadás oka az alany személyén kívül áll – 1. nőági, 2. férfiági nevek, 3. az apa és anya

vezetékneve azonos, 4. házinevek, II. A névadás oka az alany személyével kapcsolatos – 1. testi, 2. lelki tulajdonság, 3. életkörülmények, 4. egyéb, 5. ismeretlen eredetű nevek. Azzal a céllal alkotta meg a névadás oka szerinti csoportosítást, hogy egységes sémát adjon a kutatóknak a nevek rendszerezésére. Megemlíti azonban, hogy más községek névanyagának rendszerezése módosíthatja az általa felállított rendszert, „azonban hasznos lehet, ha a különböző ragadványnév-gyűjteményeket azonos szempont szerint próbálják csoportosítani, mert ily módon a ragadványnévadás indítékaira, területi különbségére, divatos típusaira kaphatunk adalékokat" (TÓTH K. 1966: 107). Véleményem szerint a névadás indítéka sohasem független a megnevezettől, nem állhat annak személyén kívül.

BALOGH LÁSZLÓ szintén igyekszik megszüntetni a terminológiai következetlenségeket. Ő az első kutató, aki megvizsgálta a ragadványnevek szófaji jellegzetességeit.

KÁLMÁN BÉLA *A nevek világa* (1967) c. könyvében külön alfejezetben tárgyalja a ragadványneveket (1989: 94–99) és felhívja a figyelmet az iskolai, katonai, munkahelyi nevek gyűjtésére. Az iskolai ragadványneveket bővebben BACHÁT LÁSZLÓ (1970, 1971 stb.), a katonaikat MIZSER LAJOS (1973) vizsgálja elsőként. Az utóbbiakat MIZSER egy másik tanulmányában a tulajdonképpeni ragadványnevek egyik típusaként tárgyalja: 1. falusi, 2. iskolai, 3. katonai, 4. sportolók, 5. bűnözők, 6. uralkodók ragadványnevei (MIZSER 1987: 141). Az iskolai ragadványnevekkel foglalkozó munkák száma a továbbiakban annyira megszaporodott, hogy ismertetésüknek önálló részt szánok (l. A diákragadványnevek kutatásáról c. fejezetet).

ÖRDÖG FERENC *Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén* (1973) c. munkája fordulópontot jelentett a magyar személynévkutatásban. Az 1963–1966 között folytatott gyűjtés 82 falura terjedt ki, s a teljes személynévrendszert (vezeték-, kereszt-, bece- és ragadványnevek) vetette vizsgálat alá. Összesen 2910-féle ragadványnevet sikerült feljegyezni, melyeknek nagy része öröklődik, így a névelőfordulások száma 7642, egy falura átlagosan 93 ragadványnév jut. A szerző a magyar névtanban bevezeti a szóbeli nevek funkciója szerint a szólító- és említőnév terminust. Szólítónévnek elsősorban a szóbeli névrendszer tagjaként működő kereszt- és beceneveket tartja, de megemlíti, hogy a család- és ragadványnevek is állhatnak hasonló funkcióban (ÖRDÖG 1973: 80). Említőnévnek nevezi „a szóbeli névrendszerben működő, a közösség lakóinak pontos megnevezésére (identifikálására) használatos neveket. A műszó arra a névhasználatra (beszédhelyzetre) utal, amikor a név viselője nincs jelen, de róla beszélnek, őt hozzák szóba" (ÖRDÖG 1973: 150). A szóbeli neveken kívül az írásbeli nevek lejegyzését is fontosnak tartja. A névstatisztika és névföldrajz eredményeit szintén felhasználja. A névadás motivációja alapján két nagyobb csoportot

különböztet meg: I. A névadás indítéka az elnevezett személyen kívül eső okokban keresendő (a leszármazottak megnevezése az elődök nevére vezethető vissza), II. A névadás indítéka az elnevezett személlyel kapcsolatos (testi, lelki tulajdonságra, szavajárásra, eseményre, foglalkozásra és vagyoni állapotra, életkorra, más helységből való származásra, a lakóház fekvésére, más házába való költözésre, más országból való átköltözésre, egyéb indítékokra vezethetők vissza). A csoportokon belül számos altípusba sorolja a ragadványneveket. Foglalkozik a nevek szerepkörváltásával (pl. a kereszt- vagy becenév ragadványnévi funkciót tölthet be), öröklődésével, szerkezetével, hangulatával, a nyelvi eszközök fajtáival stb. A gazdag adattár (ÖRDÖG 1973: 211–488) tartalmazza az egyes községek lakóinak ragadványneveit, s a név mellett olvashatjuk a névadási magyarázatokat. Az összesítő adattárban (ÖRDÖG 1973: 587–604) található a ragadványnevek mutatója, mely a munka könnyebb kezelhetőségét segíti, s jó alapul szolgál más vidékek névanyagának összehasonlításában.

A magyar ragadványnév-kutatások történetében nagy jelentőségű B. GERGELY PIROSKA *A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere* (1977) c. monográfiája, amely a ragadványnév-szakirodalom alapművei közé tartozik. A szerző egy nyelvjárási-néprajzi egység személynévanyagának következetes szinkrón vizsgálatát végzi el. A 18 670 élő személy család-, kereszt-, bece- és ragadványneveinek gyűjtése 1960–1965 között valósult meg Kalotaszeg 34 helységében. 2588 különböző ragadványnevet sikerült feljegyezni. A szerző a névföldrajz segítségével összehasonlítja Kalotaszeg 4 tájegységének (Felszeg, Alszeg, Kapus- és Nádasmente) ragadványnév-állományát. A megterheltségi és funkcionális különbségekből adódóan négy ragadványnévtípust különböztet meg: 1. nagycsaládi – az átlagosnál sokkal többen viselik, s több, rendszerint rokonságban levő család összes tagjaira kiterjednek, 2. családi – egy család tagjaira terjed ki, 3. részleges családi – csak családtöredékek viselik, 4. egyéni – csak egyetlen személy viseli (B. GERGELY 1977: 20). B. GERGELY PIROSKA részletesen foglalkozik a ragadványnevek rendszerezésének elméleti és gyakorlati kérdéseivel. Tárgyalja a nevek élettanát (keletkezési körülményeit, változásait, nemzedéki és társadalmi rétegbeli jelentkezését, öröklődését), a névadás indítékát, a ragadványnevek nyelvi alkatát (szókészlettani, hangtani, alak- és mondattani sajátságait, nyelvi eszközeit), a nevek eredet szerinti rétegeit. A névadás indítéka szerint 13 főbb csoportot különít el, s azon belül további altípusokba osztja a ragadványneveket. Felosztásában a következő főbb névadási motívumok szerepelnek: I. családtagok nevére vonatkozó ragadványnevek, II. testi tulajdonság, III. lelki tulajdonság, IV. szavajárás, szokás, V. életkor, VI. egykori vagy jelenlegi lakóhely, VII. foglalkozás, mesterség, tisztség, VIII. egyéb életkörülmény, IX. esemény, X. névasszociáció, XI. puszta identifikáció és érzelmi indíték, XII. ismeretlen és bizonytalan (B. GERGELY 1977:

87–103).

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy az 1970-es évektől a ragadványnevekkel foglalkozó tanulmányok száma a névtani kiadványoknak köszönhetően is megsokszorozódott. 1974-ben indult a Magyar Személynévi Adattárak c. sorozat, melyben szép számmal (48) találhatunk ragadványneves munkákat, többnyire adattárakat. 1976-ban jelent meg a Magyar Névtani Dolgozatok 1. kötete és számai között ragadványnév-feldolgozások (9) is vannak. A Névtani Értesítő első száma 1979-ben látott napvilágot, s azóta több ízben is közölt ragadványneves tanulmányokat.

J. SOLTÉSZ KATALIN *A tulajdonnév funkciója és jelentése* c. könyvében funkcionális alapon különbözteti meg a ragadványneveket: megkülönböztető, családnévpótló és önálló ragadványnevekről ír (l. J. SOLTÉSZ 1979: 55–63). A megkülönböztető ragadványneveket a kiegészítő nevekhez sorolja, melyek az egyén család- és keresztneve mellett állnak harmadik tulajdonnévi elemként (pl. *Törvebab* Balázs László). A helyettesítő nevek csoportjába kerültek a családnévpótló és önálló ragadványnevek. Az egyes típusok között nem lehet éles határvonalat húzni, ugyanis eltérő kommunikációs helyzetben egy egyént különböző névszerkezettel identifikálhatunk, pl. *Ferenc* László Gyuri, *Ferenc* Gyuri, *Ferenc.* J. SOLTÉSZ KATALIN említi, hogy a ragadvány- és álnevek között sem lehet éles határt vonni, pl. „a bűnözők álcázó nevei – *Schinderhannes*-től *Hekus Dönci*-ig – ha úgy tetszik, ragadványnevek, ha úgy tetszik, álnevek … Lényeges különbség a ragadványnév és az álnév között, hogy az előbbit a közösség adja, az utóbbit a névviselő maga választja” (J. SOLTÉSZ 1979: 63). Azonban arra is találunk példát, amikor a névadó és névviselő személye azonos, tehát az egyén maga választja a ragadványnevét. A művészek gyakran ragadványnevüket használják álnévnek (vö. KÁLMÁN 1989: 102).

BALÁZS JUDIT *A ragadványnevek szerepe Rábaszentandrás névrendszerében* (1982) c. munkájában nagyobb hangsúlyt fektetett a szociológiai szempont érvényesítésére. A névviselők nemével, életkorával, társadalmi státusával, foglalkozásával, helybéli vagy beszármazott voltával stb. állította párhuzamba a ragadványneveket. Foglalkozik a névadás indítékaival, a nevek időbeni és térbeni elterjedtségével, érzelmi-hangulati tartalmával és szerkezetével. Külön figyelemre méltók a mellékletben található genealógiai táblázatok, melyek az írásos, illetve szóbeli adatok alapján jól mutatják az egyes ragadványnevek öröklődését.

Az utóbbi években egy újszerű vállalkozásra is találunk példát. FEHÉR KRISZTINA a ragadványnevek rendszerére HOFFMANN ISTVÁN helynévelemzési modelljét (1993) próbálja vonatkoztatni (FEHÉR K. 2002, 2003). Olyan egynemű leírási keretet és egyértelmű terminushasználatot kíván alkotni, „amely megfelel a korszerű onomasztika követelményeinek, vagyis

lehetővé teszi a ragadványnevek rendszerszerű vizsgálatát, továbbá alkalmat ad az egyes névkorpuszok összevetésére is" (FEHÉR K. 2003: 155).

2003-ban jelent meg HAJDÚ MIHÁLY *Általános és magyar névtan* c. műve, melyben többek között a magyar személynévkutatások eredményeit is összegzi. A könyvben ugyan nem foglalkozik különállóan a ragadványnevekkel, csak elszórtan találkozhatunk vonatkozó adatokkal, de a mű mind elméleti, mind gyakorlati szempontból fontos a személynévkutatások számára.

2.2.2. A diákragadványnevek kutatásáról

A magyar diákragadványnevek kutatása a felnőtt lakosság névrendszerének vizsgálatához képest sokkal később indult meg, pontosabban 1956-ban. Elsőként KOVÁCS LÁSZLÓ foglalkozik a gyermekek ragadványneveivel *Debrecen-nyulasi gúnynevek* c. tanulmányában (a dolgozat egyébként 1947-ben készült, de csak 1956-ban jelent meg). A cím is mutatja, hogy a ragadványnév terminus használata még ez idő tájt ingadozik.

Az iskolai ragadványnevek gyűjtésére KÁLMÁN BÉLA hívja fel a figyelmet *A nevek világa* c. könyvben (1967): „Az iskola melegágya a ragadványnevek keletkezésének, ahol a diákok osztálytársaik és tanáraik egy részét ragadványnéven nevezik. Az iskolában keletkezett nevek egyéniek, a családig nem érnek el..." (KÁLMÁN 1989: 103). E nevek többsége valóban az iskolai mikroközösségben használatos, de néha a családra is kiterjedhet. KOVÁCS LÁSZLÓ is említi, hogy „néhány gúnynév elterjedhet egy gyermekről az egész családra" (KOVÁCS L. 1956: 177).

A fiatalabb nemzedék névadási szokásaira a 20. század 70-es éveiben figyelnek fel a névtudomány művelői. Sorra jelennek meg a diákok ragadványneveivel foglalkozó tanulmányok. Megélénkül az érdeklődés az ifjúság névállománya, névhasználata iránt.

A Köznevelés című lapban megjelenik BERÉNYI ZSUZSANNA ÁGNES *Iskolai ragadványnevek* c. tanulmánya, melyben kiemeli, hogy „rendszerint minden osztálynak külön ragadványnévkincse van" (BERÉNYI 1969: 24). Foglalkozik a névadás indítékaival, a nevek hangulatával, életével. Ő használja elsőként az iskolai ragadványnév terminust. A cikkre a lap hasábjain rövidesen KOVALOVSZKY MIKLÓS reagál, aki hasznosnak tartja a szerző tanulmányát, „mert a névkutatásnak kevéssé föltárt s az ifjúság nyelvhasználatával kapcsolatban alig érintett területét vizsgálja…jó elemzést ad a diáknévadás indítékairól és típusairól…" (KOVALOVSZKY 1969: 19). A ragadványnév terminust azonban szűkebben értelmezi: „jellemzője, hogy az eredeti, hivatalos névvel együtt használatos (…), az iskolai

„ragadványnevek”-re legfeljebb idézőjelben alkalmazható ez a megjelölés (…), ha az egyes névtípusokat megjelölhetnénk is (pl. diáknév, pajtásnév, tréfanév, becenév, csúfnév, jellemnév, galerinév stb.), sajnos nincs rájuk összefoglaló nevünk” (KOVALOVSZKY 1969: 19).

1970-ben BACHÁT LÁSZLÓ tollából olvasható az első olyan tanulmány, amely összehasonlítja a felnőttek és gyermekek ragadványnevei közötti különbségeket. Az eltérések a következőkben mutatkoznak: a felnőttek ragadványnevei szerkezetileg változatosak, a névadás értelmi és érzelmi jellegű is lehet, írásos emlékekben is megtalálhatók, állandóbbak, hosszabb életűek, gyakran a rokonok, családtagok nevéből származnak, egy személynek általában egy (ritkán több) ragadványneve van. A gyerekek ragadványnevei többnyire egyeleműek, érzelmi jellegűek, szóbeli formában élnek, változékonyak, rövid életűek, gyakran keletkeznek a család- és keresztnév elferdítéséből, egy gyerekhez több név is kapcsolódik (BACHÁT 1970: 130–134).

A továbbiakban BACHÁT bebizonyítja fent említett állításait. Összegyűjti 30 általános iskola 4900 felső tagozatos diákjának több mint 10 000 ragadványnevét. A legfrekventáltabb névadási indítékokat önálló tanulmányokban tárgyalja: *A hivatalos névből alakult ragadványnevek az iskolában* (1971), *A testi tulajdonságra utaló ragadványnevek az iskolában* (1972), *Lelki tulajdonságra utaló ragadványnevek az iskolában* (1972). A tanulmányaiban a nevek változásával, használati formájával, funkciójával, morfológiájával is foglalkozik. Felhívja a figyelmet arra a tényre, mely még manapság is problémát okozhat a nevek rendszerezésénél: „Nagyon nehéz meghúzni a határvonalat az érzelmi jellegű ragadványnevek és a becézőnevek között” (BACHÁT 1971: 447). Sokszor csak a névadás indítékának és a hivatalos névnek ismerete függvényében dönthető el, hogy az adott név bece- vagy ragadványnév-e.

A Magyar Nyelvőrben több cikk is megjelenik a témával kapcsolatban a 70-es években. A *diáknév* terminus használatát MIZSER LAJOS javasolja, mivel a nevet diákok adják diákoknak. Kizárja a vizsgálatból azokat az elnevezéseket, melyeket a családban kaptak a diákok, vagy a községben ismeretesek. Megemlíti azt is, hogy a szűk baráti körben használt nevet *pajtásnévnek* nevezhetnénk (MIZSER 1971: 40–41). SZILÁGYI FERENC *Adatok és szempontok a diáknevek vizsgálatához* (1973) c. cikkében a *kamasznév* elnevezést ajánlja. KISVÁRDAI KÁROLY *Adalékok az iskolai ragadványnevek kutatásához* (1974) c. tanulmányban elkülöníti ezektől a csoportragadványneveket, melyek kisebb csoportot identifikálnak (három tanulót *Hugó-triónak* neveztek az osztályban).

KIS TAMÁS először a *csoportnév* kifejezést próbálja alkalmazni, de később elveti azt, és a *Személynevek a szlengben* c. dolgozatában a *szlengnév* terminust javasolja helyette, azonban

azt sem tartja kifogástalannak. „Szlengneveknek azokat a társadalmi kiscsoportokban megszülető és ott használt ragadványneveket nevezem, amelyek nyelvi síkon a szlenghez kapcsolódnak (…). Az a tény, hogy a nyelv rétegződése a személynevek körében is megfigyelhető (…), indokolttá teszi a szlengnevek fogalmának bevezetését" (KIS 1996: 94). A szlengnév altípusait alkotják a diákragadványnevek, katonai ragadványnevek, bűnözők álnevei stb. Továbbá a szlengnevek közé sorolhatók az ifjúság által használt földrajzi és intézménynevek is, melyekről BACHÁT LÁSZLÓ írt (1981: 31–34). A szlengnév tehát tágabb értelmezésű, nem azonosítható a diákragadványnév terminussal. A terminusok közül az *iskolai ragadványnév, diáknév* bizonyult a legéletképesebbnek. Véleményem szerint a diáknév terminus helyett egyértelműbben jelöli a névtípust a diákragadványnév kifejezés.

Egy osztály ragadványnévanyagát elsőként MIZSER LAJOS vizsgálta (MIZSER 1972: 419–422). Az *Adalékok a diáknév kutatásához* c. tanulmányában rámutat arra, hogy a diák-ragadványnevek állománya nagyon változékony: sok név elhal, rengeteg keletkezik újonnan is. „Összegyűjtésük nehéz, mivel túl sok név gyűlik össze, olyan is, amelyet esetleg csak néhány napig használnak (pl. a gyűjtés időpontjában), másokat jóval tovább, s talán éppen ezek kerülhetik el a gyűjtő figyelmét." (MIZSER 1972: 419). Az újszászi gimnázium végzős osztályának négy évig az osztályfőnöke volt, így jól ismerte a mikroközösséget. A korpuszt a névadás indítéka szerint csoportosítja, rámutat a nevek változására, használati körére. E nevek elhalásáról számol be tíz év múlva *A diáknevek életéről* c. tanulmányában: „A teljes név-anyagnak az ötéves (érettségi) találkozón 13,4 %-a, a tízévesen 9,6 %-a volt használatos" (MIZSER 1982: 91). Érdekes megjegyzése, hogy többnyire a hajadonok és nőtlenek diákneveit használják még.

A kutatók közül sokan említik, hogy a megkülönböztető funkció a diáknevek keletkezésekor háttérbe szorul: „A tanulóknál a ragadványnevek megkülönböztető szerepe minimális, a legtöbb esetben semmi. Náluk kizárólag lélektani alapja van a névadásnak: a gúnyolódás, kedveskedés, bosszantás a fő cél. A keletkezett nevek sem családnévvel, sem utónévvel tartósan nem kapcsolódnak össze (...). Az iskolai közösség felbomlásával a nevek egy része elvész a feledés homályában" (GUTTMANN 1973: 57). Az értelmi jellegen alapuló megkülönböztetés csak másodlagos szerepet játszik.

Módszertani jellegű munkák is születtek, melyek megpróbáltak útmutatót adni a diákragadványnevek gyűjtéséhez. BERÉNYI ZSUZSANNA ÁGNES a kérdőíves módszert ismerteti, de a kérdései nem terjednek ki a nevek komplex vizsgálatának lehetőségére (BERÉNYI 1972: 414–419). BALOGH LÁSZLÓ elveti a kérdőíves módszert, ő a tanulókat vonja be a gyűjtőmunkába, akik két fázisban dolgoznak – I. A gyűjtési időszak szakaszai: 1. a név

nyelvi alakjának lejegyzése, 2. a név indítékának felkutatása, 3. a név érzelmi tartalmának kiderítése, 4. a név használati körének adatolása, 5. a névalakulás folyamatának rögzítése. II. A rendezési időszak szakaszai: 1. a cédulák betűrendbe szedése, 2. utalás a több nevet viselőkre, 3. a névmagyarázat-változatok rögzítése (BALOGH LÁSZLÓ 1985: 112). Több iskola névanyagának összegyűjtésére mindenképpen a kérdőíves módszer az alkalmasabb. Igaz az általános iskola alsó tagozatainak 1–2. osztályában inkább az aktív kérdező módszer látszik eredményesebbnek az írástudásuk miatt. Az iskolákban érdemes felkelteni a diákok figyelmét a nevek gyűjtésére. Jó példa erre egy középiskolások által írt dolgozat, mely az MSzA 95. számában jelent meg: DEÁK ANDREA – HERNÁDI BEÁTA – HICSKA MÁRTA – KEREKES ÉVA – MÁRTA BEÁTA – MISI ÁGNES – MOLNÁR MÁRTA – TOMAN ILDIKÓ. *A hatvani középiskolások kereszt-, bece- és ragadványnevei* (1991).

A névtant és szociológiát csak kevesen ötvözték a kutatók közül. Elsőként FÜLE BERNADETT alkalmazta ezt a módszert *Ragadványnevek szociometriai vizsgálata egy ceglédi általános iskolában* (1990) c. dolgozatában. Arra az eredményre jut, hogy a központi magba tartozó gyerekeknek több a beceneve, de kevesebb ragadványneve van, míg a peremen álló diákok kevesebb becenevet, de több ragadványnevet viselnek. Az adatai azonban nem mindig támasztják alá nézetét. Szintén egy osztály csoportlélektanát vizsgálta HEGEDŰS ATTILA, aki megállapítja, hogy „a név utalhat az egyénnek a csoportban elfoglalt helyére, utalhat a nevet viselő egyénnel szemben megnyilvánuló rokon-, illetőleg ellenszenvre” (HEGEDŰS 2001: 293).

A diákragadványnevek és a „hagyományos”, felnőttek által viselt ragadványnevek egyidejű elemzésére és összehasonlítására ritkán vállalkoztak a kutatók. Példaként említhetjük SZABÓ LÁSZLÓt, aki *Az Őrség személynevei* c. kétkötetes dolgozatának utolsó fejezetében foglalkozik az iskolai ragadványnevekkel (SZABÓ L. 1990: 805–861). Kiemeli, hogy a ragadványnévkincs erősíti a közösséget. A diákok a közös névkinccsel az önállóságukat bizonyítják a külső világgal szemben. „A vizsgált gyermekcsoportok egészséges közösségek, amelyek érzik (ha nem is mindig tudatosan), hogy a ragadványnévadás motivációja és tartalma nem a megszégyenítés, hanem a szükséges, életkorhoz és az iskolai szituációkhoz hozzátartozó, nem egyszer játékos, kicsit pajzánkodó, szókimondó névalkotás, amelyben koncentráltan benne van az adott gyermekcsoport énje, sajátossága is” (SZABÓ L. 1990: 860). Hasonló vizsgálatot végzett BAUKO JÁNOS, aki egy szlovákiai magyar településen, Izsán, hasonlította össze a felnőttek és diákok ragadványnévrendszerét (BAUKO 2001: 108–139).

Komparatív vizsgálatot végzett KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA *Diákragadványnevek a kolozsvári Brassai Sámuel Elméleti Líceumban* (1997) c. tanulmányában, ahol kiemeli, hogy

ez a névcsoport is méltó a módszeres és szakszerű elemzésre. Saját gyűjtéseinek eredményeit veti össze 20 év elteltével, az 1975-ös és 1995-ös év szolgált az összehasonlítás alapjául. A szerző foglalkozik a nevek nyelvi megformálásával, szófajával, szerkezetével, alkotásmódjaival, eredetével és a névadás indítékaival.

A diákragadványnevek metaforikus voltára figyel fel BÍRÓ FERENC *A metafora szerepe a testi tulajdonságra utaló diáknevek alkotásában* (2001) c. tanulmányában, az elemzett névanyagot a névadás indítéka szerint csoportosítja. „A diáknevek stilisztikai töltetét nem a név lexikális szintje adja, hanem a lexémáknak a névben betöltött funkcionális-szerkezeti felhasználási módja és szerepe" (BÍRÓ 2001: 36).

A tulajdonnevekkel foglalkozó elméleti munkákban eltérő arányban olvashatunk e névtípusról. KÁLMÁN BÉLA *A nevek világa* c. könyvben csak felhívja a figyelmet az iskolai ragadványnevek vizsgálatára. J. SOLTÉSZ KATALIN *A tulajdonnév funkciója és jelentése* (1979) c. műben a helyettesítő névnek egyik altípusát *önálló ragadványné*vnek nevezi, mely a falusi közösségekben is előfordul, de „igazi hazájának a gyerekek és serdülők világa: az iskola látszik: a gyerekek ily módon nevezik nemcsak egymást, hanem sokszor tanáraikat is…a diáknevekre a motivácó gazdagságán és ötletességén kívül a játékos asszociáció és a névfacsarás is jellemző" (J. SOLTÉSZ 1979: 62–63). Példáit BACHÁT kutatásaiból idézi. HAJDÚ MIHÁLY *Magyar tulajdonnevek* c. monográfiájában megkülönböztetett figyelmet szentel a diákneveknek (HAJDÚ 1994: 46–49). Gazdag névanyaggal szemlélteti a névadás motivációit, a névalkotás módjait. Összegyűjtésüket hasznosnak és érdekesnek tartja.

A különféle iskolatípusok közül leggyakrabban az általános iskolába járó diákok névhasználatával foglalkoztak a szerzők (pl. BACHÁT 1970, GUTTMANN 1973). A középiskolásoknak már kisebb figyelmet szenteltek (pl. MIZSER 1971, BÍRÓ 1997). Az egyetemi diákok ragadványnévvilágával kapcsolatban csak egy tanulmányról van tudomásom, melyben BAUKO JÁNOS (2003) a nyitrai Konstantin Egyetem magyar szakos hallgatói körében végzett felmérést.

A diákragadványnevek kapcsán személyes élményeiket is felidézik néhányan. Egykori saját osztályának ragadványneveit hasonlítja össze a fia osztályával KARACS ZSIGMOND *Két nemzedék osztálynévsorai ragadványnevekkel* c. tanulmányában (1982). BALOGH LÁSZLÓ írja, hogy több ragadványneve is volt: az elemi iskolában *Maxinak* hívták apró termete ellenére, egyetemistaként a vogul nyelv iránti érdeklődése miatt kiérdemelte *A Legvogulabb Magyar* nevet, s tanárként a diákjaitól kapta az *Obult* a vogul szóból (BALOGH LÁSZLÓ 1985: 107).

Néhány költőnk, írónk is rendelkezett diákragadványnévvel. Csokonai Vitéz Mihályt *Cimbalom*nak nevezték a debreceni kollégiumban. Egykori tanára így emlékezett vissza rá:

gyönyörűen beszélt, s ez a cimbalom örömre indított mindenkit. Petőfi Sándor szabad idejében rengeteget olvasott, ezért az aszódi gimnáziumban tanulótársai *Könyves Sándor*nak nevezték. A diákragadványnevek az írói névadásban is megjelennek. Jókai Mór *És mégis mozog a Föld* c. regényében az egyik tanuló neve *Baltás*, aki nagyobb diákoknak fűt. Gárdonyi Géza írásaiban tanári ragadványnevek is felbukkannak: „*Vaksi* (nem lát), *Fagyos* (szigorú), *Kukac* (komisz, minden leckét be kell biflázni), *Nyafi* (mindig elkésik, de nem buktat) stb. (Pöhölyék)" (BAKOS 1974: 436).

A diákok ragadványnevei a számítógépes csevegőcsatornán ('interneten folytatott beszélgetés') azonosítónévként (nickname) is megjelenhetnek. Erről RAÁTZ JUDIT egyik tanulmányában olvashatunk (RAÁTZ 1999: 263).

A kutatók egyetértenek abban, hogy a diákragadványnevek összegyűjtése érdekes és hasznos feladat. Gazdagítják nyelvünket, ötletességükkel, játékosságukkal, változatosságukkal valóságos csemegéi a névkutatásnak.

2.2.3. Magyar ragadványnév-kutatások Szlovákiában

Az utóbbi évtizedben a magyar névtani irodalomban több összefoglaló jellegű tanulmányban olvashattunk a ragadványnevek kutatásáról. 1995-ben a miskolci V. Magyar Névtudományi Konferencián B. Gergely Piroska összegezte a magyar személynévkutatások eredményeit, s vármegyék szerint tüntette fel azokat a kutatópontokat (néhány felvidéki is található közöttük), ahol megvalósultak már ragadványnévgyűjtések (B. Gergely 1997: 10–23). A Hogyan tovább…? c. a szlovákiai magyar nyelvészet helyzetéről és lehetőségeiről szóló révkomáromi nemzetközi konferencián HAJDÚ MIHÁLY *A magyar névkutatás helyzete* c. előadásában említett néhány felvidéki vonatkozású névtani munkát, közöttük ragadványnév-feldolgozásokat is (HAJDÚ 2002: 36–41). A magyar ragadványnév-kutatás első korszakáról (1872–1957) legújabban FEHÉR KRISZTINA írt összefoglaló tudománytörténeti áttekintést, a tanulmányban azonban nem találkozhatunk felvidéki névtani munkával (FEHÉR K. 2004: 73–89). Szlovákiában csak jóval később és elszórtan foglalkoztak a kutatók a ragadványnevekkel. Ezt mutatja VÖRÖS FERENC *A (történeti) személynévkutatás a Felvidéken különös tekintettel a Trianon utáni fejleményekre* c. tanulmánya is, amelyben elsőként foglalja össze a felvidéki személynévkutatások történetét (VÖRÖS F. 2004: 39–59). A *Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl* c. kötetben (2004) további két munka érinti tárgykörünket. B. GERGELY PIROSKA újabban a történeti személynévkutatás eredményeiről számolt be, s itt megemlített néhány írásbeli ragadványnevekkel foglalkozó munkát (B. GERGELY 2004: 19–31). ÖRDÖG

FERENC pedig a szinkrón személynévkutatás helyzetéről és feladatairól írt az egyes személynévtípusok szerint (ÖRDÖG 2004: 82–89). A magyar ragadványnév-kutatások vázlatos felidézése után a következőkben tekintsük át a magyar, illetve magyar vonatkozású ragadványnév-kutatásokat Szlovákiában!

Elsőként KNIEZSA ISTVÁNt említhetjük, aki ugyan a felvidéki családneveket elemezte a névtudomány szempontjai szerint, de ezáltal a ragadványnevek témakörét is érintette. A *Felvidéki családnevek* c. dolgozatát 1934-ben írta, azonban nyomtatásban csak a 2003-as évben jelent meg a mű négy régebbi tanulmányával együtt (KNIEZSA 2003: 255–349). A szerző a XVI–XVIII. századi gömöri, honti és ugocsai összeírások alapján vizsgálta a magyar, szlovák és kárpátukrán családnevek rendszerét. A névanyagot alapos morfológiai és etimológiai elemzés alá vetette. KNIEZSA szerint „a ragadványnevek közül a régebbiek, amelyek még az anyakönyvvezetés előtt keletkeztek, a családnév szerves tartozékaivá lettek, azaz kettős névalakban hivatalos nevekké is váltak. A legtöbb ilyen név azonban ma csak az illető közösségben él" (KNIEZSA 2003: 263). Néhány példát is említ: *Sánta Kovács János, Fekete Kovács János, Sipos Kovács, Kis Kovács, Nagy Kovács* stb.

A magyar családneveket három fő csoportra osztja: személy-, helynevekből és közszavakból származókra. Az utóbbi csoportba tartozó neveknek csak egy részét tartja gúnynévnek, ragadványnévnek (a terminusokat szinonimákként használja): *Babcsi, Babszem, Murcán* (apró ember), *Nyakigláb, Görbice, Nyekege, Mokoga* stb. Azonban az e típusba tartozó összes általa említett név ragadványnévnek tekinthető: *Árva, Beszédes, Buta, Dolgatlan, Fehér, Hamar, Hazug, Kövér, Tompa* (tulajdonságnevek), *Ács, Csiszár, Hajcsár, Lakatos, Paisgyártó, Szabó* (foglalkozásnevek). KNIEZSA a gúnynév terminust gyakrabban használja, mint a ragadványnevet. Érdekesek a felszólító módú igékből létrejött mondatnevek: *Hallgass, Keljfel, Megállj, Szerezdmeg*, és a 'gúnynévi eredetű' szlovák összetételek: *Bodajzdravi (Boh daj zdravia* 'adj Isten egészséget'), *Koszinoha* (kosí 'kaszál' + noha 'láb'). Néhány olyan családnevet is említ, melyek az egyik kutatatópontomon (Izsán) megtalálhatók ragadványnévként: *Czompós* (*Compó Bandi*), *Élesztős* (*Cajgos* formában él tájszói ragadványnévként), *Poczik (Pocik), Pupos, Szivos (Szívós), Szapora (Szapora Bandi)* stb.

A szlovák névtani irodalomban kevésbé találkozhatunk magyar vonatkozású adatokkal. ŠTEFAN KRIŠTOF *Osobné mená bývalej Tekovskej stolice* (1969) c. monográfiájában a volt Bars vármegye területén végzett személynévkutatásokat. A történeti névanyagot a XVI. századtól kezdve közli, s a szinkrón névállomány az 1960–1966 között folytatott gyűjtésből származik. Az eredményeket különálló térképlapokon (17 darab) a névföldrajz segítségével is szemlélteti. A munkában a család-, kereszt-, bece- és ragadványneveken kívül az ún. élő

lakossági nevekkel, helységcsúfolókkal (pl. a garamszentkeresztieket – Žiar nad Hronom – *Hurkári* névvel csúfolták, mert szerették és árulták a hurkát) és háznevekkel (gyakran az előző tulajdonos neve alapján azonosítják a ház lakóit, de azonos lehet a jelenlegi tulajdonos családnevével, pl. *do Tótou* 'Tóthék házába', vagy ragadványnevével is, pl. *do Ištenou* 'Istenékhez', *do Kormošou* 'Kormosékhoz') foglalkozik. Összesen 117 község névanyagát jegyezte le. Az élő neveket a következőképpen csoportosítja: 1. neutrális név – a) keresztnévi, b) családnévi, c) hely- vagy népnévi, d) egyéb eredetű, 2. expresszív név – a) bóknév, b) gúnynév, c) csúfnév, d) obszcén név, 3. mondatnév, 4. ismeretlen eredetű név. Magyar ragadványneveket is közzé tesz főképpen Bars vármegye déli részeiről, ahol a magyar és a szlovák lakosság évszázadok óta egymás mellett él. Megállapítja, hogy a nevek a település nemzetiségi megoszlásáról is tanúskodnak (KRIŠTOF 1969: 13). A frekventált családnevek mellett a ragadványnevekkel való megkülönböztetés általános. A következőkben a családneveket és élő neveket (az egyes családnevek mellett szerepelnek) tartalmazó adattárból (KRIŠTOF 1969: 157–299) az egyes kutatópontokon (11) gyűjtött magyar ragadványneveket (43 név) közlöm (a nevek után zárójelben szerepel a kutatópont magyar és szlovák neve): *Pipike* (Magasmart – Brehy), *Pincér* (Felsőbenedek – Horný Beňadik), *Ebatta* 'ebadta' (Nagykoszmály – Veľké Kozmálovce), *Darázs, Gulyás, Kender, Kilencóv* 'kilencedik', *Ropogós, Savanyó* 'savanyú' (Nagymánya – Maňa), *Erdegbaba* 'ördögbaba' (a szó szlovák nyelvi környezetben ma is ismert és használatos), *Hajas, Hegedűs, Kopasz, Mágnes, Őrmester* (Hull – Hul), *Aszmongya* 'azt mondja', *Fokos, Kekiny* 'kökény', *Orca* 'arc' (Ohaj – Dolný Ohaj), *Hamupipőke, Katona, Mákos* (Aha – Horný Ohaj), *Apinko* 'apa' (Vnuk 'unoka' családnevű személy a viselője), *Erdisz* 'erdész', *Esperes, Magos* 'magas', *Potya, Sós* (Néved – Nevidzany), *Kicsiny, Kisisten* (Valkház – Vlkas), *Borda, Csont, Göndör, Lármáska, Lassú, Magyar, Tojásos* (Zsitvabesenyő – Bešeňov), *Ámbarátom* 'ám barátom' (szavajárásra utal), *Korpás, Mocskos Pali, Náthás, Siket, Vaksi* (Újlót – Veľké Lovce).

JÁN MATEJČÍK Nógrád megyében végzett kutatásai során a szlovák etimonú ragadványnevek mellett néhány magyar eredetűt is lejegyez: *Bizony, Bogár, Fehér, Hangos, Kamasz, Okos* (MATEJČÍK 1968: 45). A névanyagot a jelentés alapján csoportosítja, s hangsúlyozza, hogy a névadás eredeti indítékát többnyire nem sikerült megtudnia, ezért kénytelen a szemantikai szempontot előtérbe helyezni. Tudatosítja, hogy a névadás eredeti indítéka nem azonosítható a név jelentésével. MATEJČÍK egy másik tanulmányában szlovák lakosok által használt magyar névhelyettesítőket sorol fel (bácsi, bátyja, néna, nénike, koma, keresz 'keresztszülő'), s ezek közül kettő ragadványnévi funkcióban is használatos: *Koma, Keresz* (MATEJČÍK 1972: 60).

A legnagyobb szlovákiai személynévkutatás VINCENT BLANÁR és JÁN MATEJČÍK nevéhez fűződik. Kétkötetes művük címe *Živé osobné mená na strednom Slovensku.* Az első rész (1978) a személynév deszignációjával, elméleti kérdésekkel foglalkozik, s 9 közép-szlovákiai település névanyagán keresztül mutatja be a gyakorlati elemzés lehetőségét. A második rész (1983) az ún. tartalmi modellek disztribúcióját tárgyalja, a gazdag adattár (24–490) 45 település névanyagát tartalmazza. A szerzők Közép-Szlovákia 106 községének élő személyneveit dolgozták fel (kb. 55 000 név), de ebből csak 45 helység névanyagát közölték (14 313 személyhez 25 137 élő név kapcsolódik). Közép-Szlovákia 9 megyéjéből (Gömör, Nógrád, Hont, Bars, Zólyom, Liptó, Túróc, Árva, Trencsén) 5–5 kutatópontot választottak ki. Eredetileg 457 településen gyűjtötték a korpuszt, kb. 2 millió élő személynév gyűlt ösze (BLANÁR 1996: 168), de ennek csak egy töredékét vizsgálták. Az élő személyneveken belül 6 funkcionális elemet különítenek el: családnév, keresztnév, egyéni ragadványnév, élő családi név 'öröklődő ragadványnév', háznév, apellatívum (névkiegészítő, pl. bácsi, néni). A névanyag feldolgozásában a strukturalista szemléletmód érvényesül. BLANÁR dolgozta ki az ún. tartalmi és motivációs modellek szimbólumokkal való jelölésének módszerét. Külön vizsgálta a szerzőpáros a férfiak, nők, gyermekek névhasználatát, s a névviselők rokonsági viszonyait. Rámutattak a gyűjtés nehézségeire, a névanyag dinamikus változására. „Az élő személynevek ismerete (a személynév és a denotátum azonosítása az adott közösség társadalmi tudatában) a helyi szociális norma részét képezi" (BLANÁR – MATEJČÍK 1978: 22). Annak ellenére, hogy a kutatók magyarlakta településeken (pl. Leszenye, Hont megye) is gyűjtöttek, nem foglalkoztak a magyar ajkú lakosok névadási szokásaival. Csak néhány magyar példát említenek. A következő ragadványnevek az egyén családnevéből alakultak fordítás eredményeként: Kohút > *Kakas,* Mlynár > *Molnár.* Egy esetben a magyar köznévi eredetű családnév mellett a szlovákra lefordított párja áll ragadványnévként (a kutya szlovákul pes): Kuťa > *Kuťa Pes* (BLANÁR – MATEJČÍK 1978: 34). VINCENT BLANÁR a későbbiekben szintetikus formában 1996-ban a *Teória vlastného mena. Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej kommunikácii* (A tulajdonnév elmélete. A társadalmi kommunikációban való státusa, szerveződése és működése) c. fő művében foglalta össze névtani kutatásainak eredményeit. A könyv 2001-ben német nyelven is megjelent *Theorie des Eigennamen. Status, Organisation und Funktionieren der Eigennamen in der gesselschaftlichen Kommunikation.* címen. A szerző több magyar vonatkozású névtani információt is közöl a könyvben, s fontosnak tartja a szlovákiai magyarság élő személynév-anyagának felkutatását (BLANÁR 1996: 186).

VLADIMÍR PATRÁŠ *Sekundárne pomenovania (prezývky) a ich sociolingvistický rozmer*

vo formalizovaných mikrospoločenstvách (1996) c. tanulmányában az iskolai ragadványnevek szociolingvisztikai státusával foglalkozik, s példái között három magyar ragadványnév szerepel: *Erzsi, Hosszú, Linda* (a Linda c. magyar TV-sorozat hősnője alapján kapta nevét, mert karate edzésekre járt). Az iskolai ragadványnevet olyan lexikális egységnek tekinti, amelynek jelentős *motivációs-nominációs*, *identifikáló-karakterizáló* és *pszichoszociális-kommunikációs* funkciója van (i. m. 46).

A szlovákiai magyar ragadványnév-kutatások kezdetei az 1970–80-as évekre tehetők. A Magyar Személynévi Adattárak c. sorozat három kötete (59., 61., 86.) érintette a szlovákiai magyar ragadványnév-kutatásokat. Elsőnek a néprajzosként ismert CSÁKY KÁROLY *Kelenye (Kleňany) család- és ragadványnevei* c. munkája jelent meg 1983-ban. A falu a szlovák-magyar nyelvhatáron fekszik az Ipoly folyó völgyében, a történelmi Hont vármegyéhez tartozott. A vidéken a palóc nyelvjárást beszélik. Az 55-féle családnévből (a névviselők száma 471) 21-hez kapcsolódik a 73 ragadványnév (a viselők száma 184), melyek többsége magyar eredetű, csak 5 származik a szlovák nyelvből. A család- és ragadványnevek párhuzamba állítása azt mutatja, hogy a legfrekventáltabb családnevekhez kapcsolódik a legtöbb ragadványnév. A szerző azt is megállapítja, hogy ragadványnév főleg az olyan családnevekhez nem kötődik, melyek beköltözés útján váltak honossá a faluban. A rokonsági viszonyok pontos jelölésével bizonyítja, hogy a ragadványnevek „jól tükrözik a családi, rokoni kapcsolatokat, az összetartozást. A faluban a hasonló családnevek közül csak azok vannak egymással rokonságban, akiknek azonos a ragadványnevük is" (CSÁKY 1983: 24). Statisztikai pontossággal kimutatja, hogy az egyes családok tagjaiból hányan viselnek ragadványnevet. A továbbiakban az összegyűjtött korpuszt a szófajiság alapján rendszerezi: 1. tulajdonnévi eredetű (kereszt-, vezeték-, állatnévi), 2. köznévből keletkezett (foglalkozás, használati tárgy, szavajárás, hibás szóejtés, étel, érzékszerv, folyadék stb. alapján), 3. melléknévi eredetű (külső tulajdonság, ismeretlen, valahová való tartozás, összetett melléknév), 4. számnévi eredetű. A ragadványnevek öröklődésének eseteit is megemlíti. A munka végén a szerző felvázolja egész rokonságának a ragadványneveit (CSÁKY 1983: 54–55).

Szoros kapcsolatban van e dolgozattal CSÁKY KÁROLY *Ipolyfödémes (Ipeľské Úľany) személynevei* c. munkája, mely a Magyar Névtani Dolgozatok 78. számaként jelent meg 1988-ban. Ipolyfödémes a már említett Kelenyével szomszédos község. Az újabb kutatóponton hasonló szempontok alapján rendszerezi a ragadványneveket a szerző (CSÁKY 1988: 33–64). A 462 lakosból 253-nak (54,76%) van 56-féle ragadványneve. A magyar eredetű neveken túl egyetlen szlovákkal találkozunk. A névöröklődés szemléletes példájára utal egy egyén hármas ragadványneve: *Dobos Elnök Jaksi Misa* – az első névelem az apa ragadványnevére, a

második az apa funkciójára utal, a harmadik az apai nagyapa beceneve után keletkezett. Egyes ipolyfödémesi ragadványnevek az anyakönyvekben is fellelhetők. A szerző XIX. század végi és XX. század eleji adatokat közöl. Ipolyfödémesen és Kelenyében több azonos családnév (16) és ragadványnév található (15). A nevek jól mutatják, hogy „milyen arányú és irányú volt a szomszédos községek lakosainak keveredése… a ragadványnév a közeli helyekre is elkíséri tulajdonosát" (CSÁKY 1988: 59). Mindkét faluban a ragadványnév + becenév névkombináció a domináns.

1983-ban jelent meg JUHÁSZ ALADÁR *Vága (Váhovce) mai személynevei* c. adattára (MSzA 61.), melyben a ragadványneveket ÖRDÖG FERENC rendszerezését követve a névadás indítéka szerint közli (JUHÁSZ A. 1983: 11–26). A leggyakoribb családnévhez kapcsolódik a legtöbb ragadványnév: a Forró családnevűek alkotják a falu 10,7%-át (230 személy), s ezek viselik az összes ragadványnév 28,7%-át (59). A magyar eredetű ragadványnevek alkotják a névanyag törzsét, a 274 ragadványnévből csak 14 szlovák etimonú. A szerző felfigyel arra, hogy az összegyűjtött korpuszban tájszóból eredő ragadványnevek is vannak, melyek tükrözik használóik nyelvjárását: pl. *Brecska* 'félig főtt lekvár', *Cinga* 'vékony', *Mórvány* 'tejfölös kalács', *Nyehó* 'ügyetlen', *Túpic* 'alacsony termetű'.

A Magyar Személynévi Adattárak 86. számaként jelent meg JANKUS GYULA *Kéménd (Kamenín) család- és ragadványnevei* c. munkája 1988-ban. Kéménd az Érsekújvári járásban található. A család- és ragadványneveket egymással párhuzamba állítja. Az egyes kihalt családnevek mint ragadványnevek élnek tovább a szinkrón névanyagban. A ragadványneveket az adattárban (JANKUS 1988: 27–38) ábécérendben közli a névadási magyarázattal együtt. Ezek után csoportosítja a ragadványneveket a névadás indítéka szerint. A 132 ragadványnévből kettő szlovák s a többi magyar eredetű.

A szerző tollából származik *Bény (Bíňa) személynevei* c. tanulmány is, mely a Magyar Névtani Dolgozatok 122. számaként jelent meg 1993-ban. Bény Kéménddel szomszédos falu. A szerző kiemeli, hogy főleg azokhoz a családnevekhez nem járul ragadványnév, melyeknek viselői az utóbbi években költöztek a faluba, tehát nem számítanak tősgyökeres bényieknek. A Ragadványnevek c. alfejezetben (JANKUS 1993: 20–46) a szerző ismét ábécérendben közli az összegyűjtött korpuszt a névadási magyarázatokkal együtt. Itt azonban a nevek öröklődésére és a névviselő névhez való viszonyára is utal. A 252-féle ragadványnév (423 személy viseli) többsége magyar etimonú, a névanyagban 9 szlovák eredetű ragadványnevet találhatunk.

A Magyar Névtani Dolgozatok 109. számaként 1992-ben jelent meg TRUGLYNÉ GERGELY KATALIN *Martos (Martovce) keresztnevei (1731–1982)* c. munkája. Annak ellenére,

hogy a szerző a község keresztnévanyagát vizsgálta, felfigyelt a hivatalos iratokban fellelhető írásbeli ragadványnevekre, melyeket az 1895-től vezetett helyi anyakönyvben külön megjegyzésként közöltek. „A megjegyzésben több esetben a következő szöveg kíséretében fordult elő a ragadványnév: A bejelentő atyát a községben létező többi hasonnevű egyéntől … melléknévvel szokták megkülönböztetni. Így Jóba Mihályt a ”Sándor” (1897. febr. 18-ki adat), Erdéli Andrást a ”Kandi” (1897. ápr. 1.)… melléknévvel” (1992: 21). Az egyes családneveknél a következő ragadványneveket jegyezték le: Erdéli – *Kandi,* György – *Felsősori, Katona, Közi, Mihály, Szabó, Templommelléki, Vanka,* Jóba – *Balla, Bandi, Botka, László, Samu, Sándor, Zajda,* Kis – *Keszeg,* Kontás – *Kálmán,* Makai – *Kis,* Nagy – *Kovács,* Tóth – *Ürmös, Ürmösdombi* (ugyanazon személy ragadványnevének alakváltozatai), Varga – *Gőszegi, Hatházi.* Csehszlovákia belügyminisztériuma 1924-ben elrendelte, hogy a martosi jegyzőség az ógyallai kerületi jegyzőséghez tartozzon. Ennek következtében az anyakönyvi beírás 1925-től megszűnt Martoson. Mivel az új ógyallai anyakönyvvezető már nem állt szoros kapcsolatban a faluval, ezért a ragadványnevek bejegyzése elmaradt a hivatalos dokumentumból. KÁLMÁN BÉLA *A nevek világa* c. könyvében szintén említést tesz a martosi ragadványnevekről: „Martoson sok a *György* vezetéknév. A férfinevek közül a *János*t igen sűrűn használták. Így *György János* több is volt a faluban. A gazdagabbik *György* család megkapta a *Nagy* ragadványnevet. De a *Nagy György* család is elágazott és mindkettőben volt *János* nevű fiú is. Mikor fölcseperedtek, akkor a *Köz*-ben lakó Nagy György János lett a *Közi Nagy György János*, a másikat pedig, aki szívesebben halászott, mint szántott, a *Csuka Nagy György János* néven ismerte az egész falu” (1989: 95). KÁLMÁN BÉLA egyébként már jóval korábban, a Magyar Nyelv c. folyóirat hasábjain említi e négyes nevet, s ezen kívül példát hoz arra az esetre is, amikor az anya lánykori családneve válik ragadványnévvé: „A komárommegyei Martoson a matriarchátus érdekes jelensége mutatkozik, mikor *György Andrásné*-t csak lánynevén ismerik a faluban *Bazsó Lidi*-nek, fiait pedig, *György András*-t és *István*-t *Bazsó Bandri*-nak és *Pistyá*-nak hívják” (KÁLMÁN 1948: 157).

Rövidebb tanulmányok is érintik a ragadványnevek témakörét. Az 1992-ben rendezett Nyitrai Nemzetközi Nyelvészeti Konferencia (V. Élőnyelvi Konferencia) előadásainak anyaga 1993-ban jelent meg. Az onomasztikai szekcióban elhangzott 14 előadás közül csak egy foglalkozik a ragadványnevekkel. PILECKY MARCELL *Barslédec ragadványneveiről* c. tanulmányában egy zoboralji község névanyagát vette górcső alá (PILECKY 1993: 255–259). A falu a magyar–szlovák nyelvi-etnikai határvonal közvetlen közelében fekszik. A szerző a gyűjtés részeredményeit a ragadványnevek használati formája, a névadás oka szerint tárgyalja. A szlovák nyelvi hatás itt erőteljesebben mutatkozik a névanyagban. Néha a kommunikációs

helyzettől függ a név használata: az útépítő vállalatnál dolgozó *Útas Matyo* szlovák *Cesztár Matyo* változatát is használják. Sok ragadványnév forrása egy-egy keresztnévnek szlovák becézett alakja, pl. *Dodo, Jostyek* (József), *Borec* (Borbála), *Marec* (Mária), *Satyo* (Sándor). Szlovák eredetű tájnyelvi szókból alakultak a *Kakanyec* 'piszkos, maszatos', *Bubák* 'ijesztő', *Gelo* 'ügyetlen'. PILECKY MARCELL végül megállapítja, „hogy a ragadványnévadás mennyiségi és minőségi alakulására a társadalmi-szociológiai körülmények megváltozásán kívül a község nyelvi homogenitásának megszűnése is hatással volt" (PILECKY 1993: 259).

Egy másik zoboralji falu névanyagával foglalkozott SÁNDOR ANNA *Kolon ragadványnevei* c. tanulmányában, amely a miskolci V. Magyar Névtudományi Konferencián hangzott el 1995-ben. A szerző a bevezető részben kihangsúlyozza, hogy a ragadványnevek gyűjtésének fontossága ellenére „Szlovákia magyarlakta községeinek ragadványneveiről […] eddig még nem jelent meg részletesebb elemzés…" (SÁNDOR 1997: 187). A tanulmányban vizsgálja az egyes személynévtípusok egymásra hatását, a ragadványnevek expresszivitását, alaki viselkedését, szófajiságát, lexikológiai sajátosságait, eredetét, öröklődését és a névadás indítékait. Kolonban a ragadványneveket mellékneveknek hívják. A falu 34,3%-a visel ragadványnevet (418 személy). Az 1–6 leggyakoribb családnévhez kapcsolódik a legtöbb ragadványnév (304). Az első helyen álló *Balkó* családnevet 222 személy viseli, s közülük 189-nek ragadványneve is van. A községben sok azonos család- és keresztnevű egyén él, ezért „a sok azonos keresztnév ösztönzőleg hatott a ragadványnevek keletkezésére, másfelől a ritkán előforduló keresztnevek egyénítő erejüknél fogva gyakran hivatalos formájukban is ragadványnévvé váltak *(Endre, Vilma)*" (SÁNDOR 1997: 189). A szlovák etimonú nevek száma 13, ami a névanyag 3,1%-át teszi ki.

A nyelvjáráskutatás ragadványnevek lejegyzését is eredményezheti. Erre példa GÁGYOR JÓZSEF *Tallósi szótár* (2003) c. regionális tájszótára, mely a köznévi tájszavakon kívül tulajdonneveket (helynevek, családnevek, becenevek), köztük mintegy 200 ragadványnevet tartalmaz. A ragadványnévi eredetű címszavak mellett a szerző néhol megadja a névadás indítékát (pl. *Bënzin* – felesége a benzinkútnál dolgozott, *Bërrencs* – gyors, hadaró, kapkodó beszédű, *Bubó* – a televízióból ismert Dr. Bubó c. rajzfilmsorozat főszereplője után, *Colos* – magas termetű, *Csendës* – a halászokat csendes bolondoknak nevező mondás nyomán, *Goló* – nagy szemgolyói vannak, *Görcs* – túlságosan ideges nő, *Karácsonfadísz* – apró termetű), másutt nem (pl. *Abakk, Apacs, Apa Fëri, Bacilus, Bátyó, Blöki, Bonó, Bubu, Cimbora, Csimbum, Csúzli, Dudli, Háhá, Jánosík*).

Ragadványneveket (és egyéb személyneveket) a falumonográfiák is tartalmazhatnak. A névjegyzékek forrásul szolgálhatnak további, mélyebb névtani kutatásokhoz. Gyakran régi

ragadványneveket őriznek meg, melyek a szinkrón névállományból már hiányoznak. Példaként említhetjük VICZÉN ISTVÁN *Fejezetek két Túróc-völgyi falu – Deresk és Lévárt – néprajzához* c. művét, mely a Gömör néprajza sorozat 52. köteteként látott napvilágot. A szerző egy 1865-ben írt névjegyzéket közöl, melyben az egyén (37 személy) hivatalos neve után zárójelben szerepel a kis betűvel írt ragadványneve. Ezen kívül néhány, cigányok által viselt csúfnevet (21 darab) is felsorol (VICZÉN 1998: 114–117). Megemlíti, hogy élt közöttük három vak cigány férfi, de családnevüket a faluban senki sem tudta, mert mindenki csak *Vak Lacinak, Vak Janinak* és *Vak Lajosnak* szólította őket. A cigányság körében elterjedt a ragadványnév-használat, s gyakran egymás családnevét sem ismerik. Egy bíróságon dolgozó alkalmazottól tudom, hogy a cigányok a hivatalos iratokban gyakran ragadványnevükön vannak feltüntetve. Az erkölcsi bizonyítvány kiadásáért benyújtott kérvény egyik (11. számú) rovata a kérvényező ragadványnevére is rákérdez: prezývka (ak existuje) 'ragadványnév (ha létezik)'. Elsősorban roma személyek tüntetik fel e rovatba a ragadványnevüket. Kutatópontjaink közül példaként említhetjük ZÁMBÓ VILMOS *Izsa község krónikája 1947-ig* c. könyvét, melyben mintegy 300 izsai ragadványnevet sorol fel az egyes családnevekhez kapcsolva (ZÁMBÓ 2000: 52–54).

Jómagam ez utóbbit használtam fel forrásanyagul a *Ragadványnevek rendszere Izsán* c. kötetemben (BAUKO 2001), melyben a felnőttek ragadványnévvilágát a diákokéval hasonlítottam össze. A névtudományban alkalmazott módszerek, szempontok segítségével elemeztem a korpuszt. Vizsgáltam a XVIII–XX. századi hivatalos iratokban szereplő megkülönböztető neveket, a ragadványnévadás indítékait, a nevek alaktani, szófajtani, szerkezeti, öröklődési sajátosságait.

A *IV. Dialektológiai Szimpozionon* különállóan foglalkoztam a tájszói eredetű izsai ragadványnevekkel *Tájnyelvi elemek az izsai ragadványnevekben* (2002) címen.

A *Hogyan tovább…?* című a szlovákiai magyar nyelvészet helyzetéről és lehetőségeiről szóló nemzetközi konferencián *Állatnevek a ragadványnevekben* (2002) címen tartottam előadást, melyben az izsai és hetényi névkorpusznak a vonatkozó részét vetettem össze. A vizsgálat igazolta B. GERGELY PIROSKA megállapítását, hogy az állatvilág fogalomkörébe tartozó szavak kitüntetett szerepet játszanak a ragadványnév-alkotásban, és a névadás indítéka szerinti csoportosításnál szinte mindegyik típusban megjelennek (B. GERGELY 1977: 161).

A Névtani Értesítő 25. számában jelent meg a *Ragadványnév-vizsgálatok a nyitrai Konstantin Egyetemen* (2003) c. tanulmányom, melyben magyar szakos hallgatóink és családi hozzátartozóik ragadványneveit rendszereztem a névadás motívuma alapján, majd a nevek élettanát, használati körét, hangulatát, a névviselők attitűdjét vizsgáltam. A hallgatók által

viselt ragadványnevek (122) túlnyomó része magyar eredetű, csak 9 idegen etimonú (6 szlovák és 3 angol) található a névanyagban. A kódváltásból adódóan jött létre az egyik családtag ragadványneve: *Skatyec* nem tudott jól szlovákul, és egyszer az üzletben *skatulki gyufi*t kért. A szlovák *škatuľa* jelentése doboz. A *gyufa* nem jutott szlovákul az eszébe, ezért használta a hibrid szószerkezetet. A *gyufi* szó morfológiai szerkezete mutatja, hogy az *-i* a szlovák szó végét idézte csak fel az emlékezetében: *zápalky* 'gyufa'.

2004-ben a Szlovák Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete által szervezett Fiatal nyelvészek XIV. nemzetközi kollokviumán *Prezývky študentov v bilingválnom prostredí* (Diákragadványnevek kétnyelvű környezetben) címen hangzott el előadásom, melyben a révkomáromi szlovák tannyelvű iskolák diákragadványneveivel foglalkoztam. A magyar–szlovák kétnyelvű környezet hatására a névanyagban szép számban jelennek meg magyar ragadványnevek. Ez annak tudható be, hogy a révkomáromi szlovák tannyelvű iskoláknak mintegy 15–20%-át magyar nemzetiségű diákok látogatják, s a szlovák nemzetiségű diákok nagyobb része beszéli (vagy érti) a magyar nyelvet. Az iskolákban gyakran hallhatunk kódváltásokat. A magyar ragadványnevek viselői nemcsak magyar nemzetiségűek, hanem magyarul tudó szlovák nemzetiségű diákok is. Ritkábban viselnek magyar ragadványnevet a magyarul nem tudó tanulók. A magyar nyelv egyik legfrekventáltabb deminutív képzője, az *-i* gyakran megjelenik kétnyelvű területeken a szlovákok bece- és ragadványnévvilágában. Az általam vizsgált korpuszban a legfrekventáltabb becenévképző, s a családnevekből származó ragadványnevek kedvelt alkotási módja: *Bardi* < Bardiovský, *Bogi* < Bogár, *Hegi* < Hegedűs, *Homi* < Homola, *Jani* < Jánošová, *Keszi* < Keszan, *Kuli* < Kulcsár, *Laki* < Lakatos, *Lovi* < Lovász, *Mihi* < Mihálik, *Miši* < Mišáková, *Orši* < Oršovičová, *Puki* < Pukancová, *Sobi* < Sobeková, *Tuži* < Tužinčin, *Štefi* < Štefancová stb. A magyar tannyelvű iskolákban végzett kutatásaim azt bizonyítják, hogy szlovák etimonú ragadványnevek csak kis mennyiségben identifikálnak magyar diákokat, az elsődleges kommunikációs nyelv a magyar, a gyűjtött korpusz a magyar etimonú ragadványnevek dominanciájára utal. A ragadványnevek között olyan szlovák kölcsönszavak is szerepelnek, melyek jellemzőek a szlovákiai magyar beszélőközösség nyelvhasználatára, s ezek a Magyar értelmező kéziszótár újabb, 2003-as kiadásában is megtalálhatók: *Bandaszka* 'marmonkanna' < Bandi < András, *Párki* 'virsli', *Ticsinki* 'ropi' (vékony testalkatra utalnak), *Spekacski* 'krinolin' (kövérségre utal), *Treszka* 'tőkehal és az ebből készült majonézes saláta' (kedvenc étel), az alaki kölcsönszók közül pedig a *Kecsup* 'kecsöp' (ismeretlen eredetű). Érdekes jelenség, amikor a közszói értelmű szlovák eredetű családnevet magyarra fordítják a diákok: Cibula > *Hagyma,* Gula > *Golyó,* Nebehaj > *Neszaladj.* A szlovák osztályokban ennek

ellenkezőjére is találunk példát, a magyar családnevet szlovákra fordíthatják: Bogár > *Chrobák,* Halász > *Rybár,* Keszeg > *Pleskáč.* Az alap- és középiskolákban kedvelt megszólítási forma a ragadványnév (vö. BAUKO 2002: 150).

Az 1970-es évektől több olyan szakdolgozat, doktori disszertáció íródott a nyitrai Konstantin Egyetemen, amely ragadványnevekkel is foglalkozik (vö. VÖRÖS F. 2004: 57–59). Ezek többsége kéziratban maradt, csak néhány munka jelent meg nyomtatásban (BAUKO 2001, CSÁKY 1983, JANKUS 1988). Ábécérendben közlöm azokat a kutatópontokat (34), ahol megvalósultak a gyűjtések: Balony, Barslédec, Csicser, Csiliznyárad, Csilizpatas, Csilizradvány, Diósförgepatony, Dunamocs, Egyeg, Ekecs, Fülek, Fülekpüspöki, Hetény, Ipolybalog, Ipolyfödémes, Ipolyhídvég, Izsa, Kelenye, Kéménd, Kolon, Kulcsod, Mátyóc, Medve, Nagycétény, Nagycsalomja, Nagyfödémes, Nagymegyer, Pered, Rimaszécs, Sajógömör, Szap, Tesmag, Vajkóc, Veskóc. Vezetésemmel néhány diákragadványneveket feldolgozó dolgozat is született.

A szlovákiai magyar nyelvtudomány aktuális feladatai közé tartozik a ragadványnév-kincs vizsgálata. A szlovákiai magyar szakirodalomból hiányoznak az olyan összefoglaló jellegű munkák, mint B. GERGELY PIROSKA: A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere (1977) és ÖRDÖG FERENC: Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén (1973) c. monográfiái. Egyetérthetünk VÖRÖS FERENC megállapításával, hogy „a továbbiakban a felvidéki névtani kutatásoknak is rendszerszerűbbé kellene válniuk” (VÖRÖS F. 2004: 52).

3. A kutatópontok

A kutatópontok kiválasztásakor figyelembe vettem, hogy a vizsgált településeken a magyar nemzetiségű lakosok alkossák a helyi összlakosság nagyobb részét, hasonló lélekszámmal rendelkezzenek, egy tájegységbe tartozzanak, egymáshoz közel álljanak, s legyen iskolájuk.

A kiválasztott kutatópontok a Komáromi járásban (okres Komárno) találhatók, Komáromtól keletre fekszenek. A gyűjtés a kompakt magyar nyelvterületen, négy szomszédos községben történt (Izsa, Hetény, Dunamocs, Búcs, l. a térképen). A falvak kiválasztásában szubjektív okok is szerepet játszottak: édesanyám izsai származású, édesapám éveken keresztül Hetényen lakott, és a környező településeken több ismerősöm él, így elmeséléseikből tudtam, hogy a ragadványévadás divatos jelenség volt ezen a területen.

A tájegységnek nincs külön megnevezése, a komáromiak Vágon túlnak nevezik ezt a területet, mivel az említett falvak a Vág folyón túl, keletre fekszenek a várostól. LISZKA JÓZSEF A szlovákiai magyarok néprajza c. művében azt írja, hogy „a Vágtól keletre, a Garam vonaláig, a Dunától északra, egész a szlovák nyelvhatárig olyan területtel van dolgunk, amelynek sem a földrajztudósok, sem a lakosság külön nevet nem adott, és kultúrája is átmeneti jellegű mind nyugat-keleti, mind észak-déli irányban” (LISZKA 2002: 232). A tájegység megjelölésére a Vág és Garam köze megnevezést használja.

A történelmi változások következtében a 20. század folyamán több országhoz tartoztak a falvak. A 20. század elején az Osztrák–Magyar Monarchia részét képezték. Az első világháború után, 1920-ban a trianoni békeszerződés értelmében a falvak Csehszlovákiához kerültek. Szlovákia magyarlakta területeit 1938-ban a bécsi döntés eredményeképpen újból visszacsatolták Magyarországhoz. 1945 után újra Csehszlovákiához csatolták a községeket, majd 1993-tól Szlovákia önállósulása után a Szlovák Köztársasághoz tartoznak a falvak. Ezek a társadalmi változások a tulajdonnevek világában is tetten érhetők, elsősorban a személynevek anyakönyvi bejegyzését, a helynevek hivatalos használatát érintették. A vonatkozó névpolitikai, névtervezési kérdésekről több tanulmányban olvashatunk (vö. SZABÓMIHÁLY 2005, VÖRÖS F. 2004a, 2004b, 2007, VÖRÖS O. 2004, 2007, ZALABAI 1995).

A szlovákiai magyarokat egy időszakban (1945–1948) teljesen megfosztották jogaiktól. Az akkori államhatalom az elnyomás legszélsőségesebb eszközeivel élt: a magyar nyelv használatát betiltották, a magyar tannyelvű iskolákat bezárták (az új hatalom az 1950/51-es tanévtől engedélyezte a megnyitásukat), megtörtént a deportálás (a csehországi munkára kényszerített magyar családok száma 9610, az érintett személyeké 41 640), a Magyarországra

való kitelepítés (89 660 személyt érintett), s a reszlovakizáció (a magyarság elszlovákosítására való törekvés, kényszer hatására eszközölt adminisztratív nemzetiségváltás) (vö. VADKERTY 2001).

A magyar nyelv jogi helyzete nagyban változott az idők során. Az 1999. évi kisebbségi nyelvhasználati törvény olyan településeken teszi lehetővé a kisebbségi nyelv használatát a hivatalos érintkezésben, ahol a legutolsó népszámlálás adatai szerint az adott kisebbségnek az összlakossághoz viszonyított számaránya legalább 20%. A nyelvpolitikai kérdésekről bővebben *A magyar nyelvtervezés Szlovákiában* c. könyvben olvashatunk (LANSTYÁK–SZABÓMIHÁLY 2002).

Az 1991-es népszámlálás szerint 567 000 magyar nemzetiségű lakosa volt az országnak, 14 városban haladta meg a magyar nemzetiségű lakosság az összlakosság 50%-át, 512 településen a 20%-át. Az ezt követő 2001-es népszámlálás alapján Szlovákiának 520 528 magyar nemzetiségű lakosa van (az összlakosság 9,7%-a). A magyarok 501 településen haladták meg az összlakosság 20%-át. A települések szinte összefüggő, kompakt területet alkotnak. A legutóbbi demográfiai adatok a szlovákiai magyarok létszámának csökkenését mutatják.

A következőkben röviden bemutatom az egyes kutatópontokat.

3.1. Izsa

Izsa község Komárom (Komárno) városától 6 km-re a Duna bal partja mentén, a Zsitva és Vág torkolata között fekszik.

KISS LAJOS a Földrajzi nevek etimológiai szótárában a helységnevet puszta személynévből eredezteti magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynév bizonyára az *Ézsau*. Szerinte kevésbé valószínű, hogy a Halotti Beszédben megjelenő régi *isa* (íme, bizony) szóból származik (KISS L. 1988 I: 642).

A községi néphagyomány Izsa nevét a Dunában és Zsitvában fogható bőséges viza (nagytestű halfajta) halfogásból származtatja. Az izsai vizahalászok az egész környéken híresek voltak, ezt tartja a szájhagyomány, s így alakulhatott ki a község neve: Viza > Iza > Izsa. Az 1276-ban kiadott pápai bullában szó esik arról, hogy a Duna itteni szakaszán nagy mennyiségű vizát fognak a halászok. Az akkori lakosok fő foglalkozása a halászat volt. Az izsai halászterületen 1888 őszén fogták az utolsó vizát a Gyakó tanyán, melynek súlya meghaladta a 150 kg-ot. Állítólag az izsai halászok körében egy ízben megjelent Mátyás király is, aki a halászoknak ún. privilégiumot osztott ki, azaz mentesítette őket az

adófizetéstől.

A szegénység kifejezője volt a község lakosaira vonatkozó *Bagók* elnevezés. A falucsúfoló eredete úgy magyarázható, hogy az izsaiak erősen pipáztak, és akinek nem volt pénze dohányra, a másiktól elkérte a pipa alján maradt, el nem égett dohányt, bagómaradékot. Ezt a büdös, csípős bagót a szájukba, a zápfoguk mellé rakták, és szívták a levét tovább. A patiak a szomszédos község lakóit *Túróhátúak*nak nevezték, mert az idősebb asszonyok túrót árultak a piacon, de a *Máktörők* csúfolót is használták, mivel az izsaiak sok mákoskalácsot sütöttek.

A település létezéséről az első írásos emlék 1268-ból való, amelyben a név *Isa* alakban fordul elő. Ugyanebben az alakban szerepel V. Ince pápa 1276-ban kibocsátott bullájában, amelyben említést tesz IV. Béla magyar király azon ajándéklevéléről, amely szerint a király a község halászati jogát a nyulak-szigeti (ma Margit-sziget) apácazárdának adományozta (BOROVSZKY 1907: 71). 1291-ben Izsát a nyulak-szigeti apácák az esztergomi Szent Tamás prépostságnak engedték át a dunai vám feléért. Az idő múlásával a falu neve több alakban fordult elő: 1291 – *Ysa,* 1786 – *Ischa*, 1808 – *Izsa, Issa*, 1920 – *Iža*. (GYÖRFFY 1987 III: 424, MAJTÁN 1998: 115). Ma a község kétnyelvű megnevezése használatos: *Izsa* / *Iža*.

1945 után megkezdődött az egyes magyar családok kitelepítése. A deportálásra 1946 decemberében és 1947 januárjában került sor. A deportálás abból állt, hogy a lakosság rétegeiből kijelölt embereket a legszükségesebb holmijaikkal együtt a katonák teherautókra rakták, aztán a hetényi állomáson tehervagonokba terelve Csehország különféle vidékeire szállították őket mezőgazdasági cselédeknek (KOMLÓSI 1991: 37).

A lakosságcseréről szóló csehszlovák–magyar államközi szerződés értelmében a falu lakosságának egy másik rétegére a Magyarországra való kitelepítés várt. Ezek nagyrészt a közép- és kisparasztság soraiból kerültek ki. Az ún. referensek (előadók) a helyi hatóságokkal együttműködve osztották ki az ún. „fehérlevelet”, amely a címzettek számára a közeli indulásra való felkészülést jelentette. Tisztes összeg fejében elérhető volt, hogy a már kikézbesített „útiparancsot” a hatóság visszavonja, hogy aztán azt egy-két nap múlva másnak kézbesítse ki a postás. A lakosságcsere keretében 1947 tavasza és 1948 ősze között a falu őslakosságából 148 családot (mintegy 445 személyt) telepítettek át Magyarország déli részeibe (KOMLÓSI 1991: 38, ZÁMBÓ 2000: 108–121). 1965-ben az árvíz nagy károkat okozott: 273 lakóházat semmisített meg, de a lakosok nem hagyták el szülőfalujukat, újból építkezni kezdtek.

Archeológiai, kultúrtörténeti szempontból említésre érdemes Izsa község határában a Leányvár dűlőben található római erőd, katonai tábor maradványa. Leányváron az első

régészeti feltárást a XX. század elején az izsai születésű Tóth Kurucz János végezte (KOMLÓSI 1991: 11). Fennmaradtak bizonyos mondattöredékek is, amelyek utalnak a „Celementia" (Leányvár) név eredetére. Egyesek szerint I. Valentiniánus császár tartotta itt kedveseit. Mások azt állítják, hogy egykor a várat bátor nők védelmezték, de arról is tudnak, hogy az erődítményben 7 lány lakott, akik a Brigetióban szolgáló katonakedveseikhez a Duna alatt húzódó alagúton áthaladva jártak titkos találkozókra. [Brigetio (Szőny) környéke a római birodalom egyik legszilárdabb bástyája volt.] Az izsai római tábort 1991-ben nemzeti műemlékké nyilvánították.

Az izsai lakosok száma a múltban így alakult: 1787→*823*, 1828→*965*, 1857→*1387*, 1869→*1447*, 1880→*1695*, 1890→*1799*, 1900→*2055*, 1910→*2136*, 1921→*2046*, 1930→*2363*, 1940→*2332*, 1948→*2159*, 1961→*2287*, 1970→*1901* (VSOS 1977: I, 498); 1991→*1645*.

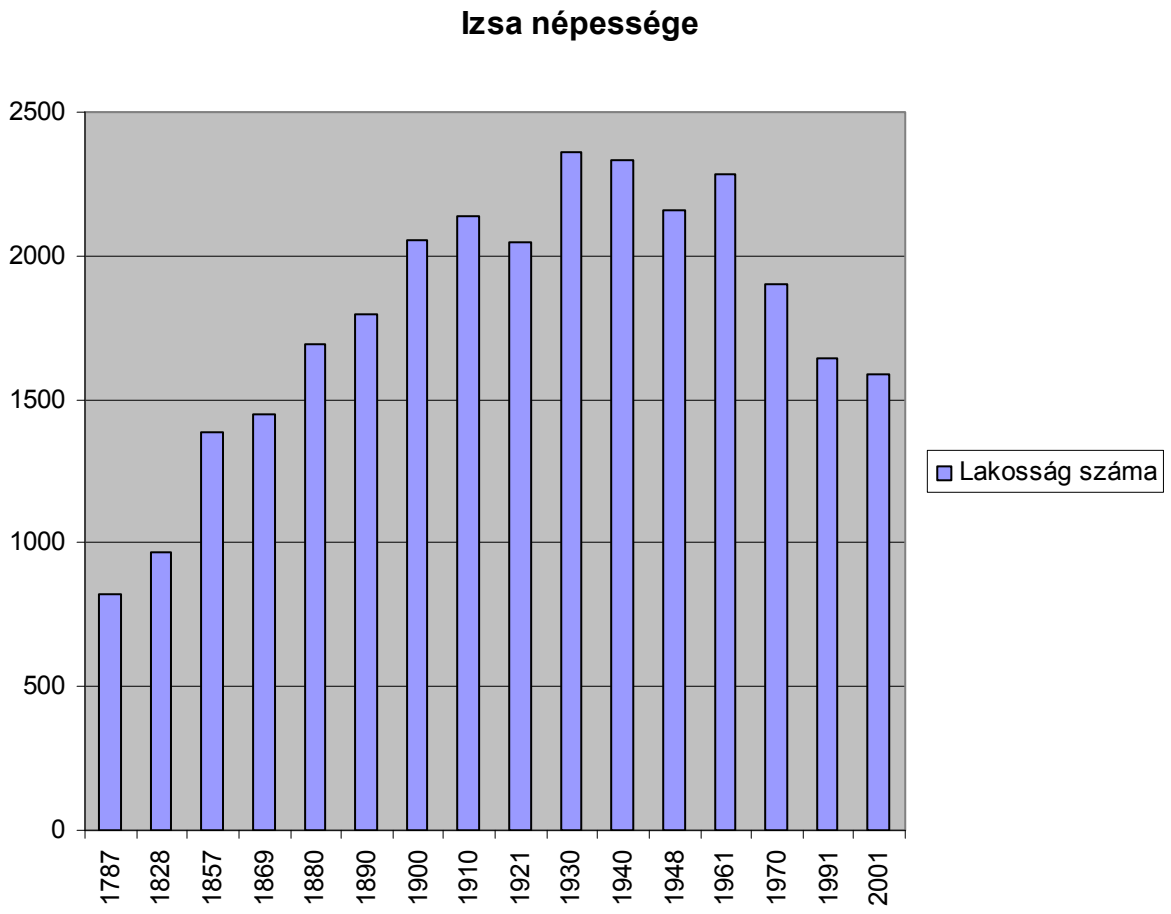

1919-ben 2064 lakosa volt Izsának. A népszámlálási adatok alapján ez évben 1984 magyar és 80 szlovák nemzetiségű (valószínűleg katonák, vámőrök) személy élt a faluban. 1910-ben a községben csak 33-an beszéltek szlovákul (EDELÉNYI-SZABÓ 1927: 43). A 2001-es népszámlálás alapján 1589 lakosa van Izsának. Felekezeti megoszlása: 1185 római

katolikus, 123 evangélikus, 101 református, 7 görög katolikus, 1 Jehova tanúja. Nemzetiségi megoszlása: 1156 magyar (72,8%), 385 szlovák (24,2%), 24 roma (1,5%), 17 cseh (1,1%). Magyar anyanyelvűnek 1209 személy vallotta magát, ez a helyi lakosság 76,1%-át teszi ki (l. GYURGYÍK 2006: 175).

3.2. Hetény

Hetény Komáromtól északkeletre található, kb. 10 km-re, határa Izsával szomszédos.

A község neve puszta személynévből keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynév a magyar hét számnévnek lehet származéka. Más feltevés szerint a törzsnévszerű szétszórtságban jelentkező Hetény helynevek valamilyen népcsoporthoz kapcsolódnak (KISS L. 1988 I: 591). A község nevét a szájhagyomány Heten vitéztől származtatja, kinek neve már Anonymusnál is felbukkan.

A hetényieket *Gólyák*nak hívják. A névadás történetét az izsai születésű ZÁMBÓ VILMOS is lejegyezte könyvében: „Izsa község határát északon a Zsitva folyó választotta el Heténytől. A határ mentén mindkét oldalon legelők, rétek voltak. Az izsaiak legelője az innenső oldalon terült el. Ide hajtották ki a libát, és a libapásztorok ügyeltek arra, nehogy határsértés történjen. Történt egyszer, hogy a határon túl a folyó másik oldalán a hetényi rétek fehérlettek a legelésző szárnyasoktól. A hetényi csősz, aki a közeli dombokról figyelte a jelenséget, jelentette az esetet a hetényi elöljáróságon. A hetényiek azonnal összeültek a tanácskozásra. Eldöntötték, hogy ezek a szárnyas állatok csakis az izsaiak libái lehetnek, azok kerültek át a Zsitván a hetényiek rétjeire. Elhatározták, hogy az izsaiak libáit behajtják Hetény községbe, és csak akkor adják vissza az izsaiaknak, ha azok busásan megfizetik az okozott kárt. Mozgósították Hetény falu népét, a községi elöljáróságot, és elindultak a libák bekerítésére, majd beterelésére. Amint közelednek a fehér színű állatokhoz, egyszer csak több száz gólya szállt fel a színhelyről, és átrepült az izsai határba. Az izsai libapásztor látta az esetet, és elmesélte a községben, hogy jártak pórul a hetényiek. A hír gyorsan terjedt más községekben is. Ezután a hetényieket „Hetényi gólyák”-nak csúfolták” (ZÁMBÓ 2000: 81–82). Hasonlóan magyarázza a névadás motívumát a hetényi származású ZAJOS ERNŐ, s megemlíti, hogy a szomszédos falvak lakói néha a következőt kiabálták a hetényiekre: „Gólya, gólya, vaslapát, / El ne vidd a kislibát!”. A hetényiek meg azt válaszolták vissza: „Gólya, gólya, anyád rotyogója” (ZAJOS 1998: 69).

A község első okleveles említése 1223-ban történik *Heten* alakban. 1245-ben IV. Béla itt öt ekényi földet adományoz Folwyne, vagyis falu véne hívének, ami akkor hivatalos cím

volt, s a falusi bírót jelenthette (BOROVSZKY 1907: 70). A falu nevének egyéb alakváltozataival is találkozhatunk az írott forrásokban: 1305 – possessio *Hetyn*, Villa *Hethyn*, 1345 – *Hethen*, 1552 – *Hethyn*, 1786 – *Heteny*, 1945 – *Hetín*, 1948 – *Chotín* (GYÖRFFY 1987 III: 421–423, CSÁNKI 1897: 501, BOROVSZKY 1907: 70, MAJTÁN 1988: 111). Ma a község kétnyelvű megnevezése használatos: *Hetény* / *Chotín*. A helybeliek az élőnyelvben a nyelvjárási *Hetíny* alakváltozatot használják.

A hetényi asszonyok és leányok a hímzést háziiparként űzték, s ebben, különösen az azsur-munkában, hírességre tettek szert (BOROVSZKY 1907: 71). A faluban található a Lilla-galéria. Nevét Csokonai Vitéz Mihály Lillájáról kapta, aki egy ideig Hetényen élt Végh Mihály református lelkész feleségeként.

A jogfosztottság éveiben 48 családot deportáltak. Helyükre Békéscsaba és Kiskőrös környékéről telepítettek be szlovák családokat.

A község lélekszáma a következőképpen alakult: 1857→*1163*, 1869→*1365*, 1880→*1452*, 1890→*1587*, 1900→*1847*, 1910→*1817*, 1921→*1755*, 1930→*1890*, 1940→*1824*, 1948→*1837*, 1961→*1590*, 1970→*1575,* 1991→*1466* (ZAJOS 1998: 53, VSOS 1977: I, 483).

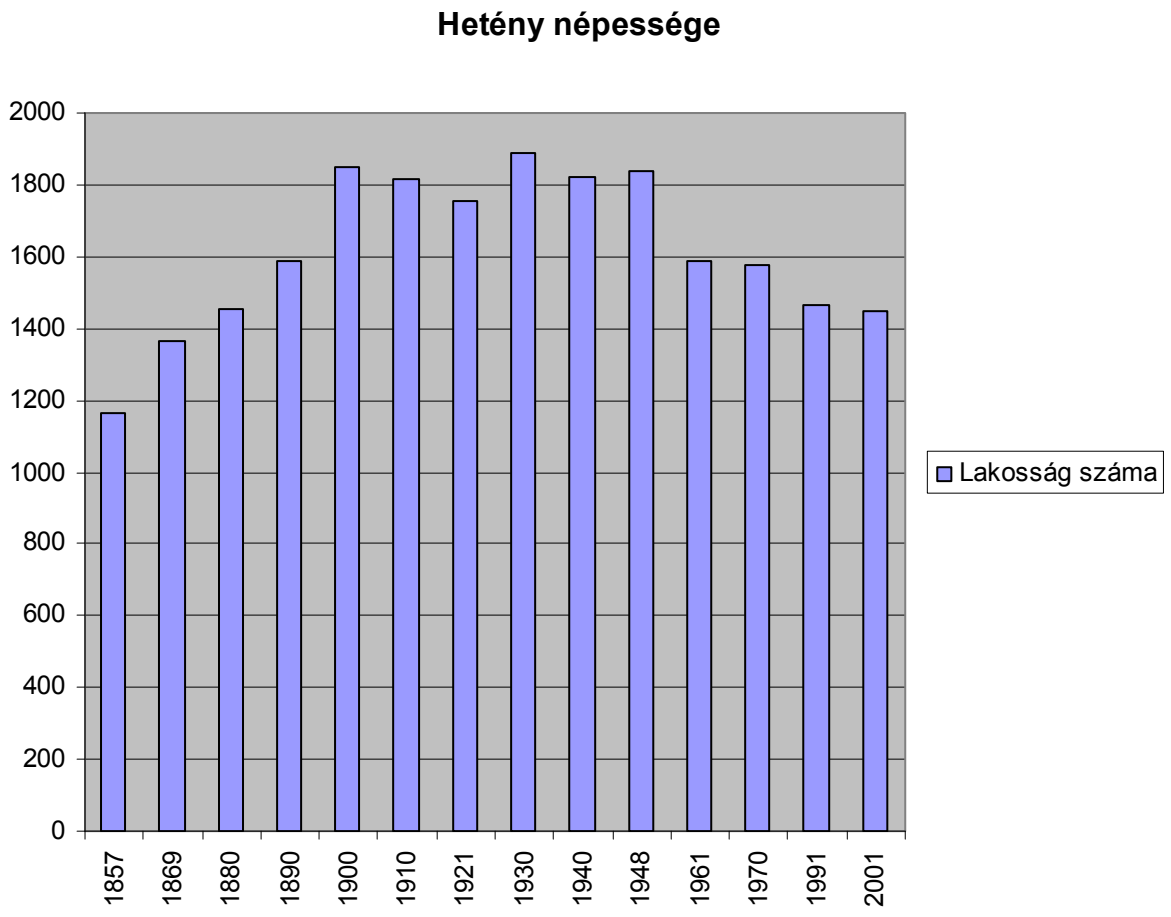

1910-ben mindössze 5 uradalmi cseléd volt szlovák és a katolikus magyarok közül is csak 33 tudott szlovákul. Az 1919. évi népszámlálás is csak 5 szlovákot mutat ki (EDELÉNYI-SZABÓ 1927: 43). 1930-ban 132-re emelkedett a szlovák nemzetiségű személyek száma (ZAJOS 1998: 53). A 2001-ben történt népszámláláskor a lakosok száma 1448. Felekezeti megoszlása: 925 református, 347 római katolikus, 32 evangélikus, 9 Jehova tanúja, 4 görög katolikus, 1 zsidó. Nemzetiségi megoszlása: 1261 magyar (87,1%), 182 szlovák (12,6%), 3 cseh (0,2%). Magyar anyanyelvűnek 1302 személy vallotta magát, ez a helyi lakosság 89,9%-át teszi ki (l. GYURGYÍK 2006: 175).

3.3. Dunamocs

Dunamocs Komáromtól 20 km-re fekszik.

A *Mocs* helynév puszta személynévből keletkezett magyar névadással. A *Duna* előtag a folyam mellékére utal (KISS L. 1988 I: 397). A szájhagyomány szerint az ősi település a *Mocsolya-dűlő* térségében volt, s e helynév megrövidítésével keletkezett a *Mocs* elnevezés. A hivatalos magyar megnevezés (*Dunamocs*) az élőnyelvben *Mocs* formában használatos.

Mivel a falubeliek finom, ízletes bort készítenek és nem vetik meg annak fogyasztását, ezért kiérdemelték a *Jóborivó mocsiak* megnevezést. A falu gazdaságát a földek, az állattartás, a halászat, a malmok hozama és a szőlő, bor jelentette.

Mocs faluja várjobbágyok telephelye. 1208-ban önálló helységként szerepel, ekkor már plébániája is volt. 1388-ban Zsigmond király a falut az esztergomi érsekségnek ajándékozza. A falu neve a legrégibb időktől napjainkig az oklevelekben, adománylevelekben és egyéb írásos forrásokban különféle alakváltozatokban fordul elő: 1138 – *Machala* (Asszonytelek), 1208 – *Villa Moch*, 1260 – *Mochola*, 1274 – *Terra Mooch*, 1353 – *Mothola*, 1393 – *Tiudor Moch*, 1425 – *Kys-Moch*, *Nag-Moch*, 1570 – *Mócs*, 1701 – *Mots*, 1773 – *Mocs*, 1863 – *Duna Mocs*, 1927 – *Moča*, *1938 – Dunamocs*. Ma a kétnyelvű megnevezés használatos: *Dunamocs* / *Moča*. „A felsorolt földrajzi nevek kétségtelenül legalább négy településre vonatkoznak (Kismocs, Nagymocs, Tivadarmocs, Mocsolya), de ezek mindegyikét a jelenlegi falu településelőzményének kell tekintenünk, mert ezek az apró falvak különböző történelmi okokból a századok során megszűntek, és lakóik beolvadtak az utóbb kialakult egyetlen településbe” (BÖSZÖRMÉNYI 1990: 12).

Az 1755. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv 54 katolikus és 540 református lakost említ. 1909-ben az 1917 magyar ajkú lakos közül 1566 református, 304 római katolikus és 47 izraelita vallású (BOROVSZKY 1909: 20).

A deportálás Dunamocson 1947. január 31-én kezdődött, mintegy 70 lakos került Csehországba. Magyarországra a kitelepítés 1948. okt 28-án kezdődött. Először Fertőrákosra telepítettek át nyolc családot, két hét múlva pedig Rajkára további kilencet.

A község lélekszáma a következőképpen alakult: 1570→*120*, 1699→*300*, 1787→*872*, 1828→*2137,* 1869→*1506*, 1880→*1878*, 1890→*1775*, 1900→*1917*, 1910→*1896*, 1921→*1836*, 1930→*1660*, 1940→*2046*, 1948→*1498*, 1961→*1672*, 1970→*1393,* 1980→*1322,* 1991→*1216* (BÖSZÖRMÉNYI 1990: 235, VSOS 1977: II, 261).

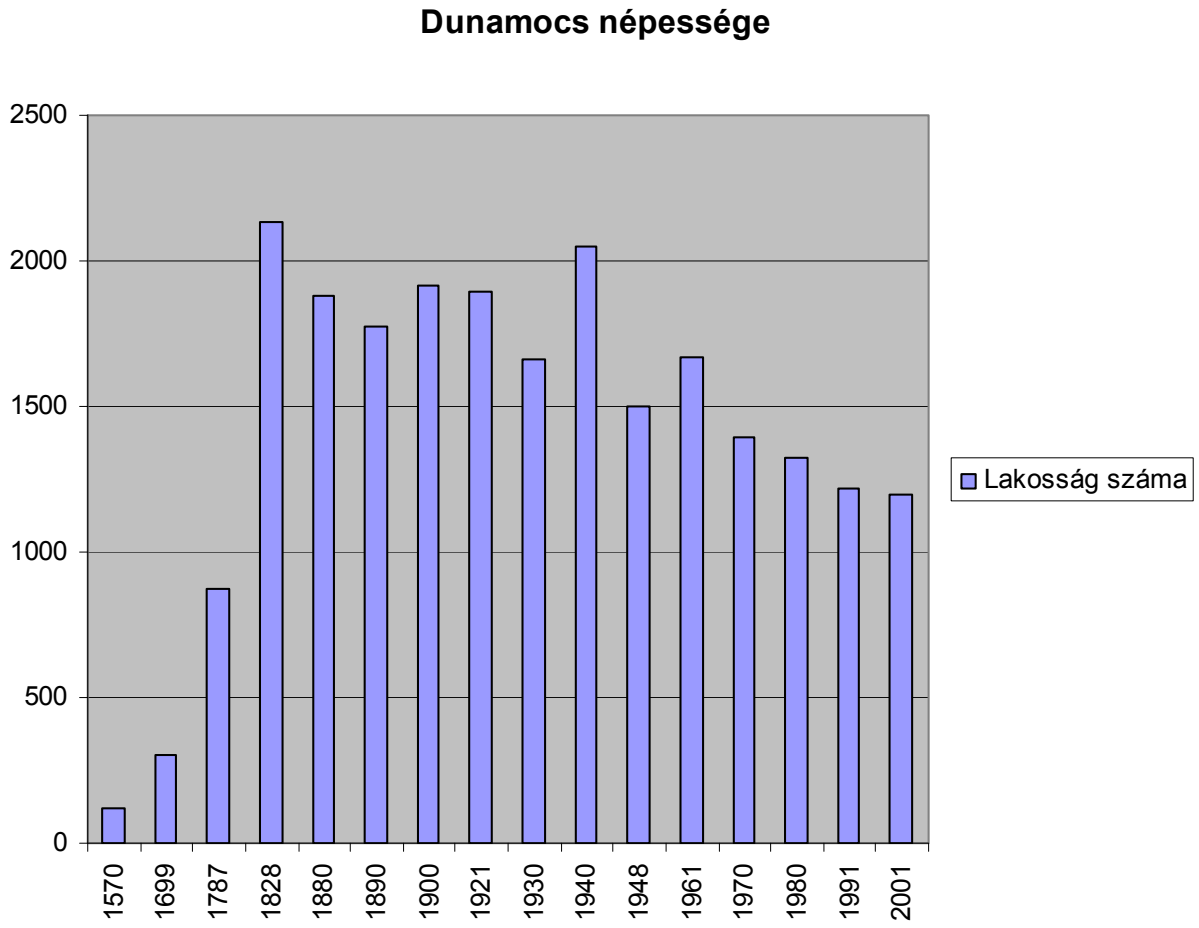

A 2001-es népszámlálás alapján 1194 lakosa van Dunamocsnak. Felekezeti megoszlása: 801 református, 338 római katolikus, 6 Jehova tanúi, 3 evangélikus, 2 görög katolikus, 2 pravoszláv. Nemzetiségi megoszlása: 1098 magyar (92,0%), 64 szlovák (5,4%), 17 roma (1,4%), 5 cseh (0,4%), 2 ukrán (0,2%). Magyar anyanyelvűnek 1130 személy vallotta magát, ez a helyi lakosság 94,6%-át teszi ki (l. GYURGYÍK 2006: 175).

3.4. Búcs

Búcs Komáromtól 23 km-re található, határa Dunamoccsal szomszédos.

Az elsődleges *Bulcsú* névalak puszta személynévből keletkezett magyar névadással. A helységnév idővel *Búcs*ra rövidült (KISS L. 1988 I: 258). A szájhagyomány szerint a falu nevét a honfoglalás kori Bulcsú vezér után kapta. Bulcsú vezér lovasszobrát 1997-ben leplezték le.

A *Vastagnyakú búcsiak* falucsúfoló arra utal, hogy a falu lakosainak többsége református.

1208-ban Búcsnak Szűz Mária tiszteletére szentelt temploma volt, és mint önálló helységet – az esztergomi érsek ősi birtokaként – említi az írás *Bulsou* néven. A falu neve különböző változatokban fordult elő a további forrásokban: 1211 – *Bulchu*, 1293 – *Bulchw*, 1332 – *Biuch*, 1531 – *Bulchu*, 1773 – *Búcs*, 1786 – *Bucsch*, 1948 – *Búč* (GYÖRFFY 1987 II: 229, MAJTÁN 1988: 46). Ma a község kétnyelvű megnevezése használatos: *Búcs* / *Búč*.

Az esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírás szerint a falunak csak 20 háza és 47 adófizető felnőtt lakója volt. Az 1755. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv 43 katolikus és 523 református lakost sorol fel. 1909-ben az 1651 magyar ajkú lakos közül 1399 református, 227 római katolikus és 23 izraelita vallású. A falu református jellegét máig megtartotta. A község református temploma 1784-ben épült (BOROVSZKY 1909: 17–18). A faluban 1803-tól 1822-ig református lelkipásztorként tevékenykedett Katona Mihály, aki ismert magyar geográfus volt. A helyi magyar tannyelvű általános iskola az ő nevét vette fel. 1946–47-ben 47 családot deportáltak Csehországba, 15 családot pedig kitelepítettek Magyarországra.

Érdekességként megemlíteném, hogy Búcs határában az egyik ugart 1950 után Hortobágynak nevezték el, mert hasonlít a világhírű magyarországi pusztára (SZIGETI – SZÉNÁSSY 1998: 6).

A falu lakosságának a száma az idők folyamán a következőképpen alakult: 1755→*566*, 1787→*997*, 1828→*1493*, 1860→*1714*, 1869→*1528*, 1880→*1552*, 1890→*1621*, 1900→*1649*, 1910→, 1921→*1585*, 1930→*1621*, 1940→*1651*, 1948→*1612*, 1961→*1800*, 1970→*1662,* 1980→*1544,* 1991→*1347* (SZIGETI – SZÉNÁSSY 1998: 5, VSOS 1977: I, 251).

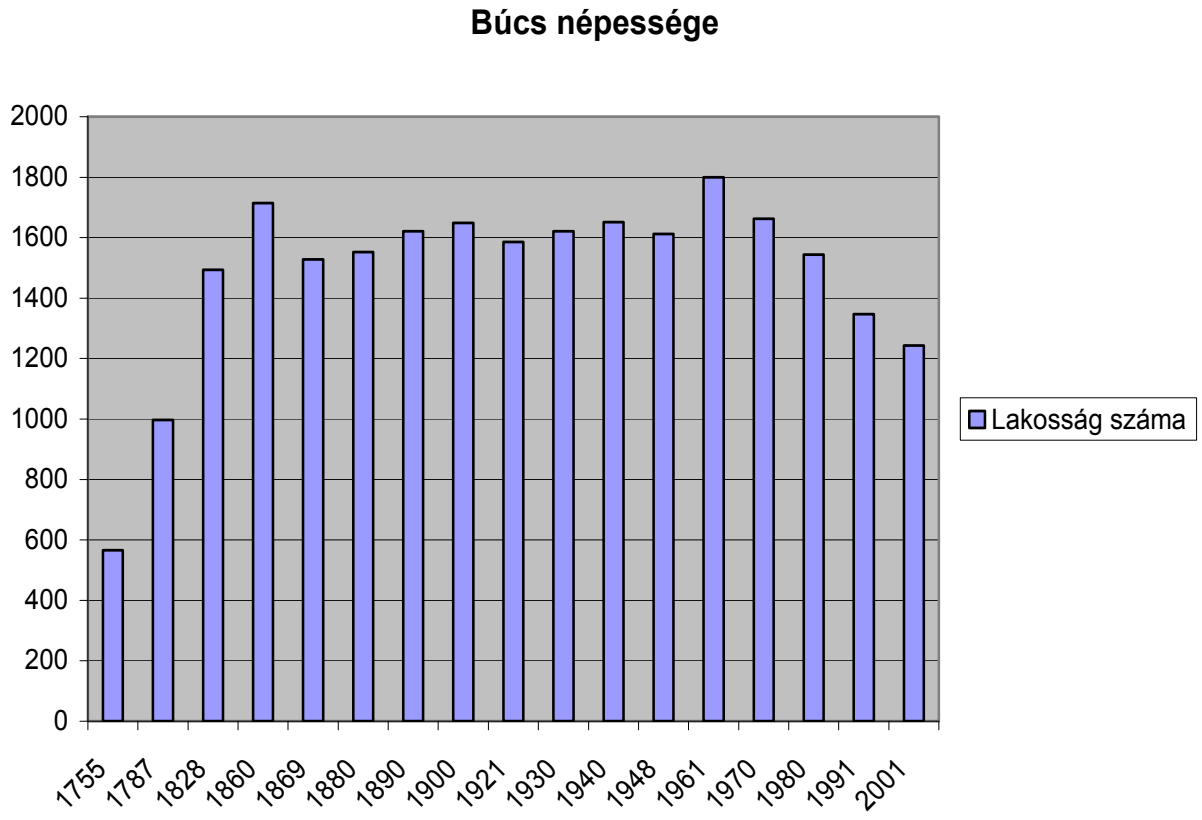

A 2001-es népszámlálás szerint a községben 1243 lakos él. Felekezeti megoszlása: 808 református, 362 római katolikus, 5 görög katolikus, 5 evangélikus. Nemzetiségi megoszlása: 1164 magyar (93,6%), 79 szlovák (6,4%). Magyar anyanyelvűnek 1180 személy vallotta magát, ez a helyi lakosság 94,9%-át teszi ki (l. GYURGYÍK 2006: 174).

4. A gyűjtés módszere és forrásai

Egy település teljes ragadványnév-állományának összegyűjtése nem kis feladat, hiszen ez a névanyag elsősorban a szóbeli nyelvhasználatban él, s egy része csak családon belül használatos és a falu közössége előtt rejtve marad. Ezeket a családon belül használt ragadványneveket bizalmas jellegükből adódóan elnevezhetnénk diszkrét vagy intim neveknek. A gyűjtést nehezíti az is, hogy a falu lakosai nem minden esetben nyújtanak információt „idegeneknek" egy ilyen tabunak tűnő témával kapcsolatban, a gyűjtőnek meg kell nyernie az adatközlők bizalmát.

Munkámban mind az írásbeli, mind a szóbeli ragadványneveket igyekeztem összegyűjteni.

4.1. Az írott források

Diakrón vizsgálat szükséges a történeti ragadványnevek feltárásához, ezért a hivatalos iratokban kutattam az írásbeli megkülönböztető neveket. Minden olyan fellelhető írott forrást igyekeztem áttekinteni, melyben személynevek szerepeltek. A Komáromi Járási Archívumban (Okresný archív v Komárne) megvizsgáltam az egyes jegyzőkönyveket, telekkönyveket, személyek nyilvántartásait; az Országos Kerületi Archívumban (Štátny oblastný archív v Ivanke pri Nitre) az 1722–1895 között kiadott anyakönyveket, s a kutatópontokon pedig az 1895-től vezetett állami anyakönyveket, illetve néhány községben (amelyekben megvoltak) az egyházi anyakönyveket.

Az írott források szóbeli ragadványneveket is tartalmazhatnak. Nagy segítséget jelentett számomra ZÁMBÓ VILMOS *Izsa község krónikája 1947-ig* c. monográfiája, amelyben megemlíti, hogy „a családszaporodás a sok azonos nevű család megjelenését eredményezte a falu közösségén belül. Ezért Izsán az azonos nevűek megkülönböztetésére, megnevezésére mintegy 300 külön nevet, úgynevezett csúfnevet adtak és használtak. Ezek a nevek rendszerint a család tagjait több generáción keresztül végigkísérték. Legtöbben természetesen fogadták az ilyen jellegű megszólítást (Hogy van Satka bátyám? Hova mész Nyaka Arany? Jó reggelt, Manó uram!), persze akadtak, akik haragudtak érte." (ZÁMBÓ 2000: 52) 267 Izsán használatos „csúfnevet" sorol fel. A további ragadványnevek (24) nem szerepelnek a gyűjteményemben, mivel az adatközlők nem emlékeztek rá, hogy ki volt a név viselője: *Bakos, Barátom, Bidi, Bodor, Bucsu, Cegény, Cocó, Cuci, Csicsi, Csicsó, Emberére, Fodor, Jécsi, Kakas, Nyomozó, Péterke, Pitin, Pitra, Pópa, Purzi, Szecska, Szegle, Térdes, Trugyil.*

A monográfiában megtalálható az 1947 júniusában kitelepített családok névsora. Itt az egyes családok pontosabb identifikációja érdekében zárójelben szerepel a családfő ragadványneve, amely általában a család többi tagjára is használatos volt, öröklődött. Ezek a nevek megmaradtak a falu köztudatában, de mivel a családok elköltöztek, használatuk jelentősen redukálódott. A következő családok nevénél szerepel a megkülönböztető név utcák szerint: Fő utca – Bugyi Géza (*Ketyó*), Gelle Ferenc (*Putyi*), Havrancsik Ferenc (*Fartyú*), Hédai Lajos (*Kovács*), Horváth Ferenc (*Jadec*), Koczka István (*Sipos*), Kurucz András (*Dalac*), Németh András (*Csecse*), Németh András (*Kusuny*), Németh István (*Kokas*), Németh Lajos (*Cselle*), Szabó Lajos (*Pöhő*), Tóth Gergely (*Péter*), Tóth Lajos (*Gombóc*), Varga András (*Kúri*), Varga István (*Tempe*), Varga László (*Kossuth*); Kertalja utca – Németh Gyula (*Fodor*); Temető utca – Bugyi András (*Szatyi*), Zámbó András (*Zádács*); Danitelep utca – Bugyi Gyula (*Csibész*), Németh József (*Muka*), Sebők Antal (*Kispöhő*), Sebők Ferenc (*Durcás*); Újtelep – Koczka István (*Néma*), Varga András (*Becsó*); Komáromi út – Bugyi István (*Tantusz* Gizi férje), Horváth Ferenc (*Fürmice*), Horváth Gáspár (*Gazsi*), Horváth László (*Ciatka*), Németh (*Cillás*), Németh László (*Buhi*), Varga Géza (*Hosszú*); Új utca – Varga Ferenc (*Tamás*); Káptalan utca – Kiss Lajos (*Birke*), Varga András (*Dobela*), Varga Ferenc (*Rokkant*); Dinnyesor – Pálinkás József (*Pujkás*), Varga András (*Financ*), Zámbó Ferenc (*Rozsdás*), Zámbó Kálmán (*Tisza*). A kitelepítés 170 családot és 800-900 személyt érintett (ZÁMBÓ 2000: 118–21).

DUDICS LÁSZLÓ tanító *Izsa néprajza* c. kéziratában szintén felsorol 148 izsai ragadványnevet, és ezt írja: „Itt emlékezem meg arról a szintén falusi szokásról, mely szerint egyrészt gúnyolódás, másrészt a hasonnevűektől való megkülönböztetés céljából a lakosok egy részének megkülönböztető neveket adtak, mit az illető aztán egész életén át viselt. Némelyik haragszik, aztán volt aki megszokta, fel sem vette. Izsán kevés ember volt, akinek nem volt gúnyneve. Nehéz lenne kideríteni eredetüknek az okát" (DUDICS 1938: 48). Ez bebizonyosodott a gyűjtésem során, hiszen a ragadványnevek nagy részének eredetét nem sikerült feltárnom. Ennek okai: az örökölt ragadványnevek eredetét nem ismerik a névviselők; a ragadványnév viselői meghaltak, kitelepítették őket vagy elköltöztek. A DUDICS LÁSZLÓ által felsorolt ragadványnevek közül azokat közlöm (33), amelyek nem szerepelnek gyűjteményemben, mivel az adatközlők nem emlékeztek rá, hogy ki volt a név viselője: *Ajatka, Ádács, Babajkó, Bagó, Balla, Caja, Cárosz, Cepeli, Csújzi, Csűrös, Depó, Doktor, Jakhes, Janó, Kantár, Kerék, Kos, Köcske, Makszi, Márkusz, Muszak, Nánszecska, Nyaktekercs, Pajor, Patak, Patúc, Pupák, Pipi, Pupi, Pupúc, Risztula, Szücske*, *Tallórépa.* A névadás motivációjára e ragadványneveknél csak következtetni lehetne, de ez bizonytalan a szónevek

esetében is: pl. a *Doktor* ragadványnév utalhat a névviselő foglalkozására, belső tulajdonságára (okos), valamilyen rokon családnevére, eseményre stb. A hivatalos nevek hiányában nem identifikálhatóak a személyek. Ezeket a ragadványneveket nem lehet kategorizálni. A névanyag mutatja, hogy a ragadványnevek állománya idővel változik: egyesek kihalnak, mások újonnan keletkeznek.

A falu krónikájában különálló papírlapon található egy kézzel írott ragadványnév-jegyzék, mely előtt ez áll: „Tisztelt olvasó, ne hiányold a helyesírást, mert úgy íródott, ahogyan a nép ajkából elhangzott." A felsorolt ragadványnevek közül a következőket (138) nem sikerült azonosítanom:

Ádács, Babandi, Balla, Bari, Barkás, Belókotrócki, Bencuska, Benyó, Berti, Bévarga, Bikalajos, Bozilujzi, Böskebácsi, Busándor, Búvár, Búzsiga, Büdösember, Cepedli, Cérnaetel, Cubika, Csanya, Csekej, Csepegőorrú, Csili, Csiva, Csocsó, Csukás, Csunyiné, Csücsürke, Csürencs, Dacika, Dágota, Dattenka, Dejek, Depóirén, Dinkó, Dodó, Dűdű, Etefka, Feferi, Furcsa, Furgel, Futi, Gazdagcekóék, Gólyalaci, Gyattyás, Gyegyter, Gyugymók, Hekkgyuri, Hódi, Huppus, Húsláb, Húszom, Imi, Irinka, Jakhec, Jászka, Jena, Józsi, Kadét, Kádó, Kajszi, Kálci, Kancsi, Kanjancsi, Kekejce, Kisinci, Koperta, Kopja, Kruppancs, Kufer, Lagzi, Langer, Léni, Lica, Lotyé, Macska, Magyarmiska, Mándli, Mózes, Munitór, Nácigyula, Nyejzes, Oka, Öregberek, Panci, Pappésztya, Papírember, Papjanti, Paprikám, Petej, Petyere, Picula, Picsitáslujzi, Píkó, Pirosmacska, Piszti, Pityike, Pivikám, Polostya, Potyorász, Prittya, Pucki, Renkó, Románlajcsi, Rosika, Rúza, Rüfke, Sandri, Sarjújancsi, Savanyúm, Seggergő, Sidmi, Siratyú, Sivítyű, Snajdefáni, Sűrűörzse, Sűthal, Szatócs, Szelekólé, Szentszabó, Sziliga, Szilonka, Szofri, Tisztajuhász, Tojó, Tórány, Tornyó, Trancsa, Trógel, Turórózsa, Tyórinc, Ügyesmári, Vencellaci, Veresilka, Verestaccsi, Zöntyőetel, Zsuppa.

A dunamocsi és hetényi ragadványnevek egy részét kéziratban lévő dolgozatokban is megtaláltam (TAKÁCS A. 1973, DÉKÁNY 1994). TAKÁCS ARANKA 93 dunamocsi és DÉKÁNY EMESE 217 hetényi ragadványnevet sorol fel. Az említett munkák adattárak.

A ragadványnevek a szépirodalomban is megjelenhetnek. TÓTH LÁSZLÓ író 1949-ben született Budapesten, ötéves korában települt át édesanyjával a hajdani Csehszlovákiába. Gyermekkorát Izsán töltötte, így jól ismerte a falu „csúfneveit". Az ő szavait idézve: „a *Sicc* Vargáék és *Kosút* Vargáék családjából származom". TÓTH LÁSZLÓ *Ithakából Ithakába* c. kötetének *Toccata és fúga* c. versében (TÓTH L. 1975: 33–34, l. még TÓTH L. 2003: 133–137) izsai ragadványneveket örökít meg:

Toccata és fúga
(részlet)

„...Csak a fogzománc világol. Csak a fű.
Csak az öl; *Büttyi* – galaxisok,
Kúri Gergő – Minótauruszok, *Piha*
Gizi – Eüridikék,
Faszi Jancsi – Orpheuszok, Soós
Zoli – Polüphémoszok,
ecetfaárnyékba és barázdákba süppedt istennők,
hívők s hitetlenek hite, végzete,
ó, mag,
egyre tisztuló,
egyre erősödő és egyszerűsödő,
konkrét mag, te
– A korom él!...”

GÁL SÁNDOR szlovákiai magyar író pedig *Mesét mondok, valóságot* (1980) c. szülőfalujáról, Búcsról írt irodalmi szociográfiájában említ néhány búcsi ragadványnevet. A mese születése c. fejezetben a következőket írja: „Az egy közösségben élő, hasonló nevű embereket, családokat, mint mindenütt, nálunk Búcson is ragadványnévvel különböztettük meg. Így volt – és van – példának okáért *Nagy Kiss* és *Kiss Kiss*, vagy *Nagy Vasas*, *Bajog Vasas*… és sorolhatnám a Marcsákat, Tárnokokat s a Vargákat is, mert Varga is van néhány. Annak a Varga Józsi bácsinak, aki a mesék forrásvidékére vezetett el, történetesen Szilaj a ragadványneve. Tehát így: *Szilaj Varga József*. Hogy egy-egy ragadványnév hogyan keletkezett, nehéz volna megmondani. De egy bizonyos: minden ragadványnév viselője legjellemzőbb tulajdonságát tömöríti egyetlen szóba. Úgy vélem, érdemes volna több figyelmet szentelni ennek a kérdésnek – és készségnek –, amely ezt az egyetlen, legjellemzőbb (olykor jó, olykor nem a legdicsőbb) tulajdonságot kikristályosítja – tulajdonnévvé emeli. Ami Varga Józsi bácsi ragadványnevét illeti: kettős kristály; egyik fele a rá jellemző természet, a másik fele pedig onnan ered, hogy valaha volt Józsi bácsinak két borzderes, nagy szarvú magyar ökre, amelyeket nálunk szilaj ökröknek is neveztek” (i. m. 190). A könyvben egyéb nevek névadási magyarázatát is megtaláljuk. Csekes József *Hajakigyelmetek* szavajárása után kapta ragadványnevét. A nyelvjárási alakváltozat a ’hallja

kegyelmetek' megszólítást rejti magában. Foglalkozásra utalnak a *Tehenes Varga* (Varga József), *Kanász Varga* (Varga Mihály) ragadványnevek, a névviselők pásztorok voltak. Az író anyai dédnagyapját Szabó Józsefnek hívták, „de csak *Szépszabó*nak mondták, mivel – állítólag – szeretett szépen járni, azaz öltözködni" (i. m. 99, kiemelések tőlem – B. J.).

4.2. Aktív kérdező módszer

Aktív módszerrel gyűjtöttem az adatokat a felnőttek körében, közvetlenül válaszoltak kérdéseimre az adatközlők. A velük való beszélgetéseim egy részét hangkazettára rögzítettem. A névmagyarázatokat fonetikusan, a magyar egyezményes hangjelölés segítségével is lejegyeztem, utalva az élőnyelvi szövegek sajátosságaira, de ezeknek csak egy részét közlöm a dialektológiai szempont tárgyalásánál.

Az adatközlők kiválasztása több szempont szerint történt. Elsősorban a községekben élő rokonaim, ismerőseim segítségét kértem. A gyűjtést megelőzően a községi hivatalok lakosság-nyilvántartási névlistáját is kikértem, amely nagyban segítette a ragadványnevek összegyűjtését, a névviselők pontos azonosítását. A falut jól ismerő személyeket, családok szolgáltatták az információkat. Falvanként minden korosztályból arányosan (10 fiatal – 10 középkorú – 10 idős) választottam adatközlőket, tehát a kutatást 120 személy segítette.

Az adatközlőkkel való beszélgetések során az alábbi általam felállított kérdésekre vártam a választ:

1. A falu nevét miből eredezteti a helyi lakosság?
2. Van-e a falunak (lakosainak), környező falvaknak névcsúfolója? Milyen?
3. Ha tudja miért kapták a névcsúfolót, mesélje el a történetet!
4. Ismeri-e, hallotta már a ragadványnév kifejezést?
5. Hogyan nevezik a faluban a ragadványneveket?
6. Miért és hogyan keletkeznek?
7. Milyen ragadványneveket ismer? (utcák/házak/rokonság/ismerősök szerint lehet haladni)
8. A névviselő ragadványneve (több is lehet egyszerre):
9. A név mindig azonos szerkezetben használatos? (pl. ragadványnév + becenév/ néha önállóan is használják a ragadványnevet a becenév nélkül)
10. A névviselő hivatalos neve (család- és keresztneve):
11. Milyen korosztályba tartozik a névviselő?
    a) F=fiatal (18 –35 éves kor közötti)
    b) K=közép (35 –55)

c) I=idős (55 felett)

d) E=elhunyt

12. Miért kapta (hogyan szerezte) az illető az adott ragadványneve(ke)t?
13. Ki adta neki a nevet?
14. Mikortól, mióta viseli a nevet (alapiskolában kapta, születésétől így hívják, mert örökölte stb.)?
15. Ki viseli a nevet rajta kívül, öröklődik-e? (E=egyéni, CS=családi, RCS=részleges családi, NCS=nagycsaládi ragadványnév)
16. Kik (hányan) ismerik a ragadványnevet (az egész falu, csak a család, csak az idősebbek / fiatalok, a focicsapat tagjai stb.)?
17. Ezen a néven szólítják az illetőt (szólítónév=SZ) vagy csak a háta mögött (említőnév=E) használják?
18. Milyen a viszonya a viselőnek a saját ragadványnevéhez?

    a) szereti b) nem szereti c) elfogadja d) büszke rá e) utálja, haragszik rá
19. Használta már írásban a ragadványnevét, hol és miért (levélben, jegyzőkönyvben…)?
20. Vannak olyan ragadványnevek, melyek azonosak és nem rokoni viszonyban levő személyek viselik őket?
21. A szlovák (egyéb) nemzetiségű egyéneknek milyen ragadványneveik vannak?
22. A szlovákok ismerik-e a magyarok ragadványneveit és fordítva?
23. Vannak magyar lakosok, akik szlovák ragadványnevet viselnek?
24. Vannak szlovák lakosok, akik magyar ragadványnevet viselnek?
25. Vannak-e más nyelvből (angol, német…) származó ragadványnevek?
26. Vannak-e olyan helyi szólások, közmondások, mondókák, versikék, rövid anekdoták, történetek, melyekben ragadványnevek vannak?
27. Vannak-e olyan ragadványnevek, melyek tájszóból származnak?
28. Vannak olyanok, akiknek nincs ragadványnevük? Miért, van valami oka?
29. Az illető végzettsége, foglalkozása milyen összefüggésben van a ragadványnévadással?
30. Ismernek-e a környező falukból olyan személyeket, akik ragadványnevet viselnek? Kik azok és miért kapták?

A ragadványneveket fonetikusan jegyeztem le az adatközlők kiejtése szerint, és abban a névszerkezetben (a kommunikációs szituációtól függően változhat), ahogy használják. A 11. kérdés lehetővé tette a ragadványnevek generációk szerinti megoszlásának vizsgálatát. Az elhunyt személyek ragadványnevét is feljegyeztem, mivel a szóbeli nyelvhasználatban még élnek főképpen az idősebbek körében, s a közösség névkincsének szerves részét alkotják. A

12. kérdésre adott névadási magyarázatok szolgáltak alapul a nevek névadás indítéka szerinti csoportosításához. Megjegyezném, hogy néhány név keletkezéstörténetét eltérően interpretáltak az adatközlők, s néha csak a névviselőtől tudtam meg a névadás eredeti indítékát. Természetesen sok ragadványnév antroponímiai eredete feltáratlan maradt. A 13. kérdés a névadó iránt érdeklődött, de erre csak ritkán kaptam adekvát választ, ami arra utal, hogy a ragadványnév gyorsan terjedt a közösségben, s maguk a névviselők sem emlékeznek arra, hogy ki volt a név alkotója. A 14–15. kérdésre adott válaszok a névélettani vizsgálatokat tették lehetővé. Igyekeztem megtudni a névviselők számát, a nevek öröklődését, a névviselők rokonsági viszonyait is. A 16. kérdéssel a nevek használati köre, ismerete iránt érdeklődtem. A ragadványnév funkcionálására, említőnévi, illetve szólítónévi jellegére utalt a 17. kérdés. A név iránti attitűd megválaszolása (18. kérdés) nehézségekbe ütközik, hiszen minden névviselőt nem tudtam megszólítani, s így többnyire a névhasználó(k) (közösség) névhez való viszonyulását tudtam meg. Nemcsak a fellelhető hivatalos iratokban találkozhatunk írott ragadványnevekkel, hanem magánlevelekben, elektronikus levelekben, SMS-ekben is (19. kérdés). A ragadványnevek etnikai szempontú, nemzetiségek szerinti feldolgozását segítette a 20. kérdés. A 21–24. kérdés a kétnyelvűségi, kontaktológiai, etimológiai vizsgálatokat is lehetővé tette. A nevek állandósult szókapcsolatokban, frazeologizmusokban is előfordulhatnak, ezért tettem fel a 25. kérdést. A tájszói eredetű ragadványnevekre különállóan is rákérdeztem (26. kérdés), ami lehetővé tette a dialektológiai szempontú vizsgálatokat.

4.3. Kérdőíves módszer

A felnőttek ragadványnevein kívül a diákok ragadványneveit is összegyűjtöttem. A kutatást a kutatópontjaimon található kilencévfolyamos magyar tannyelvű általános iskolákban végeztem el (búcsi Katona Mihály Alapiskola, dunamocsi Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola, hetényi Tarczy Lajos Alapiskola, izsai Döme Károly Alapiskola). Megjegyzem Szlovákiában az általános iskola kifejezés helyett következetesen az alapiskola használatos. Az *alapiskola* szóösszetétel a szlovák nyelvből származó *základná škola* jelzős szerkezet tükörfordításával keletkezett.

A diákragadványnevek gyűjtése 2000–2004 között kérdőíves módszerrel történt. Iskolánként 100 diák töltötte ki a kérdőíveket, tehát a vizsgálatban 400 adatközlő vett részt. Megjegyzem, hogy a helyi alapiskolákba járó diákok száma falvanként nem sokkal haladja meg a 100 főt.

A kérdőív a következő kérdéseket tartalmazta:

1. Hogyan szólítanak a következő személyek: édesanya, édesapa, testvér(ek), nagymama, nagypapa, nagybácsi, nagynéni, keresztszülők, tanárok, osztálytársak, barátok, egyéb?
2. Milyen ragadványneved (esetleg több) van?
3. Miért kaptad ezt a nevet (neveket)?
4. Kitől kaptad?
5. Mikor kaptad, mióta viseled?
6. Kik hívnak a ragadványneveden?
7. Hogyan viszonyulsz a ragadványnevedhez (húzd alá a megfelelőt!)?
   a) szeretem b) nem szeretem c) elfogadom d) büszke vagyok rá e) utálom
8. Van (vagy volt) szlovák ragadványneved? Miért kaptad?
9. Adtál már ragadványnevet másnak (milyet, kinek és miért)?
10. Milyen ragadványnevek fordulnak elő az osztályodban (ha tudod, írd le a név mellé a névadás indítékát)?
11. A családodban kik és miért kaptak ragadványnevet?
12. A szülőfaludból ismersz olyan felnőtteket, akik ragadványnevet viselnek? Ha igen, sorold fel ragadványnevüket! Ha tudod, írd mellé azt is, hogy miért kapták!

A diákok többsége a vizsgálat során először hallotta a ragadványnév terminust, ezért meg kellett magyrázni a fogalmat. A ragadványnév terminus helyett a diákok csúfnév, becenév kifejezést használnak. A magyarázat ellenére gyakran megtörtént, hogy a második kérdésre nem ragadványnevet, hanem becenevet írtak. A kérdőívek adatai alapján a legfrekventáltabb szólítónév a becenév, a különböző személyek elsősorban ezzel a névtípussal azonosítják a diákokat.

A kérdőíves módszer segítségével vizsgáltam a névadás indítékát, a névvel kapcsolatos élmények (asszociációk) felidézését, a névadó személyét, a nevek életét, a név használati körét, a név iránti attitűdöt, a névalkotás fajtáit, a bilingvis környezet hatását a nevek állományára. Az 1–10. kérdésben a diákok névállománya iránt érdeklődtem. A 11. kérdés által a családban használatos ragadványneveket kívántam összegyűjteni, s a 12. kérdéssel azt akartam megtudni, milyen mértékben ismerik a diákok a felnőttek ragadványneveit szülőfalujukban.

5. A ragadványnevek elemzése

5.1. Az írott forrásokban szereplő megkülönböztető nevek

Valamennyi területnek a ragadványnévvel kapcsolatos hagyományai megismeréséhez diakrón névvizsgálat is szükséges. „Közismert nézet a magyar névtudományban, hogy a jelenkori tulajdonnevek vizsgálata hozzásegít bennünket a történeti névanyag mind teljesebb megismeréséhez, és fordítva: a múltban keletkezett és használt nevek kutatásával közelebb kerülünk a maiak mind tökéletesebb megértéséhez" (BÍRÓ 2006: 232). A történeti ragadványnevek elemzésével több kutató is foglalkozott (BÍRÓ 1998, 2006, DÖMÖTÖR S. 1977, FÜLÖP 1990, KOI 2004, ÖRDÖG 1973, 1997, RAÁTZ 1995, 1996, VARGA JÓZSEFNÉ 2006 stb.). Az írásbeli ragadványnevek a hivatalos iratokban mint megkülönböztető szerepű nevek szerepelnek (ÖRDÖG 1973: 154). Az írásbeli forrásokból nyilvánvaló: gyakorlati okokból rögzítették azokat, hogy a név egyértelműen betölthesse megkülönböztető funkcióját. Az élőnyelvben a történeti ragadványnevek nagy részét a falvak lakosai már nem használják, hiszen nem ismerik a név viselőjét sem. Az írásbeli megkülönböztető nevek, illetve névelemek esetében nehezen dönthető el, melyek funkcionálhattak annak idején ragadványnévként a szóbeli névrendszerben.

Levéltári kutatásaim során megvizsgáltam a Komáromi Járási Archívumban (Okresný archív v Komárne) található jegyzőkönyveket, telekkönyveket, személyek nyilvántartásait; a nyitraivánkai Országos Kerületi Archívumban (Štátny oblastný archív v Ivanke pri Nitre) az 1722–1904 között kiadott egyházi anyakönyveket, s a kutatópontokon pedig az 1895-től vezetett állami anyakönyveket. Falvanként a következő forrásokat tekintettem át: Búcsról – a születési, házassági és elhalálozási anyakönyveket (református egyházi 1783–1896, állami 1895–2004); Dunamocsról – a születési, házassági és elhalálozási anyakönyveket (római katolikus egyházi 1764–1904, református egyházi 1783–1852, állami 1895–2004); Hetényből – a születési, házassági és elhalálozási anyakönyveket (református egyházi 1821–1885, állami 1895–2004); Izsáról – a születési, házassági és elhalálozási anyakönyveket (római katolikus egyházi 1722–1898, református egyházi 1854–1895, állami 1895–2004), Izsa helységhatárának óállamú telekkönyvét (1860), Izsa helységhatárának új államú telekkönyvét (1896), a falu jegyzőkönyvét (1901–1910), nyilvántartást a rovott előítéletű egyénekről (1926), pénztári strazzát (üzleti események feljegyzésére szolgáló könyv, 1935).

A névadatok nagy része az egyházi anyakönyvekből származik (az állami anyakönyvekben csak Izsán és Dunamocson találtam megkülönböztető névelemeket), ezért csak akkor

jelölöm a név előtt a forrást, ha a példa nem az anyakönyvekből, hanem más hivatalos iratból származik. A következő rövidítéseket alkalmaztam: ÓTK = Izsa helységhatárának óállamú telekkönyve, ÚTK = Izsa helységhatárának új államú telekkönyve, JK = a falu jegyzőkönyve, RE = nyilvántartás a rovott előítéletű egyénekről, PS = pénztári strazza (üzleti események feljegyzésére szolgáló könyv, 1935).

A könnyebb áttekinthetőség érdekében falvanként tárgyalom a hivatalos iratokban található megkülönböztető neveket. A vizsgált kutatópontok közül Izsán és Dunamocson általánosabb volt a megkülönböztető nevek bejegyzése, mint Hetényen és Búcson.

5.1.1. Az izsai írásbeli ragadványnevek

A legjellemzőbb a ragadványnév kezdőbetűjének feltüntetése volt. Kutatópontjaim közül elsősorban Izsán rögzítették a betűjeles megkülönböztető névelemet. A betűjellé rövidült formák a hivatalos dokumentumokban másutt is általánosabb használatúak voltak (BÍRÓ 2006, DÖMÖTÖR 1977, KOI 2005). Az izsai római katolikus egyházi anyakönyvben az első előfordulása 1874-ben figyelhető meg: *Sz. Kurucz Lajos gazda, Cs. Varga Pál zsellér.* A betűjel általában a hivatalos név előtt állt: 1875: *F. Német László gazda, I. Varga Lajos, Cs. Varga Pál,* 1876: *S. Kurucz Ferenc, D. Németh Ignácz, T. Kurucz András, I. Varga Menyhért, Cs. Varga Imre,* 1877: *T. Kurucz Maczelle,* 1878*: N. Németh Márton, G. Varga Lajos,* 1884: *f. Németh Ignácz,* 1888: *B. Varga István* (ugyanazon évben keresztszülőként *Varga Isván B.* formában van bejegyezve, tehát a betűjel helye változhatott), 1890: *N. Német László,* 1892: *K. Német József,* 1896: *Zs. Tárnok József* (az apa keresztnevével – Zsigmond – különböztették meg a személyt), 1904: *Sz. Kurucz Lászlóné,* 1907: *Cs. Varga István,* 1910 JK: *J. Varga Ferencz* (a *Jupák* ragadványnév rövidítése), *J. Varga András, H. Varga Lajos, K. Németh András* (a *Kusuny* ragadványnév rövidítése), *S. Kurucz Ferenc (bíró),* 1935 PS: *B. Varga András* (a *Böcök* ragadványnév rövidítése), *I. Varga András, G. Varga Ferencz* (a *Gruspány* ragadványnév rövidítése), *I. Varga László, V. ifj. Varga László, H. Varga János, D. Bugyi András, I. Varga Ferencz, V. Varga István, L. Varga András, F. Gelle Ferenc, S. Kurucz Ferenc, T. Szabó János* (a *Takács* ragadványnév rövidítése), *Cs. Varga Istvánné.* Az izsai anyakönyvek hátsó részében található ábécé szerinti névlajstromban az újszülött neve mellé is bejegyezték a betűjelet a pontosabb azonosítás érdekében. Egyébként a betűjelet elsősorban a szülők neve rovatban az apánál jelölték.

Az anyakönyvi bejegyzések arról tanúskodnak, hogy a betűjellel jelölt ragadványnevet a feleség említésére is használták: 1896: *G. Varga István, G. Varga Istvánné szül. Kurucz Etel*;

S. Kurucz István, S. Kurucz Istvánné szül. Németh Eszter, 1897: *B. Varga István, B. Varga Istvánné szül. Gelle Julianna*, 1902: *S. Kurucz Gergely, S. Kurucz Gergelyné szül. László Rozália*; *Cs. Varga István, Cs. Varga Istvánné szül. Barta Eszter,* 1905: *F. Németh András, F. Németh Andrásné szül. Varga Ágota*; *P. Tárnok Ferencz, P. Tárnok Ferenczné szül. Harcsa Mária*. Egyetlen esetben figyelhető meg a ragadványnév kezdőbetűjének kis betűvel való írása: 1901: *ú. Bugyi András, ú. Bugyi Andrásné szül. Magyar Irén*. Az egyes izsai családnevek gyakoriságára utalnak a következő bejegyzések, amelyeknél megfigyelhető, hogy a házasságkötés után sem kellett megváltoznia a feleség családnevének, hiszen az azonos volt a férjével, a családok megkülönböztetését a ragadványnév segítette: 1903: *J. Varga András, J. Varga Andrásné szül. Varga Mártha*, 1905: *S. Varga András, S. Varga Andrásné szül. Varga Ilona,* 1906: *I. Varga Ferenc, I. Varga Ferenczné szül. Varga Brigitta,* 1909: *M. Kurucz András, M. Kurucz Andrásné Kurucz Mária* (a betűjel a *Makranc* ragadványnév rövidítése), 1913: *G. Varga László, G. Varga Lászlóné Varga Márta.*

A ragadványnév kezdőbetűje ritkábban más pozícióban, a hivatalos név után – 1874: *Varga Lajos I.,* 1896: *Tárnok Ferencz P.*, 1928: *Štefan Varga I., Ladislav Varga I.* –, illetve a kereszt- és családnév között – 1929: *Koloman P. Tárnok* – is szerepelhetett. A példákból láthatjuk, hogy a ragadványnév kezdőbetűjének feltüntetése a szlovákul bejegyzett hivatalos nevek mellett is előfordult. Az állami anyakönyveket 1922-től kezdték szlovákul vezetni, s ezáltal a névsorrend is megváltozott: a keresztnév megelőzte a családnevet.

A ragadványnév teljes alakját ritkán tüntették fel az általunk vizsgált hivatalos dokumentumokban. A legrégibb, latinul vezetett izsai egyházi anyakönyvekben az alias (másképpen, azaz) szó közbeiktatásával jelentek meg a megkülönböztető nevek: 1728: *Joannem Varga alias Dudás Varga junior* (egy 1776-os bejegyzésnél található a szülők neve: Franciscus Varga, Elisabeth Dudás – tehát valószínű, hogy a ragadványnév az anya lánykori családnevéből származott), 1773: *Ankeus N. Martiens alias Santa Anké,* 1777: *Joannes Varga alias Sátor* (Sátor családnév is található ebben az esztendőben a bejegyzések között, de bizonnyal nem állítható, hogy a ragadványnév családnévi eredetű), 1785: *Joannes Varga alias Barát* (a Varga családnév a 18. században is gyakori volt Izsán, a három azonos nevű Joannes Varga anyakönyvbe való bejegyzésénél a ragadványnév segítségével különböztették meg a személyeket: *Dudás, Sátor, Barát*), 1809: *Tóth Anikeus alias Kurucz*, *Tóth alias Kurucz Elisabeth* (a mai névrendszerben a Tóth Kurucz kettős családnév, annak idején az egyik névelem ragadványnévként funkcionálhatott), 1853: *Andrásy alias Andruskó Stephanus,* 1854: *Varga alias Jóska Joannes*, *Szabó alias Takács Andreas.* A ragadványnév teljes alakja a hivatalos nevet is követhette: 1926 RE: *Julia Lakatošová „Divojka" (cigányasszony), Rigó*

Bozsó (:Bábi), Mária Stojkaová „Berbek" foglalkozása potulná cigánka 'csavargó cigány', *Varga Lajos Hajas földműves, Válé András (Malac), Varga András Dugó molnár, J. Varga Ladislav (:Jasu:).*

Az anyakönyvekben az anya lánykori családnevét is feltüntették megkülönböztető névelemként. Az egyén hivatalos neve előtt és után is állhatott: 1896 ÚTK: *Urbán Kurucz András*, 1923: *Alexander Rigó (:Rovács:),* 1926 RE: *Rigó Baltazár (:Bujka:), Júlia Rigová (:Csicsova:),* 1929: *Kis Julius (:Izsák:).* Ugyanazon személy esetében is eltérhetett a bejegyzési mód: 1860 ÓTK: *Sárai Kurucz András,* 1896 ÚTK: *Kurucz András: sárai*. Egy esetben szerepelt az anyai családnév az újszülött kereszt- és családneve között: 1931: *Baltazár (:Csicsó:) Csicsár.*

Az apa kereszt- vagy beceneve szintén szolgálhatta a megkülönböztetést. Különböző pozíciókban tüntették fel. Megelőzhette a hivatalos nevet: 1896 ÚTK: *Mátyás Kurucz András, Jóska Varga András,* 1898: *Lukács Varga András* (az egyik Varga családnál még ma is ragadványnévként funkcionál). Egy 1899-ben bejegyzett adat arra utal, hogy az apa keresztnevével azonosíthatták az egész családot: *dávid Bugyi Ferencz, dávid Bugyi Ferenczné szül. Horváth Klára.* Csak itt találkoztam a keresztnévi eredetű ragadványnév kis kezdőbetűvel való írásával. Egy esetben találtam egyértelmű utalást arra, hogy a betűjel az apa keresztnevéből (Zsigmond) származik: 1896: *Zs. Tárnok József.* Az apa keresztneve a névviselő hivatalos neve után is állhatott: 1896: *Kurucz Ferenc Sándor fia,* 1896 ÚTK: *Horváth Gáspár László,* 1926 RE: *Pálinkás József (János fia).* Homonim névalak esetében a család- és keresztnév közé beékelt zárójelben is szerepelhetett a megkülönböztetést szolgáló keresztnév: 1896 ÚTK: *Tóth (Josef) Péter, Tóth (Pál) Péter.*

A lakóhely megjelölése is hozzájárulhatott az egyén vagy család pontosabb identifikációjához. A falurész nevét kis, illetve nagy kezdőbetűvel is bejegyezték: 1873: *felső Németh Ignácz,* 1896: *felső Válé András, felső Válé Andrásné szül. Zámbó Klára,* 1896 ÚTK: *Felső Német Gergel, Felső Német István, Felső Német Mihál,* 1897: *alsó Juhász János*, 1903: *alsó Gelle András, alsó Gelle Andrásné szül. Szabó Annuska.* A lakóhely egy esetben a hivatalos nevet követi: 1896 ÚTK: *Tóth József zsitvasori*.

Egyedítő szerepe lehetett a foglalkozás bejegyzésének is, mely ragadványnévként az egész családra kiterjedhetett: 1903: *honvéd Szabó Lajos, honvéd Szabó Lajosné szül. Grinics Etel, takács Szabó László, takács Szabó Lászlóné szül. Szabó Gizella.* Az apa foglalkozása az újszülött neve után is előfordult: 1905: *Csabajkó Ferencz Harangozó fia.*

A forrásokban életkorra utaló bejegyzéseket is találhatunk: 1875: *Ifj. Kurucz István,* 1876: *Kis Német Menyhért gazda,* 1896 ÚTK: *kis Német Gergely, kis Német Károly, kis*

Német István, Nagy Német István, 1897: *Kis Német Róza,* 1903: *ifjabb Horváth Albert, idősb Kinczer Kálmán,* 1910 JK: *Kovács János Öreg.* A *kis* és *nagy* jelző az életkoron kívül az egyén külső tulajdonságára is vonatkozhatott.

5.1.2. A hetényi írásbeli ragadványnevek

Hetényen találkoztam legritkábban megkülönböztető bejegyzésekkel. A bejegyzőtől függött jelölte-e a megkülönböztető névelemeket. Csak az életkorra való utalások (*idősb, if., ifj., ifjabb, ifjú*) gyakoribbak. Néha a származási helyet is feltünették: 1826: *Udvardi Mézes Josef,* 1830: *Izsai Tárnok Gergely, Marcelházi Keszeg János.*

5.1.3. A dunamocsi írásbeli ragadványnevek

A dunamocsi református anyakönyvekben szintén nagy számban találhatók betűjeles bejegyzések, melyek a ragadványnév kezdőbetűjére vonatkozhattak. A gyakran ismétlődő családnevek (és keresztnevek) szükségessé tették a pontosabb megkülönböztetést. Példaként lássuk a *Lajos* családnévhez kapcsolódó különféle betűjeleket: 1791: *F. Lajos Ferentz,* 1805: *T. Lajos András,* 1951: *B. Lajos András,* 1954: *P. Lajos András,* 1956: *I. Lajos Gyula,* 1958: *K. Lajos Ferenc, G. Lajos Sándor,* 1963: *C. Lajos József.* A szinkrón névrendszerben élő ragadványnevek kezdőbetűit ismerték fel adatközlőim a következőkben: 1959: *g. Lajos Sándor* (*g. = Gacsal),* 1970: *I. Lajos Gyula, I. Lajos Erzsébet* (*I. = Idus*), 1979: *P. Lajos László* (*P. = Parti*). A betűjel helyesírása ingadozott, többször kis betűvel írták: 1969: *b. Egyeg István,* 1974, *a. Szalai László, k. Lajos Géza,* 1972: *c. Takács András,* 1975: *c. Lajos András.* A betűjelek általában a családnevet előzték meg (1788: *Sz. Nagy István,* 1795: *H. Nagy János,* 1802: *K. Tóth István,* 1803: *G. Tóth Mihály,* 1806: *F. Szalai János,* 1811: *P. Végh Mihály,* 1814: *B. Szalai András,* 1815: *I. Szalai János, A. Tóth István, M. Tóth István,* 1836: *S. Tóth János,* 1954: *A. Szalai József,* 1965: *V. Szalai József,* 1966: *H. Kele Sándor,* 1972: *Cs. Szalai József*), illetve a család- és keresztnév között fordultak elő (1814: *Lajos P. András,* 1835: *Nagy Gy. János*). A bejegyzések arról is tanúskodnak, hogy a betűjelek a családhoz való tartozást is mutatták, öröklődhettek: 1803: *H. Nagy János, H. Nagy István,* 1804: *H. Nagy Erzsébet, Ifjabb H. Nagy János leánya,* 1963: *P. Egyeg Mária, P. Egyeg János,* 1967: *K. Lajos Sándor, K. Lajos András* stb. A bejegyzések alapján egyes esetekben nagy valószínűséggel feltételezhető, hogy a betűjel a feleség lánykori családnevének rövidítése lehetett: pl. 1949: *P. Egyeg József* (felesége Pap Júlia), 1967: *R. Tóth Sándor*

(felesége Rusznyák Karolina), 1982: *I. Szalai József* (felesége Izsó Júlia).

A teljes ragadványnév beírásával csak elvétve találkoztam: 1820: *Lengyel Lajos István,* 1822: *Gere Tóth Mihály,* 1826: *Cséma Szalai István,* 1833: *Tütsök Szalai János.*

A betűjelen kívül a foglalkozás is szolgálta a megkülönböztetést, de nehezen dönthető el, hogy mely esetekben funkcionálhatott ragadványnévként, hiszen 1847-től egységesen odaírták az egyén család- és keresztneve mögé. 1847 előtt tipikusabb volt, hogy megelőzte a hivatalos nevet, nagy és kis kezdőbetűvel is írták: 1795: *Tehén Pásztor Bangi János,* 1804: *Molnár Tóth István,* 1807: *festő Tóth Mihály, Bíró Szalai János,* 1829: *takáts Szabó János, Harangozó Nagy János.* Ritkábban a foglalkozást zárójelben tüntették fel a név előtt – 1802: *(Takáts) Lajos András*, *(Molnár) Tóth* István –, illetve a név mögött – 1818: *Tóth István (molnár), Lajos András (takáts).*

A lakhely, illetve származási hely feltüntetése szintén szolgálhatta a megkülönböztetést, de nehezen állapítható meg, hogy ragadványnévként is élt-e az adott korban: 1790: *Alsó Nagy István,* 1795: *Kertallyai Szalai Ferentz,* 1796: *molnárutcai Szalai András* (a név mögött is állhatott – 1798: *Szalai András molnárutcai*), 1800: *Komáromi Goda István,* 1802: *Felső Lajos Ferentz, Szalai András /:legalsó:/,* 1814: *Bátorkeszi Nehéz János.*

Az életkor feltüntetése is megfigyelhető: 1793: *Idősb Sánta István,* 1794: *Iffjabb Bellabás István,* 1800: *Kele András /:Ifjabb/,* 1802: *Egyeg György /:idősb:/.*

5.1.4. A búcsi írásbeli ragadványnevek

A búcsi anyakönyvekben általános volt a származási hely feltüntetése megkülönböztető névelemként főképpen a nem helyi születésű szülők esetében: pl. 1793: *Perbetei Pap István, Madari Kovács János,* 1794: *Marcelházi Baranyai János,* 1798: *Motsi Jókai András,* 1803: *Motson lakozó Lajos István.*

Bár nem ragadványnevek, de megjegyzem, hosszabb körülírásokkal is találkozhatunk, melyekben a származási helyen kívül az egyén foglalkozását, családi állapotát, illetve életkorát tüntették fel: 1797: *Madaron lakó Hévai Ferencz özvegy ember,* 1798: *Motsi születésű Sánta Ferencz Mészáros Mester ember,* 1825: *Özvegy Csomor András Nagy Ölveczki lakos 38 esztendős,* 1838: *Sós Pál Monoron született, de Bútson nevelkedett és lakozó szolga legény,* 1850: *Öreg Kerekes Mihály bútsi lakos takács.* A legterjedelmesebb bejegyzés 1824-ből származik: *Csenger Ferencz ifjú legény 28 esztendös szabadságos katona a Hertzeg Heffen Homburg nevét viselő Magyar gyalog regementböl.*

Az egyén foglalkozását többnyire a család- és keresztnév után jegyezték be, ezért

nehezen állapítható meg, mely esetben használahatták ragadványnévként: 1792: *Nemes Fekete László oskolánk rectora,* 1828: *Nemes Balogh Mihály Helység Notariusa,* 1831: *Hajdú János Hertzeg Heffen – Homburg gyalog regementjebeli katona,* 1849: *Csekes József földmívelő polgár,* 1855: *Czibor János kalapos, Asbóth István molnár,* 1863: *Barsi János kerékgyyártó,* 1874: *Vajda János cipészmester, Varga András tehénpásztor.*

Az életkorra utaló névkiegészítők különféle pozíciókban és változatokban állhattak. Követhették a hivatalos nevet (1798: *Varga Pál if.*), illetve megelőzhették azt (1823: *ifj. Tárnok János,* 1824: *Nemes ifjabb Martsa János, Ifjú Csekes András,* 1825: *ifjú Csekes János,* 1826: *ifjabb Csekes János, ifjú Hajdú Mihály,* 1832: *Öreg Csekes András Helység Bírója,* 1872: *Öreg Pap Mihály*).

Búcson csak egy esetben találkoztam betűjellel: 1880: *L. Marcsa Éva, L. Marcsa János.* A búcsi állami anyakönyvekből már hiányoznak a megkülönböztető bejegyzések.

A négy szlovákiai magyar településen az írásbeli ragadványnevek szerepeltetése nem függött a névviselő vallásától. A katolikusoknál és reformátusoknál egyaránt jelöl(het)ték a ragadványnevet. A bejegyzőtől függött, feltüntette-e a ragadványnevet az írott forrásban. A hivatalos iratokba manapság már nem jegyzik be a megkülönböztető neveket. Összegzésként elmondhatjuk, hogy az írásbeli forrásokban a homonim család- és keresztnevek motiválták a ragadványnevek létrejöttét. Megkülönböztető névelemként funkcionálhatott:

1. a ragadványnév teljes alakja:
   – latin szövegekben az alias (másképpen) szó vezeti be ezeket, s különböző formában jelennek meg: *Dudás Varga Junior* (ragadványnév + családnév + életkorra utalás), *Sánta Anké* (ragadványnév + becenév), *Takács András* (ragadványnév + keresztnév), *Barát* (egyelemű ragadványnév)
   – hivatalos név előtt: *Csillag Varga István*
   – hivatalos név után: *Válé András (Malac)*

2. a ragadványnév kezdőbetűje:
   – hivatalos név előtt: *Cs. Varga Pál, ú. Bugyi András*
   – hivatalos név mögött: *Tárnok Ferencz P.*
   – kereszt- és családnév között: *Koloman P. Tárnok*

3. az anya vagy feleség lánykori családneve:
   – hivatalos név előtt: *Urbán Kurucz András*
   – hivatalos név után: *Kurucz András: Sárai, Alexander Rigó (:Rovács:)*

– kereszt- és családnév között: *Baltazár (:Csicsó:) Csicsár*

4. az apa kereszt- vagy beceneve:
   – a hivatalos név után: *Horváth Gáspár László, Kurucz Ferencz Sándor fia*
   – rövidítve a hivatalos név előtt: *Zs. Tárnok Zsigmond*
   – család- és keresztnév között: *Tóth (Josef) Péter*
   – hivatalos név előtt teljes alakjában: *Jóska Varga András, dávid Bugyi Ferencz*
5. a lakóhely megjelölése:
   – hivatalos név előtt: *felső Válé András*
   – hivatalos név mögött: *Tóth József zsitvasori*
6. a foglalkozás:
   – a hivatalos név előtt: *takács Szabó László*
   – a hivatalos név után: *Csabajkó Ferencz harangozó fia*
7. az életkor:
   – hivatalos név előtt: *idősb Kinczer Kálmán*
   – hivatalos név után: *Kovács János Öreg.*

A szinkrón ragadványnévrendszer is hűen tükrözi a hagyományok folytatását, hiszen a gyakran megjelenő homonim névalakok szükségessé teszik ma is a megkülönböztetést.

Megemlítem, hogy egyes ragadványneveket, melyek a szinkrón névrendszerben élnek, a névviselők ritkábban írásban is használnak. Néhányan a ragadványnevükön írják alá a magánleveleket, a mobiltelefon, illetve számítógép segítségével küldött SMS-eket, e-maileket. Arra is van példa, hogy maga a névviselő kéri a ragadványnevének írásban való feltüntetését, mivel egy munkahelyen több azonos nevű személy dolgozhat, kiket egymástól más névelemmel szükséges megkülönböztetni. Ezt az esetet egy adatközlőmtől idézném: *„Ezëkkē a Vargákkā, még amikor a jéerdé* (szövetkezet) *létëzëtt, dógosztam Harcsáson a jéerdébe. Asztán mikor ott is három Varga Laci vót: a Csibe, a Pirák Varga, mëg a Latinú. És akkor a irkába mindig úgy vót beírva amibe a néfsorokat vezettík, hogy mindëgyiknek oda vót írva, hogy ez a Pirák Varga, ez a Csibe Varga, e mëg a Latinú Varga azír, hoty fizetéskor në keverjík össze a fizetísëkët. A fizetési szalagon a kezdőbetűvē jelësztík és ők maguk kérték, hogy në keverëggyën a fizetés, mert mëktörtént ëccër.”*

A további fejezetekben az élőnyelvben használatos szóbeli ragadványnevek elemzésével foglalkozom.

5.2. A ragadványnevek rendszere a névadás indítéka szerint

A ragadványnév-vizsgálatokban a névadás indítéka a leggyakrabban alkalmazott szempont, a ragadványnevekkel foglalkozó tanulmányok zömében megtalálható. A névadás indítékának feltárása társadalmi-népismereti tanulságokkal is szolgál, „a közösségnek az élet-módjáról sokféleképpen tájékoztat: fényt vethet foglalkozására, települési viszonyaira, népi összetételére, szokásaira, rokonsági, családi kötöttségeire, arra, hogy az emberi tulajdonságok közül, az életkörülmények köréből mit találnak említésre, gúnyra vagy dicséretre méltónak stb." (B. GERGELY 1977: 84).

A névadás eredeti indítékát gyakran nehéz feltárni, „… a jelenkori névadásban kell keresnünk azokat a lélektani mozgatórugókat, amelyek egy-egy név megszületését eredményezik. Ez elsősorban az élő ragadványnevek vizsgálatakor érhető tetten" (HAJDÚ 2003, 785). Már KÁLMÁN BÉLA is megemlíti, hogy „… a jelenkori anyaggyűjtés in statu nascendi ragadja meg a névadást, az elnevezők is rendszerint élnek, tudják, ki miért kapta ragadványnevét. Így a mostani ragadványnevek keletkezése világot vet a rég elmúlt korok névadási indítékaira" (KÁLMÁN 1962: 139).

A névadás indítéka nem azonosítható a név jelentésével. Erre a tényre BALÁZS JUDIT is felhívta a figyelmet: „…a névadás indítéka nem azonos a név anyagául szolgáló közszó jelentésével, és semmiképpen nem azonos magának a névnek a jelentésével, bár kétségkívül mindkettőhöz köze van. A névadás indítéka, motivációja lényegében az a lélektani mozzanat, amely alapján a név létrejön" (BALÁZS JUDIT 1982: 9).

A névhasználók gyakran az eredetitől eltérő névadási motívummal magyarázzák a név keletkezését. Erre a szépirodalomból, KERTÉSZ IMRE Nobel-díjas író *Sorstalanság* c. művéből is hozhatunk egy példát: „…ezt minden közelebbi pajtása csak *Selyemfiúnak* hívja. Találónak is éreztem az elnevezést, a simán fénylő, sötét haja, a nagy szürke szeme, s általában az egész lényének a szeretetre méltó selymessége miatt, csak utóbb hallottam aztán, hogy a kifejezés-nek valójában egy más értelme is van, s tulajdonképp azért adományozták neki, merthogy az otthoni életben ő állítólag igen ügyesen forgolódik a leányok körül" (KERTÉSZ I. 1975: 54). Az adatközlőkkel való beszélgetéseim során többször megtörtént, hogy egyes neveket eltérően interpretáltak, s néha csak magától a névviselőtől, illetve névadótól tudtam meg a valódi, eredeti névadási indítékot. „Egyes nevek magyarázata hibás, elnagyolt, hiszen a száz évnél régibb ragadványnevek eredetére senki sem emlékezhet… mind a szóbeli (helyszíni), mind az írásbeli (levéltári) gyűjtés elengedhetetlen, mivel így a tévedéseket jobban kiszűrhetjük" (MIZSER 1987: 141).

Sok ismeretlen eredetű ragadványnév található az öröklődő ragadványnevek között. Az öröklődő ragadványnevek esetében az utódok „a név eredetének okára már alig vagy egyáltalán nem emlékeznek. A névadás indítékát utólag nem tudjuk biztosan feltárni. Ha valakinek a nagyapja mondjuk a *Liba* ragadványnevet kapta, az unokái ugyan örökölhetik a nevet, de sem ők, sem a kortársaik nem fognak emlékezni rá, mi volt az elnevezés oka a név keletkezésekor. Lehet, hogy az illetőnek hosszú nyaka, vagy kellemetlen gágogó hangja volt. Az is lehet, hogy sok libát tartott az udvarán, esetleg egy emlékezetes vásári élménye fűződik ehhez az állathoz" (FERCSIK – RAÁTZ 1997: 22).

A névadásnak mindig megvan a maga motívuma, „minden névadási aktus szemantikailag tudatos. Ebből a szempontból abszolút motiválatlan név nincs" (HOFFMANN 1993: 43).

A névválasztást nyelvi és nyelven kívüli tényezők egyaránt befolyásolják. B. GERGELY PIROSKA írja, hogy a „…ragadványnevek jelentéstartalmában van egy objektív és egy szubjektív oldal. Egyrészt jelen van a névadás indítékának lélektani-logikai valósága: az a tulajdonság, körülmény, amelyre az illető név céloz, másrészt azonban megnyilatkozik benne a névadóknak a kérdéses dologhoz való viszonyulása, értékítélete, a nevet elfogadó, használó közösség társadalmi tapasztalata és nem utolsó sorban nyelvi fantáziájának gazdagsága, nyelvkincsének jellemző tartalékai. S éppen ezek az utóbbi, részben szubjektív összetevők azok, amelyeknek döntő szerepük van a ragadványnevek nyelvi megformálásában, az azonos névadási indíték nemritkán igen változatos kifejezésmódjában." (B. GERGELY 1973: 22).

A ragadványnévvel foglalkozó szakirodalomban a felállított rendszerek hasonlóak, de mégis eltérnek egymástól, mivel az összegyűjtött névanyag maga adja a rendszerezés lehetőségeit. A ragadványnevek színes névadási motívumokról tanúskodnak, gazdagítják a falvak névvilágát.

A névadási indítékok szerinti csoportok kialakításánál elsősorban B. GERGELY PIROSKA (1977) rendszerezését vettem alapul. A nála alkalmazott kategóriák közül a puszta identifikációs és érzelmi indítékú ragadványnevek típust hagytam el, mivel úgy gondolom, hogy minden ragadványnévnek – mint a tulajdonnévnek általában – identifikáló funkciója van és a név keletkezésekor nemcsak az értelmi, hanem az érzelmi indíték is jelen van. Az egyes csoportokon belül elhagytam azokat az altípusokat, melyek a gyűjtött névanyagomra nem vonatkoztathatók, illetve néhány újabb alkategóriával kiegészítettem a rendszert. A szokásra utaló neveket, melyek B. GERGELY PIROSKÁnál a szavajárásra, szokásra utaló típusban szerepelnek, a belső tulajdonságra utaló csoporton belül tárgyalom (vö. KNAPPOVÁ 1996: 124, ÖRDÖG 1973: 182).

1. A névviselő család-, kereszt-, illetve becenevéből alakult (névasszociációs indítékú) ragadványnevek (121):
   1.1. Családnévből alakult ragadványnevek (72): *Atya* < Papp, *Babos* (a leánykori családnév közszói értelméből adódóan) < Babos, *Bene* (a Ladánybene 27 nevű zenekar nevéből keletkezett asszociáció útján) < Ladányi, *Bërkó* < Berényi, *Biele* (szlk. *biele* 'fehérek') < Bielokosztolszky, *Bimbó* < Virág, *Bizsák* < Izsák, *Börni* < Bernáth, *Borzasztó* < Borza, *Cékla* < Czékus, *Cirizák* < Izsák, *Csëge* < Csenger, *Csengő* < Csengel, *Csinti* < Csintalan, *Csuka* < Halászik, *Csuri* < Czura, *Csutël* < Stutik, *Cutika* < Czúth, *Déri* < Dékány, *Dézi* < Dékány, *Dropësz* < Droppan, *Dzsimi* < Zámbó, *Fonnyatt* < Fónad, *Gazsi* < Gáspár, *Gënyó* < *Hernyó* < *Kukac* < Kacz, *Hagyma* < Hajtman, *Hatyësz* < Hatyina, *Jokësz* < Jókai, *Jurunc* < Kurucz, *Dzsó* < Izsó, *Klikk* < Klimácsek, *Kocsësz* < Kocsis, *Kocskó* < Kocsis, *Kocúr* (szlk. *kocúr* 'kandúr') < Kocsis, *Koszty* (szlk. *kosť* 'csont') < Csontos, *Kubli* < Kubovics, *Kuckuc* < Kuczman, *Kúri* < Kurucz, *Kustyër* < Kurucz, *Labi* < Labancz, *Lucifer* < Lucza, *Luíz* < Lajos, *Macsó* < Machó, *Mezei Pocok* < Mezei, *Mogyoró* < Magyari, *Nyëmëc* (szlk. *Nemec* 'német') < Németh, *Nyunyi* < Bugyi, *Öszti* < Österreicher, *Öszvér* < Österreicher, *Pakó* < Pákozdi, *Pé* < Petres, *Pëló* < Péter, *Pëtkó* < Bertók, *Ragasztó* < Rancsó, *Ratya* < Ratyimorszky, *Rozi* < Rozicska, *Samu* < Sámson, *Sina* < Sinkó, *Smakszi* < Smahó, *Szigi* < Szigeti, *Szinkler* < Sindler, *Szoszó* < Szokola, *Szotyi* < Szokola, *Szuszëd* (szlk. *sused* 'szomszéd') < Szuh, *Tarasz* < Tallósi, *Tote* < Tóth, *Valënt* < Valentovics, *Vejszi* < Fehér, *Vini* < Vincze, *Vörke* < Vörös, *Zádács* < Zámbó, *Zombi* < Zámbóky
   1.2. Keresztnévből alakult ragadványnevek (2): *Andrej* (szlk. *Andrej* 'András') < András, *Bila* < Béla
   1.3. Becenévből alakult ragadványnevek (41): *Adi* < Aki < Ákos, *Atka* < Attila, *Babikám* < Bandikám < András, *Báló* < Bálint, *Bangyúr* < András, *Bëlasz* < Béla, *Boca* < Boglárka, *Bolas* < Lóri-Lolas-Bolas < Lóránt, *Cila* < Laci < László, *Cini* < Vili < Vilmos, *Cseri* < Feri < Ferenc, *Dëksza* < Deksza-Duksza < Dusan, *Dódi* < Józsi < József, *Dzsandi* < Bandi < András, *Dzserri* < Dzseri-Beri < Béla, *Dzsesszi* < Dezső, *Dzsó* < József, *Dzsó* < Kriszdzsó < Krisztián, *Entyő* < Etel, *Fertyú* < Ferenc, *Gazsi* < Gáspár, *Gyugyúcs* < Gyula, *Gyulácska* < Gyula, *Janika* < János, *Lacika* < László, *Lágyó* < László, *Mico* < Milán, *Mimi* < Emília, *Nucci* < Lujzi < Lujza, *Osi* < Zsófia, *Pepes* < Péter, *Pëpó* < József, *Pétya* < Péter, *Piftya* < Péter, *Pipi* < István, *Pityke* < István, *Riska* < Mariska < Mária, *Sóska* < Józska < József, *Stefi* (szlk. *Štefan* 'István')

< István, *Tragyanka* < Aranka, *Viccsi* < Vilmos

1.4. Család- és keresztnévből alakult ragadványnevek (6): *Högyö* < Horváth György, *Koza* < Kovács Zoltán, *Pées* < Pap Sándor, *Szku* < Szuh Krisztina, *Tözsö* < Tóth Zsolt, *Ziszka* < Zajos István

2. A családtagok, ismerősök nevére vonatkozó ragadványnevek (69):

2.1. Férfielőd (21)

2.1.1. keresztneve (11): *Bálint, Csefán* < Štefan (István), *Elek, Fülöp, Gyula, Imre, Lukács, Márton, Péterbandi, Samu, Tamás*

2.1.2. beceneve (10): *Atti* < Attila, *Embërbandi* < András, *Gergő* < Gergely, *Jáki* < Joakim, *Jëró* < Jeromos, *Miska* < Mihály, *Pali* < Pál, *Pityú* < István, *Rudi* < Rudolf, *Samu* < Sámuel

2.2. Nőelőd (20)

2.2.1. családneve (12): *Bërza, Bozák, Cunyi, Dózsa, Egyeg, Keszeg, Kis Cséplő, Meleg, Mokos, Pápaji, Színási, Vërës (Vörös)*

2.2.2. keresztneve (1): *Gyöngyi*

2.2.3. beceneve (7): *Csulena* < Ilona, *Eti* < Etel, *Idus* < Ilona, *Jutka* < Judit, *Marcsa* < Mária, *Rëna* < Renáta, *Szidi* < Szidónia

2.3. Gyermek kereszt- vagy beceneve (2): *Márió néni, Móni* < Mónika

2.4. A házastárs neve (24):

2.4.1. feleség családneve (16): *Balla, Cibor, Csöbönyei, Cút, Fülöp, Gacsal, Geregó, Hegedűs, Kollár, Rancsó, Rípás* (Répás), *Sánta, Sërës, Szabó, Töröttő, Vári*

2.4.2. keresztneve (2): *Ádám, Jolán*

2.4.3. feleség beceneve (5): *Bori* < Borbála, *Ilon* < Ilona, *Katus* < Katalin, *Rozi* < Rozália, *Tëra* < Terézia

2.4.4. férj ragadványneve (1): *Bublinka* (szlk. *bublinka* 'buborékocska')

2.5. Ismerős kereszt- vagy beceneve (2): *Emil, Luanda* < Linda

3. Külső tulajdonságokra utaló ragadványnevek (327):

3.1. Szépségre, csúnyaságra vonatkozók (9): *Aranyos, Banyamancs, Bubu, Csinos, Madam, Mëgësz, Szásszorszíp, Ufó* (UFO – angol *unidentified flying object* 'azonosítatlan repülő tárgy'), *Übrühü*

3.2. Testalkatra, termetre vonatkozók (89):

3.2.1. alacsony termet (38): *Bigyó, Böcök, Bütyök (2x), Csöpi, Csüttüng* (apró),

Günyű (kis termetű), *Gyugó* (dugó), *Ityiripityiri, Kerti Törpe, Kis (5x), Kis Kocka, Kistyúk, Minike, Mütyür, Öreg Mütyür, Nilsz* (kicsi, mint Nilsz Holgersszon a mesehős), *Pici (2x), Picur, Pingyúr, Pirci, Pocik (2x), Sujok* (sulyok 'valaminek a földbe verésére, zúzására használt nyeles bunkó'), *Tetű (2x), Törpe (3x), Törpilla, Tücsi, Tücsök, Vacak*

3.2.2. magas termet (11): *Colos, Fejes, Gúnár, Hosszú, Nagy (5x), Öreg Gulivër, Óriás*

3.2.3. sovány testalkat (20): *Bënge* (szőlőbenge 'kis szőlőfürt'), *Cérna, Cini* (cingár), *Csádé* (vizenyős helyen termő fűféle), *Csonti, Csontos, Csupasz, Fékiló, Gyufa, Hërnyó, Húszkilós, Kukac, Kurta úr, Madzag, Nyegle, Pille, Pöhő* (pehelykönnyű), *Silány, Szúnyog (2x)*

3.2.4. kövér testalkat (20): *Bábi, Basa, Buci, Dëmó* (demizson), *Dugó (2x), Dundi, Dundus, Duzma, Fékiló, Gombóc, Gömbi, Hájas, Hattojás, Husi, Mackó, Mézga Géza* (erősebb testalkatú, mint a mesehős), *Pocok* (pocak), *Sunka* (szlk. *sunka* 'sonka'), *Vastag, Viziló*

3.3. Testi erőre, illetve gyengeségre vonatkozók (4): *Csontos, Lufi, Panel, Szívós*

3.4. Testtartásra, mozgásra, járásmódra vonatkozók (20): *Böcci* (böcögve, döcögve járt), *Csiga, Csira* (nőies járás miatt), *Csiszi* (csoszog), *Csosz, Fucika* (futkározik), *Futyel* (fut el), *Gubra* (egy futballjátékos után), *Gyorsan, Hama* (hamar 'gyors járás'), *Hëgyës, Hëtyke* (legényes, feszes járásmód), *Kutya, Lótifuti, Motoregér, Szapora, Szarka, Tungli* (tinglitungli 'ingó-bingó, ide-oda mozgó'), *Ugri, Uzsgyi*

3.5. Haj-, szem- és bőrszínre vonatkozók (23): *Bagár* (sötét bőrszín alapján), *Bokszos (2x), Brazil (2x), Cigány (2x), Fekete, Füstös, Indiánlëány* (színesre festi szemét), *Kese, Néger, Ördög (2x), Pirák* (piros), *Róka, Szőke herceg, Szöszke, Szurkos, Tarka, Üszög* (fekete haj- és bőrszín alapján), *Vinëtu* (Karl May indián regényhőse alapján), *Vörös*

3.6. Haj-, bajuszviseletre, szőrzetre vonatkozók (30): *Ámor* (szép göndör haja asszociálta a szerelem római istenének nevét), *Andzséla Dévisz* (a színésznőhöz hasonlít hajviselete), *Bagjas* (boglyas 'fésületlen, borzas hajú'), *Bajci Huszár, Bajszos (2x), Busman* (rendezetlen hajviselet után, német *Busch* 'hajcsomó' + *man* 'ember'), *Coffos* (antonim értelemben használatos: kopasz), *Fidël Kasztró* (a kubai elnökhöz hasonlít a szakálla), *Gëndër, Göndör (2x), Hajas, Hajas koma, Hobó* (a Hobo Blues Band énekese után), *Indián, Kecske, Kokas, Kopasz (4x), Lënin* (szakálla után), *Nyali* (zselézett, lenyalt haj alapján), *Szakállas, Szőri, Szőrme, Szőrös (2x), Tar*

3.7. Feltűnő testrészre vonatkozók (49): *Bandzsa, Busa* (nagy feje van, mint a halnak), *Büttyi* (bütyök), *Cica* (arc), *Csámpi* (a lába csámpás), *Csëcsës (2x), Csillagszemű, Csípás, Csöcsös, Csőri (2x), Csücsöri* (száj), *Csurák* (szlk. *čurák* 'férfi nemi szerv'), *Dinnye, Dzsudi* (majomarcú), *Ferdi* (ferdelábú), *Füles (3x), Görbe, Hunyori, Kaméleon* (nagy szemei után), *Këcsup* (piros arc után), *Kis Piroska* (arc), *Kóbász* (nagy nemi szerv), *Kofa* (nagy szája van, de nem nagyszájú), *Kókusz, Körtefejű, Kugli* (kerek arc után), *Malacka* (orr), *Nagycsöcsű, Nagyfogú, Nagyszëmű, Nyúl* (fog), *Nyuszó* (fül), *Orosz, Pirica* (piros arc), *Piros, Piskóta, Pislancs, Ponty* (nyitott szájjal jár), *Szëmës, Szëmüvegës, Töke, Tokmányorú, Tulipán, Tüzes, Vajlingvalagú*

3.8. Testi fogyatékosságra, szokatlanságra, betegségre vonatkozók (21): *Avas* (beteges), *Csonka, Farán* (sor farán, végén járt mindig, mert sántított), *Kilis* (kelés), *Néma, Níma (2x), Pújó* (nyomorék), *Pupos, Rokkant (3x), Rozsdás* (sebes arc miatt), *Sánta (3x), Süket,, Vak (4x)*

3.9. Hangra, hangszínre vonatkozók (7): *Görhös* (hangosan köhög), *Morgó, Nagyharang, Szepesi* (olyan a hangja, mint a bemondónak), *Szuszmák* (szuszogós beszéd), *Taknyos* (rekedten beszél, mintha megfázott volna), *Trezegé* (rezeg, remeg a hangja)

3.10. Beszédhibára, nyelvbotlásra, hibásan ejtett szóra vonatkozók (51): *Bëcsó* (lecsó), *Birke* (birka), *Bobor* (bor, dadog), *Büdű* (büdös), *Cici* (akadozva beszélt), *Cserke* (szomszédjukat Ernőnek hívták, akit mindenki Erkének becézett, csak a névviselő ejtette gyerekkorában Cserkének), *Csócsi* (Józsi), *Csomcsíd* (szomszéd), *Csuccsom* (cuccom), *Csurcsil* (Churchil nevét így ejtette), *Dajos* (Lajos), *Dalac* (malac), *Datya* (2x, gatya), *Dorjú* (borjú), *Dráscsusza* (daráscsusza), *Drokány* (dolmány), *Feri Feri* (hadar), *Föcci* (foci), *Göcse* (öccse), *Hekula Hekulórum* (latin *saecula saeculorum* 'mindörökkön örökké'), *Hestyók* (Hess tyúk!), *Horë* (more), *Idudú* (Ilona), *Ikke* (Irén), *Itóti* (Józsi), *Jacsó* (János), *Japos* (lapos), *Jégom* (jégen), *Jódika* (Józsika), *Jotok* (jutok), *Kakakarcsika* (dadog), *Kupacs* (kupac), *Lacsi* (Laci), *Makka* (macska), *Píka* (béka), *Potypal* (futball), *Pripacs* (pipacs), *Puttyi* (krumpli), *Sudri* (selypített), *Tatas* (kakas), *Tofola* (kofola), *Tolás* (tojás), *Tölötölö* (hadar), *Totor* (motor), *Tuna* (Duna), *Tyárgabogjáttyúk* (sárgabográcstyúk), *Tyátyúrepettyű* (százhússzal repesztettünk), *Tyopla* (selypített), *Tyűgér* (sügér), *Tyutyuritya* (kukorica)

3.11. Ruházatra, öltözködésre vonatkozók (16): *Cipős, Csecse, Csücsös* (csücsös sapkát hordott), *Dindi* (dirndli 'puffos ujjú, bő szoknyájú, kis köténnyel viselt női nyári ruha'), *Fagyi* (melegen öltözködött), *Gatyás, Jampi* (bőszárú nadrágban járt), *Kevin* (focimezén volt ráírva), *Köcöle* (kabátféle), *Puccom* (puccos 'ki volt öltözve'), *Sapka,*

Sërif (kalapot hordott), *Suba, Szandi* (szandál), *Szatyi* (szatyor), *Tarisznya*

3.12. Gondozatlan, elhanyagolt külsőre vonatkozók (3): *Csimbók, Pilisz* (penész), *Szutykos*

3.13. Valakire való külső hasonlóságra vonatkozók (5): *Jézus, Jézus Krisztus, Klapka* (Klapka György tábornok után), *Mátyás király, Torgyán mérnök úr* (hasonlít a politikusra)

4. Belső tulajdonságokra utaló ragadványnevek (183):

4.1. Uralkodó, tipikus jellemvonásra utalók (88):

4.1.1. Fürgeség, ügyesség, elevenség (4): *Cakpak* (ügyes), *Guminyúl, Életbűvész, Sziporka*

4.1.2. Lassúság, ügyetlenség (4): *Béna, Bódusz* (bódult), *Mekk Elek, Pampi*

4.1.3. Szorgalom, serénység (1): *Pontos*

4.1.4. Lustaság, tutyimutyiság (3): *Kúlió* (angol *cool* 'laza'), *Mutyi, Tutyësz*

4.1.5. Eszesség, tudás (4): *Doki (2x), Koponya, Okos*

4.1.6. Butaság, szellemi ügyefogyottság (10): *Bihók, Burki, Csacsi, Dandó, Dilis, Furkó (2x), Köcsög, Mumák, Pülű*

4.1.7. Kíváncsiság (3): *Kíváncsi, Sërlok* (Serlok Holmes nevéből), *Szagla* (szaglászik)

4.1.8. Vidámság, tréfa, barátságosság (4): *Kabos* (színész neve után), *Mosoj Eggyüttes, Nyehej, Sógor*

4.1.9. Szomorúság, mogorvaság, barátságtalanság (2): *Makranc, Mérges*

4.1.10. Szelídség, jóság (7): *Abigél* (csendes), *Becsület, Burgyi* (szótlan), *Csëndës, Puha, Türencs* (türelmes), *Tyika* (szlk. *tichý* 'csendes')

4.1.11. Indulatosság, szilajság (5): *Bojgató, Csita* (a majom neve után), *Durcás, Hirti* (hirtelen), *Makacs*

4.1.12. Gúnyolódás, kötekedés (2): *Cinkus* (cinikus), *Gunyóc* (gúnyolódó)

4.1.13. Csintalanság, engedetlenség, rosszaság (10): *Bëtyár, Cselle* (csellengett, csavargott), *Csibész, Csintalan, Csocsó* (csavargott), *Harapós, Rossz, Szörnyű, Vacak, Zsivány*

4.1.14. Ravaszság, hazugság (11): *Hantli* (hanta 'üres beszéd'), *Hétország, Júdás, Kanyi* (sunyi), *Ravasz, Sana* (sanda), *Sunta, Sunyi, Surmuc, Sútyel, Zsidó*

4.1.15. Fösvénység, kuporiság (6): *Faszi* (faszari), *Filléres, Múger* (zsugori), *Putyi, Zsidó, Zsirány*

4.1.16. Nyelvesség, nagyszájúság (5): *Csitri* (nagyszájú), *Lotyó, Përka, Petyele, Plëtyka*

4.1.17. Gyávaság (1): *Nyúl*

4.1.18. Dicsekvés (5): *Büse* (büszke), *Cudar, Gróf, Úr, Téeszesze* (termelőszövetkezet esze)

4.1.19. Férfias természet (1): *Julis Bácsi*

4.2. Szokásra, kedvelt tevékenységre utaló ragadványnevek (95):

4.2.1. Kedvelt tevékenységre utaló ragadványnevek (45): *Bagós (2x), Bugi* (szeret táncolni), *Buli* (szeret bulizni, szórakozni), *Bútor* (szeret kocsmába járni, eredetileg *Kocsmabútor*nak hívták), *Compó* (szeret horgászni), *Csagány* (szeret dalolni, olyan, mint a csalogány), *Csibe* (gyakran eteti a csibéket), *Csődör* (szerette a nőket), *Csóró* (gyakran lopott), *Csuli* (verebeket lőtt), *Csúri* (gyakran lopott), *Faszos* (szerette a nőket), *Flett* (szereti a zenét, DJ-kedik, Flett Erikről nevezték el, aki szintén disc-jokey 'lemezlovas'), *Frütyű* (szeretett füttyögni), *Fűnyíró* (gyakran nyírt füvet), *Fúró* (mindig fúr-farag), *Füttyi* (szeretett füttyögni), *Gibic* (szeretett kártyázni), *Gyömbér* (gyógynövényeket gyűjtött), *Írnok* (szeretett írni, újságokba is írt cikkeket), *Iszisz* (szerette a bort), *Kan, Këttyom* (szerette a nőket), *Könyves Kálmán* (szeretett olvasni), *Luca* (lucázni járt), *Maci Laci* (szereti a meséket), *Motros, Nagy Hohó* (nagy horgász), *Pëdrëm* (mindig megpederte a cigarettáját), *Pesti nő* (festette magát, mint a nagyvárosi nő), *Pipa, Pipamatyi, Pipás (2x), Puszi* (minden ismerősét puszival köszöntött), *Rézmáj* (sokat iszik), *Rószëgës, Sipos* (szeret fütyülni), *Stüszi Vadász* (szeret vadászni), *Szivar (2x), Szürcsi* (szereti szürcsölve enni a levest), *Vizicsibe, Vizikacsa* (szeret fürödni)

4.2.2. Kedvelt állatra, növényre utaló ragadványnevek (9): *Bagjas* (bagoly), *Cica, Cicke, Cicóka, Kutya, Macska, Rúzsabukor* (szerette a virágokat), *Sintér* (antonim értelemben használatos: szerette a kutyákat), *Sója* (szójabab)

4.2.3. Kedvenc ételre, italra utaló ragadványnevek (32): *Bableves, Bori* (bor), *Cajgos* (élesztős), *Csërkó* (cseresznyepálinka), *Csikmák* (mákoscsusza), *Csoki (2x), Csülök, Csusza (3x), Cukros, Duncos* (dunszt 'befőtt'), *Furkó* (lekváros gombóc), *Gombóc, Kacsa, Kënyír, Kóbász, Kóbi, Málé* (kukoricakása), *Muslica* (szereti a bort), *Otëlló* (2x, kedvenc borfajta), *Paprikás, Paprikáskrumpli, Paszuj Bableves* (paszuly 'bab'), *Pivëcsko* (szlk. *pivečko* 'söröcske'), *Rizsa* (szlk. *ryža* 'rizs'), *Rumos, Sumjënka* (szlk. *šumienka* 'olyan por, amelyből pezsgős ital készíthető'),

Sunka, Túrós

4.2.4. Kedvenc futballcsapatra, zenekarra utaló ragadványnevek (3): *Frídmanszki* (a Ferencváros futballjátékosa után), *Limbi* (Limp Biscuit zenekarnév alapján), *Omëga*

4.2.5. Kedvenc filmre, játékra, tárgyra, hangszerre vonatkozók (6): *Besenyő* (kedvenc TV-sorozat), *Cinci* (citera), *Kasztros* (kasztrol 'fazék'), *Matësz* (játék), *Notësz* (mindent feljegyzett a noteszébe), *Trombitás*

5. Szavajárásra utaló ragadványnevek (40):

5.1. Tulajdonképpeni szavajárási nevek (23): *Bakë, Bárcás* (minden nőt bárcásnak nevezett), *Buda* (Nem oda Buda.), *Csëvó* (hentes volt, s ha nem volt a kért áru az üzletben, azt válaszolta nyicsëvó: orosz *ничего* 'semmi'), *Csókolom báttya, Dickës* (dickes 'szuper'), *Gyors* (gyakran elhangzó mondata volt: *„Pajtikám ezt gyorsan meg lehet csinálni!"*), *Jézus, Kaka, Konkrét* (nem szerette, ha valaki mellébeszélt, ekkor mindig azt mondta, hogy konkrétan beszéljenek a dologról), *Lófasz, Manó* (Mi a manó?), *Merden* (mert), *Mőre* (merre), *Nejnej* (a tessék szó helyett ne, ne-t használt), *Oké* (OK – angol *all correct* 'minden rendben'), *Ördög* (részegen mondogatta, hogy ő az ördög), *Öreg Kaludër* (a birkákat ütötte és közben káromkodott: *„az anyád örek kaluder úristenit!"*), *Piha* (csodálkozáskor használta: *„mi a piha!"*), *Szarpacák* (*„szar az egísz",* pacák 'férfi'), *Tivolë* (cseh *ty vole* 'te ökör'), *Tocskáné* (orosztanár volt, aki gyakran használta az orosz *точка* 'pont' szót), *Tuttam* (tudtam)

5.2. Kedvenc dal szövegrészletére utaló ragadványnevek (4): *Piszkátki* (a következő nótát énekelgette: *„Natyságos kisasszony főmászott a fára, Belemënt ëgy akácfa tüske a lába szárába, Piszkát ki, piszkát ki, piszkát ki belőle, Mëkpiszkálom ëgye mëg a fene, had maraggyon benne."*), *Rere* (*„Szeretëtt nótáznyi, vót ojan legínynóta, amit gyakran énekőt öt-hat deci után: Re-re-re-re-re-re-re most ittam én kedvemre, vájjon egíssígëmre!"*), *Szityóka* (*„Szityóka, pityóka, ripityóka."*), *Zicsó* (*„Zicsóné drága csak ëty szoknyába jár."*)

5.3. Feltűnő szó- és névhasználatra utaló ragadványnevek (7): *Bátya-bátya, Béni-béni, Mana, Mëkis* (tréfából ezen a néven szokott bemutatkozni), *Rëzsa, Zabánivaló Szöllő* (a nagy szemű, szép szőlőre mondja), *Zommër* (Hetényen Sommer nevű zsidó család is élt, és amikor elköltöztek Izraelbe, mindig őket emlegette)

5.4. Megszólításra utaló ragadványnevek (6): *Aranyom* (így szólította nejét), *Báttya, Ídës, Nyúlam* (a feleség így szólította férjét), *Szinko* (szlk. *synko* 'fiam'), *Tündér* (anyja

hívta így)

6. Életkorra utaló ragadványnevek (9): *Kis Hënc, Kis Pap, Kis Zajos, Lajcsipapa, Öreg Bábi, Öreg Gülte, Öreg Röce, Öreg Tarasz, Öreg Traja*

7. Egykori vagy jelenlegi lakóhelyre utaló ragadványnevek (30):
   7.1. Településre utaló ragadványnevek (11): *Dercsi, Galántai, Hëgyi, Izsai, Madari, Megyercsi, Mocsi, Ölvedi, Pati, Sallai, Zsitva*
   7.2. Település- vagy határrészre utaló ragadványnevek (14): *Bëkusz* (a kanális mellett laktak, ahol hallatszott a békák kuruttyolása), *Dombi, Homoki, Közi, Kurjamelléki, Parti (2x), Szëmbe, Szíső (2x), Tóparti (3x), Vőgyi, Zajdaköz*
   7.3. Teleknévre utaló ragadványnevek (4): *Celler, Grüli, Gutman, Vandër*

8. Foglalkozásra, mesterségre, tisztségre utaló ragadványnevek (128): *Ács (2x), Asztalos, Autós, Baktër (3x), Bírës* (béres), *Bíró* (4x, a polgármestert is így hívják), *Bognár, Borbéj (2x), Bufëtos* (egy Bufet nevű élelmiszerboltot vezetett), *Buszos* (buszkalauz volt), *Cimint* ('cement', kőműves), *Csíkász* (halász, csíkokat fogott), *Csölle* ('csille', segédmunkás az építkezésnél), *Cukrász (2x), Cundra* (a forrasztásnál kiszökő szilánk alapján), *Efkettőefkettő* (rendőr), *Festő, Furi* (kukoricát, gabonát fuvarozott), *Futúrás* (2x, gyümölcs- és zöldségfelvásárló), *Góré* (iskolaigazgató volt), *Habos* (cukrász), *Hajós, Halas* (halat árult), *Halász, Harangozó (3x), Hentës, Kovács, Huszár, Inas* (autószerelőnél inaskodott), *Intíző* (intéző volt az állami birtokon), *Kacsa* (kacsafarmon dolgozott), *Kádár, Kalács* (pékárut szállított), *Kanász* (2x, disznópásztor), *Kaparó* (útjavító), *Kapás* (földműves), *Kocsmáros, Kőfaragó, Kőműves, Kopótyú* ('kopoltyú', halász), *Kovács (6x), Krumpli* (termelőszövetkezetben dolgozik), *Kupëc* (kereskedő), *Kurátor (2x), Lajka* (oroszt tanított, az űrbe felszálló Lajka kutya nevéről kapta ragadványnevét), *Lakatos, Lëkvár* (lekvárt árult), *Lózër* (lókereskedő), *Méhész, Molnár, Művészúr* (szobrász), *Nádazó, Ökrísz, Orvos, Őrmestër, Pap (2x), Paraszt, Pëci* ('kapás', halász), *Pék (2x), Pénztáros, Pikasszó* (szobafestő), *Pilóta* (autóversenyző), *Pintér, Plészabó, Pógár* (kisbíró volt), *Póstás (3x), Prëdszëda* (szlk. *predseda* 'elnök' a termelőszövetkezetben), *Prior* (a Prior nevű áruházban dolgozott), *Proli* (proletár, napszámos), *Recsmecs* (mezőgazdasági gépeket javított), *Rendőr, Révész, Sërif* (vezető funkciókban volt), *Sítyú* (géplakatos, a gépek fütyülő hangjáról kapta nevét), *Snajdër* (német *Schneider* 'szabó'), *Sottër* (kőműves), *Südi* (sertésetető), *Sunkatermelő* (a termelőszövetkezetben a sertéseket eteti),

Susztër (3x), Szabó (3x), Szántó, Szarszippantó Kisiparos (fekálja ’ürüléket beszippantó autó’ volt), *Szellák* (földműves), *Szíjjártó, Szódás, Sztolár* (szlk. *stolár* ’asztalos’), *Szűcs, Takács (2x), Taxis, Tehenyes* (tehénpásztor volt), *Tejes* (tejcsarnokban dolgozott), *Tel* (vadász, Tel Vilmos nevéből), *Tiszí* (’tisztelendő úr’), *Trafik, Tű* (szabó), *Tüzér, Útkaparó, Vadőr, Vitíz, Zsëllér, Zsidó* (vállalkozó)

9. Eseményre utaló ragadványnevek (78): *Árvagyám* (gyámságot vállalt egy apa nélkül maradt fiú mellett), *Bërrencs* (a békákat utánozta egy horgászat alkalmával), *Bicaj* (pársz or úgy berúgott, hogy több kerékpárját is elvesztette), *Bicsís* (szlk. *bič* ’ostror’, egy alkalommal nagy ostorral hajtotta a teheneket), *Bonifác* (egyszer megjósolta az időjárást), *Bonyas* (gyerekkorban a gyerekek szoknyában is jártak, lánynak nézték, ő fölkapta a szoknyáját és azt mondta, hogy bonyas), *Bukfenc* (a barátokkal rendezett bukfencversenyen ő győzött), *Cicelle* (szent Cicelle nevét ismételgette az imádkozásnál, mert a többi szent neve nem jutott eszébe), *Cillás* (egy papírdarabra ráírta, hogy ez Cillás Karcsi köz és rátette egy fára a cédulát), *Cincom* (a mulatságban tánc közben kezével ütötte a csizmája sarkait), *Cindër* (ünnepeken cilindert hordott), *Compó* (a kézimunka után az egyik nő savanyú halat vett elő, s az ott lévő kisfiú azt hitte, hogy savanyú compó van az üvegben), *Csibegyúró* (egyszer összetaposta a kiscsibéket), *Csicsike* (egyszer kiállt az udvarra, s szomszéd hallotta, hogy a csibéket csicsikéimnek szólítja), *Csiksz* (gyerekkorában cigarettacsikkeket szívott lopva), *Csita* (egyszer az iskolai szünetben utánozta a majom hangját és mozgását, a Csita majomnév a Tarzan c. filmből származik), *Csóka* (gyerekkorában csókát fogott), *Csuhás* (a papot hordta autóval), *Csuklós* (egy házibulin berúgott és nagyokat csuklott), *Csuli* (gyerekkorában több verebet fogott), *Cuni* (egy színdarabban Cuni volt a neve), *Dekungos* (dekungokat 'lövészárok' rajzolt a porba), *Dobëla* (Doberdónál harcolt mint katona), *Döme* (Döme nevű cigánnyal húzatta a nótákat), *Dörzsi* (a szülei kiskorában dörzsölgették az arcát), *Ejtőernyős* (egyszer leugrott esernyővel a padlásról), *Eszesz* (egyszer mindent megevett, amit a hűtőszekrényben talált), *Ëzso* (Pavol Országh Hviezdoslav szlovák írónak Ežo Vlkolínsky c. művéből olvasott fel az iskolában), *Fecske* (egyszer meggyógyított egy sérült fecskét), *Financ* (egy ideig a határőrökkel feketézett), *Fityipaldi* (a gyors hajtásért büntetést kapott), *Francia* (rövid ideig Franciaországban tartózkodott), *Gajmó* (kampókat készített, melyekre felakasztották a sonkát, kolbászt, szalonnát), *Gerény* (sikerült kiöntenie egy görényt a lyukból), *Gójás* (gólyafészek volt a házán), *Gorbacsov* (kommunista iskolázáson volt Szovjetunióban), *Gruspány* (a mennyegzőnél ő tűzte ki a gruspányt ’zöld bokorszerű növény’), *Hármas* (két

barátnő felállított egy "jó pasik" listát, amelyen a névvislő a 3. helyre került), *Huligán* (börtönben volt), *Jérce* (jércéket árult), *Jézus* (egy színdarabban Jézust játszotta), *Jumbó* (a Jumbó csoki papírját ráragasztották a traktorjára), *Kaszás* (lekaszálta a libák nyakát), *Kiflis* (egy focimérkőzésen szép gólokat rúgott, kifli alakban csavarta a labdát), *Kimiraj* (egyszer hajtotta ki a teheneket és a ki hamar helyett azt mondta, hogy kimiraj), *Köröszpapa* (több család is keresztapának választotta), *Kosút* (egy ünnepségen olyan szépen beszélt, mint Kossuth Lajos), *Kotyogó* (hangosan kotyogott a cipője, mikor templomba ment), *Krënki* (német *krank* 'beteg', gyakran beteg volt), *Lesi* (egy futballmérkőzésen állandóan lesre futott), *Lücski* (a disznókat így hívta magához), *Mekk* (egyszer beivott és a kecske hangját utánozta), *Mobil Ëgy* (sokat beszélt mobilon egy osztálykiránduláson), *Müszi* (Lucy tetszett neki a Dallas sorozatból és őt utánozta egy alkalommal), *Muszka* (2x, Oroszországban volt hadifogoly), *Nëhúzd* (a legénykorában, amikor a kocsit húzták, beakadt a nadrágja és ezt kiabálta), *Nyóctojás* (egyszer nyolc tojást evett meg reggelire, s ezzel dicsekedett az iskolában), *Pantófli* (nagyanyja egy ünnepi alkalomra szép nadrágot, pantóflit varrt neki), *Pléplé* (bottal ütötte a vízben a békákat), *Préssajt* (egyszer tízóraira azt evett az iskolában), *Púcsó* (gyerekkorában sírva jött haza egy alkalommal és panaszkodott, hogy a kortársai púcsóják 'csúfolják'), *Satka* (szlk. *šatka* 'kendő' egyszer a fején felejtette az otthon viselt kendőjét, amikor a falubeli rokonait látogatta meg), *Seperki* (söprögetett az udvaron), *Sicc* (ijesztgette a macskákat), *Szegye* (a lónak a szegyét ütögette), *Szilaj Szikláné* (egy TV-paródiáról beszélt a szomszédoknak), *Szopós* (gyerekkorában hosszú ideig szopott), *Tisza* (egy rendezvényen olyan szépen beszélt, mint Tisza Kálmán), *Torma* (a piacon tormát árult), *Tracok* (földjük tiszta gaz volt az egyik esztendőben), *Tring* (egyszer a tring nevű kártyajátékban megduplázta a bankot és szép összeget nyert), *Tubi* (egy idős bácsi hívta a galambokat, s ő kislányként azt hitte, őt szólítja és futott feléje), *Ürge* (gyermekkorában ürgéket öntött), *Vice* (nagyon ki volt öltözve, úgy állt a ház előtt, mint a vicispán), *Zicsi* (egyszer dicsekedett, hogy járt a Zichy-palotában), *Zörej* (úgy berúgott, hogy beszédje érthetetlen volt), *Ződtaknyú* (egyszer nagyon meg volt fázva és fújta mindig az orrát)

10. Egyéb életkörülményekre utaló ragadványnevek (39):
    10.1. Származásra, nemzetiségre utaló ragadványnevek (6): *Cigány (3x), Cseh, Morë, Stemberg*
    10.2. Vallásra utaló ragadványnevek (2): *Hívő, Jehova*
    10.3. Családi állapotra utaló ragadványnevek (3): *Családos, Háromapukás* (édesanyja

háromszor ment férjhez), *Stiri* (szlk. *štyri* 'négy', négy szlovák veje volt)

10.4. Politikai hovatartozásra utaló ragadványnevek (2): *Komunista, Orosz*

10.5. Vagyoni helyzetre utaló ragadványnevek (13): *Bódos* (3x, boltos, üzlettulajdonos), *Bótos (2x), Csëszka* (cséza 'hintó'), *Csücsös* (sok földje volt, melyek csücsökben végződtek), *Kisgazda* (jól gazdálkodott), *Malmos* (megvette a malmot), *Sëingëm Sëruhám* (szegény), *Telke* (nagy telke volt), *Zsíros* (2x, gazdag)

10.6. Valamilyen tulajdonra (állattartásra) utaló ragadványnevek (13): *Bimbó* (tehénnév), *Bodri* (kutyanév), *Conó* (lónév), *Gëdás, Kácsatömő* (sok kacsájuk volt), *Kecske, Lupi* (kutyanév), *Pujkás Sárgalovas, Szamaras (2x), Szilaj* (szilaj ökrei voltak), *Szopszi* (kutyanév)

11. Ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványnevek (275): *Abdul, Amorúzó, Árán, Babu, Baróka, Báttya, Bé, Bëda, Bengu, Bëra, Bika (2x), Bobës, Bodag, Bomoja, Bozsoki, Brani, Braza, Brukukó, Buhi, Buktancs, Bunda, Cé, Center, Ciatka, Cifra, Cilling, Cinta, Cintatányér, Cömbi, Cukor, Cunci, Curó, Csandra, Csërba, Csiligëttó, Csimasz, Csincsók, Csiriz, Csita néni, Csöcs, Csomó, Csomós, Csubér, Csucsu, Csuhi, Csuli, Csuri, Damaj, Dédó, Döleg, Dorák, Dörgencs, Droppany Öcske, Drufa, Dungli, Dzsësszi, Dzsoni, Dzsusztó, Fartyú, Fenyő, Fóka, Fürmice, Futyi, Gahér, Gëdó, Gëlo, Géptojó, Grenya, Güncsi, Gyügyös, Gyűgyű, Gyükér, Gyula, Gyurák, Hacsëk, Hëcsaj, Hecsi, Hëgyës, Hëmmuc, Hëvány, Hini, Hips, Höttyös, Ila, Ízsi, Jadëc, Jagëlló, Janter, Jasu, Jatti, Jëkand, Jóba, Jukin, Jupák, Kacsica* (szlk. *kačica* 'kacsa'), *Kacsura, Kalafantyú, Kangël, Kankësz, Kapcsos, Këcsup* (szlk. *kečup* 'kecsöp'), *Kedi Këró, Këtyó, Király, Koca, Kocka, Kokas, Kokri, Koksë, Koppany, Kötröc Kötyölle, Krëdënc, Kuki, Kulimász, Kunász, Kupa, Kusuny, Kutya, Lágyó, Latinú, Lecske, Lëdé, Lelle, Liba, Lityi, Locsi, Lompos, Löttyi, Maják, Malu, Masszi, Matahari, Matyó (2x), Micsu, Minisztër, Möfötrö, Mogyoró, Mohoregér, Muci, Mucó, Mucsik, Mujkó, Muka, Muki, Murmuc, Náncsi, Náni, Nánóka, Nelli, Nemes, Nokëdlik, Núdli, Nünü, Nuttó, Nyaka, Nyehó, Nyikszës, Nyúgër, Öcsel, Öcsi, Öcsi bácsi, Ödön Gurkinya, Ödönke, Olajos, Orosz, Oszi, Pajszërka, Papa (2x), Pápa, Papucs, Paraszt, Pattyi, Pebri, Pecó, Pëjszom, Pëkënc, Pëpës, Pétër, Pidász, Pike, Pilpi, Pimpa, Piszka, Pidbul, Pitló, Pityke, Pók, Pór, Prantyi, Prëtyëka, Pruttyos, Pulkó, Puppe, Püspök, Ramecs, Réce, Ricsu, Román, Ruszki, Sakre, Sanci, Sanyuka, Selejt, Sídër, Sinó, Skobë, Slöki, Sokotyi, Soli, Sopszi, Sötyi, Sucingër, Sukó, Sunta, Süske, Szatyor, Szepi, Szinyurám, Szittyir, Szivar, Szlatyëk, Szucsëk, Szurdik, Szuszi, Szütyög, Tacsi, Tacsúr, Tancër, Tantusz, Tasi, Taszi, Tempe, Tingi, Tisi, Tisza Kálmán, Töke, Töki,*

Toma (tomahawk), *Tomasz (2x), Tora, Torësz, Toszka, Trotyësz, Trücsi, Tucsakos, Túdám, Tuki, Tuncsi, Tupisz, Turpi, Tutus, Tyatya, Tyumi, Tyurtyó, Urka* (urabácsi 'nagybácsi'), *Vacó, Vacsora, Vakand, Vanya, Varjú, Velő, Veréb, Vitíz, Vöcsör, Vörös Róka, Zënka, Zsiga, Zsofré, Zsusztó.*

Az eredményeket a következő táblázat és grafikon foglalja össze:

A névadás indítéka	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
1. A névviselő neve	22	22	50	27	121	9,31
2. Családtagok, ismerősök neve	16	20	17	16	69	5,31
3. Külső tulajdonság	48	62	80	137	327	25,17
4. Belső tulajdonság	31	31	48	73	183	14,09
5. Szavajárás	5	4	14	17	40	3,08
6. Életkor	2	2	2	3	9	0,69
7. Lakóhely	5	6	13	6	30	2,31
8. Foglalkozás	24	44	41	19	128	9,85
9. Esemény	15	9	14	40	78	6,00
10. Egyéb életkörülmény	8	6	14	11	39	3,00
11. Ismeretlen	46	41	84	104	275	21,17
	222	247	377	453	1299	100,00

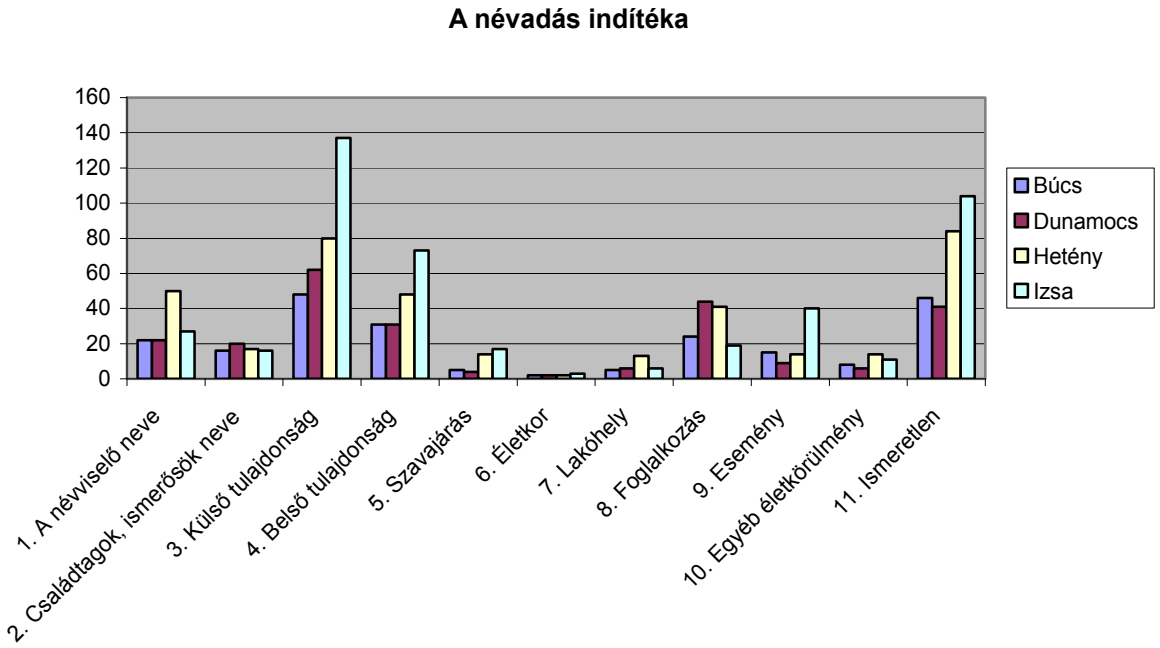

A grafikonból látható, hogy a tizenegy névadási indíték szerinti kategória közül hatban (külső és belső tulajdonság, szavajárás, életkor, esemény, ismeretlen) az izsai ragadványnevek száma a legmagasabb. Ez az összegyűjtött korpusz mennyiségével is összefüggésben van. A négy község közül Hetényen három csoportban (a névviselő család-, kereszt-, illetve beceneve; lakóhely és egyéb életkörülmény) található legtöbb ragadványnév. Dunamocson két típusban (családtagok, ismerősök neve; foglalkozás) legmagasabb a ragadványnevek száma.

A névadási indítékok gyakoriság szerinti megoszlását a következő grafikonban mutatom be:

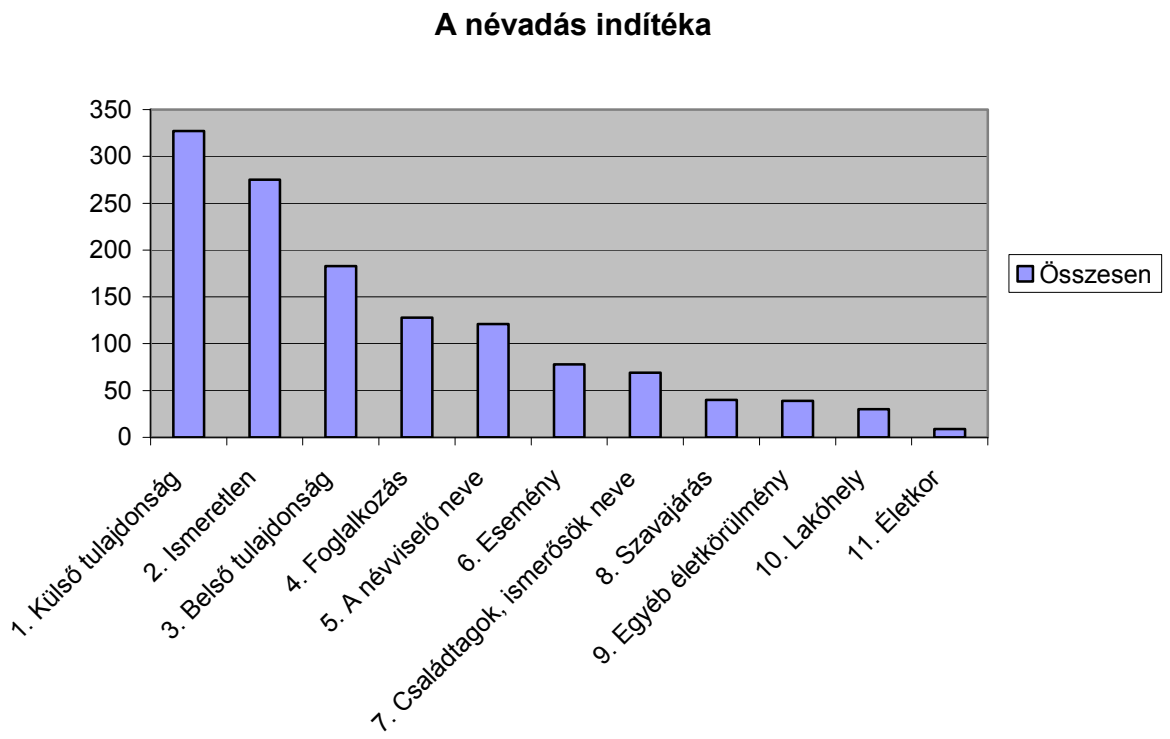

A grafikonból kitűnik, hogy a leggazdagabb csoportot a külső tulajdonságra utaló ragadványnevek alkotják (25,17%). Ezen belül a legtöbb ragadványnév keletkezését az egyén testalkata, termete (alacsony, magas, kövér, sovány) motiválja. A beszédhibára, nyelvbotlásra, hibásan ejtett szóra utaló csoport is nagyszámú, s ezt követik számban a feltűnő testrészre (arc, szem, fül, orr stb.) vonatkozó ragadványnevek. A külső tulajdonságra utaló nevek csoportja Kalotaszegen a második, Göcsej és Hetés területén a harmadik legfrekventáltabb névadási indíték. Mindkét tájegységben az első helyen a családtagok nevére utaló ragadványnevek állnak, s Göcsej és Hetés területén még a foglalkozásra, tisztségre utaló nevek előzik meg számban a külső tulajdonságra utaló nevek csoportját (vö. B. GERGELY 1977, ÖRDÖG 1973).

A második helyen az ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványnevek szerepelnek (21,17%), úgy, mint Kalotaszegen, ahol szintén magas az ismeretlen eredetű nevek száma (vö. B. GERGELY 1977). Olyan ragadványnév-feldolgozások is vannak, amelyekben a ragadványnevek többsége ismeretlen eredetű maradt (vö. FERCSIK 1982: 13). A névadás indítékára gyakran a saját kutatópontjaimon sem tudtak választ adni az adatközlők, többnyire az öröklött ragadványnevekkel kapcsolatban. Az ismeretlen eredetű csoportban szép számmal találhatunk olyan ragadványneveket is, melyeknek a köznévi jelentése nyilvánvaló, de a névadás indítékára nem derült fény. Tudjuk, hogy a név jelentésének ismerete nem azonosítható a névadás indítékával, s csak feltételezésekbe bocsátkozhatnánk a nevek egyes típusokba való besorolásakor.

A harmadik leggyakoribb indíték az egyén belső tulajdonságával függ össze (14,09%). A szokásra, kedvelt tevékenységre utaló nevek számban valamivel megelőzik az uralkodó jellemvonásra vonatkozó nevek csoportját. A kedvelt tevékenységen kívül a kedvenc étel, ital gyakran motiválja a név keletkezését. Az uralkodó jellemvonások közül a negatívabb emberi tulajdonságok dominálnak. A csintalanság, engedetlenség, rosszaság mellett a ravaszság, hazugság és a butaság, szellemi ügyefogyottság alkategóriákban található a legtöbb név.

A negyedik pozíciót a foglalkozásra, mesterségre, tisztségre utaló nevek foglalják el (9,85%). Nagyobb részük közvetlenül utal a foglalkozásra, de szép számmal találhatók közöttük olyanok is, melyek csak közvetetten utalnak rá. Egyes ragadványnevek többször ismétlődnek, s ezek a településekre jellemző foglalkozásokat mutatják: *Ács (2x), Baktër (3x), Bíró (4x), Borbéj (2x), Cukrász (2x), Harangozó (3x), Kovács (6x), Pap (2x), Pék (2x), Póstás (3x), Susztër (3x), Szabó (3x), Takács (2x).*

Nem sokkal maradnak el mögöttük a névviselő család-, kereszt-, illetve becenevére utaló ragadványnevek (9,31%). A legjellemzőbb alcsoportot a családnévből származó ragadványnevek alkotják. Ez a névalkotási mód elsősorban a fiatalabb korosztályban közkedvelt.

Az eseményre utaló nevek a hatodik helyen állnak (6%). Ezt követik a családtagok, ismerősök nevére vonatkozó ragadványnevek (5,31%), melyek Kalotaszegen, Göcsej és Hetés területén a legfrekventáltabb típusként jelentkeznek. A férfi- és nőelődök nevei a kutatópontjaimon ritkábban válnak ragadványnévvé. A házastárs nevéből eredő ragadványneveknél megfigyelhető, hogy a feleség leánykori családnevével gyakran azonosítják a férjét.

A szavajárásra utaló nevek (3,08%) között a tulajdonképpeni szavajárási nevek dominálnak. Ezek után következnek az egyéb életkörülményre utaló ragadványnevek (3%), melyeknél a vagyoni helyzetre, illetve állattartásra vonatkozók száma a legmagasabb. Az egykori vagy jelenlegi lakóhelyre vonatkozó nevek (2,31%) elsősorban település- vagy határ-

részre utalnak. A névadási indítékok közül az életkorra utaló ragadványnevek száma a legalacsonyabb (0,69%).

Egyes ragadványnevek kétrészesek, kétféle motivációt is magukba foglalnak. A névrész szemantikai kategória, „a névnek az a szegmentuma, amely a denotátumáról valamely információt közöl" (HOFFMANN 1993: 30). Például a kétrészes *Öreg Gulivër, Öreg Mütyür* ragadványnév a név viselőjéről két információt közöl: az első névrész életkorra, a második pedig külső tulajdonságra utal. Az élőnyelvben az életkorra utaló névrész bizonyos beszédszituációkban elmaradhat, tehát a tulajdonságra utaló névrész önmagában is használatos. Ezzel ellentétben például az *Öreg Röce, Öreg Tarasz* ragadványnevek mindig ugyanazon névszerkezetben szerepelnek. Az ehhez hasonló nevek az adatközlők által elsődlegesnek tartott névadási motívum alapján kerültek az egyes csoportokba.

Egy személy több ragadványnevet is viselhet, többnyire különböző névadási indítékok alapján szerzi a neveit (az azonos névadási motívummal keletkezett ragadványneveket különállóan is felsorolom). Az egyes ragadványnevek használata kisebb-nagyobb közösségekhez kötődhet. A 2–3 ragadványnév közül az egyik (a továbbiakban az első helyen álló) gyakrabban használatos, a faluközösség ezen a néven említi általában a név hordozóját. A másik szűkebb körben terjedt el, kevésbé ismert, ritkábban használatos.

A kutatópontjaimon 45 személynek van két ragadványneve, 4-nek három és 1-nek négy, tehát az 1299 ragadványnév 1249 személyhez kötődik. A ragadványnév öröklődése esetében a névviselők száma megnő (1774).

Az izsaiak közül tizenketten viselnek két ragadványnevet (*Cicelle : Tuttam, Csëszka : Lózër, Tyopla : Tyárgabogjáttyúk, Bizsák : Cirizák, Fertyú : Hëvány, Hëcsi : Hájas, Buhi : Gunyóc, Pëkënc : Píka, Frütyű : Dzsandi, Nuttó : Sucingër, Pëdrëm : Nagyharang, Paprikáskrumpli : Cintatányér*, s egy esetben kapcsolódik a névviselőhöz 3 ragadványnév (*Drokány : Vizicsibe : Tragyanka*). Kettőnél megegyezik a névadási motívum: *Tyopla : Tyárgabogjáttyúk* (külső tulajdonság), *Bizsák : Cirizák* (családnév).

Hetényen tíz személyhez kapcsolódik két ragadványnév (*Baktër : Füles, Bátya-bátya : Béni-béni, Bengu : Csibegyúró Hënc, Cömbi : Nyóctojás, Csoki : Koza, Dédó : Lesi, Ëzso : Minisztër, Frídmanszki : Szidi, Hajas koma : Huligán, Komunista : Orosz, Krëdënc : Valënt, Macsó : Orvos*) egy-egy névviselőhöz három (*Gëlo : Selejt : Tuki*), illetve négy (*Horë: Szepi : Tivolë : Tölötölö*). A névadás motívuma két névpárnál azonos: *Bátya-bátya : Béni-béni* (szavajárás), *Komunista : Orosz* (esemény).

A dunamocsiak közül ugyancsak tíz személynek van két ragadványneve (*Csiga : Ördög, Dzsimi : Müszi, Gyorsan : Hama, Íletbűvísz : Báttya, Indiánlëány : Vinëtu,*

Köröszpapa : Stüszi Vadász, Kúlió : Sumjënka, Kutya : Lágyó, Szódás : Lótifuti, Szakállas : Szőrös) és 2-nek három (*Cicóka : Ödön Gurkinya : Luanda, Kecske : Koponya : Sziporka*). A nevek közül azonos indítékkal születtek a külső tulajdonságra utaló névpárok: *Gyorsan : Hama, Indiánlëány : Vinëtu, Szakállas : Szőrös*.

Búcson tizenhárman viselnek két ragadványnevet (*Ács : Compó, Bërrencs: Pléplé, Furkó : Szarpacák, Gahér : Márton, Gombóc : Gömbi, Hobó : Hirti, Nejnej : Rokkant, Ökrísz : Szellák, Rokkant : Szopszi, Szíső : Vak, Töke : Bika, Vitíz : Kanyi, Zsidó : Zsirány*). Azonos motivációval jött létre a *Bërrencs: Pléplé* (esemény), *Gombóc : Gömbi* (külső tulajdonság), *Ökrísz : Szellák* (foglalkozás), *Zsidó : Zsirány* (belső tulajdonság).

Az eltérő családnévvel rendelkező egyének ugyanazon ragadványnevet viselik néhány esetben. A Komáromi járás négy községében 75 ragadványnév 2-szer, 21 név 3-szor, 4 név 4-szer, 2–2 név 5-ször, illetve 7-szer ismétlődik. Az ismétlődő ragadványnevek jegyzékét a következőkben közlöm. Kétszer ismétlődnek (75): *Ács, Bagjas, Bagós, Bajszos, Báttya, Bika, Bimbó, Bokszos, Borbéj, Bori, Bótos, Brazil, Bütyök, Cica, Cini, Compó, Cukrász, Csëcsës, Csoki, Csontos, Csőri, Csuri, Csücsös, Datya, Doki, Dugó, Dzsësszi, Dzsó, Fülöp, Futúrás, Gazsi, Gombóc, Göndör, Gyula, Hëgyës, Kacsa, Kanász, Kecske, Këcsup, Kóbász, Kokas, Kurátor, Lágyó, Mekk, Mogyoró, Muszka, Níma, Nyúl, Otëlló, Öcsi, Pap, Papa, Paraszt, Parti, Pék, Pepes, Pici, Pipás, Pityke, Pocik, Sërif, Sunka, Sunta, Szamaras, Szíső, Szőrös, Szúnyog, Takács, Tetű, Tisza, Töke, Tomasz, Vacak, Vitíz, Zsíros.* Háromszor ismétlődnek (21): *Baktër, Bódos, Csita, Csuli, Csusza, Füles, Furkó, Harangozó, Jézus, Kutya, Orosz, Ördög, Póstás, Rokkant, Samu, Susztër, Szabó, Szivar, Tóparti, Törpe, Zsidó.* Négyszer ismétlődnek (4): *Bíró, Kopasz, Sánta, Vak.* Ötször ismétlődnek (2): *Cigány, Nagy.* Hétszer ismétlődnek (2): *Kis, Kovács.* Az összegyűjtött 1299 ragadványnév közül 104 (kétszer, illetve többször) ismétlődik, így a névféleségek száma 1150. Amennyiben ugyanazon faluban ismétlődik a ragadványnév, a pontosabb azonosítás érdekében a ragadványnév becenévvel (vagy egyéb névelemmel) együtt használatos (pl. *Pici Józsi, Pici Mári*). A névadás motivációja lehet azonos (pl. a külső tulajdonságra utaló ragadványnevek esetében: *Csőri, Mütyür, Pici, Tetű, Törpe stb.*), de eltérő is. A névadás motivációja a következő nevek esetében különbözik: *Bagjas* (1. szokás: baglyokat tartott, 2. külső tulajdonság: boglyas, fésületlen haj miatt), *Bimbó* (1. családnév: Virág, 2. életkörülmény: Bimbó nevű tehenük volt), *Bori* (1. szokás: szerette a jó bort, 2. családtag beceneve: Bori < Borbála), *Cica* (1. külső tulajdonság: szép arc, 2. szokás: szereti a macskákat), *Cigány* (1. külső tulajdonság: bőrszín, 2. életkörülmény: származás), *Cini* (1. külső tulajdonság: cingár, vékony, 2. becenév: Cini-Vili < Vilmos), *Csücsös* (1. külső tulajdonság: csücsös sapkát hordott, 2. életkörülmény: földjei csücskökben,

barázdákban végződtek), *Furkó* (1. belső tulajdonság: buta, 2. szokás: kedvenc étel), *Fülöp* (1. férfielőd keresztneve, 2. feleség leánykori családneve), Gazsi (1. becenév: Gazsi < Gáspár, 2. családnév: Gáspár), *Gombóc* (1. külső tulajdonság: kövér, 2. szokás: kedvenc étel), *Jézus* (1. szavajárás, 2. esemény: egy színdarabban Jézust játszotta), *Kacsa* (1. szokás: kedvenc étel, 2. foglalkozás: kacsafarmon dolgozott), *Kecske* (1. külső tulajdonság: szakáll, 2. életkörülmény: kecskéket tartott), *Kis* (1. külső tulajdonság: alacsony, 2. életkor), *Kóbász* (1. külső tulajdonság: nagy nemi szerv, 2. szokás: kedvenc étel), *Mekk* (1. belső tulajdonság: ügyetlen, mint a mesében szereplő Mekk Elek, 2. esemény: kecskék hangját utánozta), *Nyúl* (1. külső tulajdonság: nagy fogak miatt, 2. belső tulajdonság: félős), *Ördög* (1. külső tulajdonság: bőrszín, 2. szavajárás), *Samu* (1. a névviselő családneve: Sámson, 2. férfielőd beceneve: Samu < Sámuel), *Sánta* (1. feleség leánykori családneve, 2. külső tulajdonság: testi fogyatékosság), *Sërif* (1. külső tulajdonság: nagy kalapot hordott, 2. foglalkozás: vezető funkcióban dolgozott), *Sunka* (1. külső tulajdonság: kövér, 2. szokás: kedvenc étele a sonka), *Szabó* (1. feleség leánykori családneve, 2. foglalkozás).

Arra a kérdésre, hogy kik voltak a névadók**,** általában azt a választ kaptam, hogy a faluközösség tagjai. Konkrét személyt csak ritkán tüntettek fel az adatközlők. A névadók között említették továbbá az osztály-, iskola-, munka- és sporttársakat, a családtagokat, barátokat, diákokat, tanárokat, utcabelieket, szomszédokat. A névadó önmagának is választhat ragadványneve(ke)t (pl. *Koksë, Cicóka : Ödön Gurkinya, Koponya : Sziporka*). Arra is van példa Dunamocson, hogy egy konkrét személy újranevezi a falubelieket, s az adott közösségben egy addig ismeretlen ragadványnevet ad a már korábban ragadványnévvel rendelkező egyénnek, családnak. Olyan ragadványnevek is születnek, melyek csak a névadó számára ismertek, illetve a névadónak egy-két családtagja, barátja tud a névről és használja azt említőnévként, s magának a névviselőnek nincs tudomása ragadványnevéről.

A ragadványnév ritkábban más tulajdonnévtípus keletkezését is motiválhatja. A ragadványnév funkcióváltás következtében helynév részévé válhat. Példaként említeném, hogy *Lófasz Bandi* üzletét *Lófasz bót*nak, és azt a részt, ahol *Brazil* lakott *Brazil negyed*nek nevezik a falubeliek.

A család- és ragadványnevek közötti összefüggésekről is szót kell ejtenem. A ragadványnevek kutatásánál nem hagyhatjuk figyelmen kívül a család- és keresztnevek rendszerét (teljes gyakorisági listájuk a mellékletben található), hiszen nagy mértékben befolyásolták a ragadványnevek létrejöttét. A családnevek, illetve a család- és keresztnevek homonímiája kedvez a ragadványnevek keletkezésének. A keresztnevek azonossága csak azokban az esetekben befolyásolja a ragadványnév létrejöttét, ha azonos családnévvel párosul.

A névadás motívuma azonban lehet keresztnévi eredetű.

A négy község leggyakoribb családneveit és a hozzájuk kapcsolódó ragadványnevek számát a következő táblázat foglalja össze:

Sorrend	Búcs	Rn	Dunamocs	Rn	Hetény	Rn	Izsa	Rn
1.	Kiss	12	Lajos	31	Szabó	34	Németh	37
2.	Csekes	13	Szalai(y)	20	Csintalan	28	Varga	50
3	Marcsa	14	Tóth	12	Gál	21	Izsák	18
4.	Varga	23	Mezei	4	Nagy	14	Kurucz	32
5.	Grajszky	3	Tücsök	6	Hencz	24	Zámbó	19
6.	Szabó	7	Vörös	9	Tóth	10	Szabó	26
7.	Bajkai	3	Bábi	8	Rancsó	11	Pavlík	1
8.	Tárnok	9	Rácz	3	Horváth	8	Nagy	6
9.	Nagy	7	Egyeg, Szabó	6 7	Kocsis	14	Kiss	5
10.	Molnár	3	Kuczman	6	Sárai	10	Tárnok	13

A leggyakoribb családnevek összehasonlításából látható, hogy az 1–10. helyen állók közül egy ismétlődik a négy községben: a *Szabó* családnév, amely egyébként az egész magyar nyelvterületen a legmegterheltebbek közé tartozik. Három községben – Izsán, Hetényen és Búcson – a leggyakoribbak közé került a *Nagy* családnév. Két község legfrekventáltabb családnevei közé tartoznak a következők: *Kiss, Tárnok, Varga* (Izsán és Búcson), *Tóth* (Dunamocson és Hetényen).

A megterhelt családnevekhez általában nagyobb számban kapcsolódnak ragadvány-nevek. Vannak azonban közöttül olyan családnevek is, melyekhez kevesebb ragadványnév kötődik. Példaként említeném az Izsán 7. helyen álló *Pavlík* családnevet, melyhez csak egy ragadványnév tartozik. Ennek magyarázatát abban kereshetjük, hogy a faluba újonnan betelepült családról van szó, az utóbbi évtizedekben nőtt meg a névviselők száma. Az újabban betelepült családok ritkán kaptak ragadványnevet a falu közösségétől. Megjegyezném, hogy a legmegterheltebb 1–10 izsai családnév közül a további 9 már a 18. századi anyakönyvekben is megtalálható, tehát az őslakosoknál nagyobb mértékben jelentkeznek a ragadványnévadási szokások.

5.3. A ragadványnevek szociolingvisztikai vizsgálata

5.3.1. A szlovákiai magyarok kétnyelvűsége

A szlovákiai magyar beszélőközösség kétnyelvűnek tekinthető. A kétnyelvűség fogalmának számos meghatározása létezik (vö. BARTHA 1999). A kétnyelvűség maximalista nézete mindkét nyelv azonos fokú, anyanyelvi szintű ismeretét feltételezi. Az ideális kétnyelvű meghatározását SKUTNABB-KANGAS adja: „Kétnyelvű az a személy, aki egy- vagy többnyelvű közösségben is anyanyelvi szinten képes két (vagy több) nyelven kommunikálni, a közösség és az egyén kommunikatív és kognitív kompetenciájára kirótt szociokulturális követelményeknek megfelelően, és aki mindkét (illetve valamennyi) nyelvi csoporttal (és kultúrával) vagy azok részeivel képes azonosulni" (SKUTNABB-KANGAS 1984: 90). A skála másik végén a minimalista nézet szerepel, mely azt az egyént is kétnyelvűnek tekinti, aki éppen most kezdett el nyelvet tanulni, minimális kompetenciája van a második nyelvben. A kétnyelvűség különböző meghatározásai közül hozzám a funkcionális áll a legközelebb, mely szerint minden olyan beszélő kétnyelvű, aki mindennapi beszédtevékenysége során két nyelvet használ, mégpedig a nyelvtudás mértékétől függetlenül. „Két nyelv váltakozó használatának gyakorlatát kétnyelvűségnek, az ebben részt vevő egyént pedig kétnyelvűnek nevezzük" (WEINREICH 1953: 1). Ezen kívül GROSJEAN meghatározását is megemlítem: „A kétnyelvűség két (vagy több) nyelv rendszeres használata, kétnyelvűek pedig azok az emberek, akiknek mindennapi életük során szükségük van két (vagy több) nyelvre, és ezeket használják is" (GROSJEAN 1992: 51). A szlovákiai magyarok az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően képesek használni a magyar és szlovák nyelvet. A nyelvválasztást több tényező befolyásolja: a beszélgetés résztvevői, a szituáció (formális vagy informális beszédhelyzet), a beszélgetés tartalma (témája) stb., tehát ki beszél, kihez, miről, hol és mikor.

A kétnyelvűség fogalmán túl a típusainak meghatározása sem egységes. LI WEI pl. 35 fajta kétnyelvűséget sorol fel (l. ŠTEFÁNIK 2004: 26). A kétnyelvűség típusai közül a következők vonatkoztathatók a szlovákiai magyarságra. A hatalmi viszony szempontjából kisebbségi kétnyelvűségről beszélhetünk, amely a kisebbségi helyzetből adódik. Szlovákia lakosságának mintegy 10%-át alkotja a szlovákiai magyar kisebbség, kb. 3/4-e azonban olyan helységekben él, ahol a helyi lakosság többségét alkotja. A nyelvismeret, nyelvkompetencia szempontjából a szlovákiai magyarok zöme magyardomináns kétnyelvű, vagyis magyar nyelvtudásuk jobb, mint a szlovák. Minél kisebb mértékben szorulnak rá a másik nyelvre, annál inkább anyanyelvdomináns a kétnyelvűségük, s kevésbé jelentkezik anyanyelvükben a

másik nyelv hatása. A beszélőközösség kis részénél beszélhetünk csak kiegyensúlyozott, szimmetrikus vagy balansz kétnyelvűségről, akiknél a két nyelv ismerete 'azonos' szintű. A közösség tagjainak többségére az ellenőrzött kétnyelvűség jellemző, ami azt jelenti, hogy az iskolában tanulják meg többnyire a szlovákot. Ezzel függ össze a glottizmus terminus, amely a másodnyelvnek az anyanyelvnél későbbi elsajátítására utal. A vegyes házasságokban élő gyermekek általában a két nyelvet szimultán sajátítják el, rájuk a lingvizmus jellemző. A hozzáadó (additív) kétnyelvűség fogalom is megemlíthető a szlovákiai magyarokra, akiknél erős az anyanyelv presztízse.

A szlovákiai magyarok nyelvhasználatának kérdéseivel egyre több kutató foglalkozik. A következőkben elsősorban LANSTYÁK ISTVÁN kutatásainak eredményeire támaszkodom (LANSTYÁK 1998, 2000). A magyar nyelv magyarországi és szlovákiai változata között különbségek mutatkoznak. A szlovákai magyarok a magyar nyelvnek a szlovák nyelv által befolyásolt kontaktusváltozatát sajátítják el. A nyelvhasználók alkalmazkodnak a társadalmi körülményekhez. A közösség kétnyelvűségéből adódóan élő kontaktusjelenségek találhatók a nyelvi rendszer minden síkján. „A szlovákiai magyarok (még a szlovák iskolába járók is) törekednek a „helyes", a „magyaros" nyelvhasználatra…; a tükörszavak és a jelentéskölcsönzések esetében azonban általában észre sem veszik, hogy szlovák hatásra kialakult nyelvi elemmel élnek" (SZABÓMIHÁLY 2002: 145). Nagyobb mértékben jellemző a szlovákiai magyarokra a nyelvjárásias nyelvhasználat. A szubstandard elemek olyan beszédhelyzetekben és színtereken is megjelennek, ahol Magyarországon nem szokásosak (hivatal, iskola, kórház stb.). Ez azzal magyarázható, hogy a kisebbséghez tartozó szlovákiai magyarok nagy része falun él, alacsonyabb a felső- és középfokú végzettségűek száma, mint Magyarországon, a beszélők egy része nem magyar tannyelvű iskolába jár, így nincs alkalma intézményes keretek közt a standard elsajátítására. A magyar nyelv használatának korlátozottsága miatt a beszélők számos nyelvi regisztert nem ismernek kellően. Így van ez a szaknyelvek jelentős részével. A Magyarországon keletkezett nyelvi újítások fáziskéséssel jutnak be a szlovákiai magyarba, illetve a szavak egy része nem használatos: pl. *kaszinótojás* (szm. orosztojás), *marmonkanna* (szm. bandaszka). A régi szavak kiavulása lassabban megy végbe: pl. *fakultás* 'egyetemi kar', *internátus* 'diákotthon'. Egyes szókészleti elemeknek eltérő az előfordulási gyakorisága, stílusértéke: pl. a szlovákiai magyarban a *kaszárnya* elterjedtebb a *laktanyá*nál, a *balkon* az *erkély*nél. A széttagoló tendencia arra utal, hogy az analitikus szerkezeteket előnyben részesítik a szintetikusakkal szemben. A példák a szlovákiai magyar sajtóból származnak: *nők napja* 'nőnap', *banki számla, átlagos bér, gazdasági politika stb.* A szlovákiai magyar nyelvhasználat nagyobb mértékben törekszik a természetes nem megkülönböztetésére

(feminizáló tendencia), mint a magyarországi: *fodrásznő, igazatónő.* Jellemző nyelvhasználati sajátság a nyelvközi kódváltás, amikor egyetlen diskurzuson belül egynél több nyelvnek (tágabb értelemben nyelvváltozatnak) van aktív szerepe.

A szlovákiai magyarok által széleskörűen használatos nyelvi elemek a szótárakban is helyet kapnak: „…a Kárpát-medence egészére kiterjedően, a szomszédos országokban kisebbségben élő magyarság nyelvhasználatát is rögzíteni kell" (ÉKsz 2003: VI). A Magyar értelmező kéziszótár átdolgozott kiadásában (2003) már megtalálhatók a szlovákiai magyar vonatkozású szócikkek (bővebben l. LANSTYÁK 2004).

5.3.2. Kétnyelvűség és ragadványnév-használat

A ragadványnevek állományára, nyelvi milyenségére hatással van a magyar–szlovák bilingvis környezet, s az egyes nyelvekből származó nevek aránya a közösség nyelvi hovatartozására is utal(hat). A település népességének nemzetiségi megoszlása befolyásolja a ragadványnevek nyelvi eredetét, általában a domináns nemzetiség nyelvéből származik a ragadványnevek döntő többsége.

Az általam vizsgált községek mindegyikében a magyar nemzetiségű lakosok száma meghaladja a helyi összlakosság 70%-át (Búcs 93,6%, Dunamocs 92%, Hetény 87,1%, Izsa 72,8%). Az egyes kutatópontok demográfiai adatait, nemzetiségi megoszlását a 2001-es népszámlálás alapján táblázatban közlöm:

Kutatópont	magyar	szlovák	roma	cseh	ukrán	német	összesen
Búcs	1164	79	-	-	-	-	1243
Dunamocs	1098	64	17	5	2	-	1194
Hetény	1261	182		3	-	1	1448
Izsa	1156	385	24	17	-	-	1589

A továbbiakban arra keresem a választ, hogy milyen mértékben hat a magyar–szlovák kétnyelvű környezet a szlovákiai magyarok ragadványnév-használatára, s milyen arányban jelennek meg a névanyagban a kontaktusjelenségek.

A felvidéki magyar ragadványnév-kutatások történetét Ragadványnév-kutatások Szlovákiában c. tanulmányomban foglaltam össze (BAUKO 2006). Az ott említett szerzők munkáiból (és egyéb általam vezetett szakdolgozatokból) nyilvánvaló, hogy azokon a településeken, ahol a magyarság a helyi lakosság többségét alkotja a szlovákiai magyarok

ragadványnév-használatára kisebb mértékben hat a magyar–szlovák kétnyelvű környezet. A korpusz nagy része magyar eredetű, s az egyes kutatópontokon elenyésző számban fordulnak elő szlovák etimonú nevek:

Szerző	Kutatópont	Járás	Magyar lakosok (2001)	Ragad-ványnév	Szlovák etimonú
CSÁKY 1983	Kelenye	Nagykürtösi	310 (92,3%)	73	5 (6,8%)
JUHÁSZ 1983	Vága	Galántai	1558 (77,1%)	274	14 (5,1%)
CSÁKY 1988	Ipolyfödémes	Lévai	329 (89,2%)	56	1 (1,8%)
JANKUS 1988	Kéménd	Érsekújvári	1374 (89,9%)	132	2 (1,5%)
JANKUS 1993	Bény	Érsekújvári	1289 (89,6%)	252	9 (3,6%)
SÁNDOR 1995	Kolon	Nyitrai	859 (59,5%)	418	13 (3,1%)
BAUKO 2001	Izsa	Komáromi	1156 (72,8%)	448	5 (1,1%)

A négy szlovákiai magyar kutatóponton összegyűjtött 1299 ragadványnév között 31 szlovák eredetűt találtam. Ez a névanyag 2,4%-át alkotja. A szlovákiai magyarok a névadás során és a névhasználatban a magyar nyelvet részesítik előnyben. A gyűjtött korpusz a magyar eredetű ragadványnevek dominanciájára utal (1041 ragadványnév, a névanyag 80,14%-a).

A felnőtt lakosság szlovák etimonú ragadványnevei a névadás motívumai szerint a következő csoportokban jelennek meg:

1. A névviselő család-, kereszt- és becenevéből alakult (névasszociációs indítékú) ragadványnevek

1.1. Családnévből alakult ragadványnevek: A családnév alakja hasonló hangzású ’értelmes’ szavakat idézhet fel a névadóban, vagyis a motiváció alapja a névviselő család-nevének a hangalakja. Ekkor a névválasztásban a hangtani (fonetikai) asszocáció játszik szerepet. A családnév első hangjaival egyező ragadványnév két esetben keletkezett: Kocsis > *Kocúr* (szlk. *kocúr* ’kandúr’), Szuh > *Szuszëd* (szlk. *sused* ’szomszéd’).

A magyar családnév, illetve annak tövének szlovák nyelvre fordítása kalknevet eredményez: Németh > *Nyëmëc* (szlk. *Nemec* ’német’), Csontos > *Koszty* (szlk. *kosť* ’csont’). A szláv etimonú Bielokosztolszky családnév rövidítésével keletkezett a *Biele* (szlk. biele ’fehérek’) ragadványnév.

1.2. Kereszt- és becenévből alakult ragadványnevek: A *László* keresztnév szlovák megfelelője a *Ladislav*, melynek rövidítésével keletkezett a *Lágyó* ragadványnév. Az *István*

szlovák *Štefan* megfelelőjéből származik a *Stefi* ragadványnév. Egy esetben a névviselő magyar keresztnevének (*András*) szlovák névpárja (*Andrej*) ragadványnévként is funkcionál.

1.3. Család- és keresztnévből származó ragadványnév: Kovács Zoltán hivatalos nevének kezdőbetűi a *Koza* (szlk. *koza* 'kecske') ragadványnevet asszociálták.

2. Családtagok nevére vonatkozó ragadványnév: *Bublinka Mónika* (szlk. *bublinka* 'buborékocska') férje ragadványneve (*Szódás*) alapján kapta ragadványnevét. A név jelentéstani (szemantikai) asszociáció útján keletkezett. A *Bublinka* mellett a *Szódás* ragadványnév is használatos a női névviselőre. A férfielőd Štefan 'István' keresztnevéből származik a *Csefán* ragadványnév.

3. Külső tulajdonságra utaló ragadványnevek: Férfiasságáról szerezte ragadványnevét *Csurák* (szlk. *čurák* 'férfi nemi szerv'). A *Këcsup* (szlk. *kečup* 'kecsöp') a névviselő piros arcára utal.

4. Belső tulajdonságra utaló ragadványnevek: A *Tyika* (szlk. *tichý* 'csendes') név egy csendes egyént azonosít. Ebbe a csoportba tartoznak a szokásra utaló ragadványnevek is. A kedvenc étel, illetve ital alapján kapták nevüket *Pivëcsko* (szlk. *pivečko* 'söröcske'), *Sumjënka* (szlk. *šumienka* 'olyan por, amelyből pezsgős ital készíthető'), *Sunka* (szlk. *šunka* 'sonka'), *Rizsa* (szlk. *ryža* 'rizs').

5. Szavajárásra utaló ragadványnevek: Az ide sorolható nevek nemcsak a névviselő szavajárására utalhatnak, hanem a közeli családtagéra is. Az édesanya a fiát mindenki előtt *Szinko*-nak (szlk. *synko* 'fiam') szólította, s így a faluközösség is átvette az említett megszólítási formát. A név használati köre kibővült, nagyobb közösségben vált ismertté. A szó szokatlan kiejtése indukálta a *Rëzsa* (szlk. *ryža* 'rizs') név létrejöttét.

6. Foglalkozásra utaló ragadványnevek: A *Bufet* elnevezésű bolt vezetőjét *Bufëtos*-nak (szlk. *bufet* 'büfé') nevezik. A szlovák alaki kölcsönszóhoz a magyar *-s* képző járul. A mezőgazdasági szövetkezet elnökét *Prëdszëdá*-nak (szlk. *predseda* 'elnök') hívták, s a ragadványnevet az egész család örökölte. A mezőgazdaságban dolgozó állattenyésztő a *Sunkatermelő* (szlk. *šunka* 'sonka') nevet kapta. A korpuszban egy párhuzamos személynévadásra is találtam példát: az egyik falu asztalosát a magyar ajkúak *Asztalos* néven, a szlovák ajkúak *Sztolár* (szlk. *stolár* 'asztalos') néven említik.

7. Eseményhez fűződő ragadványnevek: Az egyik névviselő egy alkalommal nagy ostorral hajtotta a teheneket, ezért ragadt rá a *Bicsís* (szlk. *bič* 'ostor') név. *Ëzso* az iskolában szerezte ragadványnevét egy szlovák tanórán, amikor Pavol Országh Hviezdoslav Ežo Vlkolinský c. művét vették és ő olvasott fel belőle. *Satka* (szlk. *šatka* 'fejkendő') egyszer a fején felejtette az otthon viselt kendőjét, amikor a falubeli rokonait látogatta meg.

8. Egyéb életkörülményre utaló ragadványnevek: *Stiri Böske* (szlk. *štyri* 'négy') azért érdemelte ki a számnévből származó szlovák ragadványnevet, mert négy szlovák veje volt.

9. Ismeretlen indítékú ragadványnevek: *Kacsica* (szlk. *kačica* 'kacsa'), *Këcsup* (szlk. *kečup* 'kecsöp', a ragadványnév kétszer fordul elő, de csak az egyiknek sikerült feltárnom az eredetét), *Kedi* (szlk. *kedy* 'mikor').

A szlovák nyelvből származó ragadványnevek nagy része szlovák kölcsönszóból, illetve annak módosított, elferdített változatából keletkezett. A lexikális kölcsönszavakon kívül alaki kölcsönszavak is ragadványnévvé váltak: *Këcsup*, *Sunka, Rizsa.*

Az említett példák közül egyesek kódváltásként értelmezhetők, mert a ragadványnév megalkotásában egynél több nyelv játszik aktív szerepet. A *Bicsís* és *Bufëtos* nevekben a szlovák tőhöz a magyar *ostoros*, illetve *büfés* szavak morfológiai szerkezetének analógiájára az *-s* morféma kapcsolódik, a kötőhang azonban megváltozik és illeszkedik a tőhöz. A nyelvi eredet szempontjából vegyes felépítésű *Sunkatermelő* hibrid névösszetétel egy szlovák alaki kölcsönszót és egy magyar utótagot tartalmaz. A felsorolt 31 név többsége (29) önmagában használatos, csak két esetben kapcsolódik a ragadványnévhez kereszt-, illetve becenév az élőnyelvben: *Bublinka Mónika, Stiri Böske.* A kételemű névben a szlovák eredetű ragadványnévhez magyar kereszt-, illetve becenév járul. A szlovák etimonú ragadványnevek közül egy öröklődik a családban. A részleges családi ragadványnévi eredetű névrész mellett a másik névrész életkorra is utal: *Kis Prëdszëda.* Az első névrész magyar, a második szlovák eredetű, a ragadványnév megalkotásában két nyelv játszik aktív szerepet.

A felsorolt szlovák etimonú ragadványnevek egy része nem terjedt el az egész faluközösségben, használati körük szűkebb, csak a fiatal korosztály (18–35 évesek) körében ismertek és használatosak. A következő nevek tartoznak ide: *Ëzso, Këcsup*, *Koszty, Nyëmëc, Sumjënka, Szuszëd*.

A szlovák etimonú ragadványneveken kívül kisebb arányban szerepelnek a névanyagban egyéb idegen nyelvből származóak.

Az angol etimonú nevek (21) a fiatalabb korosztályban jelennek meg. Többségük személynévből származik: *Andzséla Dévisz, Csurcsil, Dzserri, Dzsësszi (2x), Dzsimi, Dzsó (2x), Dzsoni, Dzsudi, Flett, Kevin, Nilsz, Sërlok, Szinkler, Tomasz (2x).* Belső tulajdonságra utal a *Kúlió* (ang. *cool* 'laza') név, mert a névviselő mindenhez könnyedén áll hozzá. A *Limbi* ragadványnév a *Limp Biscuit* zenekar nevének kezdőbetűiből alakult. Szavajárásra utal az *Oké* és külső tulajdonságra (falfehér) az *Ufó* név.

A német nyelvből tíz név eredeztethető. A *Vejszi* (n. *weiss* 'fehér') ragadványnév a *Fehér* családnév fordításával jött létre. A családnév funkcióváltás következtében

ragadványnévvé válhat. Erre példák a teleknévre utaló *Celler, Grüli, Gutman, Vandër* ragadványnevek, s a szavajárásra vonatkozó *Zommër* név. Helynevet idéz fel a *Stemberg* ragadványnév. Rendezetlen haja miatt szerezte nevét *Busman* (n. *Busch* 'hajcsomó', n. *man* 'ember'). Foglalkozásra utal a *Snajdër Pál Ferenc* (n. *Schneider* 'szabó') név. A névviselő beteges voltára vonatkozik a *Krënki* (n. *krank* 'beteg') személynév.

Az oroszból származó öt név az idősebb generációhoz tartozó személyekhez kapcsolódik. *Csëvó* hentes volt, s ha nem volt a kért áru az üzletben, azt válaszolta *nyicsëvó* (or. *ничего* 'semmi'). *Tocskáné* orosztanár volt, s amikor diktált a mondatvégi írásjelet is kihangsúlyozta: tocska (or. *точка* 'pont'). A *Ruszki* 'orosz' ragadványnév keletkezésének indítéka ismeretlen. Orosz politikus nevét viseli *Gorbacsov* és *Lënin.*

A cseh nyelvből két ragadványnév származik. A *Tivolë* (cseh *ty vole* 'te ökör') a névviselő szavajárására utal. A csehországi katonai szolgálatból hazatérve gyakran használta beszéd közben a szitokszót. A *Pëpó* becenév funkcióváltás következtében vált ragadványnévvé. Egy cseh határőr szólította így a névviselőt, mivel a csehben a *Józsi* megfelelője a *Pepa, Pepo* (l. KNAPPOVÁ 1985: 115). A név használati köre bővült a ragadványnévként való használata által.

Az indián nyelvből két név említhető. A *Toma* ragadványnév a *tomahawk* 'indián csatabárd' szó rövidülésével jött létre. A *Vinëtu* az ismert Karl May regény indián főhősének nevére utal.

A spanyolból eredeztethető a *Luíz* ragadványnév, mely a keresztnévi eredetű *Lajos* családnév fordításával jött létre, és a *Fidël Kasztró,* mely a kubai politikusra emlékeztető nagy szakáll alapján keletkezett.

A latinból származik a *Hekula Hekulórum* ragadványnév, mely a *saecula saeculorum* 'mindörökkön örökké' kifejezés helytelen kiejtésével jött létre. A *Prior* (latin *prioritás* 'első') ragadványnév a szocializmus idejében Szlovákia területén működő üzlethálózat nevéből született, mivel a névviselő ott dolgozott.

Francia eredetű személynevek is két esetben váltak ragadványnévvé: *Zsofré* (keresztnév), *Trezegé* (az ismert francia focista családneve után).

Arab keresztnevet rejt magában az *Abdul* ragadványnév.

A cigány nyelvből átvett *Morë* a névviselő származására utal.

Az összegyűjtött névanyagban ismeretlen eredetű ragadványneveket (179) is találhatunk. Többségüknél a névadás motivációjára sem derült fény: *Baróka, Bengu, Ciatka, Grenya, Janter, Jasu, Jupák, Kokri, Malu, Nuttó, Prantyi, Tempe* stb.

A kétnyelvűség „jelentős hatással van/lehet a névválasztásra, s így közvetetten az adott

település névanyagának alakulására is" (VÖRÖS F. 2004: 75). A ragadványnevek állományára hatással van a magyar–szlovák bilingvis környezet, s az egyes nyelvekből származó nevek aránya a közösség nyelvi hovatartozására is utal(hat). A ragadványnevet az egyén annak a közösségnek a tagjaitól kapja, amelyben él. Így a névből valamiképpen arra a közösségre is következtethetünk, amelyben keletkezett. A magyar identitású személyek általában magyar ragadványnevet viselnek, s csak ritkábban identifikálják őket szlovák (vagy egyéb) eredetű névvel. A ragadványnevek utal(hat)nak a közösség összetartozására, a névviselő nemzetiségére. A ragadványnévanyag nyelvi milyensége a település népességének nemzetiségi megoszlása következtében alakul(hat): minél nagyobb százalékban lakják a falut szlovák lakosok, annál nagyobb mértékben találkoz(hat)unk szlovák eredetű nevekkel, kontaktusjelenségekkel. A kutatópontjaimon a szlovák nemzetiségű személyek, családok ritkábban kaptak a múltban ragadványnevet a magyar közösség tagjaitól. Ez azzal magyarázható, hogy a magyarlakta településekre csak a Csehszlovák Köztársaság megalakulása óta költöztek nagyobb arányban szlovák családok. A falvakban hosszabb ideje élő szlovák nemzetiségű lakosok többsége beszéli (vagy érti) a magyar nyelvet, s ismeri a magyar ajkú lakosság ragadványneveit. Az újonnan betelepült szlovák családok kevésbé befolyásolják a ragadványnévrendszer megváltozását, mivel ritkán kapnak ragadványnevet a magyar közösség tagjaitól.

A kutatópontjaimon a magyar nemzetiségű lakosok alkotják a falvak népességének többségét, ami a gyűjtött névanyagban is kimutatható: a magyar etimonú nevek mellett csak elenyésző mértékben találhatók szlovák ragadványnevek. Az előzőkben említett szlovákiai magyar ragadványnév-kutatások ezt a megállapítást támasztják alá. A szlovákiai magyarokra nem jellemző a szlovák (és egyéb idegen) etimonú ragadványnevek használata, a ragadványnév-használatuk tehát anyanyelvdominánsnak (magyardominánsnak) tekinthető.

5.3.3. A ragadványnév iránti attitűd

A név iránti attitűdöt több tényező befolyásolja: a névadó/névhasználó egyén, illetve közösség, a név születésének színhelye, körülményei, a név sértő, kedveskedő volta, a névhasználati színtér, szituáció (formális vagy informális), a névviselő és névhasználó közötti viszony (barátok vagy ellenségek), a névadás óta eltelt idő stb.

„Azt, hogy egy ragadványnév érzelmileg közömbös-e vagy expresszív, mindenkor a település közössége és viselőjének a névhez való viszonya dönti el" (ÖRDÖG 1969: 191). Ennek megállapítása a falusi ragadványneveknél nehézségekbe ütközik. A névhasználó közösség tagjai könnyebben nyilatkoznak mások nevéről, de a névviselők nem mindig

fogadják szívesen az ilyen jellegű kérdést. Ezért a következőkben elsősorban a névhasználó közösségtől érdeklődtem arról, hogy milyen a névviselő attitűdje a ragadványnevéhez. A kapott eredményeket a következő táblázatban és grafikonban közlöm:

Attitűd	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
büszke rá	0	3	4	6	13	1,00
szereti	14	14	15	33	76	5,85
elfogadta	206	194	350	382	1132	87,14
nem szereti	2	26	4	18	50	3,85
utálja	0	10	4	14	28	2,16
	222	247	377	453	1299	100,00

A ragadványnév iránti attitűd

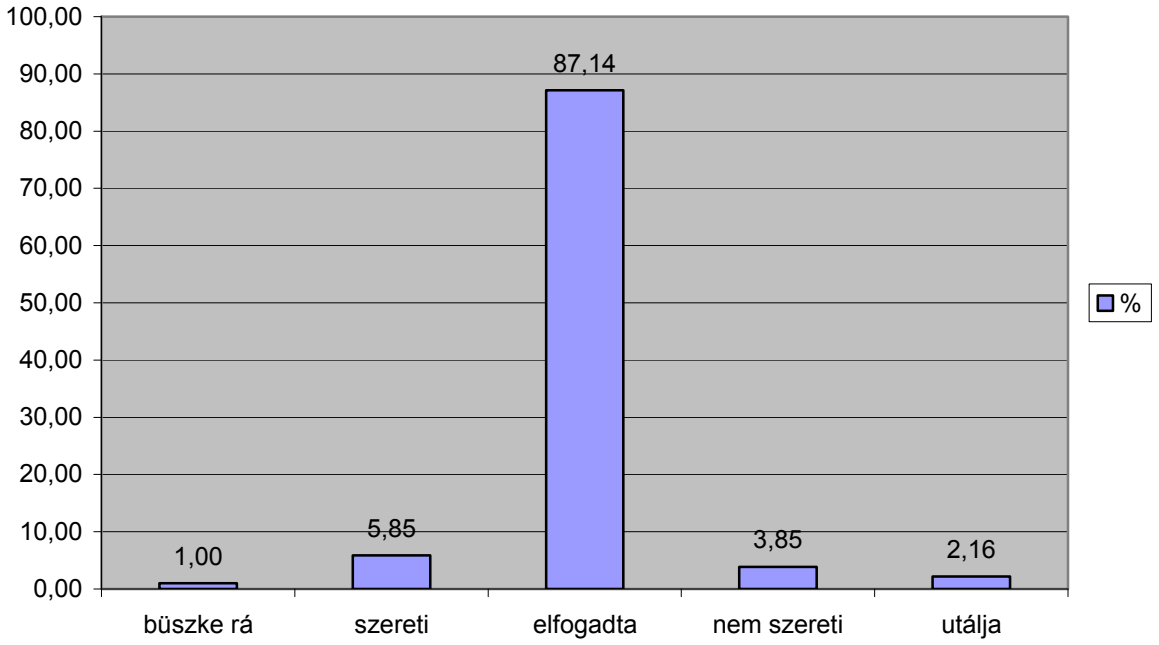

A grafikon azt mutatja, hogy a névviselők többsége elfogadja ragadványnevét (87,14%). Ez arra utal, hogy a ragadványnevek a közösség névkincsének szerves részévé váltak. Az adatközlőkkel való beszélgetéseim alapján elmondható, hogy a faluközösség tagjai elsősorban ragadványnévvel azonosítják a név viselőjét, s a ragadványnévvel rendelkező egyén hivatalos család- és keresztneve ritkán használatos az élőnyelvben. Többen megemlítették, hogy a ragadványnév az *igazi név, fő név* a faluban és nem a személy *rendes, anyakönyvezett neve*. Arra is volt példa, hogy az adatközlő ragadványnevén mutatkozott be az első találkozásunkkor. Gyakori, hogy a névhasználók (elsősorban eltérő korosztályba tartozó személyek) az egyénnek csak a ragadványnevét ismerik, és nem tudják a hivatalos nevét. Az

is megtörténhet, hogy a névhasználó úgy tudja, hogy a ragadványnév a névviselő hivatalos neve. Ezt példával is illusztrálom: *„Joakim, Jáki vót a nagyapjuk. Német vót, de Jákinak csúfóták őket. Asztán it vót ártézi kút a kertünk végin. Ëccër együtt az ártézi vízír és szólok neki, hogy Jákiné. Aszt ēneveti magát, asztán csak nem szót ő së sëmmit, hogy ő nem Jákiné. Hát én nem tuttam az eredeti nevit, mer ugyi asz monták a Jáki, a Jáki, hát akkor mondom csak az a neve, hogy Jáki. Nem monták aszt, hogy a csúfnév. Asztán mā mikor úgy összeismerkëttünk jobban, akkor asztán nevette ē magát, és akkor monta, hogy én mit montam neki. Hát mondom én nem tuttam, hogy mi a normális neve, a rendës, mert mondom én nem tuttam asztat, hogy hát itten mindënkinek csúfneve van, és csúfneve a fő név, nem a rendës neve."*

A ragadványnéven való megszólításért általában nem haragudtak a névviselők: *„Mā mëktörtínt ojan, hogy monygyuk visszakőtösztek Magyarországrú ide Juliskának az apja, ... Károj bácsi. Hát asztán a felesíge kérdëszte ott a Főszëgën, mer vót Főszëg, Āszëg, tuggya... kérdëszte, hoty kinē lëhet itt túrót mëg tejfőt kapnyi. Nos monták neki, hát mënnyën ē a Pöhőjékhő aszonygya... Hát a szegíny asszony ēmëgy, nos mongya a öreg Szabónak, hoty hát Pöhő úr kérem asz monták itten az asszonyok, hogy magukná lëhet túrót kapnyi. Asz mongya, hoty hát a Pöhőjéknek nincs, de a Szabójéknak van. Asz mongya tessék mā mëgmondanyi hoty hol laknak? Asz monygya, hoty hát mink vónánk azok. Kíbzēje!"*

Pozitívan viszonyul a ragadványnévhez a névviselők 6,85%-a, akik szeretik, illetve büszkék ragadványnevükre. Vannak, akik megtisztelőnek tartják azt, hogy ragadványnévként viselhetik a történelemből ismert jeles személyiségek nevét (pl. *Kosút, Tisza*). Egy névviselő ragadványnevéhez való pozitív viszonyulását így magyarázta: *„Ëccër az üzletbe mëntem a Benes bácsihó. Ő mëk híta a galambokat: Tubi, tubi, tubi. Én mëk kislány vótam, futottam feléje. És rámragatt a Tubi név. Azóta a családban és a faluban is mindenki Tubinak hívott. Nagyon mëkszerettem ezt a nevet… Ëty kicsit azonosútam is vele, mer nagyon szeretëm a galambokat, és minden nap ëtetëm őket. Sokszor mondom nekik, hoty tubi, tubi, tubi…"*

Negatív attitűd jellemzi a névviselők 6,01%-át, akik nem szeretik, illetve utálják ragadványnevüket, haragszanak rá, ha így szólítják őket. Elsősorban a pejoratív jelentésű ragadványnevek esetében figyelhető meg a névviselő negatív, elutasító viszonyulása a névhez.

A névviselők, illetve névhasználók ragadványnév iránti attitűdjére az is utal, hogy a ragadványnév említő-, illetve szólítónévként használatos-e. A ragadványnevek nagy része említőnévként él (66,97%), tehát akkor használatos, amikor a névviselő nincs jelen. Sok ragadványnév azonban a névviselő jelenlétében szólítónévként is használatos az élőnyelvben

(33,03%), ami arra utal, hogy a névviselők elfogadják ragadványnevüket és természetesnek tekintik ezt a megszólítási formát. A ragadványnevek használatának arányát a következő táblázat és grafikon foglalja össze:

Funkció	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
szólítónév	58	78	175	118	429	33,03
említőnév	164	169	202	335	870	66,97
	222	247	377	453	1299	100,00

5.3.4. Nem és ragadványnév-használat

A nemek szerinti vizsgálat azt mutatja, hogy a férfiak sokkal gyakrabban kapnak ragadványnev(ek)et, mint a nők. A ragadványnevek nemek szerinti megoszlását a következő táblázat és diagram foglalja össze:

Nemek	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
Nő	16	35	45	85	181	13,93
Férfi	206	212	332	368	1118	86,07
	222	247	377	453	1299	100,00

A ragadványnevek nemek szerinti megoszlása

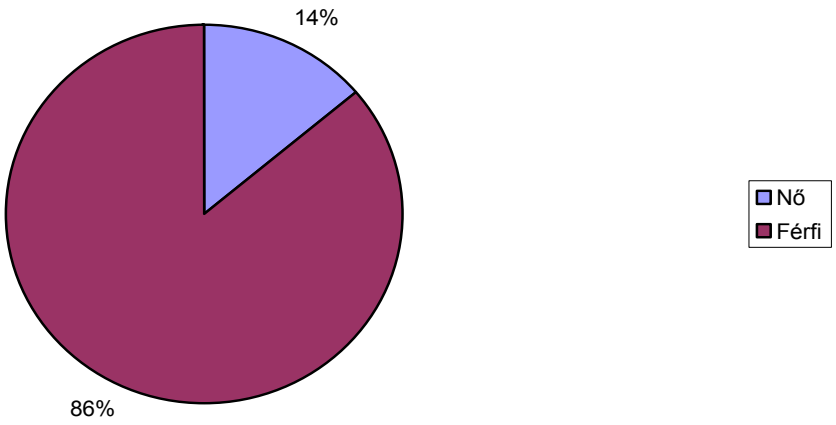

A ragadványnevek mintegy 14%-a kapcsolódik női névviselőhöz, és 86%-a a férfi nemhez. Az egyes névviselők több ragadványnév tulajdonosai is lehetnek. Két ragadványnevet visel 4 nő és 41 férfi, három ragadványnevet 2 nő és 2 férfi, négy ragadványnevet pedig csak 1 férfi.

A ragadványnevek elsősorban férfiágon öröklődnek (264 esetben), s női ágon csak ritkábban (35 esetben). A családi ragadványnevek öröklődésekor általában a feleség felveszi a férj ragadványnevét, s gyermekeik is azt öröklik. Nőági névökléssel általában a vőnek ment férfiak családjában találkozhatunk, amikor a férfi a feleségéhez költözik (vö. B. GERGELY 1977: 79). A nő ragadványnevének öröklődésekor többnyire a lánya(i) viszi(k) tovább a nevet. Arra is van példa, hogy az anya a fiúgyermekének keresztnevét viseli ragadványnévként (*Mário néni*) és később az apára is rászáll a név (*Mário bácsi*).

A nő motiválója lehet a ragadványnév keletkezésének. A férj ragadványnévként viselheti a nőelőd, feleség leánykori családnevét, illetve kereszt- vagy becenevét. A férj ragadványneve motiválhatja a feleség ragadványnevének létrejöttét (pl. *Szódás* feleségét a ragadványnév szinonimájával *Bublinka* 'buborékocska' néven is emlegetik).

5.3.5. Életkor és ragadványnév-használat

Az egyes generációk közül a legtöbb ragadványnév az idősebb korosztályban (55 év felett) található, ami azt mutatja, hogy a múltban szorosabbak voltak a kapcsolatok a családok között, s az idősebb adatközlőm szerint összetartóbb volt a falu közössége. Az idősebbek

névkincsének szerves részét képezik a már elhunyt személyek ragadványnevei is, hiszen gyakran emlegetik ragadványnevükön a község egykori lakosait. Az idősebbek kevésbé ismerik a fiatal korosztályba (18–35 évesek) tartozók ragadványneveit, s ez fordítva is igaz. A középkorúak (35–55 évesek) azok, akik többnyire az idősebbek és fiatalok névanyagát egyaránt ismerik.

A ragadványnevek korosztály szerinti megoszlását a következő táblázat és grafikon foglalja össze:

Korosztály	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
fiatal	23	57	71	62	213	16,40
közép	51	58	106	81	296	22,79
idős	87	84	129	178	478	36,80
elhunyt	61	48	71	132	312	24,02
	222	247	377	453	1299	100,00

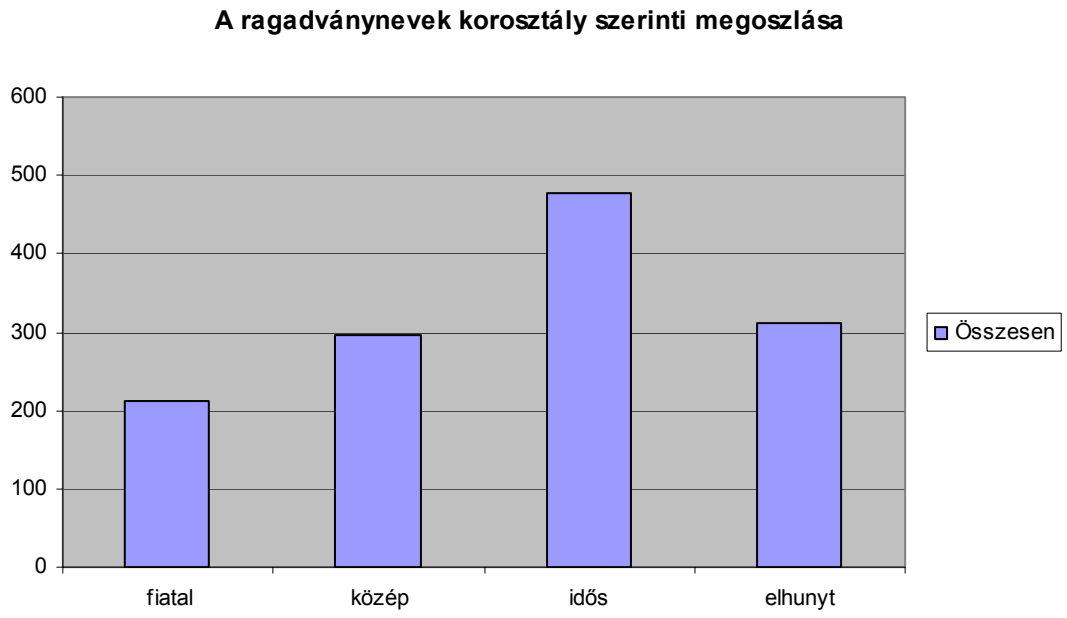

A táblázat és grafikon mutatja, hogy a legtöbb ragadványnév az idős generációhoz kapcsolódik. Az elhunyt személyek ragadványneveinek száma is magas, ezek elsősorban az idősebb generáció névhasználatában jelennek meg.

5.3.5.1. Az alapiskolákban használatos diákragadványnevek

A ragadványnév-adási szokásokban az életkor jelentős szerepet játszik, a főbb különbségek elsősorban a felnőttek és diákok névrendszerének összehasonlításában mutatkoznak. A diákok ragadványnévadásának és -használatának sajátosságairól csak ebben a fejezetben szólok, mivel elsődleges célom a felnőttek ragadványnévrendszerének elemzése volt.

Elsőként a diákragadványnevek névadási indítékok szerinti megoszlásával foglalkozom. A névanyagot a felnőttekhez hasonlóan rendszerezem. Mivel a diákok saját család-, keresztés beceneve gyakran motiválja különböző ragadványnevek keletkezését, ezért a könnyebb áttekinthetőség érdekében az első csoportban elsőként a névviselő család-, kereszt-, illetve becenevét tüntetem fel, s azt követik az abból származó ragadványnevek.

1. A névviselő család-, kereszt-, illetve becenevéből alakult (névasszociációs indítékú) ragadványnevek (372):
   1.1. Családnévből alakult ragadványnevek (201): Atlasz > *Atlaszka, Tatrasz,* Anda > *Alma, Banda, Honda, Randa,* Antal > *Antónió,* Antonova > *Batya, Batyanova,* Asbóth > *Asbi,* Bakos > *Baki, Bakk,* Balaskó > *Balaton, Banán,* Banai > *Banánka, Bani,* Bélai > *Béla,* Bircsák > *Bibircsóka, Burcsák* (szlk. *burčák* ’murci, erjedőben levő újbor’), Bitter > *Bigyó,* Bogács > *Bógáncs,* Bogár > *Pavúk* (szlk. *pavúk* ’pók’), Bohony > *Tohony,* Bugyi > *Bugyogó,* Czibor > *Csibó* (a Tschibo kávé márkaneve alapján), *Cibula* (szlk. *cibuľa* ’hagyma’), Chrén > *Krém,* Csekes > *Cseki, Csekipapa,* Csicsó > *Csacsi, Csicsesz, Csicsibaba,* Csintalan > *Csintalanka, Csinti, Csonttalan,* Csókás > *Csóka,* Csontos > *Csont, Csonti, Csontváz,* Dóczé > *Dácé, Dukcé,* Dolník > *Dolcsi,* Donát > *Donaldkacsa, Donátkacsa, Kacsa,* Dudás > *Dudli, Duduska, Dzsudi,* Ďuríček > *Bugyícsek* (szlk. *budíček* ’ébresztő’), Ďurkovič > *Gyurko* (a Juraj ’György’ tipikus szlovák becézője alapján), Egyeg > *Begyed, Egyed,* Farkas > *Farkanyó, Farkaska,* Fónad > *Fonnyadt* , Fülöp > *Fülike,* Gazsi > *Gazos,* Gonosz > *Goni,* Gula > *Csusza, Golyó* (szlk. *gula* ’golyó’ magyarra fordítása révén), *Nyúl* (< nyula), *Nyusz, Nyuszi,* Gulyás > *Gulykó,* György > *Györgyi, Györgyike,* Hajabán > *Hajatlan,* Hajtman > *Hagyma, Hajmi,* Hegedűs > *Hebedli*, *Hege, Hegedű, Hegedűtok,* Henczi > *Hencike, Hencimamesz,* Hozsvák > *Hozsi,* Jakubek > *Kubesz,* Jókai > *Jokesz, Jolesz* (’jó lesz’), Jozefik > *Dzsozefin,* Kacz > *Kackukac, Kitekac* (Kitekat nevű macskaeledel alapján), *Kukac, Hernyó,* Kara > *Karácsek,* Károlyi > *Károly,* Kele > *Gólya*

(asszociáció útján született a név: Fekete István, az írói állatnévadás mestere, adta a Kele nevet egy gólyának, s a meséből származó állatnév motiválta a név keletkezését), Kétyi > *Kétyike,* Kinczer > *Cincér, Pincér,* Kiss > *Kicsi (2x)*, *Szkiss, Szkisske,* Klimáček > *Milácsik* (szlk. *miláčik* 'kedvesem'), Komló > *Miklós,* Kovács > *Kovász, Kovászos uborka,* Kuczman > *Cucu, Kiskuc, Kuci,* Kurina > *Kurcsi,* Labancz > *Labi,* Lalackó > *Lali, Lackó, Malac, Malackó,* Marcsa > *Harcsa, Házikusz Kitekatusz, Macskusz, Manusz, Marcsusz, Marha*, Makai > *Muki,* Marcinkó > *Mackó, Marcipán,* Máté > *Mátka,* Mezei > *Mezei Pocok, Mezei Nyúl,* Mlatec > *Matyi,* Molnár > *Lisztes,* Moravčík > *Csík,* Nagy > *Nagyi,* Nebehaj > *Neszaladj* (a név a szlovák szó tükörfordításával keletkezett, kalknév), Németh > *Nyemec* (szlk. *Nemec* 'német'), Orosz > *Ruszki*, Pápai > *Pápa,* Papp > *Papesz, Popper* (egy szlovák sör márkaneve alapján), Pinke > *Pinty,* Pintér > *Pintyi,* Puskás > *Pusek,* Rácz > *Rács*, *Ráz*, Rapcza > *Repce,* Retkes > *Rege, Répa, Retek,* Rovács > *Robot, Rotovátor, Rózsa,* Sánta > *Nyebehaj* (szlk. *ne behaj* 'ne szaladj', a ragadványnevet egy másik osztályba járó diák családneve is asszociálhatta), *Sápadt*, Sátek > *Sátán,* Senkár > *Senkárka,* Schulczi > *Sunci,* Sipos > *Sipi, Sipsi,* Somogyi > *Soma,* Szecső > *Szöcske,* Szilvás > *Szilva, Szilvamag, Magzat, Szlifka* (szlk. *slivka* 'szilva'), Szkaliczki > *Szalinszki,* Szlovák > *Szloveszo* (szlk. *sloveso* 'ige'), *Szlovi,* Takács > *Taki* (2x), *Takibá* (*bá* 'bácsi'), Tóth > *Totti* (létrejöttét egy olasz focista neve is motiválhatta)*, Totya,* Trencsík > *Tera,* Tücsök > *Bülök, Bütyök, Cirip, Prücsike, Prücsök, Tücsi (2x)*, Uhrin > *Ugrik Zsaba* (szlk. *žaba* 'béka'), Uzsák > *Uzsi, Uzsi Buzsi,* Vanya > *Vanyáéké,* Varga > *Cipész, Kerge Birka, Vargánya, Vargesz,* Vasas > *Vasfickó, Vasi, Vasington,* Viderman > *Vidi,* Viszlay > *Viszlát Milán, Viszontlátásra,* Wittman > *Vadkan, Vitkan,* Vörös > *Vöröske*, *Vörös Róka*, Weöres > *Vörös Kutya,* Zámbó > *Zámbó Dzsimi, Zámbóka, Zászló, Momóka,* Zsapka > *Sapka,* Zsemle > *Hamburger, Hotdog, Kenyér, Kifli, Morzsa, Zsömle, Zsömle a bányarém, Zsömlye.*

1.2. Keresztnévből alakult ragadványnevek (97): Ákos > *Mák,* Alexej > *Alibaba,* Angelika > *Anettka* (névcsere hasonló hangzás alapján), Anna > *Kanna,* Bálint > *Balin, Bálna, Bálvány, Bili,* Barbara > *Baba,* Beáta > *Bika,* Béla > *Béka (2x), Béna, Vak Béla, Varangy,* Csaba > *Csibe, Kacsa, Liba,* Csilla > *Csillag (2x), Csillár,* Dániel > *Dudóka*, Dominik > *Domcsek* (szlk. *domček* 'házikó'), *Dominó,* Elek > *Eleve,* Emese > *Esemes* (SMS – angol *short messaging system* 'rövidüzenet-küldő rendszer')*, Ememes* (MMS – angol *multimedia messaging system* 'multimédiás üzenetküldő rendszer')*, Meskete,* Éva > *Evelin,* Flóra > *Fóka, Fóka Flotta Ciklon,*

Géza > *Gizike,* Gréta > *Kréta,* Gyula > *Gyufa, Gyulamajor* (egy Komáromhoz tartozó városrész neve – Ďulov Dvor/Gyulamajor – alapján), *Július* (a Gyula szlovák névmegfelelője a *Július* [júliusz], s ennek magyar kiejtése a hónapnevet idézi fel), Ildikó > *Digó, Indigó,* Ivetta > *Veta* (szlk. *veta* 'mondat'), Jaroslav – *Jar Koncentrátum* (Jar mosószer márkaneve alapján), Kamilla > *Kamasz, Virág,* Kinga > *Tinta (2x),* Kristóf > *Kristálygömb, Kristálycukor,* Krisztián > *Szebasztián* (hasonló hangzás alapján), Lajos > *Lajtoscsoki* (az angol *light* 'könnyű' szó magyarosított formája a *lajtos*), *Lapos*, László > *Zászló,* Levente > *Leves, Leveske, Naplemente,* Lídia > *Lupi,* Marianna > *Manini,* Márk > *Párki* (szlk. *párky* 'virsli'), Melinda > *Deszka,* Mihály > *Király*, *Sirály,* Milán > *Milka* (a csoki márkaneve után), *Milliliter,* Orsolya > *Orsó-Korsó-Borsó,* Péter > *Pepes,* Petra > *Petruzslen* (szlk. *petržlen* 'petrezselyem'), Rebeka > *Brekega, Répa, Répuska,* Réka > *Béka (2x), Mezei Béka, Rák, Répa (2x), Retek,* Richárd > *Rebeka, Rózsika,* Róbert > *Roberto Baggio* (egy olasz futballjátékos neve után), Roderik > *Rokkerik,* Róza > *Próza, Rozálicska lelkecske* (Mikszáth Kálmán Fekete város c. regényének szereplője után), Sándor > *Sáska,* Szilvia > *Szilvafa,* Tamás > *Thomas Magnum* (egy filmszereplő neve után), *Tóbiás,* Tibor > *Tímea*, *Trücsi,* Tünde > *Nyünye* (kistestvére helytelenül ejtette ki a nevét), *Tündérbanda, Tündérke, Tűnyanya,* Virág > *Gaz,* Veronika > *Vermut,* Zalán > *Zorró,* Zoli > *Zita,* Zsolt > *Zsidó, Zsiga* (a keresztnév első betűje maradt csak meg)

1.3. Becenévből alakult ragadványnevek (53): Ákica (Ákos) > *Ica,* Andi (Andrea) > *Bandi,* Angeli > *Vangelis* (zenekarnév alapján), Árpi > *Árpa, Párki* (szlk. *párky* 'virsli'), Bandika > *Bandaszka* (2x, szlk. *bandaska* 'marmonkanna'), *Bandita,* Bogi > *Brige, Bupi,* Brigi > *Pikki,* Dani > *Dili,* Deniszka > *Deszka,* Dzseni (Jennifer) > *Jeti,* Erzsike > *Erzsbige, Örzsibige,* Évi > *Bébi,* Frédi (Alfréd) > *Frédi és Béni* (az azonos c. rajzfilm alapján), Gergő > *Tekergő,* Gyuszi > *Gyuszifruit* (angol *fruit* 'gyümölcs'), *Nyúl, Nyuszi,* Karcsika > *Katika,* Kata > *Kacsa, Katapult,* Laci > *Maci,* Lackó > *Fickó, Malackó,* Marci > *Marcipán,* Marcsa > *Harcsa (2x),* Matyo (Máté) > *Patyo* (a Patrik keresztnév tipikus becézője), Milus-Ilus (Milán) > *Iluska,* Misi (Michaela) > *Mis* (a szlovák etimonú *myš* [mis] 'egér' szó alapján), Miska > *Riska,* Nikol > *Nikkelbolha,* Noé (Noémi) > *Noé bárkája,* Norbi > *Orbit* (a rágógumi márkaneve alapján), Peti > *Pete, Pite,* Regi > *Ragacs,* Rékuci > *Békuci,* Ricsi (Richárd) > *Rizsa* (szlk. *ryža* 'rizs'), Sanya > *Banya,* Sanyi > *Sunyi, Süni,* Sanyika > *Szanitka* (szlk. *sanitka* 'mentőautó'), Tibi > *Bibi, Pihe,* Veri (Veronika) > *Verizsnyika,* Viki > *Pinki* (angol *pink* 'rózsaszín'), *Viszki* (a Whisky italnév alapján), Zsoca > *Poca*

1.4. Család- és keresztnévből alakult ragadványnevek (21): Anda Zsuzsa > *Ázsé, Drazsé,* Bajkai Zsolt > *Bozsó*, Bélai Bálint > *Bébé, Bébécé,* Bélai Beáta > *Bobó,* Boros Zsolt > *Bozsó,* Bruszi Nikolett > *Bruszilett*, Galgóczi Dóra > *Gödör,* Győző Réka > *Györö,* Kurucz Kornélia > *Kukac,* Labancz Gábor > *Lögö,* Marcsa Márk > *Harcsapárki* (hapax), Nagy Tamás > *Big Thomas* (a hivatalos név angol fordítása után), Sántha Réka > *Sárga Béka, Sárga Répa, Sápadt Béka, Sör, Sörö,* Szabó Csaba > *Csabó Szaba* (a család- és keresztnév kezdőbetűi felcserélődtek), Szente Szimóna > *Szamszung.*

2. A családtagok, ismerősök nevére vonatkozó ragadványnevek (52):
   2.1. Férfielőd (38)
      2.1.1. beceneve (4): *Feri* (2x), *Kis Feri, Tóni*
      2.1.2. ragadványneve (34): *Bőgyi, Dominó, Dzsombé, Fagyi, Gacsal, Gyugyúcs, Kalács, Kecsup* (szlk. *kečup* 'kecsöp'), *Kis Hips, Kis Kaszás, Kis Predszeda* (szlk. *predseda* 'elnök'), *Kis Pretyeka, Kis Slöki* (2x, két különböző osztályba járó testvér viseli a ragadványnevet), *Kis Tóni, Kis Tulipán, Kis Tutus, Kullu, Lócsiszár, Matesz, Műtős, Mutyi, Pretyeka, Pretyusz, Ragasztó, Sefcsenkó, Szatyor, Szotyi, Tantusz, Tézsé, Töki, Tözsö, Zuzu, Zuzula*
   2.2. Nőelőd (2)
      2.2.1. családneve (1): *Janyík*
      2.2.2. beceneve (1): *Kis Lívi*
   2.3. Barátnő beceneve (1): *Zsuzsi*
   2.4. Testvér (8):
      2.4.1. beceneve (1): *Józsi*
      2.4.2. ragadványneve (7): *Bratyó, Csuka* (szeret horgászni), *Kis Colos, Kis Hacsek, Kis Kán, Kitkat, Középső Kán*
   2.5. Ismerős, rokon kereszt- vagy beceneve (3): *Attila, Kis Pali, Norcsi*

3. Külső tulajdonságokra utaló ragadványnevek (200):
   3.1. Szépségre, csúnyaságra vonatkozók (14): *Betti a csúnya lány, Dove testápoló, Hamupipőke, Kígyóbűvölő, Kígyóidomár, Majom 1, Majom 2, Múmia, Opica* (szlk. *opica* 'majom'), *Szép Róza, Szívtipró, Ufó, Uhu, Zombi*
   3.2. Testalkatra, termetre vonatkozók (79):

3.2.1. alacsony termet (27): *Bogyeszkó, Bogyó jány, Coli, Colkó-Milkó, Csibe, Csücsi* (csücske), *Egérke, Kerti Törpe, Kicsi, Kis Búcsi* (a második névelem a névviselő családneve), *Kis Törpe, Kis Törpetyúk, Morzsa, Palotapincsi, Pempörsz* (a Pampers márkanév alapján), *Picur, Pocik, Tökmag, Töpörtyű, Töpszli, Törpe (2x), Törpi, Törpilla, Tücsi, Zsebi, Zümzüm*

3.2.2. magas termet (3): *David Hasselhoff* (magas, mint a színész), *King-Kong, Létra*

3.2.3. sovány testalkat (10): *Csonti, Csontkollekció, Csuklesz, Deszka, Gebe (2x), Gereble* (a *gereblye* szó nyelvjárási depalatizált alakváltozata), *Giliszta, Nokedli, Ticsinki* (szlk. *tyčinky* 'ropi')

3.2.4. kövér testalkat (39): *Coca, Dadzi, Dagadt, Dagi (3x), Duci, Dugattyú, Dugi, Dundi, Dundika, Édes Dundi Valentína, Golyó, Gömbi (3x), Gömböc, Hájas, Hurka, Husi, Kistehén, Knédli, Kocsonya, Konzervdoboz, Lufi, Maci, Mackó, Mag, Mazsola, Medve (2x), Mú, Spekacski* (szlk. *špekačky* 'krinolin'), *Sunka* (2x, szlk. *šunka* 'sonka'), *Tehénsegg, Terminátor Szalonna, Tónyó* (a Homok titkai c. film főhőse, zömök gyerek), *Zsíros Bödön*

3.3. Testi erőre, illetve gyengeségre vonatkozók (6): *Csinka* (szlk. *činka* 'súlyzó'), *Roki 8* (izmos, erős fiú, mint a filmhős Sylvester Stallone, aki Rocky néven is ismert a hasonló című filmből), *Schwarzenegger* (mindig edzésre jár, olyan akar lenni, mint az ismert testépítő), *Szimba* (erős, mint a mesében szereplő oroszlán), *Terminátor, Vasgyúró*

3.4. Testtartásra, mozgásra, járásmódra vonatkozók (13): *Csibe (2x), Csúszómászó, Hernyó, Kacsa (3x), Karó, Nyúl, Nyuszi, Sajtkukac, Szpidi Gonzálesz* (gyors, mint a mesében szereplő hős), *Titti* (sokat mozog, mászik, mint a mesében szereplő mókus)

3.5. Haj-, szem- és bőrszínre vonatkozók (13): *Bogár, Bokszos, Csokikrém, Doktor Szöszi, Kékszemű, Kis Kese, Nutella, Szöszi (4x), Szöszke, Veres*

3.6. Haj-, bajuszviseletre, szőrzetre vonatkozók (22): *Betti* (egy TV-sorozat hősnőjére hasonlít a hajviselete), *Bajusz, Barbibaba, Birka, Coffos Szőrös Gomba, Csimpánz, Csimpi, Fürtike, Fürtös, Göndör, Göndörke, Hajasbaba, Kakas, Kiskefe, Kodzsek* (kopasz, mint a filmbeli felügyelő), *Kopasz (2x), Soma* (olyan dús, göndör haja van, mint az énekesnőnek), *Stekker, Sündisznó, Süni, Teréz* (hajviselete egy Teréz nevű filmszereplőre hasonlított)

3.7. Feltűnő testrészre vonatkozók (36): *Bagoly, Blendamed* (fogkrém márkaneve alapján), *Bögyös, Bögyös Maca, Csingcsung, Denevér, Fejes, Füles (2x), Gipszőtfejű, Harry Potter* (arca hasonlít a filmben szereplő fiúéra), *Kaméleon, Kamionfejű, Kínai,*

Kókusz, Kóreai, Nagyfejű (2x), Nagyfülű sógor, Nagyszájú, Napszemüveges, Nyúl, Nyuszifül, Orrszarvú, Pápaszem (2x), Pápaszemes, Pinokkió, Pulykatojás, Randafej, Saso (szlk. *šašo* 'bohóc', a diák vörös orrára utal)*, Stoki* (arca hasonlít a Rex felügyelő című TV-sorozat szereplőjére), *Szúnyog, Tódi* (a Gumimaci c. mesében nagy fülei vannak)*, Töki, Ugrifüles*

3.8. Testi fogyatékosságra, szokatlanságra, betegségre vonatkozók (3): *Ragya, Ragyás, Ragyaszkóp* (pattanásos arcú)

3.9. Hangra, hangszínre vonatkozók (1): *Pocik* (vékony hangja van)

3.10. Beszédhibára, nyelvbotlásra, hibásan ejtett szóra vonatkozók (4): *Miszifiam* (Misi fiam)*, Pösze, Sziszi, Tutika*

3.11. Ruházatra, öltözködésre vonatkozók (6): *Digimon* (ez a felirat volt a pólóján)*, Kán* (egy olyan sapkát hordott, melyen a Kán felirat állt)*, Katona, Kevin* (egy pólójára ez volt ráírva)*, Kommandós, Szandokán* (ez a felirat volt a trikóján)

3.12. Gondozatlan, elhanyagolt külsőre vonatkozók (2): *Szakadt harisnyás, Szenny*

3.13. Valakire való külső hasonlóságra vonatkozók (1): *Fridi* (ha felveszi a szemüveget, hasonlít Friderikusz Sándorra)

4. Belső tulajdonságokra utaló ragadványnevek (136):

4.1. Uralkodó, tipikus jellemvonásra utalók (83):

4.1.1. Fürgeség, ügyesség, elevenség (6): *Batman* (angol *batman* 'denevérember')*, Halacska, Indián Dzsó* (ügyes, mint Indiana Jones az azonos nevű film főszereplője)*, Mac Gyver* (ügyes, mint a filmszereplő)*, Magnum* (ügyes, mint a filmbeli szereplő), *Szuperman* (angol *superman* 'szuperember')

4.1.2. Parancsolgató jellem (1): *Főnök*

4.1.3. Szorgalom, serénység (1): *Zümmögő*

4.1.4. Lustaság, tutyimutyiság (1): *Szimulancs*

4.1.5. Eszesség, tudás (3): *Okoska (2x), Tudós*

4.1.6. Butaság, szellemi ügyefogyottság (17): *Agyvelő, Bamba, Bolondgomba, Bunkó (2x), Csákópákó, Gógyi, Gyügegyár, Idióta, Ítí* (úgy viselkedik, mintha földönkívüli lenne – az E.T., a földönkívüli c. film alapján)*, Köcsög, Lüke, Süsü, Tökfej, Tompa, Tuskó, Tyúkesz*

4.1.7. Kíváncsiság (1): *Húker* (egy filmben szereplő rendőr neve után, aki kíváncsiskodó természetű)

4.1.8. Vidámság, tréfa, barátságosság (12): *Buksi, Cuncimókus, Fakutya, Miszter Bean* (vidám, mint a komikus), *Nyuszi, Vaszti, Vidor, Vigyori (5x)*

4.1.9. Szomorúság, mogorvaság, barátságtalanság (1): *Bőgőmasina*

4.1.10. Szelídség, jóság (10): *Cicus, Cirmi, Hercegkirálynő, Királylány, Kiscica, Macska, Nyuszika, Nyuszmusz, Tündérke (2x)*

4.1.11. Indulatosság, szilajság (6): *Buldózer, Durci, Paprikás, Pintyő, Piruló Galóca, Zúzógép*

4.1.12. Gúnyolódás, kötekedés (1): *Kekec*

4.1.13. Csintalanság, engedetlenség, rosszaság (14): *Bérgyilkos, Boszorka, Boszorkány, Démon, Dzsoki* (önfejű, mint a Dallas filmsorozat hőse), *Jezsibaba* (szlk. *ježibaba* 'boszorkány'), *Kis Betörő, Lucagyerek, Lucifer, Nyikita* (a Nyikita, a bérgyilkos c. filmsorozat hősnője után, mivel verekedik és veszekedik a fiúkkal), *Ördög, Őszibarack, Zsivány, Zsusztó*

4.1.14. Ravaszság, hazugság (4): *Művésznő, Sunnyogó, Sunyi, Vukk* (ravasz, mint a mesében szereplő kisróka)

4.1.15. Torkosság, nagyétkűség (2): *Malacka (2x)*

4.1.16. Nyelvesség, nagyszájúság (2): *Hangoskodó, Harkály*

4.1.17. Dicsekvés (1): *Miszter*

4.2. Szokásra, kedvelt tevékenységre utaló ragadványnevek (53):

4.2.1. Kedvelt tevékenységre utaló ragadványnevek (15): *Bökle, Busa* (szeret horgászni), *Densz* (angol *dance* 'tánc', szeret táncolni), *Fakopács Frici* (gyakran a fákat mássza), *Gyújtós* (mindig a gyufákkal játszadozik), *Hattyú* (szeret úszni), *Kisvirág* (kedveli a virágokat), *Mesemaci* (szereti a meséket), *Metyjú tím* (angol *Matthew team* 'Máté csapata', szeret futballozni), *Mozart* (szereti a komolyzenét), *Pumukli* (szeret meséket kitalálni), *Vasutas* (gyűjti a játékvonatokat), *Vikikotor* (mindig keres valamit), *Vizi, Vizikacsa* (egész nyáron a Dunában fürdik)

4.2.2. Kedvelt állatra, növényre utaló ragadványnevek (7): *Kecske, Kutya (2x), Kutyapali, Kuvasz, Macsek, Surtyi* (kutyanév)

4.2.3. Kedvenc ételre, italra utaló ragadványnevek (18): *Banán, Bébépuding, Bukti* (szlk. *buchty* 'kelt tésztájú, lekvárral töltött sütemény'), *Csipszi* (chips 'ropogósra sütött, ízesített burgonyaszirom'), *Csokievő, Kifli, Kis Hurkás, Kokosz* (szlk. *kokos* 'kókusz'), *Kolbász, Kukorica, Palacsinta, Puding (2x), Szuper Rudi* (szereti a csokival leöntött túrórudat: a Túró Rudit), *Treszka* (szlk. *treska*

’tőkehalból készült majonézes saláta’), *Tuti a Rudi, Zeusz* (az üdítő márkaneve után), *Zuzi* (zúza)

4.2.4. Kedvenc futballjátékosra, zenekarra, énekesre, mesehősre utaló ragadványnevek (6): *Brit* (Britney Spears énekesnő után), *Del Piero* (olasz futballista), *Miszter Prezident* (zenekar), *Nagypapan* (mesehős), *Rivaldó, Ronaldó* (brazil focisták)

4.2.5. Kedvenc rádióállomásra, tárgyra, hangszerre vonatkozók (7): *Juventusz, Pözsó* (az autó márkaneve – Peugeot – alapján), *Szintetizátor, Táskás, Traki Szaki* (a traktorok tetszenek neki), *Zetor* (a traktor márkaneve alapján), *Zongora*

5. Szavajárásra utaló ragadványnevek (2):

   5.1. Tulajdonképpeni szavajárási nevek (2): *Cső, Mivan*

6. Életkorra utaló ragadványnevek (3): *Kis Czura, Kis Kerekes, Kis Makai* (a második névelem mind a három esetben családnév)

7. Egykori vagy jelenlegi lakóhelyre utaló ragadványnevek (3):

   7.1. Településre utaló ragadványnevek (2): *Búcsi Kacsa, Pati Peti*

   7.2. Település- vagy határrészre utaló ragadványnevek (1): *Dinnye* (a Dinnyesorban lakik)

8. Eseményre utaló ragadványnevek (39): *Betmen Bugyi* (egy ilyen nevű játék alapján kapta a nevét, ekkor vizes törülközővel dobálják egymást, és aki elkapja, az folytathatja a játékot), *Bicigli* (egyszer leesett a kerékpárról és nagyon megütötte magát), *Bikini* (egy osztálykiránduláson testéből keveset takaró női fürdőruhát viselt), *Brunder Stirci* (A két névrész két tanórát idéz fel egyszerre. A névviselő az egyik német órán a *Bruder* ’testvér’ szó helyett Brundert ejtett, a szlovákon meg rosszul írta fel – stirci formában – a táblára a *štyri* ’négy’ számnevet.), *Cica* (egy óraszünetben megkarmolta az osztálytársát, mert megbántotta őt), *Cigi* (egy osztálykiránduláson sokat cigarettázott, további nevek is kapcsolódtak a névviselőhöz: *Csikk, Öngyújtó, Pipa, Szivar*), *Csikk, Fingolínó Móric* (óra alatt nagyokat szellentett, a 2. névelem a viccekben szereplő Móricka név rövidítéséből jött létre), *Fosos Macska, Fóth Terike* (Tóth Ferike a tollbamondásra helytelenül írta rá a nevét), *Galóca* (biológia versenyen vett részt), *Gyufa, Horvát* (a Hozsvák családnevet a rajzon eltévesztette a tanárnő, helyette Horvátot mondott), *Jedi* (A Jednota nevű üzletbe járt egy fiú után, akivel jó barátok voltak. A szlovák *Jednota* jelentése ’egység’.), *Karó*

(hátvédet játszott a focicsapatban, és olyan egyenesen állt, mint a karó), *Kis Kádár* (egy Kádár nevű sofőrrel járt teherautózni), *Kúman* (óvodás korában Spanyolországban kirándult a családdal és ott vettek neki egy focista mezt, melyen Koeman felirat volt), *Matyi* (Éva egy színdarabban fiút játszott), *Nokelli* (*nokedli* 'galuska, tésztaféle', a név egy telefonhívás nyomán született, amikor a felhívott lány rákérdezett, hogy ki hív, az ismeretlen fiú válasza csak egy csúfnév lett: „Te Nokelli!"), *Oné* (szlk. *oné* 'izé', egy szlovák órán nem jutott eszébe a válasz és ezt a szót ismételgette), *Öngyújtó, Paulisz* (egy ilyen családnevű fiúba volt szerelmes), *Pipa, Rodosz* (az egyik nyáron a görög szigeten nyaraltak), *Simon és Péter* (az egyik tanár eltévesztette Péter nevét és Simonnak szólította), *Sügér* (egy alkalommal csak sügéreket fogott a kanálisban), *Süpemény* (az órán mondta a sütemény szó helyett), *Szivar, Szőke Veszedelem* (sok gólt rúgott egy focimérkőzésen), *Szuzsanna* (egészségügyi kártyájára hibásan írták rá Zsuzsanna keresztnevét), *Tesco* (Egyszer tévét nézett együtt néhány osztálytársnő, s a reklámszövegben ez hangzott el: A legkisebb is számít Tesco. Mivel ő volt a legkisebb közülük, elnevezték *Tesco*nak, az áruház neve után.), *Tintás* (az órán kiöntötte a tintát), *Trombitás* (egy óraszünetben a Trombitás Frédi c. dalt énekelte), *Tücsök* (nyáron a szekrénye mögött sok tücsök volt és mindig arra kelt fel, hogy ciripelnek), *Uborka* (Az osztályukban volt egy képesfal, amelyen zöldségek voltak. Mindenki kapott egy zöldségnevet, ő az uborkát.), *Vege* (egy hétig vegetariánus ételeket evett), *Vörösné* (Vörös családnevet viselő fiúval jár), *WC* (az órák alatt gyakran kéredzkedik az illemhelyre), *Zsnyika* (Veronika nevét így ejtette egyszer az egyik tanárnő)

9. Egyéb életkörülményekre utaló ragadványnevek (7):
   9.1. Származásra, nemzetiségre utaló ragadványnevek (2): *Cigifej, Orosz*
   9.2. Vagyoni helyzetre utaló ragadványnevek (3): *Maszek, Milliomos, Százhektáros*
   9.3. Valamilyen tulajdonra (állattartásra) utaló ragadványnevek (2): *Micike* (kecskenév), *Plútó* (kutyanév)

10. Ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványnevek (54): *Aligátor, Bandzsahalamandzsa, Betétkutya, Bőr, Borisz, Brégyó, Bubli, Cici, Cigaretta Bum!, Cikkcakk, Csocsol, Csusza, Cudra, Doleruki* (szlk. *dole ruky!* 'kezeket le!'), *Dzsungel Királylány, Ecetmócsing, Fluxi, Füles Jumbó Pacs, Gatter, Gizi, Gumi, Jezsoita, Kape, Kecsup , Kiszuca, Kristálycukor, Krumplipacs, Kunyi, Legó, Malaclovagoló, Muff, Muffedli, Ocsa, Pacs, Papírzsebkendő,*

Patkány (2x), Písz, Puppinó, Rozi, Songoku, Strogi, Susu, Szaddam, Szlipi (férfi alsóneű)*, Tankuszkiszkusz, Tepszi, Tora, Ufó (2x), Ürge, Vojics, Zotti, Zumzumzum.*

A diákragadványnevek megoszlását a névadás indítéka szerint a következő táblázat és grafikon mutatja:

A névadás indítéka	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
1. A névviselő neve	83	110	57	122	372	42,86
2. Családtagok, ismerősök neve	7	12	12	21	52	5,99
3. Külső tulajdonság	21	66	31	82	200	23,04
4. Belső tulajdonság	15	42	11	68	136	15,67
5. Szavajárás	1	1	0	0	2	0,23
6. Életkor	1	0	2	0	3	0,35
7. Lakóhely	0	1	0	2	3	0,35
8. Esemény	6	8	11	14	39	4,49
9. Egyéb életkörülmény	0	4	0	3	7	0,81
10. Ismeretlen	10	21	9	14	54	6,22
	144	265	133	326	868	100,00

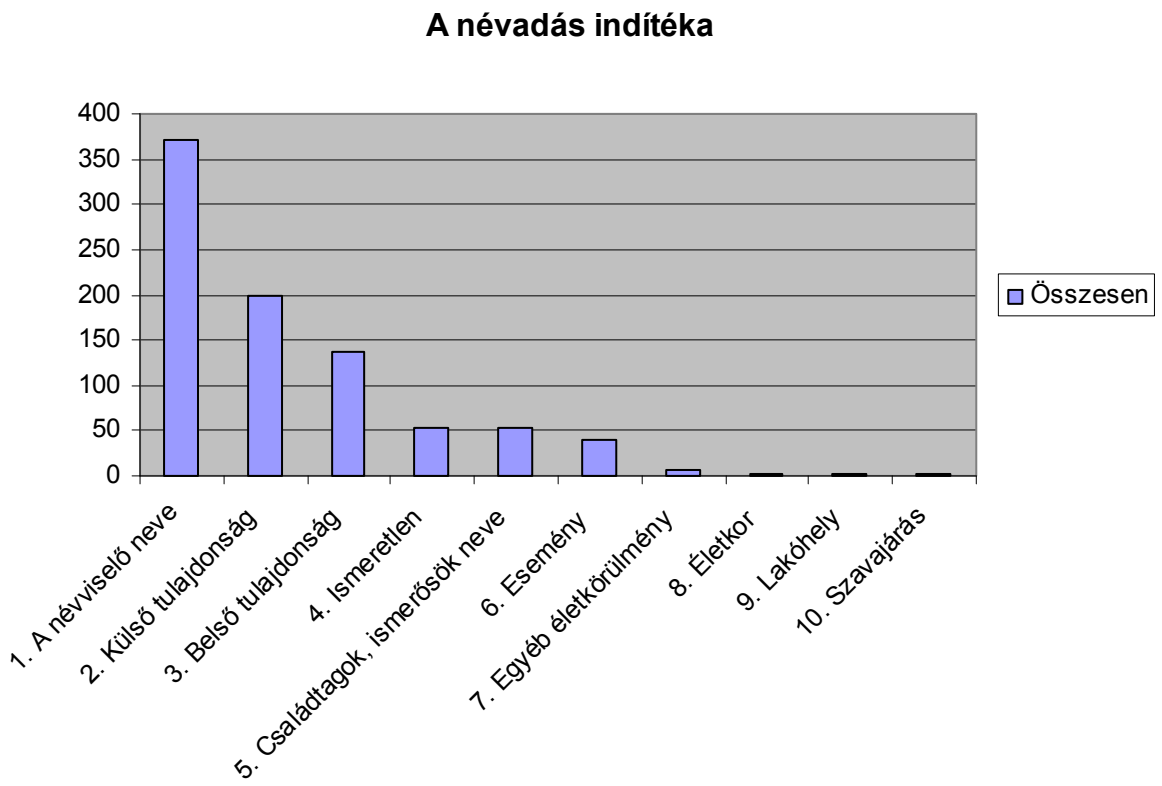

A négy kutatóponton 868 diákragadványnév gyűlt össze. Izsán és Dunamocson jóval több ragadványnév szerepelt a kérdőívekben, mint Búcson és Hetényen, a névadási indítékok aránya azonban hasonlóan alakult. Mind a négy iskolában a legjellemzőbbek a diákok család-, kereszt- és becenevéből származó (névasszociációs indítékú) ragadványnevek, s ezeket követik számban a külső, majd a belső (Hetény kivételével, ahol a családtagokra, ismerősökre utaló nevek valamivel megelőzik e csoportot) tulajdonságra utalók.

Az összefoglaló táblázatból és a grafikonból jól látszik, hogy a leggyakoribb névadási motívum a diákok család-, kereszt- és becenevével kapcsolatos (42,86%), ezen belül az első helyen a családnévből származó ragadványnevek állnak. Kedvelt névalkotási mód a diákok hivatalos nevének játékos átalakítása és elferdítése, illetve hasonló hangalakkal való felcserélése. Erre már KOVÁCS LÁSZLÓ is utalt, aki magyar viszonylatban elsőként vizsgálta a gyermekek ragadványnév-adási szokásait: „A beszéd lélektani vonatkozásai számos esetben jól megfigyelhetők a gyermekek nyelvében, elsősorban a gúnyneveknél. A gyermek játékos természete itt nyilatkozik meg a leginkább. A gyermek a szavakkal, hangokkal is játszik. Ezért van az, hogy a gúnynevek közül a legtöbb a gyermek vezeték- és keresztnevéből játszi, vagy analógiás képzéssel alkotott szó” (KOVÁCS L. 1956: 175–176).

A második helyen a külső tulajdonságra utaló ragadványnevek állnak (23,04%), ezen belül a legnépesebb csoportot a testalkatra, termetre vonatkozók alkotják. A harmadik legfrekventáltabb névadási indíték a névviselő belső tulajdonságával kapcsolatos (15,67%). Itt az uralkodó jellemvonásra utaló nevek számban megelőzik a szokásra, kedvelt tevékenységre utalók csoportját. A tipikus jellemvonások közül a negatívabb emberi tulajdonságok fordulnak elő gyakrabban. A butaságra, szellemi ügyefogyottságra vonatkozók mellett a csintalanságra, engedetlenségre, rosszaságra utaló alkategóriában található a legtöbb név. A negyedik helyen szerepelnek az ismeretlen eredetű ragadványnevek (6,22%), melyek valamivel megelőzik a családtagok, ismerősök nevére utalók csoportját (5,99%). Kisebb mértékben szolgál a névadás alapjául valamilyen esemény (4,49%), egyéb életkörülmény (0,81%), életkor (0,35%), lakóhely (0,35%), szavajárás (0,23%).

A felnőttek és diákok névadási szokásaiban eltérések figyelhetők meg. A felnőtteknél a leggyakoribb névadási indítékként a külső tulajdonság szerepel, amely a diákoknál a második helyre került. A felnőttek ragadványnevei között sok az ismeretlen és bizonytalan eredetű, ezzel ellentétben a diákoknál a névadás indítéka többnyire ismert. A diákoknál a legjellemzőbb névadást motiváló tényező az egyén család-, kereszt- vagy beceneve, ami a felnőttek névanyagában kisebb arányban jelentkezik. Mind a felnőtteknél, mind a diákoknál hasonló megoszlási arányban szolgál a névadás alapjául a belső tulajdonság, valamilyen

esemény és a családtagok, ismerősök neve. A diákoknál nem jelenik meg névadási motívumként a foglalkozás, s csak elenyésző mértékben a szavajárás, egyéb életkörülmény, lakóhely, életkor. A felnőttek és diákok névadási indítékainak százalékos arányát a következő grafikon mutatja:

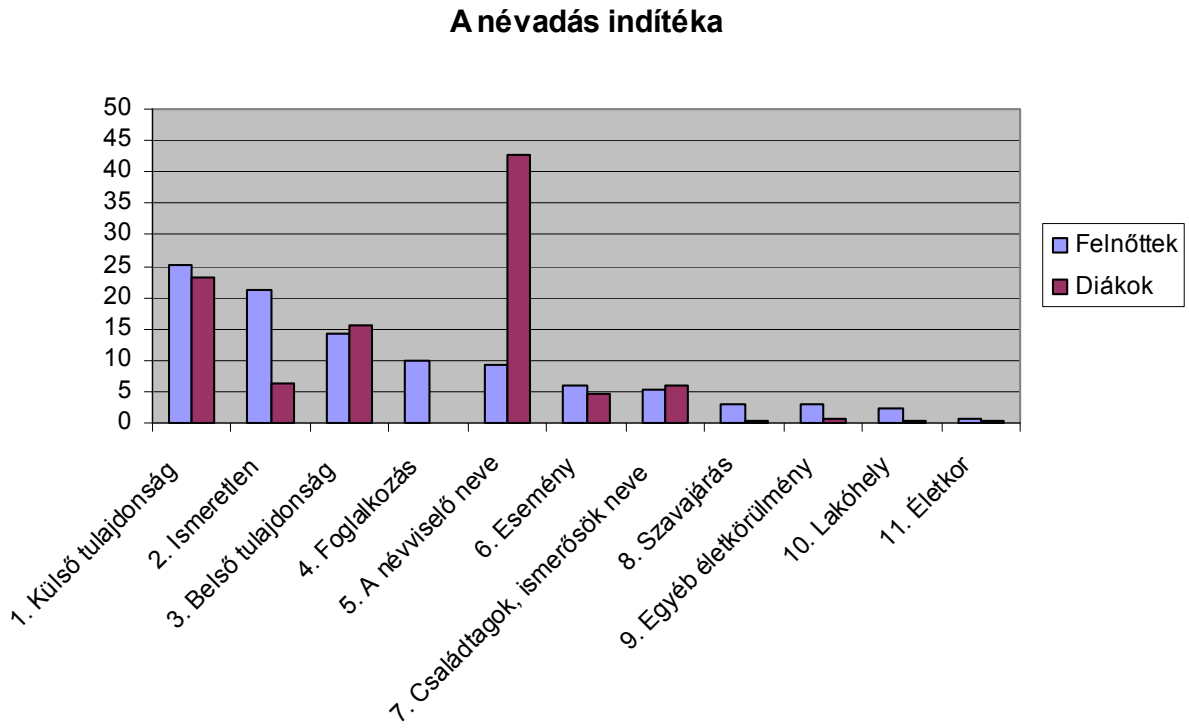

Az általános iskolás diákok ragadványnév-használatának kétnyelvűségi vizsgálatával kapcsolatban hasonló eredményt kaptam, mint a felnőtteknél. Az 868 ragadványnév zöme magyar eredetű (734 név, a névanyag 84,6%-a). A szlovák etimonú nevek száma 41, ami a névanyag 4,7%-át teszi ki. Az angol nyelvből 42 (4,8%), a németből 3 (0,3%), az olaszból 2 (0,2%) ragadványnév származik, és 46 név eredete ismeretlen (5,3%). A diákok névhasználata azonban dinamikusan változik, sok név eltűnik, illetve újabbak keletkeznek, ezért feltételezhető, hogy a szlovák (angol, német, olasz) ragadványnevek csak rövidebb ideig azonosítják majd viselőjüket.

A vizsgált alapiskolák összes diákja magyar anyanyelvű és magyar nemzetiségű. A szlovákiai magyar diákok magyardomináns kétnyelvűeknek tekinthetők. Jobban beszélik a magyar nyelvet, mint a szlovákot. A névanyag is azt mutatja, hogy a tanulók a magyar nyelvet részesítik előnyben a magyar–szlovák bilingvis nyelvterületen. A gyűjtött korpusz a magyar etimonú ragadványnevek dominanciájára utal.

A kérdőívben különállóan is érdeklődtem afelől, van-e vagy volt-e szlovák

ragadványneve az adatközlőnek. A következőkben a szlovák etimonú ragadványneveket a névadás indítéka alapján tárgyalom.

1. A diák család-, kereszt-, illetve becenevéből alakult (névasszociációs indítékú) ragadványnevek:

1.1. Családnévből alakult ragadványnevek: A családnév alakja hasonló hangzású 'értelmes' szavakat asszociálhat: Bircsák > *Burcsák* (szlk. *burčák* 'murci'), Czibor > *Cibula* (szlk. *cibuľa* 'hagyma'), Ďuríček > *Bugyícsek* (szlk. *budíček* 'ébresztő'), Klimáček > *Milácsik* (szlk. *miláčik* 'kedvesem'), Szlovák > *Szloveszo* (szlk. *sloveso* 'ige'). Az említett ragadványnevek hangtani (fonetikai) asszocáció útján keletkeztek.

Jelentéstani (szemantikai) asszociációról akkor beszélhetünk, ha a névviselő leíró családneve (a családnévvel homonim közszó) egy azonos jelentéskörbe tartozó szót konnotál az elnevezőben, s az válik ragadványnévvé. A köznévi eredetű *Bogár* családnév egy azonos jelentésmezőbe tartozó szlovák szót asszociált a névadóban, s elnevezte osztálytársát *Pavúk*nak (szlk. *pavúk* 'pók'). Itt a hiperonima (bogár): hiponima (pók) viszony figyelhető meg. Érdekes eset, amikor a magyar családnév (*Sánta*) egy – másik osztályba járó fiú által viselt – szlovák családnevet (*Nebehaj*) idéz fel. Egy *Sánta* családnevű diákot szólítanak *Nyebehaj* (szlk. *ne behaj* 'ne szaladj') ragadványnéven. A mozgással, járással összefüggő magyar családnév közszói előzménye a névadóban egy azonos jelentésmezőbe tartozó (számára ismert) szlovák családnevet asszociált, amely funkcióváltás következtében lett ragadványnévvé.

A Ďurkovič családnévben rejlő becenév (*Ďurko* [gyurko] a *Juraj* 'György' tipikus szlovák becézője alapján) indukálta a *Gyurko* ragadványnév létrejöttét.

A magyar családnevet, illetve annak tövét lefordíthatják szlovák megfelelőjére: Németh > *Nyemec* (szlk. *Nemec* 'német'), Orosz > *Rusz* (szlk. *Rus* 'orosz'), Szilvás > *Szlifka* (szlk. *slivka* 'szilva'). Ennek ellenkezőjére is találhatunk példát, amikor a magyar ragadványnév a közszói értelmű szlovák családnév tükörfordításával keletkezik: Gula > *Golyó,* Nebehaj > *Neszaladj.* A tükörfordítással létrejött ragadványneveket kalkneveknek nevezzük.

A ragadványnevek körében a névmagyarosítás azokban az esetekben figyelhető meg, amikor az idegen eredetű családnevet magyarosítják a névadók. Az utóbb említett kalkneveken kívül ide sorolható a *Csík* ragadványnév, amely a *Moravčík* családnév végződéséből alakult ki.

Az is megtörténhet, hogy a szlovák családnév egy hasonló hangzású magyar szót idéz fel először a névadóban, de a későbbiek során a ragadványnév egy újabb szlovák elemmel bővül. Az *Uhrin* családnévből származik az *Ugrik Zsaba* (szlk. *žaba* 'béka') ragadványnév. A

második névrész létrejöttét két tényező befolyásolta: a névviselő lány (a szlovák szlengben használatos a *žaba* ’béka’ szó lány jelentésben) és a két névelem összekapcsolása értelmes predikatív szerkezetet eredményez ’ugrik a béka’. A hibrid kételemű ragadványnevet kódváltásként értelmezhetjük.

1.2. Kereszt- és becenévből alakult ragadványnevek: A kereszt-, illetve becenevek hangalakja is motiválhatja szlovák etimonú ragadványnév létrejöttét: Árpi, Márk > *Párki* (2x, szlk. *párky* ’virsli’), Bandika > *Bandaszka* (2x – két különböző alapiskolában fordult elő, szlk. *bandaska* ’marmonkanna’), Dominik > *Domcsek* (szlk. *domček* ’házikó’), Iveta (az Ivetta szlovák alakváltozata) > *Veta* (szlk. *veta* ’mondat’), Sanyika > *Szanitka* (szlk. *sanitka* ’mentőautó’), Matyo (Máté) > *Patyo* (a Patrik keresztnév tipikus szlovák becézője), Misi (Michaela) > *Mis* (szlk. *myš* [mis] ’egér’), Petra > *Petruzslen* (szlk. *petržlen* ’petrezselyem’), Ricsi (Richárd) > *Rizsa* (szlk. *ryža* ’rizs’). Az utóbbi ragadványnévben megfigyelhetjük, hogy a szlovák szó közepén található négy mássalhangzó feloldására a második után egy magánhangzót ékelt a névhasználó, ami megkönnyítette a név kiejtését. A felsorolt nevek hangtani asszociáció útján keletkeztek, a kereszt- és becenevek nagyrészt hasonló hangzású közneveket aktiváltak a mentális lexikonban.

1.3. Család- és keresztnévből származó ragadványnév: A *Marcsa Márk* hivatalos névből jött létre fonetikai asszociációval a *Harcsapárki* (szlk. *párky* ’virsli’) hapax névösszetétel.

A névviselő hivatalos nevével kapcsolatos ragadványneveket B. GERGELY PIROSKA a névasszociációs indítékú ragadványnevek csoportjában tárgyalja (1977: 108–113). A diák család-, kereszt- és beceneve az elnevezőben asszociációs folyamatokat indíthat el. Jellemző, hogy a hivatalos név egy hasonló hangzású, illetve jelentésű értelmes közszót aktivál a névadó tudatában. A névprodukció a mentális lexikonból való válogatás eredményeképpen történik.

2. Családtagok, ismerősök nevére vonatkozó ragadványnevek: Két öröklődő ragadványnévben találhatunk szlovák eredetű névelemet. A *Kecsup* (szlk. *kečup* ’kecsöp’) metonimikus név az édesapa foglalkozására utal, aki pincér. A *Kis Predszeda* (szlk. *predseda* ’elnök’) nagypapája a mezőgazdasági szövetkezetben dolgozott. A hibrid névszerkezet *Kis* névrésze életkorra utal.

3. Külső tulajdonságra utaló ragadványnevek: Testalkatra, termetre vonatkozik a *Csinka* (szlk. *činka* ’súlyzó’, izmos), *Spekacski* (szlk. *špekačky* ’krinolin’, kövér), *Sunka* (2x, szlk. *šunka* ’sonka’), *Ticsinki* (szlk. *tyčinky* ’ropi’, sovány) ragadványnév. A csúnya kinézet motiválta az *Opica* (szlk. *opica* ’majom’) név létrejöttét. A névvislő vörös orrára utal a *Saso* (szlk. *šašo* ’bohóc’) ragadványnév.

4. Belső tulajdonságra utaló ragadványnevek: A *Jezsibaba* (szlk. *ježibaba* 'boszorkány) név rosszalkodó diáklányra utal. Kedvenc ételéről kapta nevét *Bukti* (szlk. *buchty* 'kelt tésztájú, lekvárral töltött sütemény'), *Kokosz* (szlk. *kokos* 'kókusz') és *Treszka* (szlk. *treska* 'tőkehalból készült majonézes saláta').

5. Eseményhez fűződő ragadványnevek: A *Brunder Stirci* hibrid ragadványnév két tanórát idéz fel egyszerre. A névviselő az egyik német órán a *Bruder* 'fiútestvér' szó helyett Brundert ejtett, a szlovákon meg rosszul írta fel (*stirci* formában) a táblára a *štyri* 'négy' számnevet. Az *Oné* (szlk. *oné* 'izé') az egyik szlovák órán keletkezett, mert a diáknak feleléskor nem jutott eszébe az adekvát szlovák szó és többször megismételte az említett hangsort. *Jedi* a *Jednota* nevű üzletbe járt egy fiú után, akivel jó barátok voltak. A szlovák *Jednota* jelentése 'egység'.

6. Ismeretlen eredetű ragadványnév: A kérdőívekben néha elmaradtak a névadási magyarázatok, gyakran a névadók sem emlékeztek a név keletkezésének körülményeire. Ide sorolható a *Doleruki* (szlk. *dole ruky* 'kezeket le') mondatnév.

A fent említett ragadványnevek egy része olyan szlovák etimonú szavakból keletkezett, melyek a szlovákiai magyar beszélőközösségben elterjedtek, gyakran használatosak. A Magyar értelmező kéziszótár legújabb kiadásában (2003) is megtaláljuk a következőket: *bandaszka, burcsák, csinka, kecsup, párki, spekacski, szanitka, ticsinki, treszka* (l. LANSTYÁK 2004). Ezek – a *kecsup* kivételével, amely alaki kölcsönszó – közvetlen kölcsönszavak. Az említett szavakon kívül a szótárban a szlovákiai magyarok által használatos német eredetű *stekker* 'konnektor' szót szintén megtalálhatjuk, mely a diákok között ragadványnévként is él: *Stekker* (hajviseletre utal: „a haja fel van zselézve, mintha stekkerbe nyúlt volna"). A szlovák nyelv hatására kialakult kontaktusjelenségek tehát nemcsak a köznevek, hanem a tulajdonnevek szintjén is megjelen(het)nek.

A ragadványnevek között hibrid névösszetételeket, illetve többrészes neveket találhatunk. A hibrid ragadványnév nyelvi eredet szempontjából vegyes felépítésű. A *Harcsapárki* hapax összetétel, egyedi hibrid neologizmus. A kétrészes neveknél a névelemek viszonya alapján az összegyűjtött korpuszban a következő típusokat különböztethetjük meg: 1. Az első névrész magyar eredetű – a második névrész szlovák eredetű: *Kis Predszeda, Ugrik Zsaba,* 2. Az első névrész német eredetű – a második névrész szlovák eredetű: *Brunder Stirci.* Az utóbbi példák kódváltásként értelmezhetők, mert a ragadványnév megalkotásában egynél több (példáinkban két) nyelv játszik aktív szerepet.

A szlovák etimonú ragadványneveken kívül a névanyagban egyéb idegen nyelvből származóak is találhatók. Az angol nyelvből származnak a következők (42): *Batman, Bébi,*

Betmen Bugyi (az első névrész), *Big Thomas, Blendamed, Brit, Csipszi, David Hasselhoff, Densz, Dzsoki, Ememes, Esemes, Gyuszifruit* (az összetétel második tagja), *Harry Potter, Hotdog, Húker, Indián Dzsó* (a második névrész), *Ítí, Kevin, Kitkat, Kodzsek, Kúman, Lajtoscsoki* (a hibrid névösszetétel első tagja az angol *light* szó magyarosított – *-s* képzővel ellátott – fomája), *Mac Gyver, Magnum, Metyjú tím, Miszter, Miszter Bean, Miszter Prezident, Pempörsz, Pinki, Roki 8, Szimba, Szlipi, Szpidi Gonzálesz, Szuperman, Thomas Magnum, Vangelis, Vasington, Viszki, Zámbó Dzsimi* (a második névrész), *Zombi.* A német nyelvből három név eredeztethető: a már említett *Brunder Stirci* (az első névrész), *Stekker* és a *Schwarzenegger*. Az olaszból eredeztethető két ragadványnév olasz futballjátékosok személynevének átvételével alakult: *Del Piero, Roberto Baggio.*

A névadás tipikus helyszíne a diákoknál az iskola, ahol szívesen adnak egymásnak különféle ragadványneveket. A legerőteljesebb névadási vitalitás az ifjúkorhoz köthető. A diákok szívesen neveznek el másokat. A született ragadványnevek nagy száma is ezt bizonyítja. A 400 diák közül 339 tüntette fel a kérdőívekben, hogy ragadványnevet visel. Egy tanulónak átlagosan 2–3 (2,6) ragadványneve van, a többnevűség jellemzi őket. A diákragadványnevek szólítónévként használatosak. A névadók elsősorban az osztálytársak. Ritkábban emlékeznek a névviselők arra, hogy konkrétan melyik osztálytársuktól kapták a nevet. A névadó hivatalos nevét csak néhány tanuló tüntette fel. A *Kitől kaptad a ragadványnevet?* kérdésre leggyakrabban az osztálytárs(ak) választ adták. A második helyen a barátok szerepelnek, de ezek közül sokan osztálytársak is egyben. Arra is találunk példát, hogy a névadó nem az osztályközösségből származik, hanem egy másik évfolyamba jár. Egy alsóbb évfolyamot látogató diák adhat ragadványnevet egy felsőbb osztályba járó, nála idősebb diáknak. Példaként említhetjük, hogy egy ötödikes diák egy nála három évvel idősebb nyolcadikosnak adott nevet. Azóta a névviselőt az egész iskolában *Süni*nek hívják. Ennek ellenkezőjével szintén találkozhatunk, amikor egy felsőbb évfolyamot látogató diák ad ragadványnevet egy alsóbb évfolyamba járónak.

A névadók nemcsak az iskolatársak lehetnek, hanem tanárok is (*Gizi, Neszaladj*). Ezen kívül családtagok, rokonok, ismerősök stb. is adhatnak a diákoknak olyan ragadványneveket, melyek az iskolában használatossá válnak. A nevek közvetítői általában a névviselő osztálytársai, illetve iskolatársai. Névadó lehet az osztálytárs édesapja, a tanuló szomszédja, úszómestere stb., az általuk kitalált ragadványnevek (*Fakopács Frici, Füles*) az egész osztályban elterjedtek.

A névadó ismeretlen maradt egy lány számára, aki egy telefonhíváskor felvette a telefont, és az ismeretlen fiú csúfolódni kezdett vele (*Nokelli*). Mivel az egyik osztálytársa

meghallotta a történetet, egy ideig ezen a néven szólította osztálytársnőjét. Az öröklött ragadványnevek esetében a diákok nem ismerik az elsődleges névadókat, a név „közvetítői” a falubeliek és az osztálytársak.

A felnőttek ragadványnév-használatával ellentétben az általános iskolába járó diákok ragadványneveinek túlnyomó része rövid életű. A *Mikor kaptad, mióta viseled?* kérdésre kapott válaszok azt mutatják, hogy a diákragadványnevek általában rövidebb időn keresztül használatosak. A jövő mutatja csak meg, melyek lesznek életképesek és kísérik el a továbbiakban is a név hordozóját. A ragadványnév időszakos használatának voltára legegyértelműbben azok utalnak, amelyek már nem használatosak, csak pár napig, hónapig éltek.

A diákragadványnevek között vannak állandóbbak és ideiglenesek, alkalmiak. Az állandóbb rétegbe (alapnévkincs) azokat sorolhatjuk, melyek az iskolás kor kezdetétől fogva identifikálják viselőjét. A legstabilabbnak az öröklött ragadványnevek mutatkoznak (*Gacsal, Pretyeka, Szotyi, Zuzu*). Ezek már kiskoruktól azonosítják a viselőjét. Az osztálytársaktól kapott ragadványnév csak ritkán marad meg hosszabb ideig: pl. az első osztálytól ismert öt éven keresztül a *Neszaladj, Taki,* és nyolc éven át a *Dzsozefin* ragadványnév.

Az alkalmi rétegbe (kiegészítő névkincs) azok tartoznak, melyek néhány napig, hétig, hónapig élnek. Ez a nevek csúfolódó jellegével, hangulatával is összefüggésbe hozható: a pejoratívabb ragadványnevek ritkán maradnak meg huzamos ideig a szóbeli használatban, ezzel ellentétben a közömbös, illetve kedveskedő nevek hosszabb életűnek mutatkoznak. A *Gereble* ragadványnevet az egyik lány csak addig használta a másikra, míg haragban voltak. A *Betti a csúnya lány* csak addig élt, amíg a TV-sorozat tartott. Többen nem emlékeznek arra, mióta viselik ragadványnevüket, ez is utal e névkincs gyakori változására. Az is megtörténhet, hogy a nevek idővel vándorolnak a rétegek között: egyesek az alapnévkészlet elemeivé válnak, mások kiszorulnak az alkalmi rétegbe, vagy eltűnnek, kihalnak s kikerülnek a használatból. A névanyag dinamikusan változik.

Míg a felnőttek ragadványnevei változatos névszerkezetekben használatosak az élőnyelvben, addig a diákragadványnevek önmagukban identifikálnak, s csak ritkán fordul elő, hogy a ragadványnévhez egyéb személynévtípus (család-, keresztvagy becenév) kapcsolódik (pl. *Viszlát Milán*).

A felnőttek ragadványnevei nagyobb közösségben ismertek, mint a diákragadványnevek. A nevek használata szoros összefüggést mutat a névadással, a névadó személlyel vagy közösséggel. Az elnevező (közösség) hosszabb ideig biztosíthatja a név fennmaradását, amennyiben használója marad. Ritkább az az eset, amikor az elnevező személy az általa elnevezettet már többé nem hívja ragadványnevén, de a közösség többi tagja még továbbra is

azon szólítja, illetve említi.

Vannak szűkebb és szélesebb körben használatos nevek. A nevek nagy részét az egyes osztályközösségek minden tagja ismeri, de vannak olyanok is, amelyek csak az osztályon belül kisebb csoportokban, illetve egy személy által használatosak. Egyetlen osztálytárs használja a *Dudóka* ragadványnevet, s mivel nagyon jó barátok a név iránti attitűd is pozitív. *Vege* ragadványnevén csak az elnevező két osztálytárs (*Zombi* és *Pretyeka*) szólítja barátját. Csak néhány nevet ismernek az egész iskolában, ez a névviselő 'státusától' (pl. nagy csínytevő, kiemelkedő eredményeket elérő tanuló), illetve ismeretségi körétől függ. Az egész iskolában ismerik a *Kán* ragadványnevet viselő fiút, aki minden csínytevésben benne van, s mivel az alsóbb évfolyamokba jár két testvére, az idősebbet *Közepes Kán*nak, a fiatalabbikat *Kis Kán*nak szólítják. A legszélesebb körben ismertek a családot identifikáló öröklődő ragadványnevek, melyeknek a fennmaradását a faluközösség is biztosítja. A nevek használati köre idővel változhat: bővülhet, illetve szűkülhet. Az egyik lányt régebben az egész osztály *Szöszi*nek hívta, ma már csak legjobb barátnője hívja így. A tanár által adott név először az osztályban, később az egész iskolában használatossá vált. Vannak nevek, amelyek az iskolában születtek, de a családban és rokonságban is elterjedtek. Ennek a fordítottja is megtörténhet. A családban használatos ragadványnév az osztálytársak, barátok által az iskolába is eljuthat.

A felnőttek általában elfogadják a ragadványnevüket. Ezzel ellentétben a diákokban a nevek többsége negatív asszociációt, élményt idéz fel: az adatközlők nagy része nem szereti, ha ragadványnevén szólítják. A pejoratív ragadványnevek gyakran csak rövidebb ideig élnek. Az osztálytársnő bosszantására szolgált a *Mú* onomatopoetikus név, de ez csak addig élt míg ki nem békültek.

A névadásban feminizáló tendenciával is találkozhatunk. Az egyik lány, aki pejoratív ragadványnevet kapott a fiúktól, mindegyikükre egy lánynevet talált ki válaszképpen (reciprok névadás), s az osztálytársnői is így használják a neveket: Géza > *Gizike,* Karcsika > *Katika,* Milus-Ilus (Milán) > *Iluska,* Richárd > *Rebeka, Rózsika,* Tibor > *Tímea*, Zoli > *Zita.* Megfigyelhető, hogy a fiúk keresztnevének a kezdőbetűje befolyásolta leginkább a női kereszt-, illetve becenév kiválasztását.

Azok a tanulók, akik nem vallották be, eltitkolták ragadványnevüket, valószínűleg azért tették, mert negatívan viszonyulnak hozzá. A „már eltűröm, elviselem" válasz arra utal, hogy idővel megváltozhat a névhez fűződő attitűd. Egyesek megszokták nevüket, közömbösen viszonyulnak hozzá. A név iránti attitűd a névhasználó személyétől is függ. A válaszokból kiderült, hogy vannak olyan diákok is, akik néha szeretik, néha nem szeretik a ragadvány-

nevüket, attól függően, kik és mikor használják. Néhány diák azt írta, hogy a ragadványnéven való megszólítást csak barátaitól tűri el, mivel túl személyesnek érzi használatát. Ritkábban szerepelt a kérdőívekben a pozitív attitűdöt felidéző „igen, szeretem a ragadványnevemet" válasz. Van olyan diák is, aki büszkén viseli a nevét (pl. *Roki 8*), mert megtisztelőnek tartja.

5.4. A ragadványnevek dialektológiai vizsgálata

A névtan és dialektológia kapcsolatával több kutató is foglalkozott (ĆUPIĆ 1983, HAJDÚ 2002a, ŠRÁMEK 1976, VÖRÖS O. 1999 stb.). ÖRDÖG FERENC a két tudományterület érintkezésére az onomatodialektológia terminust használja, amelyet a következőképpen határoz meg: „Az onomato-dialektológia a névegyedek és névtípusok keletkezésmódjának (a motivációnak) és nyelvi (szófaji, alaktani, hangtani, stilisztikai stb.) eszközeinek a térbeli vizsgálata" (ÖRDÖG 1991: 488). JUHÁSZ DEZSŐ a nyelvföldrajz és névtan összefüggéseit tárgyalja, s a következőket írja: „Minden személynévtípus – családnév, keresztnév, becenév, ragadványnév – hordoz tájilag releváns jellemzőket. Ezek lehetnek döntően mennyiségiek (egyedi nevek és névtípusok jelenléte, hiánya, gyakorisága a vizsgált kutatópontokon), illetve minőségi (nyelvtani) jellegűek, például egyes nevek hangalakja, morfematikája, funkcionális kötöttségei (például mely becealakok mely alapnévhez tartoznak)" (JUHÁSZ D. 2001a: 120–121).

A ragadványnevek színes világa lehetővé teszi a dialektológiai szempontú vizsgálatokat, hiszen e nevek elsősorban az élőnyelvben, mégpedig a területi nyelvváltozatban, a nép ajkán élnek, és ezért a tájnyelvi elemek természetes módon épülnek be az anyanyelvjárás által a ragadványnevek struktúrájába. A tájnyelvi elemek tehát a ragadványnévrendszerben is kimutathatók. A köznyelvi szavak mellett „a ragadványnév-alkotásra felhasznált szavak szókészlettani rétegződése szempontjából a legjellegzetesebb típust a népnyelvi, illetőleg tájszót tartalmazó ragadványnevek alkotják" (B. GERGELY 1977: 121–122). A ragadványnévkutatók nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a szóban élő ragadványnevek abban az alakváltozatban legyenek lejegyezve, amelyben használatosak, tehát a név kiejtés szerinti, fonetikus írásmódját alkalmazzák.

Az egyes szótárakban is helyet kaphatnak a ragadványnevek. Erre példa TÓTH IMRE *Ipoly menti palóc tájszótár* (1987) c. munkája. A címszavak egy része ragadványnévi eredetű. A szerző néhol megadja a névadás indítékát (pl. *Csipogó* – éles hangú, *Mitvisz* – szavajárás alapján, *Szőrmók* – szakállas ember, *Tutusz* – orrpolipos, szuszogva beszélő ember), másutt nem (pl. *Klinko, Kosztros, Lebó, Sorec, Tikso*), mivel „akadnak ma már megfejthetetlen keletkezésű és hangalakú (esetleg eltorzított) ragadványnevek is" (TÓTH I. 1987: 17).

A szlovákiai magyar regionális tájszótárak közül GÁGYOR JÓZSEF *Tallósi szótár* (2003) c. művében találhatunk ragadványneveket. Az előzőkben már említettem, hogy a szerző a szótárába közel 200 ragadványnevet vett fel.

A vizsgált kutatópontjaimon azonos nyelvjárási típusba tartozó nyelvjárást beszélnek. A helyi dialektus a KÁLMÁN BÉLA-féle rendszerezés alapján a dunántúli nyelvjárástípusba tartozik (KÁLMÁN 1994: 71–74). Az IMRE SAMU-féle részletezőbb felosztás szerint pedig legtöbb jellemzőjében megegyezik az észak-dunai nyelvjárástípussal, amely több szempontból is átmenetet képez a dunántúli és a palóc jellegű nyelvjárástípusok között (IMRE 1971: 347). Hasonlóan nevezi meg a típust a KISS JENŐ által szerkesztett Magyar dialektológia (2001) c. könyv, melynek rendszerezése szerint a helyi nyelvjárást a közép-dunántúli–kisalföldi nyelvjárási régió észak-dunai nyelvjáráscsoportjába sorolhatjuk (vö. JUHÁSZ D. 2001b: 271–274).

A helyi nyelvjárás monoftongusos. Hangrendszere a következő: magánhangzók – *u, ü, i, o, ö, ë, a, e; ú, ű, í, ó, ő, é, á, ā, ē* (*ā, ē* polifonémikus hangok); mássalhangzók –, mint a köznyelvben. A nyelvjárás erősen *í*-ző, főképpen a köznyelvi *é* helyén jelenik meg az *í* (pl. *azír, kírlek, lókereskëdís, szíp, vígin, víkony, víletlen, vittík*). A zárt *ë* fonéma jelentés-megkülönböztető funkcióval bír ezen a nyelvterületen: pl. *eszünk* (fn.) – *ëszünk* (ige), *ment* (kiszabadít) – *mënt* (a *megy* ige múlt idejű alakja), *ne* (nesze) – *në* (tiltószó), *összevesznek* (marakodnak) – *összevësznek* (vásárolnak). A nyelvjárás erősen *ë*-ző.

A szótagzáró *l* kiesése minden hangkapcsolatban gyakori. Kiesése pótlónyúlást eredményez (pl. *csúfóták, ēmënt, fővëtt, kërësztőnyi, lókereskëdíssē, lovakkā, iszó, ződ*). A *ly* fonéma általában *j*-ként realizálódik, de előfordul depalatalizált, *l*-es alakban is (*helës, luk, valamëllik*). A főnévi igenév képzője egyalakú: *-nyi* (*futnyi, szeretnyi)*. Az egyes esetragok a következőképpen realizálódnak: a *-ból/-ből, -tól/-től, -ról/-ről* morfémákban kiesik az *l* és zártabbá válik a vokális: *-bú/-bű, -tú/-tű, -rú/-rű* (pl. *Púlóbú, Böccibű, Jërótú, Büttyitű, Rënárú, Fëcskérű*). Az allativusi *-hoz/-hez/-höz* következetesen *-hó/-hő* alakváltozatban él (pl. *Tyutyurityáhó, Pöhőhő*). A *-val/-vel v*-je hasonul, a szóvégi *l* azonban kiesik és megnyújtja a vokálist: *-vā/-vē* (pl. *Csomcsíddā, Lózërrē*).

A beszélt nyelv hatása a ragadványnevek keletkezését magyarázó idősebb adatközlőktől származó írott szövegek helyesírásában is megfigyelhető. Egyes nyelvjárási elemek kiolvas-hatók a következő írott szövegrészből, melyet eredeti helyesírással közlök: „*Nagyon sokan megkérdezték már tőlem miért hínak Cicellének. Most leírom. Kisjány koromba is sokat jártunk szentegyházba. Láttuk, hallottuk, hogy a pap hogyan mondja a letányiát. Másnap minkis neki álltunk letányiáznyi. Utcánkba sok jány-gyerek vót. Papírbú csinátunk papi ruhát*

és sorba vótunk papok és mondtuk a letányiát. Mikor rám kerűt a sor, persze én akartam a legjobb leni és elkeztem… szent Cicelle könyörög érettünk, de több szentnek a neve nem jutott eszembe, és ezt a nevet mondtam nagyon sokszor sokáig. Az utca másik oldalán a kerítés tövibe űtek fiatal emberek azok halloták és nagyon nevetek rajtam. Másnap találkoztam … bátyámal aki hallotta az egészet rám mosojgot és azt mondta, te kis Cicellém. Azóta Cicelle lettem a faluba, de még az unokáim is."

Az alábbiakban az összegyűjtött névanyag azon részét ismertetem, melyben fellelhető valamilyen tájnyelvi sajátosság. Az anyaggyűjtés aktív kérdező módszerrel történt, az adatközlők élőnyelvi névadási magyarázatait felvettem hangkazettára, majd ezeket fonetikusan lejegyeztem. A továbbiakban csak néhány névmagyarázatot közlök, szemléltetve a nyelvjárás néhány jellemző jegyét. Az egyes ragadványnevek mögött zárójelben szerepel az Új Magyar Tájszótár – ÚMTsz. – idevágó adata, így az érdeklődő utánanézhet a nem tulajdonnévi funkcióban szereplő szó más tájegységekben való használatának, alakjának és jelentésének.

5.4.1. Hangtani jelenségek

A ragadványnevekben elsősorban a nyelvjárással egyező hangtani jelenségek jelennek meg. Az alaki tájszavak, melyek csak alakjukban térnek el a köznyelvi változattól, a kutatópontjaimon gyakrabban töltenek be ragadványnévi funkciót, mint a jelentésbeli (csak egy példát találtam a korpuszban) vagy a valódi tájszavak. A tájszavakon kívül a kiejtésben érvényesülő hangtani jellegű tájnyelvi elemek nem lexikális szóból, illetve tulajdonnévből eredő ragadványnevekben is előfordulnak.

Az alább tárgyalt ragadványnevek egy részét az alaki tájszavak közé sorolhatjuk, hiszen „a köznyelvivel azonos a jelentésük, a tájnyelvi alakban azonban egy vagy több fonéma helyén más fonéma található" (BALOGH LAJOS 1974: 71).

Az *ë* fonéma a ragadványnevekben nagy megterheltségű. Az *ë* fonémát tartalmazó nevek az összes névadási indítéknál előfordulnak.

1. Családnévből származó ragadványnevek: *Gënyó* (vö. ÚMTsz. 2: 626) – a Kacz családnévből alakult ki. Az egyént először *Kukac*nak nevezték, majd a név szinonim megfelelőjével *Hërnyó*nak. Az utóbbi név játékos elferdítésével keletkezett a *Gërnyó* alakváltozat, végül pedig mássalhangzó-kivetés által állandósult a *Gënyó* ragadványnév. A családnév alakjának megváltoztatásával alakult ki a *Bërkó* : *Bëra* (< Berényi), *Csëge* (< Csenger), *Csutël* (< Stutik), *Kustyër* (< Kurucz), *Pëló* (< Péter), *Pëtkó* (< Bertók), *Szuszëd* (< Szuh), *Valënt* (< Valentovics). Az *-ësz* képzővel alkotott nevek a fiatalabb generációhoz tartozó névviselőket

azonosítják: *Dropësz* (< Droppan), *Hatyësz* (< Hatyina), *Jokësz* (< Jókai), *Kocsësz* (< Kocsis). A felesége lánykori családnevét (*Seres*) viseli ragadványnévként *Sërës Kétyi* (a második névelem a névviselő saját családneve). Nőelőd családnevét örökölte ragadványnévként *Bërza* és *Vërës Csintalan* (a második helyen áll a névviselő családneve). A *Németh* családnév szlovákra való fordítása által keletkezett a *Nyëmëc* forma.

2. Becenévből származó ragadványnevek: *Jëró Lujzi* – az édesapa keresztneve Jeromos volt, tőrövidüléssel keletkezett a név. *Pëpó* – „*Hát így lëttünk Pëpóék. It lakott ëty financ, ëty cse financ és kírlek szípen a férjemet úty híta: Pëpíku, Pëpíku. Így maratt rá a férjemre, hoty Pëpó. Ëngëm is Pëpó Marinak hínak.*" A cseh nyelvben a József keresztnév becéző formájának a megfelelője Pepík. *Rëna* – a névviselőt édesanyja becenevén (Rena < Renáta) szólítják. *Tëra Lajos* – a feleség beceneve vált ragadványnévvé. Az egyén saját keresztnevéből származó beceneve is betölthet ragadványnévi funkciót: *Bëlasz* (< Béla), *Dëksza* (Duksza-Deksza < Dusán).

3. Külső tulajdonságra utaló ragadványnevek: *Bëcsó Bandi* – „*Lëcsót akart mondanyi, víletlenű bëcsót mondott.*" A ragadványnév tehát nyelvbotlásra, hibásan ejtett szóra utal. *Csëcsës Mari – „szíp nagy melleji vannak." Dëmó : Dëmizson* – alacsony termetű és széles, erősebb testalkatú. *Gëndër* – göndör haja van. *Hërnyó* (vö. ÚMTsz. 2: 930) – „*Víkony, hosszú vót, minn a fődigiliszta.*" *Fidël Kasztró* – „*Ojan szakála van, minn a kubaji politikusnak.*" *Indiánlëány : Vinëtu* – a névviselőnek két ragadványnevét is használják, mindkettő arra utal, hogy a hordozója erősen festi a szemét. Az első ragadványnév használata asszociálta a másik név keletkezését. *Këcsup – „ojan szíp piros… këcsupos a arca." Lënin* – olyan szakálla volt, mint Leninnek. *Mëgësz Ilonka* (vö. ÚMTsz. 3: 1068) – „*A Kolárovics családnak vót ëty helës kisjányuk, szíp arcú vót, ezír híták Mëgësznek.* " *Natyszëmű – „Ó annak naty szëmeji vannak." Sërif – „Ojan kalapja vót, min a sërifëknek." Szëmës* – nagy szemei vannak. *Szëmüvegës Zsuzsika – „Szíp nagy szëmüvegët hordott."*

4. Belső tulajdonságra utaló ragadványnevek: *Bëtyár – „Mindig csintalan természetű vót… nagy bëtyár." Csëndës – „Nemigën beszít, csëndës vót." Hëgyës* (vö. ÚMTsz. 2: 906), *Hëtyke* (vö. ÚMTsz. 2: 937) – a szinonim nevek gőgös, büszke személyre utalnak. *Këttyom Káró* – „*Szerette a nőket, mindig më akarta kaparintanyi iket.*" *Përka Gizi, Plëtyka* – „*Tëttek is hozzá, vëttek is ē belűle, vittík a plëtykát házrú házra.*" *Notësz* – „*Mindënt beleírt a notëszbe, evvót a szokása." Omëga – „Nagyon kedvēte a Omëga ëggyüttest." Tutyësz – „Ojan tutyi-mutyi vót…bambácska".* Ebbe a kategórába tartoznak a szokásra utaló ragadványnevek is: *Csërkó* (szereti a cseresznyepálinkát), *Kënyír* (szerette a zsíros kenyeret), *Matësz* (ilyen nevű játékot játszott), *Otëlló* (ezt a borfajtát kedvelte).

5. Szavajárásra utaló ragadványnevek: *Bakë, Csëvó* – „*Hentës vót. Ha nem vót áru, aszt monta: nyicsëvó.*” Az orosz nyelvben használatos *ничего* szó jelentése ‘semmi‘, a ragadványnév tőcsonkulással alakult ki a lexéma első szótagjának az elhagyásával. *Dickës* – a szó szuper, fasza értelemben használatos. *Ídës* – a feleségének gyakran mondta, hogy „*tudod ídës”. Mëkis János* – ezen a néven szokott bemutatkozni, nem a sajátján. *Öreg Kaludër – „a birkákat ütötte, oszt mindig asz monta: a anyád örek kaludër úristenit:” Rëzsa – „A rizsa helëtt rëzsát szokott mondanyi.” Zommër – „Hetínyen Zommër nevű zsidó család is ít, és amikor ēkőtösztek Izraelbe, mindig aszt monta, hogy ērepűtek a Zommër jányok.”*

6. Lakóhelyre utaló ragadványnevek: *Bëkusz Józsi* (vö. ÚMTsz. 1: 389) – „*A kanális parton laktak, bëkuszok kuruttyótak a kertyük vígin.*” A nyelvjárásban a *bíka* alakváltozat az elterjedtebb. *Hëgyi* (vö. ÚMTsz. 2: 908) – „*Valahonnét föntrű gyüttek a hëgyegbű, betelepűtek.*” *Szëmbe Feri – „Velünk szëmbe lakik… a házunkā szëmbe.” Vandër Béni* – a Vander nevű zsidó mellett lakott.

7. Foglalkozásra, tisztségre utaló ragadványnevek: *Csík Őrmestër* – a katonaságnál szolgált. *Sërif* – vezető funkciókban volt. *Lëkvár Etel* (vö. ÚMTsz. 3: 799) – „*Kis kofaasszony vót, pijacon árúta a lëkvárt.*” *Lózër Feri* – „*Lókereskëdíssē foglākozott, szivarrā mëg hintóvā járt.*” *Pëci* – „*Halász vót, sokat pëcizëtt, horgászott (...) A kapást híjuk pëcinek.*” *Baktër* éjjeliőr, *Hentës* disznóvágó, *Prëdszëda* a szövetkezet elnöke, *Snajdër Pál Ferenc* szabó, *Sottër* kőműves, *Susztër Ferkó* cipész és *Zsëllér Dávid* zsellér volt.

8. Esemény alapján keletkezett ragadványnevek: *Bërrencs – „Azír kapta a nevit, mer ëccër a bíkák kuruttyolását utánoszta.” Cindër Vili* (< cilinder, vö. ÚMTsz. 1: 700) – „*Valamëllik ünnepën visēte a szíp cindërít, oszt ēfújta neki a szél a kalapját.*” *Fëcske Feri* (vö. ÚMTsz. 2: 299) – „*Szerette a madarakat, ëccër ëty fëcskét is mëggyógyított. Fijajira is rászát a név.*” *Krënki – „a nímëdbű együtt a neve, betegës vót” Mobil Ëgy* – egy pólóján a Mobil 1 felirat állt, és ebben jött egyszer iskolába. *Në húzd* – a legénykorában, amikor a kocsit húzták, beakadt a nadrágja és ezt kiabálta.

9. Egyéb életkörülményre utaló ragadványnevek: *Gëdás* (vö. ÚMTsz. 2: 641) – „*Sok kecskéjük vót, azír fokták rá. Jól ítek.*” A nyelvjárásban a *këcske* lexéma szinonim megfelelője a *gëda*. *Së ingëm, së ruhám* – nagyon szegény volt. *Morë Feri* (vö. ÚMTsz. 3: 1301) – cigány származása miatt hívták így az egyént.

10. Ismeretlen eredetű ragadványnevek: *Bëda Géza, Bëra, Dzsësszi, Hëcsaj, Bobës, Csërba Major, Csiligëttó, Gëdó, Hëmmuc, Hacsëk, Hëgyës Péci, Hëvány, Jadëc, Jagëlló, Jëkand Bandi, Kangël, Këcsup, Këró Dezső, Koksë, Lëdé Bandi, Minisztër, Nyúgër, Pajszërka Béni, Pëjszom, Pëkënc Ilka, Pëpës, Skobë, Prëtyëka, Szucsëk, Nokëdlik, Nyikszës Pistya,*

Sucingër, Torësz, Zënka.

A ragadványnevek is mutatják, hogy a zárt *ë* fonéma erősen tartja magát a nyelvjárásban.

A magánhangzó-tendenciák közül a zárt *í*-zés gyakori a beszélt nyelvben, erre a jelenségre az adatközlőktől származó szövegrészek is egyértelműen utalnak. Az erősen *í*-ző dialektusban a következő ragadványnevekben figyelhető meg a zárt *í*-zés: *Bírës* (béresként dolgozott a mezőgazdaságban); *Csomcsíd* (< szomszéd), *Píka* (< bíka < béka) – mindkét név létrejöttét a hibásan kiejtett szó motiválta, *Intíző* (apja intéző volt az állami birtokon), *Níma Lajos* (néma volt), *Rípás Pál* (a felesége lánykori családneve Répás), *Rószëgës* (részeges volt, sok alkoholt fogyasztott), *Szíső Varga József* (a falu szélén lakott), *Vitíz Varga Lajos* (a katonaságnál szolgált). Egy összetett névben két pozícióban érvényesül a zárt *í*-zés: *Íletbűvísz* (ügyes, talpraesett ember).

A zárt *i*-zés mindössze két ragadványnévben mutatható ki, a köznyelvi *e, é* helyett áll az *i* vokális: *Cimint* (< cement, vö. ÚMTsz. 1: 676) – a névviselő segédmunkás az építkezésnél, *Kilis* (< kelés, vö. ÚMTsz. 3: 177) – „*Betegës embër, vótak rajta kilisëk.*"

A zárt *o*-zás az egyén hajviseletére utaló *Kokas* (< kakas, vö. ÚMTsz. 2: 26–27) ragadványnévben érvényesül.

A zárt *u*-zás, illetve *ú*-zás figyelhető meg a *Rúzsabukor* (< rózsabokor) ragadványnévben. A névviselő „*nagyon szereti a virágokat, szíp rúzsájit mindënki csudāja.*" A kukoricát *kukuricá*nak mondják (zárt u-zás), e szónak gyermekkori kiejtéséből származik a *Tyutyuritya* ragadványnév. Két férfit *Sunka* (< sonka) néven hívnak, egyiket erősebb testalkata miatt, másikat kedvenc étele után. A *sunka* szó egy összetett névben is jelen van: a *Sunkatermelő* disznókat etetett a szövetkezetben.

A labiális–illabiális oppozícióra (*e* > *ö, ő*) szintén találunk példákat. A labiális *ö*-zés jelenségét a névviselő becsületes voltára utaló *Böcsület* (vö. ÚMTsz. 2: 908) ragadványnév tartalmazza, a névnek *Becsület* alakváltozata is használatos főképpen a fiatalabb korosztály körében. *Köröszpapa* (< keresztapa) – *„töp családban is koma vót." Pöhő Lajcsi* (< pehely) – e névben a tővégi fonéma kiesésének asszociatív hatása idézi elő a labiális *ő*-zést. „*Ojan könnyű vót, minn a tolpöhő (...) A Idát is Pöhőnek híjuk, még ha duzmább is.*" A labiális *ő*-zés a szavajárásra utaló *Őre* (< merre, vö. ÚMTsz. 3: 1241) ragadványnévben is megjelenik: „*Őre mísz sógor* ?"

Néhány ragadványnévben megváltozik a vokális időtartama a köznyelvi alakváltozathoz képest. Rövidmagánhangzós tendencia figyelhető meg a *Financ Bandi* (< finánc, vö. ÚMTsz. 2: 447) és a *Pupos* (< púpos) nevekben, hosszúmagánhangzós tendencia pedig a *Tyűgér* (<

sügér ’halfajta’), *Öreg Nyúlam, Póstás Zsuzsi* propriumokban.

A nyelvjárásban a leggyakrabban a szótagzáró *l* kiesése következtében nyúlik meg az előtte álló vokális. A pótlónyúlás a következő nevekben érvényesül: *Bódos Kétyi, Bódos Marcsa* (< boltos) – *„…ezëknek vót bóttyuk.” Kóbász Kálmán* (< kolbász, vö. ÚMTsz. 3: 432) – „*Szerette a kóbászt, mindig aszt ëvëtt vóna.*” *Kopótyú* (< kopoltyú, vö. ÚMTsz. 3: 476) – a halak légzőszervéről kapta nevét, mert állandóan horgászott. *Nyóctojás* (< nyolc) – egy alkalommal nyolc tojásból készült rántottát evett meg reggelire, s az iskolában dicsekedett vele. *Pógár Kocsis* (< polgár) – kisbíró vol a faluban. *Vőgyi Szalaj* (< völgyi) – a lakhely alapján született a ragadványnév. *Ződtaknyú* (< zöld) – mindig folyt az orra.

Egyes ragadványnevekben mássalhangzótörvények érvényesülnek. Palatalizáció: *Tehenyes Varga József* (tehénpásztor volt)*, Gyugó Pista* (< dugó, vö. ÚMTsz. 2: 1033) – „*Jó othon kíszítëtt gyugóji vótak, árúta is ezëkët a halászoknak.*” Összeolvadás: *Duncos* (< dunsztos, vö. ÚMTsz. 1: 1035) – „*Szerette a befőtöt ënnyi a duncos üvegbű.*” Teljes hasonulás: *Szíjjártó Pista* (< szíjgyártó) – a név foglalkozásra utal. Kivetés: *Sana* (< sanda) – „*Kétes visēkëdísű, sunyi embër.*” *Vajlingvalagú* (< vájdling ’mosogatótál’) – nagyobb farral rendelkező nőre utal a név. Mássalhangzó-torlódás: *Tracok* (< tarack) – *„főggyein a ëggyik évben sok tracok vót”.*

A ragadványnevek különféle névszerkezetekben használatosak. Néha a ragadványnévhez kapcsolódó családnevet, illetve a családnévi eredetű ragadványnevet is nyelvjárási alakváltozatban ejtik a névhasználók: *Basa Hënc* (Hencz) *János, Bihók Retkës* (Retkes) *András, Csiszi Csekës* (Csekes), *Fehírvári* (Fehérvári) *Susztër, Rípás* (Répás) *Pál, Színási* (Szénássy).

5.4.2. Jelentésbeli tájszóból származó ragadványnév

Az egész névanyagban csak egyetlen vonatkozó példát találtam. A jelentésbeli tájszó a köznyelvi szótól jelentésben különbözik. A köznyelvben ’a bot végén levő bunkó’ jelentésű *furkó* szó a nyelvjárásban ’lekváros gombóc’ értelemben is él. A *Furkó* ragadványnév a névviselő kedvenc ételére utal.

5.4.3. Valódi tájszavakból származó ragadványnevek

A ragadványneveket alkotó lexémák között valódi tájszavakat is találhatunk. Ezek a nyelvi elemek „a közös azonos denotátumot más-más lexémával jelölik a köznyelvben és a

nyelvjárásban" (KISS J. 1998: 430). A névadás motivációja alapján a következőképpen csoportosíthatjuk őket:

1. Külső tulajdonságra utaló ragadványnevek: Az alacsony termetű egyének megnevezésére különböző szinonim tájszókat használnak a falubeliek – *Böcök* (vö. ÚMTsz. 1: 577), *Csüttüng, Günyű, Pinygyúr*. Sovány testalkatú személyre vonatkoznak a *Csádé* (vö. ÚMTsz. 1: 734), *Bënge* (vö. ÚMTsz. 1: 433) ragadványnevek: *„A csádé a patak szílín van, fűféle, szokták kaszānyi tehénnek is.*" *„Ojan víkony, min a szőlőbënge."* (*bënge* 'kis szőlőfürt'). Az utóbbi nevek antonimája a kövért jelentő *Bábi* (vö. ÚMTsz. 1: 292). A *Csurák* (vö. ÚMTsz. 1: 921) ragadványnév szlovák etimonú, szitkozódásnál is használatos a szó: *„A férfijasságárú kapta a csúfnevit.*" *Csücsöri Géza* (vö. ÚMTsz. 1: 933) csucsorodott szája miatt érdemelte ki a nevét. *Csücsös* (vö. ÚMTsz. 1: 933) – *„Télën csücsös sapkába szokott járnyi, a hátúja össze vót varva, össze vót hajtva, dísz is vót rajta.*" *Dindi* – *„Kis korába vót divat a dindi ruha, neki is vót és nagyon teccëtt neki és valahogy úgy ráfokták, hogy Dindi, a ruhárú. A lányát mëg Kis Dindinek híták.*" *Köcöle* (vö. ÚMTsz. 3: 528) – *„Mina szvëttër, szövedbű van, kabátszërű a köcöle, nem kötött. Mindig aszt vëtte magára.*" Elhanyagolt külsejű személyre utalnak a következő nevek: *Csimbók Vili* (vö. ÚMTsz. 1: 838) – *„Festő vót, alakja összegörnyett, ēhanyagót, csimbók kinézetű vót.*" *Pilisz* – *„Penízbe ít, mindig koszos vót a ruhája.*" *Pújó Feri* nyomorék volta miatt kapta nevét.

2. Belső tulajdonságra utaló ragadványnevek: Az értelmileg fogyatékos személyeket tájszó segítségével szintén azonosították a falubeliek: *Burki* – *„Sokat halászott. Kérdik tűle: Mennyijír adod a halat? Tízír odadod? Tízír nem, de hétír igën. De burki vagy!* " *Mutyi* (vö. ÚMTsz. 3: 1337) – *„Sutyi-mutyi cigány ëgyügyű. A egísz család Mutyik, nyóc-tízen is vannak.*" A ragadványnév használata gyakran kiterjedt az egész családra. *Pülű* – *„Kicsit butácska, gyámótalan.*" A nagyszájú, pletykás nőkre utaló nevek is tartalmaznak tájszókat: *Csitri* (vö. ÚMTsz. 1: 863), *Përka Gizi* – *„Nyēveskëttek, plëtykākottak, baltávā së lëhetëtt lëvágnyi a nyēvüköt.*" A *faszari* 'zsugori' tájszó rövidítéséből jött létre a *Faszi Laci* ragadványnév. A szokásra, kedvelt tevékenységre utaló ragadványnevek közül az ételre vonatkozók tartalmaznak valódi tájszavakat: *Cajgos* (vö. ÚMTsz. 1: 665) – *„Nagyon szerette a élesztőt, nálunk eszt cajgnak híjuk.*" *Csikmák Módesz* (vö. ÚMTsz. 1: 829) – *„Leggyakrabban csikmákot kíszítëtt, ojan mákoscsuszát, a tésztája hosszú és víkony vót, szerette ënnyi is aszt nagyon. Ő a Csibe Ida annya.*" (A falubeliek jól ismerik a rokonsági viszonyokat.) *Kasztros* (vö. ÚMTsz. 3: 142) – *„fazíkbú, kasztrolbú ëvëtt." Málé Pap Lajos – „Nagyon szerette a málét… a kukuricakását." Paszuj Bableves* (vö. ÚMTsz. 4: 400) – ez az egyetlen olyan ragadványnév az összegyűjtött névanyagban, amelyben a tájszói eredetű szó

(*paszuly*) és annak a közszói változata (*bab*) egyszerre jelenik meg, mintegy kihangsúlyozva, hogy a névviselő nagyon szereti a paszuly-, bablevest.

3. Foglalkozásra utaló ragadványnevek: Ebbe a kategóriába sorolhatjuk az *ë*-zésnél tárgyalt példákat – *Lózër Feri* (lókereskedő), *Pëci* (a horgászatban kapást jelent). Ezeken kívül valódi tájszót rejtenek magukban a következők: *Futúrás* (gyümölcs- és zöldségfelvásárló, vö. ÚMTsz. 2: 546), *Südi Ilona* – „*Sertésëtető vót, azír hítuk így, a kis malacokat is südinek monygyuk.*"

4. Eseményre utaló ragadványnevek: *Csuli Bandi* (vö. ÚMTsz. 1: 915) – a verebet hívják csulinak, a névviselő egy alkalommal több verebet fogott. Egy másik kutatóponton is van hasonló névvel rendelkező névviselő, akit a *Csuli, Csulesz* alakváltozaton kívül a tájszó köznévi megfelelőjével *Veréb*nek is neveznek. Az utóbbi név ritkábban használatos. A *Veréb* ragadványnevet apjától örökölte, s a fiatal korosztályba tartozó egyént a névhasználók már a név tájszói formájával (*Csuli, Csulesz*) különböztetik meg. *Gajmó* (vö. ÚMTsz. 3: 584) – „*Ő kíszítëtte ëccër a gajmót a ismerősöknek, ēre akasztották fő a sunkát, szalonnát.*" *Gruspány Feri* (vö. ÚMTsz. 2: 693) – „*A gruspány ződ bukorszërű növíny vót, mënnyegzőnē ő tűszte ki eszt a gruspányt.*" *Satka* – „*Micisapkás iparos, cséplőgépje vót, darálás közbe használta a satkát, ojan fejkendőfílít, a por ellen. Ëccër a fejin felejtëtte, mikor a rokonajihó mënt a másik uccába. Fija is Satka Zoli még ha nem is horgya a satkát.*" A *satka* szlovák nyelvből átvett kölcsönszó, jelentése 'kendő'. *Urka Sándor: Urabácsi* (*urabácsi* 'nagybácsi') – „*Nálunk a nagybácsit urabácsinak mongyák, oszt ëccër urkának szólították".*

5. Ismeretlen eredetű ragadványnév: *Réce* 'kacsa' (vö. ÚMTsz. 4: 684).

5.4.4. Ragadványneveket tartalmazó állandósult szókapcsolatok

A helyi nyelvjárásban ragadványneveket tartalmazó állandósult szókapcsolatokat is találhatunk. A frazeologizmusok közül a szóláshasonlatok fordulnak elő leggyakrabban. A következők ismertek:

Ojan vagy, minn a Bárcás Jancsi. – arra mondják, aki kedveli a hölgyeket és állandóan nőzik.

Mëgvātosztā, minn a Boborék këcskéjük. – egy történet fűződik a szóláshasonlat kialakulásához: „*Viccbű ëccër befestëttík a Bobor këcskéjét, fótokat festëttek rá , és akkor a Gelle bácsi a Módësz néninek mënt be nos monta, az ojan lassan beszít. Aszonygya: Të Módësz, megvātozott a këcske! Asztán hát monták, hogy hát të is megvātosztā, min a Boborék këcskéjük. Ugyë ëccër így beszíl, másszor úgy beszíl, minn a köpönyegforgató.*" A *Bobor*

ragadványnév beszédhibára utal, az illető dadogott (bo-bo-bor).

Szórod, minn a Csurák Irma a lisztët. – arra mondják, aki sok pénzt költött el. Egy adatközlő szavait idézve: „*Irma örökőte apja csúfnevit. Ēmëntünk a Persejijékhő lisztír, hosztuk a lisztët ijen mit tudom én öt kilós-tísz kilós zsákokba, asztán a Csurák Irmának kiszakatt a zsákja. Vót rajta luk. Húszta az uccán a lisztët, szóródott a liszt. Azóta monygyuk, hogy Szórod, minn Csurák Irma a lisztët, főleg , ha sok pískt kőt valaki.*”

Mit bámúsz, minn a Jërójék lovuk a szénára? – annak mondják, aki bámul, vagy furcsán néz.

Mëgbukrosottá, min Pór Dávid lova a Peres ódāba. – arra mondják, aki nagyon önfejű, csökönyös.

Mit botroksz, minn a Jurunc Amáli? – annak mondták, aki aprózta a menést, vagy nehézkesen lépkedett.

Úgy iszó, minn a Mütyür. – részeges, iszákos emberre mondják.

Egyes ragadványnevek az egyén szavajárására utalnak:

Nëm oda Buda (= nem kell aggódni, semmi sincs elvesztve).

Të Jézus (= nahát, felkiáltás)!

Mi a Manó (= mi történt, tényleg)?

Rímes, játékos mondókák is születtek:

Ēhërvatt a krumpliszár, Büttyi lëtt a komiszár (a név külső tulajdonságra utal, a névhordozó lábán bütykök voltak).

Savanyú az író, Csücsöri a bíró.

Rozsdás marja nem ragyog, én magyar nemes vagyok (= elhanyagolt külsejű, beképzelt ember).

Sana, Muka, Köcöle, Tetű, Bicsís gyere be. – Mivel az egyik családban öt testvér volt, ezért mindegyiküket ragadványnév segítségével különböztették meg. Az izsaiak viccesen többgyermekes családokra használják ezt a formulát.

A fiatalok csúfolódó verset találtak ki az egyik ragadványnévre: *Pëtkó Géza nagy feje,/ oxigénnel van tele,/ hozzányúlni nem szabad,/ mert akármikor robbanhat.*

Izsán nagyon elterjedt, mondhatni divattá vált a ragadványnévadás. A falubeliek mondása szerint: *Akit Izsán ki nem csúfónak és Gútán mëg nem bicskáznak, asz szërëncsés embër.*

5.5. A ragadványnevek névélettani vizsgálata

5.5.1. A ragadványnevek öröklődése

Az általam vizsgált településeken az egyéni ragadványnevek (1000) vannak túlsúlyban. Ezeket csak egyetlen személy viseli. A ragadványnevek túlnyomó része nem öröklődik, a névanyag ezért az idő függvényében dinamikusan változik. Ezzel ellentétben Kalotaszegen, Göcsej és Hetés területén a ragadványnevek több mint fele öröklődő volt (B. GERGELY 1977: 77, ÖRDÖG 1973: 201). A kutatópontjaimon az 1299 ragadványnév közül 299 öröklődik, ez a névanyag 23 %-át érinti. Tehát csak majdnem minden negyedik ragadványnév mutat öröklődési hajlamot.

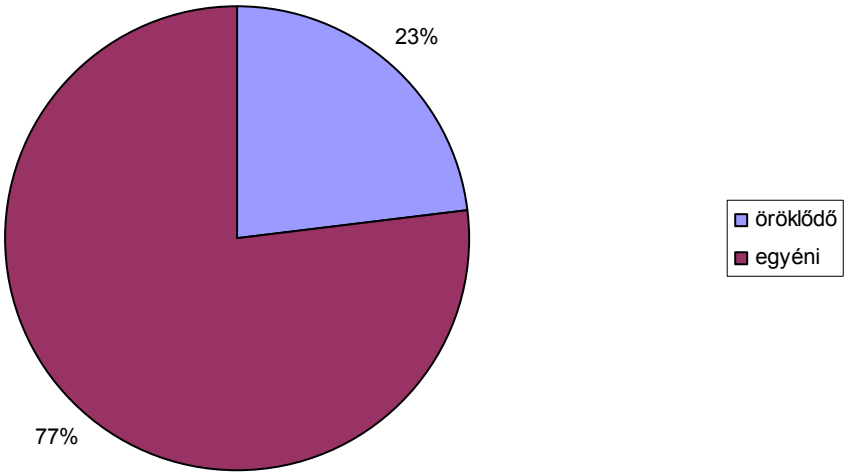

A ragadványnevek egy része család-, kereszt-, illetve becenévi eredetű. Az említett személynévtípusok funkcióváltás következtében válnak ragadványnévvé. Ezekben is mutatkozik az öröklődési hajlam, az egyén, család azonosítására már meglévő nevet választanak a névadók. Kalotaszegen a családtagok nevére utaló ragadványnevek hajlamosak leginkább az öröklődésre (vö. B. GERGELY 1977: 77). Ez a kutatópontjaimra nem jellemző.

Az öröklődés jellegének megismerése gazdagítja ismereteinket a vizsgált település névadási szokásait illetően. Öröklődő névnek tekintem azokat a ragadványneveket, melyeket több generáció visel a jelenkori névanyagban, vagy használata a család több tagjára kiterjed.

A nagycsaládi ragadványnevek, melyeket az átlagosnál sokkal többen viselnek, s több,

rendszerint rokonságban levő család összes tagjaira kiterjednek, nem használatosak a kutatópontjaimon. Az öröklődés szempontjából a továbbiakban családi (egy család tagjaira terjed ki), és részleges családi (csak családtöredékek viselik) ragadványneveket különböztetek meg.

A családi ragadványneveket a család minden tagja örökli, ezért a ragadványnév fennmaradása általában hosszabb ideig biztosított. A részleges családi ragadványneveket nem viseli a család összes tagja, hanem csak egy része.

Az eredményeket a következő táblázat és grafikon foglalja össze:

A ragadványnevek öröklődése	**Búcs**	**Dunamocs**	**Hetény**	**Izsa**	**Összesen**	**%**
családi	6	14	15	36	71	23,75
részleges családi	34	8	50	136	228	76,25
öröklődő ragadványnevek	40	22	65	172	299	100,0

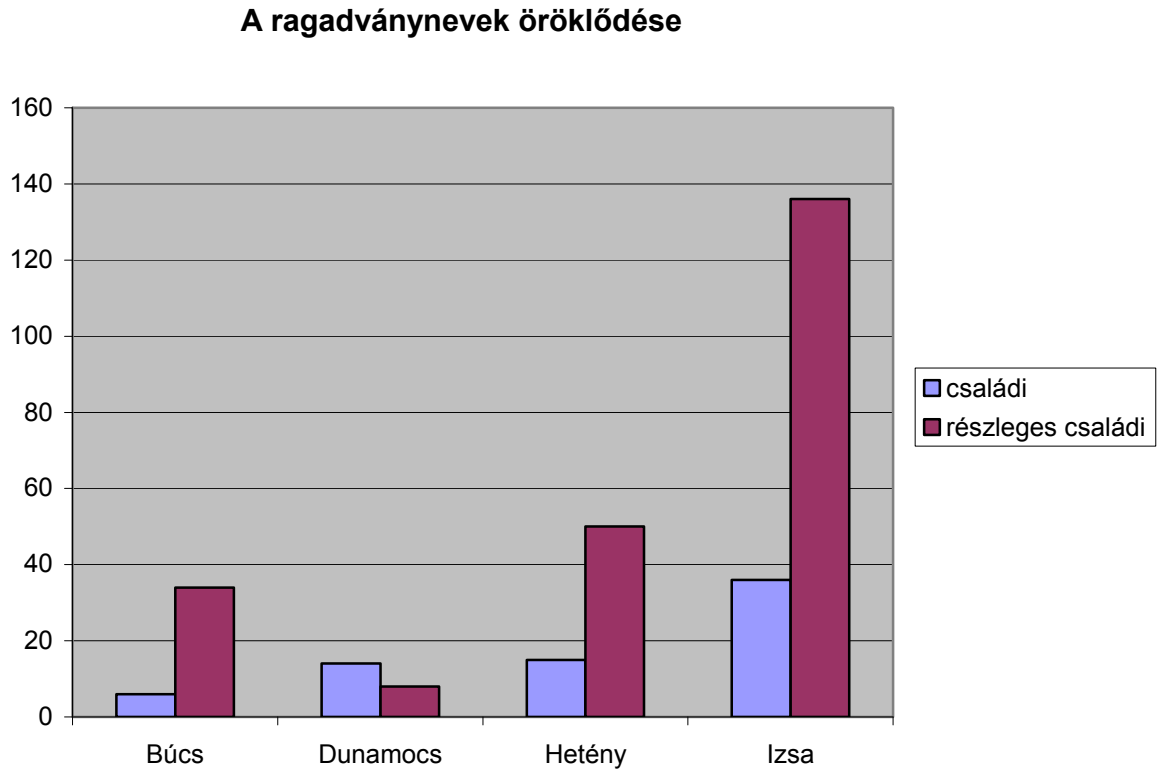

A négy kutatópont közül Izsán található a legtöbb öröklődő ragadványnév, s a dunamocsi ragadványnevek mutatnak legkisebb öröklődési hajlamot. Az egyes községekben a részleges családi ragadványnevek száma Dunamocs kivételével meghaladja a családi ragadványnevek mennyiségét. A ragadványnevek öröklődésének aránya arra is utal, hogy mely kutatópontokon állandóbb, illetve változékonyabb a névanyag. A következőkben lássuk

az öröklődő ragadványneveket az egyes falvak szerint!

Izsán 172 ragadványnév öröklődik (az izsai ragadványnevek 37,97%-a). A családi ragadványnevek száma 36: *Bëda, Bëkusz, Bódusz, Buhi, Ciatka, Cselle, Csëszka, Csëvó, Csibe, Döme, Drokány, Drufa, Faszi, Francia, Gyugó, Gyükér, Hips, Jáki, Jurunc, Kaka, Mutyi, Pëjszom, Pëkënc, Pëpó, Piha, Pirák, Piszkátki, Rozsdás, Sudri, Tantusz, Tisza, Totor, Trafik, Vice, Zádács, Zicsó.* A részleges családi ragadványnevek száma jóval magasabb (136): *Aranyos, Atti, Bëcsó, Bëra, Bicsís, Birke, Bizsák, Bojgató, Buda, Büdű, Büse, Cicelle, Cillás, Cimint, Cindër, Cinkus, Compó, Conó, Cukros, Cundra, Csagány, Csandra, Csecse, Cseri, Csicsike, Csitri, Csócsi, Csoki, Csölle, Csontos, Csőri, Csurák, Csusza, Dajos, Datya, Dindi, Dobëla, Dorjú, Dzsandi, Fagyi, Farán, Fartyú, Fecske, Fertyú, Financ, Frütyű, Füles, Furkó, Fürmice, Gazsi, Gëdás, Göcse, Grenya, Gruspány, Gyugyúcs, Hájas, Hërnyó, Hétország, Jasu, Jëkand, Jérce, Jotok, Júdás, Jukin, Kacsura, Kapcsos, Këtyó, Koksë, Kosút, KötröcKukac, Kuki, Kúri, Kusuny, Lecske, Lotyó, Manó, Mëgësz, Megyercsi, Mőre, Motros, Muszka, Nucci, Nyaka, Nyehej, Pápa, Paprikáskrumpli, Pati, Pecó, Pipás, Pityú, Pöhő, Puccom, Púcsó, Puha, Pulkó, Pülű, Pujkás, Puttyi, Recsmecs, Ricsu, Rumos, Rúzsabukor, Sakre, Satka, Sicc, Sinó, Sipos, Sityú, Soli, Südi, Szapora, Szatyi, Szíjjártó, Szityóka, Szőri, Tacsi, Telke, Tempe, Tetű, Tingi, Tisi, Töke, Tolás, Torma, Törpe, Tring, Trücsi, Tücsi, Tutus, Tyika, Ürge, Vacak, Vacsora, Zsitva, Zsivány.*

Hetényen 65 ragadványnév mutat öröklődési hajlamot (a hetényi ragadványnevek 17,24%-a). A következő 15 családi ragadványnév él az élőnyelvben: *Bíróék, Csípás, Csontos, Csöpi, Cunyi, Gyulácska, Kurjamelléki, Lófasz, Meleg, Pápaji, Pëpës, Prior, Színási, Tözsö, Vërës.* A részleges családi ragadványnevek száma 50: *Bakë, Baktër, Bengu, Bimbó, Bodag, Busa, Bütyök, Csiligëttó, Csülök, Csurcsil, Csusza, Curó, Dédó, Dugó, Fonnyatt, Füles, Futyel, Gatyás, Gójás, Góré, Gróf, Homoki, Kacsica, Kalács, Kënyír, Keszeg, Kis Hënc, Kis Nagy, Kistyúk, Kommunista, Kurátor, Malu, Minike, Mosoly együttes, Muslica, Nagycsöcsű, Nyúgër, Orosz, Otëlló, Pé, Pilóta, Piskóta, Puppe, Ravasz, Smakszi, Sötyi, Szatyor, Szepi, Szivar, Zommër.*

Dunamocson öröklődött a legkevesebb ragadványnév, szám szerint 22 (a dunamocsi ragadványnevek 8,91%-a). Itt a családi ragadványnevek száma meghaladja a részleges családi nevekét. A 14 családi ragadványnév a következő: *Asztalos, Besenyő, Csuhás, Fékiló, Gacsal, Lëdé, Öszti, Parti, Plészabó, Préssajt, Sunta, Szódás, Töki, Vőgyi* A községben 8 részleges családi ragadványnév ismert: *Bimbó, Mário néni, Mimi, Pipi, Prëdszëda, Prëtyëka, Szivar, Veréb.*

Búcson 40 ragadványnév öröklődött (a búcsi ragadványnevek 18,02%-a). Csak 6 családi

ragadványnevet ismernek az adatközlők: *Cérna, Izsó Úr, Kovács, Luca, Slöki, Tüzér.* Jellemzőbb a részleges családi ragadványnevek használata, melyeknek száma 34: *Ács, Bagár, Cici, Csëge, Csíkász, Csiriz, Csucsu, Furkó, Gombóc, Gömbi, Gorbacsov, Hacsëk, Jatti, Jézus, Jóba Vasas, Jokësz, Kanász, Kis Kis, Kovács, Labi, Nej nej, Níma, Nyegle, Okos, Öreg Kaludër, Óriás, Ruszki, Sallai, Samu, Snajdër, Szuszmák, Torësz, Zsirány, Zsidó.*

A ragadványnév öröklődésekor gyakori, hogy a családon belüli pontosabb megkülönböztetés érdekében a mindennapi nyelvhasználatban az öröklött ragadványnévhez kapcsolódik a névviselő kereszt-, beceneve, illetve egyéb kiegészítő (főképpen életkorra utaló) névrész.

A generációbeli eltérések nyomatékosítására szolgálnak a *kis, nagy, fiatal, öreg* jelzők. Kutatópontjaimon a legáltalánosabb a ragadványnév elé tett *Kis* jelző használata, amikor az elődök ragadványevét gyermekeik öröklik: *Kis Curó, Kis Dédó, Kis Dugó, Kis Füles, Kis Malu, Kis Mini, Kis Muslica, Kis Otëlló, Kis Prëtyëka, Kis Szepi, Kis Szivar, Kis Torësz stb.* A *Nagy* kiegészítő névrész használatával csak olyan esetekben találkoztam, amikor testvérek örökölték egymástól a ragadványnevet. Az idősebbiket a *Nagy* névrésszel különböztetik meg (*Nagy Füles, Nagy Hacsëk, Nagy Pé*) a fiatalabbiktól, akinek az örökölt ragadványnevéhez a *Kis* jelzőt csatolják (*Kis Füles, Kis Hacsëk, Kis Pé*). A generációbeli eltérésekre utalnak a ragadványnevek előtt álló *Öreg* és *Fiatal* jelzők is: pl. *Öreg Jokësz, Fiatal Jokësz.*

A ragadványnév a családnév funkcióját tölti be. Amennyiben a névhasználók az egész családról beszélnek a ragadványnévhez hozzákapcsolják az *-ék* képzőt: *Besenyőék, Fékilóék, Préssajték, Vőgyiék stb.* Az *-ék* képző a ragadványnévhez kapcsolódó családnévhez is járulhat: pl. *Csípás Majorék.* Néha a *-k* többesjel jelenik meg a ragadványnév, illetve a hozzá kapcsolódó családnév végén: *Sunták, Vőgyi Szalajok.* Az apa ragadványnevét több gyermeke örökölheti, s ha őket emlegetik, akkor az életkori megkülönböztetés mellett a *-k* többesjel is megjelenhet a név végén: *Kis Bakëk, Kis Zommërëk.* Egy család női tagjait *Nagycsöcsűk*nek nevezik. A *Labancz* családnévből származó *Labi* ragadványév *Labik* többes számú alakban is használatos, ha az azonos korú két testvérről van szó.

A feleség azonosítására a ragadványnévhez járuló *-né* képző is használatos: *Csuhásné, Fékilóné.* Az élőnyelvben a feleséget identifikálhatják körülírással is: pl. *a Csuhásnak a felesége, az Ilona.*

Egy esetben együtt is használatos a két (általában önállóan élő) ragadványnév, mivel házaspárról van szó: *Mimi mëg Pipi.* A gyermeke keresztneve alapján szerezte ragadványnevét *Mário néni*, kinek férjét *Mário bácsi*nak hívják.

Egy vidám lánytestvérpárt *Mosoj Eggyüttes*nek hívnak, s a név mindig két névviselőt

idéz fel. Amennyiben csak az egyik lányt kívánják azonosítani, *a Mosoj Eggyüttes tagja* szerkezetet használják.

Az is megtörténhet, hogy a ragadványnév más alakváltozatban öröklődik. *Csiligëttó* fiát *Gëttó*nak, *Gorbacsov* fiát *Gorbi*nak, *Ruszki* fiát pedig *Orosznak* hívják. A *Veréb* ragadványnevet öröklő fiatal generációba tartozó névviselőt nemcsak *Kis Verébnek*, hanem a köznévi eredetű szó tájnyelvi megfelelőjével *Csuli*nak is nevezik.

Az apának két ragadványneve is lehet. Megtörténhet, hogy csak az egyiket öröklik a gyermekei: pl. a névviselő *Bengu* neve öröklődött, de a *Csibegyúró Hënc* nem. Ennek ellenkezőjére is találunk példát. Az apa mindkét ragadványnevét (pl. *Orosz, Komunista*) használhatják gyermekeire.

Az öröklődő ragadványnevek típusait figyelve azt látjuk, hogy elsősorban apai ágon (férfiágon) történik a nevek átöröklése. A 299 öröklődő ragadványnévből 264 férfiágon és 35 női ágon öröklődik. Az általam vizsgált falvakban az apa ragadványneve öröklődött a leggyakrabban. Az apa ragadványnevének öröklődése más tájegységeken is általános (vö. B. GERGELY 1977: 78, ÖRDÖG 1973: 205, M. PERGE 1993: 55). Kutatópontjaimon ritkábban öröklődik az anya ragadványneve gyermekeire, akkor is általában a lánya(i) viszi(k) tovább a nevet (pl. *Aranyos, Csecse, Dindi*). Továbbá örökölheti a férj ragadványnevét a felesége (pl. *Csuhásné, Góréné*). A feleség ragadványnevét megkaphatja a férj (pl. a *Sallai* ragadványnév a feleség nagysallói származására utal). Arra is találhatunk példát, hogy a női névviselő nevét a menye örökli (*Púcsó*). A testvérek is örökölhetik egymástól a ragadványnevet (pl. a *Hacsëk* ragadványnevet elsőként az idősebbik testvér kapta, majd az öccsét is hasonlóan kezdték szólítani, később a pontosabb identifikáció érdekében a fiatalabbikat *Kis Hacsëk*nek nevezték). Egy esetben találkoztam azzal, hogy a ragadványnevet a névviselő unokatestvére örökölte (*Koksë*). Ritkább eset az is, amikor a gyermek ragadványnevéről nevezik el az egész családot (a *Préssajt* ragadványnévvel elsődlegesen egy fiatal lányt azonosítottak, majd az egész családra használni kezdték a *Préssajték* ragadványnevet).

Egy egyén több öröklött ragadványnevet is viselhet. Apai nagyszüleitől örökölte ragadványneveit egy adatközlő, akit nagyapja után *Kis Tutus*nak, nagymamája után pedig *Kis Cicellé*nek hívnak. A falubeliek sokszor az öröklődő ragadványnév hallatán tudják csak identifikálni a személy családhoz tartozását. Az említett jelenségre példaként lássuk az adatközlőtől származó írott szövegrészletet: *„Elsős vagy másodikos lehettem az alapiskolában, mikor egy napon táskával a hátamon hazafelé ballagtam az iskolából. Szép meleg tavaszi idő volt. Az idősebb nénikék a házak előtti padokon üldögéltek és beszélgettek. Melléjük érve hangosan köszöntöttem őket, mire ők megkérdezték: – Hát te kicsiny kijé vagy?*

– Én a Szabó Ferié! – Hát melyiké?, kérdezték kíváncsian mivel a faluban 3 Szabó Ferenc is volt. – A Tutus Feri unokája vagyok, válaszoltam. Akkor már nagyapámtól és apukámtól is hallottam, hogy őket Tutus Ferinek csúfolják. Megmosolyogtak az öreg nénikék, majd így szóltak: – Hát te vagy az a Kis Tutus, akkor te a Cicelle unokája is vagy (ő a nagymamám, akinek ez a csúfneve). Azóta maradt rajtam ez a ragadványnév. Ki Kis Tutusnak, ki pedig Kis Cicellének hív. Mindkettőt apai nagyszüleim után kaptam, örököltem. Én elfogadom ezeket a csúfneveket, hiszen nagyszüleim is viselik, akiket nagyon szeretek."

Az öröklődési jelenségek arra mutatnak, hogy egyes családokban általánosan használatos volt a ragadványnév. A családi ragadványnevek jelzik viselőik családi hovatartozását, egy egész családra vagy több családra is kiterjednek, funkciójuk tehát a családnevekével egyező. Vannak ragadványnevek, amelyek több generáción keresztül is öröklődnek. Az egyik adatközlő *szerint „…nem lëhet kiiktatni ezëket a nevekët a kösztudatbú. Valamëllikëk mā évszázadok óta létëznek. De manapság nem kedvező ez a néfhasználat, mivē mëgvātozott a lakosság összetítele, sokat kitelepítëttek, nagyon örekszik a falu és nagyon kevés gyerëk születik. A lakosság állandójan csökken."*

Az öröklődés esetében a „csúfnevek" érzelmi, hangulati tartalma erősen csökken, hiszen a név és viselője között már nincs meg a szerves kapcsolat. „A ragadványnév gyakran nem az egyénítés, a megkülönböztetés szükségletéből fakad, hanem csak valami feltűnő testi vagy lelki tulajdonságot, szokást ragad ki. Gyakran egy nyelvbotlás is okozhatja ragadványnév keletkezését. A név „tulajdonosa" kezdetben haragszik is érte, gúnynévnek tekinti, minthogy sokszor valóban az. Mikor a név öröklődik, és nem jellemző már viselőjére, akkor rendszerint nem tekinti gúnynévnek, hanem csak megkülönböztetőnek" (KÁLMÁN 1989: 95).

Az örökölt ragadványnevek esetében a név és viselője között megszakadt az eredeti kapcsolat, a név nem jellemzi viselőjét. A ragadványnév eredeti jelentése elhomályosul, elveszti közszói jelentésének hangulatát. A név jelentését mellékesnek, másodlagosnak tartják a névhasználók, ugyanis a családhoz való tartozás megjelölésére használják a ragadványnevet.

Az adatközlőktől azt is megkérdeztem, mikor születtek, mióta élnek az egyes ragadványnevek. Sok esetben nem tudták a választ, hiszen a név létrejöttének pontos körülményeit nem ismerték. Aprólékosabb névkeletkezési történeteket a névviselők saját ragadványnevükkel, illetve az általuk adott ragadványnevekkel kapcsolatban adtak. Az öröklődő nevek nagy részének keletkezési ideje azonban ismeretlen a névviselők számára. Az örökölt ragadványnevek egy része már a korai gyermekkortól használatos az egyénre, sőt a születés óta is ragadványnéven emlegethetik az újszülöttet. Tudjuk, hogy a ragadványevek bármely életkorban, különböző csoportokban keletkezhetnek, de a kutatópontjaimon

Kalotaszeghez hasonlóan (B. GERGELY 1977: 65) főképpen a serdülő korban jöttek létre. Az iskolában szerzett ragadványnevek is azonosíthatják felnőtt korban a névviselőt. Példaként említeném, hogy *Csoki* az általános iskolában osztálytársaitól kapta ragadványnevét, mert nagyon szerette a csokoládét, gyakran az órák alatt is azt evett. A faluközösség lányát *Kis Csoki*nak hívja, tehát a ragadványnév öröklődött.

A ragadványnév keletkezhet akkor is, amikor az egyén megházasodik. A *Janika* ragadványnév akkor született, amikor a közösség tagjai meghallották, hogy a felesége így szólítja a férjét.

Néhány esetben az adatközlőkkel való szóbeli beszélgetéseken kívül írott változatban is megkaptam a ragadványév keletkezéstörténetének pontos leírását. Egyet szó szerint idézek. A ragadványnév csak családi körben használatos: *„Anyósom … még egy ragadványnevet kapott családjától, amit csak családon belül ismernek és használunk, ezen kívül egy-két nagyon jó családi ismerős. Történt ugyanis, hogy ha valamiről beszélgettünk vagy fontos ügyeket tárgyaltunk még a végén anyósom minden egyes alkalommal megjegyezte: én tuttam (tudtam) csak nem szóltam, vagy én tuttam előre. Egy ideig megmosolyogtuk a dolgot, de bizony néha jobb lett volna ha csendben marad. Egy ilyen beszélgetés alkalmával férjem … édesanyjához fordult és megkérdezte: na tuttam Gizi ehhez mit szól? És azóta rajta maradt ez a csúfnév anyósomon hogy: tuttam Gizi. Néha ha dolgokat előre látunk vagy ismerjük a dolgok végkimenetelét viccelődni szoktunk egymás közt: hisz a tuttam Gizi fia, menye, lánya és unokája vagyok. Anyósom nem haragszik ezért a csúfnévért csak megmosolyogja és megerősíti a dolgokat hogy persze hogy tuttam. Ezt a csúfnevet kb. 8 éve viseli”* (az írott szöveg 2005-ös keltezésű).

A ragadványnevek élete összefüggésbe hozható a nevek használati körével, mely tágabb és szűkebb kiterjedésű is lehet. A tágabb körben használatos ragadványnevek a közösség nagy része által ismertek és használatosak. A legszélesebb körben azok a ragadványnevek használatosak, melyek öröklődnek, s a család azonosítására szolgálnak. Az öröklődő ragadványnevek esetében a névviselők száma magasabb, több generáció tagjai viselik, így a név fennmaradása általában hosszabb ideig biztosított. Példaként említem a *Hips* ragadványnevet, melyet három generáció tagjai viselnek. Az unokákat már az általános iskolába járó diáktársaik is az örökölt ragadványnéven szólítják. A szűkebb körben használatos ragadványnevek kisebb csoportokban ismertek és használatosak (pl. iskolatársak, barátok, munkatársak, azonos hobbit kedvelők, utcabeliek, közvetlen szomszédok körében, családon belül), sőt olyan ragadványnevek is születnek, melyekről nem tudnak a névviselők, s csak a névadó szűk baráti körében élnek.

5.6. A ragadványnevek használata, névszerkezetekben való előfordulása

A névnek azonosító szerepet kell betöltenie, ezért használják a ragadványnevet különböző szerkezetű kombinációkban. „A mai személynévhasználatban a névkapcsolatok szerepe népi környezetben domborodik ki a legszembeötlőbben, különösen ott, ahol a normatív névhasználat elemeit gazdag ragadványnév-állomány egészíti ki. A kombinálható elemfajták nagyobb száma és a kombináció viszonylagos kötetlensége itt ugyanis a névkapcsolatok nagy változatosságát teszi lehetővé.” (B. GERGELY 1976: 61).

A vizsgált községekben 12-féle névszerkezet fordul elő: R (*Tubi*), R+B (*Tutus Feri*), R+CS (*Cérna Marcsa*), R+K (*Jézus Lajos*), R+R (*Öreg Mütyür*), CS+R (*Csík Őrmestër*), R+névkiegészítő (*Mário néni*), B+R (*Dzsó Atya*), R+CS+K (*Csonka Kurucz Ferenc*), R+CS+B (*Rokkant Varga Feri*), R+B+névkiegészítő (*Pidász Karcsi bácsi*), CS+R+K (*Nagy Vak Zsuzsa*).

Az alábbiakban az egyes használat szerinti típusokba tartozó ragadványneveket sorolom fel (mivel a névanyag nagyszámú önmagában használatos ragadványnevet tartalmaz, ezért ezt a típust csak néhány példával illusztrálom):

1. Egyelemű (önmagukban használatos) ragadványnevek:

1.1. R (a ragadványnév önmagában identifikál): *Aranyos, Atti, Bábi, Babikám, Baróka, Becsület, Bëra, Böcci, Böcök, Bonifác, Buci, Büdű, Bukfenc, Burki, Cajgos, Cicke, Cilling, Cincom, Cintatányér, Cirizák, Cudar, Cunci, Csádé, Csagány, Csefán, Csëvó, Csitri, Csöbönyei, Csődör, Csoki, Csölle, Csomcsíd, Csomó, Csontos, Csóró, Csuccsom, Csücsös, Csuhi, Csurák, Csúri, Dilis, Dindi, Döleg, Döme, Dorák, Dorjú, Duncos, Dundi, Dungli, Durcás, Embërbandi, Entyő, Fürmice, Fertyú, Föcci, Frütyű, Furi, Furkó, Gajmó, Gazsi, Gëdás, Gënyó, Gibic, Göcse, Grenya, Gubra, Gúnár, Gunyóc, Gyömbér, Gyöngyi, Gyufa, Gyugyúcs, Hagyma, Hájas, Hantli, Hëcsaj, Hëgyës, Hëgyi, Hëmmuc, Hërnyó, Hëtyke, Hëvány, Hosszú, Húszkilós, Idudú, Ízsi, Jagëlló, Janika, Janter, Japi, Japos, Jasu, Jégom, Jérce, Jézus, Jódika, Jotok, Júdás, Jukin, Kacsura, Kaka, Kankësz, Kedi, Këtyó, Kilis, Kóbi, Köcöle, Koksë, Konkrét, Kopasz, Kopótyú, Kosút, Kötröc, Kotyogó, Kukac, Kunász, Kupacs, Kupëc, Lacika, Lajcsipapa, Latinú, Lelle, Lityi, Löttyi, Lotyó, Lücski, Macska, Madzag, Makka, Makranc, Mana, Matyó, Merden, Miska, Mohoregér, Motros, Mucsik, Muka, Mutyi, Mütyür, Nagyharang, Náncsi, Nelli, Néma, Nilsz, Nyehej, Nyehó, Nyúl, Nyunyi, Panel, Pantófli, Paprikás, Paprikáskrumpli, Paraszt, Pattyi, Pëci, Pëjszom, Pëpó, Petyele, Picur, Píka, Pike, Pilisz, Pille, Pingyúr, Pipa, Pipamatyi, Pipás, Pirák, Pirci, Pirica, Piros, Plëtyka, Pocik,*

Pocok, Puha, Pulkó, Pülű, Pupos, Ramecs, Ratya, Rëna, *Rere, Rozi, Rudi, Rúzsabukor, Sakre, Samu, Sana, Sanyuka, Satka, Seperki, Sintér, Sítyú, Sógor, Sokotyi, Stefi, Stemberg, Suba, Sucingër, Sunka, Surmuc, Szagla, Szinyurám, Szittyir, Szivar, Szőrme, Szutykos, Szütyög, Tacsúr, Tamás, Tancër, Telke, Tetű, Tingi, Tolás, Torma, Törpe, Totor, Tragyanka, Tring, Trücsi, Tubi, Tücsök, Tuncsi, Tungli, Tupisz, Türencs, Tyárgabogjáttyúk, Tyopla, Tyűgér, Tyurtyó, Tyutyuritya, Üszög, Vakand, Viccsi, Vizicsibe, Vörös, Zádács, Zicsi, Zörej, Zsíros, Zsivány stb.*

2. Kételemű névszerkezetek:

2.1. R+B (ragadványnév + becenév): *Ádám* Gizi, *Bárcás* Jancsi, *Bëcsó* Bandi, *Bëkusz* Józsi, *Bicsís* Józsi, *Biele* Kati, *Birke* Lajcsi, *Bizsák* Feri, *Bobor* , *Bodag* Pistya, *Bódusz* Feri, *Buda* Gizi, *Bugi* Miki, *Buhi* Pista, *Büse* Lujzi, *Buszos* Kati, *Büttyi* Lajcsi, *Ciatka* Laci, *Cicelle* Gizi, *Cigány* Julcsa, *Cigány* Tibi, *Cillás* Karcsi, *Cimint* Laci, *Cindër* Vili, *Cini* Vili, *Cinta* Maris, *Cipős* Béni, *Compó* Bandi, *Conó* Józsi, *Cukrász* Zsuzsika, *Cundra* Sanyi, *Csandra* Vili, *Csecse* Lujzi, *Csëcsës* Mari, *Cselle* Bandi, *Cseri* Feri, *Csëszka* Feri, *Csibe* Mári, Csicsike Józsi, *Csikmák* Módesz, *Csiksz* Lajcsi, *Csimbók* Vili, *Csira* Pista, *Csócsi* Józsi, *Csocsó* Böske, *Csöcsös* Julcsa, *Csóka* Laci, *Csőri* Bandi, *Csőri* Pista, *Csubér* Jancsi, *Csulena* Lujzi, *Csuli* Bandi, *Csuri* Jancsi, *Csusza* Jancsi, *Csutël* Eszti, *Csüttüng* Pëszti, *Dajos* Lajcsi, *Dalac* Bandi, *Damaj* Amáli, *Datya* Bandi, *Dercsi* Maris, *Dobëla* Bandi, *Drokány* Arany, *Drufa* Pista, *Dzsandi* Bandi, *Ejtőernyős* Böske, *Elek* Józsi, *Eszesz* Pista, *Fagyi* Józsi, *Farán* Lajcsi, *Fartyú* Feri, *Faszi* Laci, *Faszos* Bandi, *Fecske* Feri, *Feri* Feri, *Financ* Bandi, *Fucika* Laci, *Gerény* Feri, *Gombóc* Lajcsi, *Gruspány* Feri, *Gyors* Gabi, *Gyorsan* Pista, *Gyugó* Pista, *Gyügyös* Gizi, *Gyükér* Lajcsi, *Hama* Pista, *Hecsi* Pista, *Hestyók* Pista, *Hétország* Bandi, *Hips* Feri, *Horë* Karcsi, *Höttyös* Mári, *Itóti* Józsi, *Jadëc* Bandi, *Jáki* Laci, *Jehova* Magdi, *Jëkand* Bandi, *Jëró* Lujzi, *Jupák* Feri, *Jurunc* Feri, *Kacsa* Laci, *Kacsa* Maris, *Kaszás* Vili, *Këttyom* Káró, *Kíváncsi* Miska, *Kokas* Pista, *Kuki* Laci, *Kustyër* Feri, *Kusuny* Bandi, *Lecske* Józsi, *Lëdé* Bandi, *Lófasz* Bandi, *Lózër* Feri, *Lukács* Bözsi, *Maci* Laci, *Manó* Laci, *Marcsa* Arany, *Mëgësz* Ilonka, *Megyercsi* Józsi, *Mekk* Miska, *Morë* Feri, *Náni* Ferkó, *Néger* Lajcsi, *Nejnej* Jóska, *Nucci* Lujzi, *Nuttó* Fila, *Nyaka* Vili, *Nyikszës* Pistya, *Ördög* Amáli, *Ördög* Lajcsi, *Pajszërka* Béni, *Parti* Bandi, *Pap* Zsuzsika, *Pati* Feri, *Pebri* Laci, *Pëdrëm* Laci, *Përka* Gizi, *Pici* Józsi, *Pici* Mári, *Piha* Pista, *Pilpi* Vili, *Piszkátki* Laci, *Póstás* Irci, *Póstás* Zsuzsi, *Potypal* Feri, *Pöhő* Lajcsi, *Prantyi* Bandi, *Púcsó* Ilonka, *Pripacs* Jancsi, *Puttyi* Feri, *Pújó* Feri, *Pujkás* Bandi, *Püspök* Pista, *Recsmecs* Feri, *Rendőr* Pali, *Ricsu* Karcsi, *Róka* Sanyi, *Rozsdás* Feri, *Ruszki* Jancsi, *Sicc* Feri, *Sinó* Józsi, *Sipos* Pista, *Soli* Jóska, *Stiri* Böske, *Sudri* Bandi, *Sunta*

Jani, *Susztër* Ferkó, *Süske* Miska, *Szakállas* Miska, *Szamaras* Vili, *Szapora* Bandi, *Szarka* Ilonka, *Szatyi* Bandi, *Szëmbe* Feri, *Szëmüvegës* Zsuzsika, *Szíjjártó* Pista, *Szityóka* Pista, *Szívós* Feri, *Szörnyű* Dodi, *Szőri* Laci, *Szőrös* Miska, *Szuszmák* Ferkó, *Taccsi* Pista, *Tempe* Pista, *Tetű* Pista, *Tisi* Laci, *Tisza* Vili, *Töke* Bandi, *Törpe* Józsi, *Trafik* Lajcsi, *Tücsi* Pista, *Tuttam* Gizi, *Tutus* Feri, *Tüzes* Pëtyus, *Tyika* Lajcsi, *Übrühü* Mári, *Ürge* Pista, *Vandër* Béni, *Vice* Bandi, *Vöcsör* Pityu, *Zombi* Dzsó, *Zsidó* Pista

2.2. R+CS (ragadványnév + családnév): *Ács* Gál, *Ács* Szalai, *Árvagyám* Kis, *Autós* Takács, *Bagár* Tárnok, *Bagjas* Marcsa, *Bagós* Szigeti, *Bajszos* Kele, *Baktër* Egyeg, *Bálint* Csekes, *Balla* Szalai, *Bíró* Lajos, *Bíró* Marcsa, *Bódos* Kétyi, *Bódos* Marcsa, *Bodri* Szabó, *Bognár* Cibor, *Bori* Szalai, *Buktancs* Pintér, *Bunda* Bacskor, *Burgyi* Csekës, *Celler* Vasas, *Cérna* Marcsa, *Cibor* Lajos, *Compó* Gál, *Családos* Persai, *Csërba* Major, *Csibegyúró* Hënc, *Csíkász* Kétyi, *Csípás* Majorék, *Csiszi* Csekës, *Csusza* Varga, *Cukor* Bábi, *Cút* Gálék, *Dandó* Marcsa, *Dózsa* Zajos, *Fekete* Csekës, *Francia* Válé, *Fülöp* Bábi, *Furkó* Vasas, *Geregó* Gál, *Gergő* Vasas, *Gyurák* Varga, *Harangozó* Rancsó, *Harangozó* Tanka, *Hëgyës* Péci, *Ilon* Szalai, *Izsai* Tárnok, *Jóba* Vasas, *Katus* Szalai, *Kis* Bábi, *Kis* Hënc, *Kis* Mónár, *Kis* Nagy, *Kis* Pintér, *Kis* Zajos, *Kokri* Pap, *Kollár* Antal, *Koppany* Tokogyi, *Kovács* Pap, *Kovács* Szabó, *Luca* Marcsa, *Mackó* Hajdú, *Meleg* Csintalan, *Múger* Hajdú, *Muszka* Tárnok, *Nagy* Cibor, *Nagy* Kétyi, *Nagy* Szëgeti, *Nemes* Kerekes, *Níma* Tárnok, *Okos* Bernát, *Ökrísz* Varga, *Ölvedi* Kisék, *Öreg* Bábi, *Pali* Kovács, *Pétër* Marcsa, *Pléplé* Varga, *Pocik* Dékány, *Pógár* Kocsis, *Pók* Zajos, *Pontos* Bernát, *Pór* Dávid, *Rancsó* Lajos, *Ravasz* Dékány, *Rípás* Pál, *Rokkant* Kerekes, *Rozi* Kele, *Sallai* Kisék, *Samu* Csekës, *Sárgalovas* Tücsök, *Sërës* Kétyi, *Sója* Kis, *Sujok* Hajdú, *Sútyel* Pinke, *Szabó* Bacskor, *Szabó* Csekës, *Szamaras* Puskás, *Szántó* Kele, *Szíső* Katus, *Szopós* Lévaji, *Szőrös* Kétyi, *Szöszke* Marcsa, *Takács* Szabó, *Taknyos* Szabó, *Tar* Lajos, *Tejes* Jókai, *Tëra* Lajos, *Tóparti* Persei, *Töröttő* Vasas, *Tracok* Csëngër, *Tüzér* Papék, *Vak* Jakab, *Vak* Retkës, *Vári* Szalai, *Vastag* Kerekes, *Vërës* Csintalan, *Vőgyi* Szalaj, *Zsëllér* Dávid, *Zsidó* Barsi, *Zsiga* Kerekes, *Zsirány* Barsi

2.3. R+K (ragadványnév + keresztnév): *Bëda* Géza, *Bojgató* Péter, *Bokszos* Irma, *Bublinka* Mónika, *Cigány* Gyula, *Cinkus* Ilona, *Csibész* Gyula, *Csücsöri* Géza, *Cukros* Lajos, *Duzma* Etel, *Füles* János, *Göndör* Etel, *Günyű* András, *Gyűgyű* Irén, *Jézus* Lajos, *Kanász* Etel, *Kapcsos* Lajos, *Këró* Dezső, *Hegedűs* Sándor, *Kóbász* Kálmán, *Könyves* Kálmán, *Kúri* András, *Lëkvár* Etel, *Mëkis* János, *Mekk* Elek, *Móni* Irma, *Mőre* Gyula, *Muszka* András, *Níma* Lajos, *Oké* Lajos, *Pápa* Géza, *Papucs* Gyula, *Pecó* Etel, *Pëkënc* Ilka, *Pëtkó* Géza, *Pitló* Lajos, *Pityú* Ilona, *Proli* Géza, *Puccom* Ilona, *Puszi* Aranka, *Putyi* Erika, *Rossz* Kálmán, *Rumos* Géza, *Südi* Ilona, *Tantusz* Gyula, *Tisza* Kálmán, *Túdám* Lujza, *Tuna* Márta, *Tű* János, *Ugri*

Ilona, *Urka* Sándor, *Vacak* Dezső, *Vacó* Etel, *Vacsora* Gyula, *Zicsó* András, *Zsitva* Etel

2.4. R+R (ragadványnév + ragadványnév): *Andzséla Dévisz, Bajci Huszár, Fidël Kasztró, Hekula Hekulórum, Jézus Krisztus, Kerti Törpe, Kis Cséplő, Kis Dzsó, Kis Kocka, Kis Pap, Kis Piroska, Mátyás király, Mézga Géza, Mobil Ëgy, Mosoj Eggyüttes, Nagy Hohó, Ödön Gurkinya, Öreg Gülte, Öreg Gulivër, Öreg Kaludër, Öreg Mütyür, Öreg Nyúlam, Öreg Röce, Öreg Tarasz, Öreg Traja, Paszuj Bableves, Sëingëm Sëruhám, Stüszi Vadász, Szarszippantó Kisiparos, Szilaj Szikláné, Szőke herceg, Vörös Róka, Zabánivaló Szöllő*

2.5. CS+R (családnév + ragadványnév): Csík *Őrmestër,* Dékány *Pék,* Dékány *Szabó,* Droppany *Öcske,* Fehírvári *Susztër,* Horvát *Kovács,* Izsó *Úr,* Mezei *Pocok,* Pap *Kovács,* Pintér *Bótos,* Szabó *Juhász,* Varga *Bótos*

2.6. R+nk (ragadványnév + névkiegészítő): *Csita néni, Csókolom báttya, Hajas koma, Kurta úr, Mário néni, Öcsi bácsi, Pesti nő, Torgyán mérnök úr*

2.7. B+R (becenév + ragadványnév): Dzsó *Atya,* Julis *Bácsi,* Sári *Bíró*

3. Háromelemű névszerkezetek:

3.1. R+CS+K (ragadványnév + családnév + keresztnév): *Árán* Hënc Balázs, *Bandzsa* Rancsó Lajos, *Basa* Hënc János , *Bé* Nagy Mihály, *Bihók* Retkës András, *Cinci* Gál Lajos, *Csacsi* Sáraji Balázs, *Csëcsës* Kocsis Lajos, *Csonka* Kurucz Ferenc, *Furkó* Kétyi Márton, *Fúró* Varga András, *Füstös* Gál Lajos, *Gahér* Nagy András, *Idus* Lajos Gyula, *Imre* Hënc Lajos, *Jutka* Kocsis Balázs, *Kanyi* Varga Lajos, *Kovács* Nagy Lajos, *Kovács* Pap Lajos, *Kurátor* Nagy András, *Kutya* Gál Dezső, *Málé* Pap Lajos, *Márton* Nagy András, *Nagy* Lajos Gyula, *Olajos* Szabó Mihál, *Rokkant* Varga Lajos, *Samu* Berényi Lajos, *Sánta* Gál Irén, *Sánta* Szabó Lajos, *Snajdër* Pál Ferenc, *Süket* Kerekes Lajos, *Szepesi* Kis Lajos, *Szíső* Varga József, *Tarka* Varga Ferenc, *Tehenyes* Varga József, *Vak* Varga József, *Vitíz* Varga Lajos

3.2. R+CS+B (ragadványnév + családnév + becenév): *Asztalos* Szalai Józsi, *Buli* Henc Julis, *Grüli* Szalaj Dani, *Huszár* Szabó Pistya, *Kan* Bajkai Jankó, *Keszeg* Gábor Bandi, *Kis* Kis Jancsi, *Lupi* Gá Sanyi, *Nagy* Kis Jancsi, *Rokkant* Varga Feri, *Szilaj* Varga Jóska

3.3. R+B+nk (ragadványnév + becenév + névkiegészítő): *Ferdi* Laci bácsi, *Pidász* Karcsi bácsi, *Szegye* Feri bácsi

3.4. CS+R+K (családnév + ragadványnév + keresztnév): Nagy *Vak* Zsuzsa

A kutatópontjaimon használatos névszerkezetek arányát a következő táblázatban foglalom össze:

Szerkezet	Típus	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
Egyelemű	R	97	170	299	245	811	62,43
Kételemű	R+B	15	16	18	153	202	15,55
	R+CS	69	33	18	2	122	9,39
	R+K	4	5	9	38	56	4,31
	R+R	7	12	5	9	33	2,54
	CS+R	3	1	8	0	12	0,92
	R+nk	1	4	3	0	8	0,62
	B+R	0	2	1	0	3	0,23
Háromelemű	R+CS+K	20	3	12	2	37	2,85
	R+CS+B	5	1	4	1	11	0,85
	R+B+nk	0	0	0	3	3	0,23
	CS+R+K	1	0	0	0	1	0,08
		222	247	377	453	1299	100,00

R = ragadványnév; CS = családnév; K = keresztnév; B = becenév, nk = névkiegészítő

Az önmagukban használatos nevek alkotják a névanyag domináns részét. Mind a négy községben megelőzik a névkombinációkban használatosak számát. Ezzel ellentétben más tájegységekben, Kalotaszegen, Göcsej és Hetés területén a kételemű névszerkezetek száma a legmagasabb. A legjellemzőbb az, hogy a ragadványnévhez kereszt-, illetve becenév kapcsolódik (vö. B. GERGELY 1977: 59, ÖRDÖG 1973: 200).

Az általam vizsgált településekben a ragadványnevek legnagyobb részét a 811 egyelemű név alkotja (62,43 %). Ezek önmagukban, önállóan identifikálják a személyt. Ez a névhasználati mód az ősi, egyelemű névrendszerre emlékeztet, amikor az egyén egy személynevet viselt. A kételemű névkapcsolatok száma 436 (33,56 %). Ezen belül a leggyakoribb szerkezettípus az R+B (15,55%), amikor a ragadványnév megelőzi a becenevet, s lényegében a családnevet helyettesíti. Az R+K névkombináció ritkábban jelenik meg (4,31%), ami arra is utal, hogy a keresztnevek becéző alakváltozatukban fordulnak elő gyakrabban az élőnyelvben. A B+R szerkezetben (0,23%) a becenévhez illeszkedő ragadványnév beszédszituációtól függően önállóan is állhat, de tipikusabb az együttes előfordulásuk. A ragadványnév különböző pozíciókban kapcsolódhat a családnévhez, a gyakoribb R+CS névkapcsolatban (9,39%) az első helyen, míg a ritkább CS+R kombinációban (0,92%) a második helyen szerepel. Az R+R típusba sorolt nevek (2,54%) között kétféle motivációt magukba foglaló kétrészes ragadványneveket, illetve meglévő tulajdonnevek funkcióváltásával létrejötteket is találhatunk. Az R+nk névszerkezetben (0,62%) előforduló ragadványnevek önmagukban,

névkiegészítő nélkül is állhatnak. A háromtagú névkapcsolatokban használt ragadványnevek ritkábban fordulnak elő – 52 (4 %) –, itt a legtipikusabb az R+CS+K használati forma (2,85%), amelyben a ragadványnév megelőzi a névviselő család- és keresztnevét. Ezt követi az R+CS+B névkapcsolat (0,85%), tehát a háromelemű névszerkezetekben a kételemű kombinációkkal ellentétben a becenevek ritkábban kapcsolódnak a ragadványnevekhez, mint a keresztnevek. A ragadványnév csak egy esetben helyezkedett el a család- és keresztnév között a CS+R+K szerkezetben (0,08%). Az R+B+nk kapcsolatban (0,23%) a ragadvány- és becenévhez névkiegészítő járul. A névsorrendet illetően az említett névszerkezetekben a ragadványnév általában az első pozícióban áll, s csak ritkán a második helyen (CS+R, B+R, CS+R+K). A nevek szerkezeti megoszlását a diagram is mutatja:

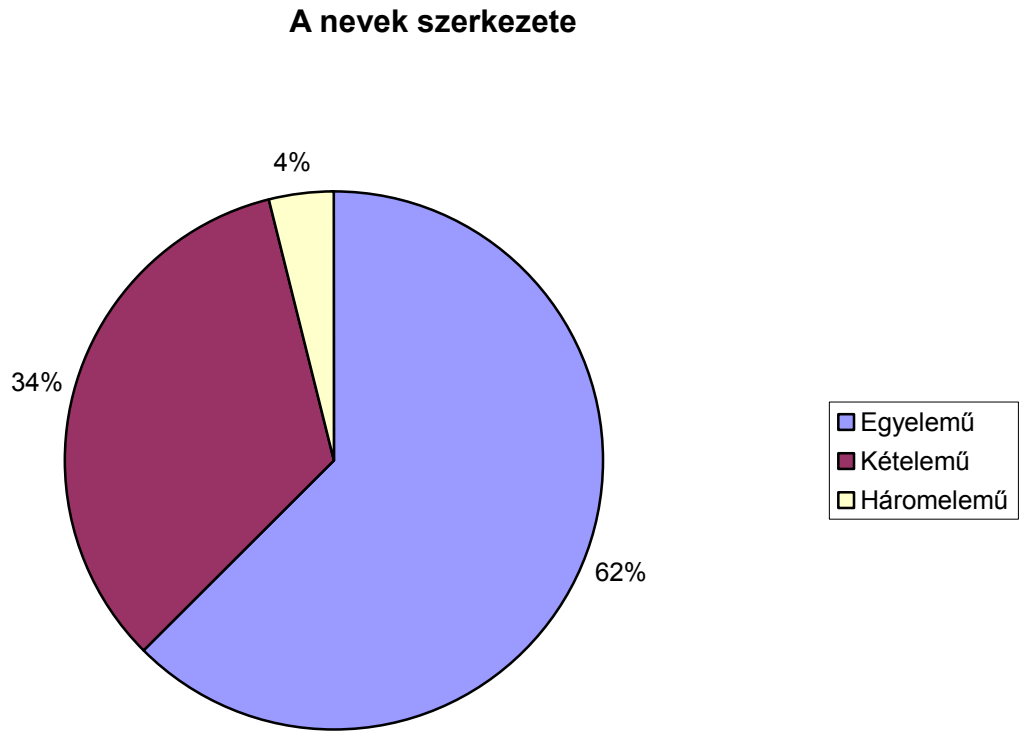

Ezek a szerkezettípusok nem tekinthetők minden esetben invariánsoknak, mivel az élőnyelvben a beszédszituációtól függően változhatnak. A következőkben az általánosan egyeleműként használatos nevek különböző névkombinációkban való előfordulását említem meg. A ragadványnév bizonyos beszédszituációkban kiegészülhet a család-, bece-, vagy keresztnévvel, pl. *Doki Béla, Bertók Hini, Habos Valér, Matësz Ferkó, Szalaji Lënin, Szódás Nagy Sanyi, Gacsal Lajos Sándor.* Két különálló személyt azonosító egyelemű ragadványnév egy esetben együtt is használatos, mivel a névviselők házastársak: *Mimi mëg Pipi.* Ez a

névszerkezet akkor hallható, amikor a családjukat emlegetik a falubeliek. A ragadványnév öröklődhet, ezért a családon belüli pontosabb azonosítás érdekében az általában önállóan használatos ragadványnévhez kapcsolódhat az egyén bece- vagy keresztneve, pl. *Csuhás Sanyi, Gazsi Bandi.* Egyes nevek, melyek elsősorban a fiatal generáció tagjai között ismertek és használatosak különböző alakváltozatokban és névkombinációkban fordulhatnak elő: a *Kókusz* ragadványnév *Kokó, Lajos Kokó, Kokó Dodi* formában is él.

Az egyes ragadványnevek különféle alakváltozatokban létezhetnek, eltérő morfológiai struktúrában jelenhetnek meg az élőnyelvben. (A továbbiakban a ragadványnév mellett zárójelben tüntetem fel a ritkábban használatos alakváltozatát.) A vonatkozó korpuszt a névadás indítékok szerint sorolom fel: 1. A névviselő család-, kereszt-, illetve becenevéből alakult ragadványnevek: *Bërkó (Bëra)* < Berényi, *Dézi (Dé)* < Dékány, *Dzsimi (Zámbó Dzsimi)* < Zámbó, *Jokësz (Öreg Jokësz)* < Jókai, *Szotyi (Szotyola)* < Szokola, *Bangyúr (Bungyúr)* < András, 2. Külső tulajdonságokra utaló ragadványnevek: *Bigyó (Bigyusz), Dëmó (Dëmizson), Dugó (Öreg Dugó), Motoregér (Egér), Bokszos (Bokszi), Csëcsës (Csöcsös), Japos (Japi), Kis Piroska (Piroska), Kókusz (Kokó), Nyuszó (Nyúlúr), Cici (Cicike), Sërif (Öreg Sërif),* 3. Belső tulajdonságokra utaló ragadványnevek: *Guminyúl (Gumi), Bútor (Kocsmabútor), Füttyi (Füttyös),* 4. Szavajárásra utaló ragadványnevek: *Tündér (Tündérke),* 5. Foglalkozásra, mesterségre, tisztségre utaló ragadványnevek: *Kőfaragó (Faragó), Tel (Tel Vilmos),* 6. Egyéb életkörülményekre utaló ragadványnevek: *Szilaj (Öreg Szilaj),* 7. Ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványnevek: *Csuli (Csulesz), Droppany Öcske (Öcsi), Hacsëk (Nagy Hacsëk), Muki (Mukika), Toma (Tomahauk), Urka (Urabácsi).*

A ragadványnév-változatok között alaki oldalról eltérés lehet a névvégi képző tekintetében: pl. *Bërkó ~ Bëra, Bigyó ~ Bigyusz, Bokszos ~ Bokszi, Cici ~ Cicike, Füttyi~ Füttyös, Muki ~ Mukika, Tündér ~ Tündérke.* Más változatok csupán hangtani különbséget mutatnak. A névben szereplő magánhangzók is változhatnak: *Bangyúr ~ Bungyúr, Csëcsës Mari ~ Csöcsös Mari.* Az összetétellel alkotott névnek az elő- vagy utótagja önállóan is használatos lehet: *Guminyúl ~ Gumi, Kőfaragó ~ Faragó, Motoregér ~ Egér.* Ennek ellenkezőjére is találunk példát a névanyagban, amikor a név egy újabb taggal bővül: *Bútor ~ Kocsmabútor.*

5.7. A ragadványnevek szófaji vizsgálata

A ragadványnevek személynevek, ezért a főnév (tulajdonnév) szófaji kategóriájába tartoznak. Az alábbi rendszerezés arra mutat rá, hogy a ragadványnevek alapjául szolgáló lexémák milyen szófajból származnak.

A ragadványnevek alapjául szolgáló lexémák szófaji besorolása nehézséget okozhat a névadás motivációjának ismerete nélkül. Gyakoriak a módosult alakváltozatú lexikális szóból származó ragadványnevek, s a nem konvencionális jellegűek, melyek hangalakjukkal bizonyos hangulatot idéznek fel, expresszív jellegük nyilvánvaló.

A személynévtípusok közül leginkább a ragadványneveknél ismerhető fel a tulajdonnév köznévi eredete. A legjellemzőbb tehát a köznevek tulajdonnevesülése. Ezt a folyamatot onimizációnak vagy proprializációnak is nevezi a szakirodalom (l. ŠRÁMEK 1999: 55–56). B. GERGELY PIROSKA a következőket írja: „Egyetlen más személynévfajta sem áll tudniillik oly közel a szókincs többi – nem tulajdonnévi – eleméhez, mint a ragadványneveknek azok a fajtái, amelyek viselőjüknek valamilyen jellemző jegyéről (tulajdonságáról, életkörülményeiről) tájékoztatnak, éppúgy, akárcsak a közszavak a jelzett fogalomról. A tulajdonnévi és a köznévi funkció így egyidejűleg jelen van bennük" (B. GERGELY 1973: 22). A ragadványnév köznévi eredete sok esetben egyértelműen felismerhető, de gyakran találkozhatunk a szónak elferdített, megmásított alakváltozatával. Ilyenkor a névadás indítékának feltárása segíti a ragadványnévben rejlő köznév mivoltának megállapítását.

Már meglévő tulajdonnevek (személy-, hely-, állat-, intézmény-, márkanevek stb.) is ragadványnévvé válhatnak, tehát más névtípusba kerülnek át. A tulajdonnévosztály-váltást transzonimizációnak nevezzük (l. ŠRÁMEK 1999: 55–56).

A továbbiakban az egyes szófaji kategóriákat néhány példával illusztrálom.

1. Főnevek:

1.1. Tulajdonnévből származó ragadványnevek:

– Családnévből: *Bizsák, Cirizák* (Izsák), *Csöbönyei*, *Gënyó* (Kacz), *Gubra*, *Jurunc, Kúri*, *Kustyër* (Kurucz), *Kosút*, *Nyunyi* (Bugyi), *Ratya* (Ratyimorszky), *Rozi* (Rozicska), *Samu* (Sámson), *Tisza* (Kálmán), *Zádács* (Zámbó)

– Keresztnévből: *Abigél, Ádám, Bonifác*, *Cicelle*, *Csefán* (Štefan), *Csócsi* (Józsi), *Csulena* (Ilona), *Dajos* (Lajos), *Döme*, *Emil, Gyöngyi*, *Idudú* (Ilona), *Jézus*, *Júdás*, *Lukács*, *Márton, Nilsz*, *Samu, Tamás*, *Tragyanka* (Aranka)

– Becenévből: *Atti*, *Babikám* (Bandikám), *Bëlasz* (Béla), *Cseri* (Feri), *Dzsandi* (Bandi),

Embërbandi, Entyő (Etel), *Fertyú* (Ferenc*), Gazsi, Gyugyúcs, Jáki* (Joakim), *Janika*, *Jëró* (Jeromos), *Jódika* (Józsika), *Lacika*, *Lajcsipapa*, *Matyó*, *Miska*, *Nucci* (Lujzi), *Osi* (Zsófia), *Pítyú*, *Rëna*, *Rudi*, *Sanyuka*, *Stefi*, *Viccsi*, *Cini* (Vili)

– Ragadványnévből: *Hobó*

– Család- és keresztnévből: *Andzséla Dévisz, Fidël Kasztró, Högyö* (Horváth György), *Jézus Krisztus, Tözsö* (Tóth Zsolt)

– Mesehős nevéből: *Csucsu, Mézga Géza*

– Helynévből: *Buda, Dobëla* (Doberdó)*, Stemberg, Tuna* (Duna), *Zajdaköz, Zsitva*

– Állatnévből: *Conó* (lónév), *Csita* (majom neve), *Bodri, Lajka, Lupi, Szopszi* (kutyanevek)

– Intézmény nevéből: *Prior, Zicsi* (Zichy-palota)

– Zenekar nevéből: *Bene* (Ladánybene), *Limbi* (Limp Biscuit)*, Omëga*

– Márkanévből: *Jumbó.*

1.2. Közfőnévből származó ragadványnevek:

Bëcsó (lecsó), *Becsület, Bëkusz* (béka), *Birke* (birka)*, Bobor* (bor), *Bojgató, Buci, Bukfenc, Buszos*, *Büttyi* (bütyök), *Cimint*, *Cinder* (cilinder), *Cintatányér* (cintányér), *Compó, Cundra (szilánk), Csádé, Csagány* (csalogány), *Csëszka* (cséza)*, Csibe, Csikmák, Csiksz* (csikk), *Csődör, Csóka*, *Csölle* (csille), *Csomcsíd* (szomszéd), *Csomó, Csuccsom* (cuccom), *Csuli* (veréb), *Csurák, Csusza*, *Dalac* (malac), *Datya* (gatya), *Dindi* (ruhafajta), *Dorjú* (borjú), *Drokány* (dolmány), *Fagyi*, *Farán, Fecske, Financ, Föcci* (foci), *Francia, Fucika, Gajmó, Gerény* (görény)*, Gibic, Göcse* (öccse), *Gombóc, Gruspány, Gúnár, Gyömbér, Gyufa, Gyugó* (dugó)*, Gyükér* (gyökér), *Hantli* (összevissza beszéd), *Hërnyó, Hétország*, *Jégom* (jégen), *Jérce, Kacsa, Kaka, Kilis, Kóbász, Kóbi* (kolbász)*, Kokas, Kopótyú* (kopoltyú)*, Kötröc*, *Kotyogó, Kukac, Kuki, Kupacs* (kupac), *Kupëc, Latinú, Lëkvár, Lotyó, Lózër* (lókereskedő), *Macska, Madzag, Makka* (macska), *Mana* (mama), *Manó, Mohoregér*, *Morë* (cigány), *Motros, Nagyharang, Néger, Nyaka, Nyúl, Ördög, Panel, Pantófli*, *Pápa, Paprikáskrumpli, Papucs, Paraszt, Pëci, Përka* (pletyka), *Petyele* (pletyka)*, Píka* (béka), *Pilisz*, *Pipa, Pipamatyi, Plëtyka, Pocik, Pocok*, *Pöhő* (pehely)*, Potypal* (fotball), *Pripacs* (pipacs), *Proli* (proletár)*, Püspök, Puszi, Rendőr, Rúzsabukor*, *Satka, Sintér, Sógor, Suba, Sunka, Szarka, Szatyi* (szatyor), *Szegye*, *Szíjjártó, Szityóka* (ital), *Szivar, Szőrme, Tantusz, Telke, Tetű*, *Töke, Tolás* (tojás), *Torma, Totor* (motor), *Trafik, Trücsi, Tücsi, Tücsök*, *Tyűgér* (sügér), *Tyutyuritya* (kukorica), *Ürge, Üszög, Vacsora, Vakand, Vice* (vicispán), *Vizicsibe, Zörej, Zsidó*

– Mondatból főnevesült alakok:

Eszesz (Esz, esz.), *Hestyók* (Hess tyúk!), *Kimiraj* (Ki hamar!), *Piszkátki* (Piszkáld ki!),

Seperki (Seperj ki!), *Tyátyúrepettyű* (Százhússzal repesztettünk.)

2. Melléknévből származó ragadványnevek:

– Tulajdonságot jelölők:

Aranyos, Bábi, Bárcás, Bicsís (ostoros), *Böcci* (sántító), *Böcök, Bódusz* (bódult), *Büdű* (büdös), *Burki* (buta), *Büse* (büszke), *Cajgos*, *Cinkus* (cinikus), *Csecse*, *Csibész, Csimbók* (hanyag), *Csira, Csitri, Csonka, Csontos*, *Csőri*, *Csóró, Csücsöri, Csücsös*, *Csúri* (csóri), *Csüttüng* (alacsony), *Cudar, Cukros, Dilis, Duncos* (dunsztos), *Dundi, Durcás, Duzma* (kövér), *Faszi, Faszos, Ferdi (ferde), Füles, Furkó* (bunkó), *Gëdás, Göndör, Gunyóc* (gúnyos), *Günyű* (alacsony), *Hájas, Bokszos, Hëgyës, Hëtyke, Hosszú, Húszkilós*, *Japos* (lapos), *Kapcsos, Kis, Konkrét, Kopasz, Mutyi* (együgyű), *Mütyür, Néma, Paprikás, Pici, Pille, Pingyúr, Pipás, Pirák* (piros), *Pirci* (kicsi), *Pirica* (piros), *Piros*, *Puccom* (szép), *Puha*, *Pülű* (buta), *Pujkás, Pupos, Rokkant, Rossz, Rozsdás*, *Rumos, Sana* (sunyi), *Sipos, Szagla* (szaglászós), *Szamaras, Szapora, Szívós, Szőri, Szutykos, Tarka, Tingi* (teddide-teddoda), *Törpe*, *Tungli* (furcsa), *Türencs* (türelmes), *Tüzes, Tyika* (csendes), *Ugri, Vacak, Vörös, Zsíros, Zsivány*

– Valahová való; származásra utaló helynévből alakult -i képzős melléknév: *Dercsi, Izsai, Madari, Megyercsi, Ölvedi, Pati, Sallai.*

3. Melléknévi igenévből származó ragadványnevek: *Bojgató, Csóró, Fonnyatt, Fúró, Hívő, Kácsatömő, Kaparó, Kotyogó, Morgó, Szántó*

4. Számnévből származó ragadványnevek: *Efkettőefkettő, Stiri* 'négy'

5. Igéből származó ragadványnevek: *Cselle* (cselleng), *Frütyű* (fütyül), *Furi* (furikáz), *Jotok* (jutok), *Këttyom* (kennyent), *Mëgësz*, *Pëdrëm*, *Pislancs* (pislants), *Púcsó* (csúfol), *Tuttam* (tudtam)

6. Határozószóból származó ragadványnevek*: Kedi* (kölcsönszó, kedy = mikor), *Mőre* (merre), *Szëmbe*

7. Kötőszóból származó ragadványnév: *Merden* (mert)

8. Indulatszó jellegű ragadványnevek: *Cicke, Cincom, Csicsike, Kuckuc, Lücski, Mekk, Nejnej, Nünü, Nyehej, Piha, Recsmecs, Rere, Sicc, Tubi,*

9. Kifejezésből származó ragadványnevek (két szófaj kapcsolódásával keletkezett nevek): *Hekula Hekulórum, Kerti Törpe, Kis Kocka, Mezei Pocok, Mosoj Eggyüttes, Nagy Hohó, Ödön Gurkinya, Öreg Gülte, Öreg Mütyür, Öreg Röce, Zabánivaló Szöllő*

10. Szófajilag nehezen besorolható ragadványnevek: *Baróka, Bëda, Bëra, Bobës, Ciatka, Cillás, Cilling, Cinta, Cunci, Csandra, Csubér, Csuhi, Damaj, Döleg, Dorák, Drufa, Dungli, Fartyú, Fürmice, Gëdó, Gëlo, Grenya, Güncsi, Gyügyös, Hëcsaj, Hecsi, Hëmmuc, Hëvány, Höttyös, Hips, Jadëc, Janter, Jasu, Jëkand, Jukin, Jupák, Kangël, Kankësz, Këtyó, Koksë, Kusuny, Lecske, Lelle, Lityi, Löttyi, Masszi, Mucsik, Muka, Nuttó, Nyehó, Pattyi, Pebri, Pecó, Pejszom, Pëkënc, Pidász, Pike, Pilpi, Pitló, Prantyi, Pulkó, Puttyi, Ramecs, Ricsu, Sakre, Sinó, Sítyú, Sokotyi, Soli, Sucingër, Sudri, Sukó, Surmuc, Szinyurám, Szittyir, Szütyög, Taccsi, Tempe, Tancër, Tisi, Túdám, Tuncsi, Tupisz, Turpi, Tyopla, Tyurtyó, Vacó, Vöcsör, Zënka* stb.

A ragadványnevek alapjául szolgáló lexémák szófajok szerinti megoszlását a következő táblázat foglalja össze:

A ragadványnév alapjául szolgáló lexéma szófaja	**Összesen**	**%**
1.Főnév	715	55,04
1.1. Tulajdonnév	257	19,78
1.2. Köznév	458	35,26
2. Melléknév	321	24,71
3. Melléknévi igenév	10	0,77
4. Számnév	2	0,15
5. Ige	14	1,08
6. Határozószó	3	0,23
7. Kötőszó	1	0,08
8. Indulatszó	19	1,46
9. Kifejezés (két szófaj kapcsolódása)	22	1,69
10. Szófajilag nehezen besorolható	192	14,78
	1299	100,00

A ragadványnevek nagy része főnévből (55,04%), ezen belül elsősorban köznévből (35,26%) keletkezett. A tulajdonnévből származó ragadványevek (19,78%) nagyrészt más személynévfajta (család-, kereszt- és becenév) transzonimizációjával jöttek létre, de egyéb tulajdonnévosztályokba tartozó névegyedek (állat-, hely-, intézmény-, márkanév) is állhatnak ragadványnévi funkcióban. A második leggyakoribb szófaj, mely a ragadványnév alapjául szolgál a melléknév (24,71%). Más tájegységeken szintén a főnév és melléknév a leggyakoribb szófaj (vö. B. GERGELY 1977: 134–135, M. PERGE 1993: 94). Ez a két szófaj a legalkalmasabb a névviselő jellemző jegyeinek, tulajdonságainak kifejezésére. A többi szófaj egyedeiből – indulatszó (1,46%), ige (1,08%), melléknévi igenév (0,77%), határozószó (0,23%), számnév (0,15%), kötőszó (0,08%) – kisebb arányban jött létre ragadványnév. Két szófaj kapcsolódásával keletkezett a ragadványnevek 1,69%-a. A szófajtanilag nehezen besorolható ragadványnevek a gyűjtött névanyag 14,78%-át teszik ki. Az ide felvett nevek szófaji eredete pontosan nem határozható meg, többnyire a ragadványnév névadási indítékát sem ismerjük, csak érezzük gúnyolódó, kedveskedő, hangutánzó, hangulatfestő, expresszív jellegét. „A kifejező (expresszív) hangalakú ragadványnevek, jelentésük nem lévén, kizárólag hangalakjukkal keltenek hatást, a nyelvi forma keltette kifejező erő tehát leginkább bennük nyilatkozik meg” (B. GERGELY 1970: 50).

5.8. A ragadványnevek morfológiai vizsgálata

5.8.1. A ragadványnév-alkotás módjai

A névadási szokásokhoz fontos információt szolgáltat a nevek alaktani vizsgálata. A népnyelv változatosan alkotja meg a ragadványneveket. A továbbiakban alapvetően a ragadványnevek alapjául szolgáló lexémák, a névelőzmények morfológiai elemzését végzem el.

Egyes ragadványnevek a nyelv szókincséhez tartozó szóból állnak. Ezeket lexikális ragadványneveknek nevezhetjük. Gyakran e nevek hangtanilag variálódnak, ekkor már kifejező (expresszív) hangalakú ragadványnevekről beszélhetünk, melyek kizárólag hangalakjukkal keltenek hatást (l. B. GERGELY 1970: 48–51). Többnyire hangutánzó, hangulatfestő hangsorokból állnak, nem konvencióra támaszkodva keltenek képzeteket. A név színezetét a teljes hangspektrum határozza meg.

A ragadványnevek alkotásmódja hasonlóságot mutat a becenevek alaki rendszerével. A becenevek morfológiai rendszerezésével behatóan HAJDÚ MIHÁLY (1974) foglalkozott *Magyar becézőnevek (1770–1970)* c. munkájában, s az általa megalkotott típusok a

ragadványneveknél is megtalálhatók, ezért a becenevekre alkalmazott kategóriáit (l. még HAJDÚ 2003: 638–731) a ragadványnevekre próbálom vonatkoztatni kisebb módosításokkal, újabb csoportok bevezetésével. A bece- és ragadványnevek keletkezése közötti fő különbség azonban abban rejlik, hogy míg a becenevek alkotása szorosan összefügg a névviselő keresztnevével, abból származik, annak alakváltozata, a ragadványnév létrejöhet bármilyen szóból, illetve fiktív hangsorból. Fentebb már említettem, hogy a becenevek gyakran töltenek be ragadványnévi funkciót, s egyes kutatók a két személynévtípus között átmeneti réteget is megkülönböztetnek.

A következőkben a ragadványneveket morfológiailag rendszerezem. A névalkotás módjait néhány példával illusztrálom.

1. Tőszóval kifejezett ragadványnevek:

Bukfenc, Compó, Csádé, Csibe, Csóka, Csomó, Csonka, Csusza, Cudar, Fecske, Francia, Gombóc, Göndör, Gúnár, Gyufa, Hërnyó, Jérce, *Kacsa, Kopasz, Kukac, Lëkvár, Lotyó*, *Macska, Madzag, Makranc*, *Manó, Mütyür, Néger, Nyúl, Ördög, Panel, Pápa, Papucs, Paraszt, Pipa, Püspök, Rokkant, Sintér*, *Sógor, Suba, Szarka, Szivar, Torma, Trafik, Tücsök, Ürge, Vacsora*

2. Képzett szóval kifejezett ragadványnevek:

A képzővel ellátott közszavak, illetve tulajdonnevek funkcióváltás következtében válnak ragadványnévvé. A leggyakrabban használt képzők az *-s* és az *-i* (vö. B. GERGELY 1977: 137).

a) főnévképzők:

-a: *Ratya, Sina, Tera*

-aj: *Bicaj* (bicikli)

-ák: *Bozák, Gyurák, Pirák*

-ás: *Kapás*

-asz: *Bëlasz, Tarasz*

-ász: *Cukrász, Csíkász, Halász, Kanász*

-ca: *Boca*

-ci: *Böcci, Sanci*

-cika: *Fucika* (futball), *Lacika*

-ckó: *Mackó*

-co: *Mico*

-csa: *Marcsa*

-csi: *Lacsi*

-csika: *Kakakarcsika*

-cska: *Gyulácska*

-csó: *Jacsó*

-dács: *Zádács*

-e: *Tote, Vice*

-encs: *Bërrencs*

-ér: *Tüzér*

-ësz: *Dropësz, Hatyësz, Jokësz, Kocsësz, Notësz, Torësz, Tutyësz*

-ész: *Csibész, Méhész, Révész*

-et: *Becsület*

-gyúcs: *Gyugyúcs*

-gyúr: *Bangyúr, Pingyúr*

-i: *Bori , Cini* (cingár)*, Csoki, Doki, Szatyi* (szatyor), *Fagyi, Husi, Lufi, Proli* (proletár), *Kuki, Szotyi* (szotyola), *Tücsi*

-ica: *Pirica*

-ika: *Cutika, Janika*

-ista: *Komunista*

-ísz: *Ökrísz*

-ka: *Atka, Malacka, Pajszërka*

-ke: *Csicsike, Minike, Ödönke, Szöszke*

-kó: *Csërkó* (cseresznyepálinka)*, Kocskó* (Kocsis)

-kszi: *Smakszi* (Smahó)

-li: *Hantli, Kubli* (Kubovics)

-ló: *Pëló* (Péter)

-nci: *Cinci* (citera)

-nok: *Írnok*

-ntyő: *Entyő* (Etel)

-ó: *Báló* (Bálint), *Bíró, Szabó, Dëmó* (demizson), *Matyó*

-ő: *Csengő* (Csenger), *Festő, Gergő* (Gergely), *Intíző*

-óka: *Cicóka*

-ri: *Déri* (Dékány)

-s: *Asztalos, Autós, Bótos, Buszos, Póstás*

-si: *Osi* (Zsófia)

-ska: *Miska*

-styër: *Kustyër*

-szó: *Nyuszó*

-tya: *Pétya* (Péter)

-tyi: *Büttyi* (bütyök), *Futyi,*

-tyú: *Fertyú*

-uka: *Sanyuka*

-úr: *Picur*

-us: *Dundus, Katus*

-usz: *Bëkusz*

-zi: *Dézi* (Dékány)

-zsi: *Gazsi* (Gáspár)

b) melléknévképzők:

-i: Csőri, Csámpi, Csücsöri, Gömbi, Szőri, Hëgyi, Dercsi, Megyercsi, Pati

-s: *Aranyos, Bagós, Bajszos, Bárcás*, *Bokszos, Cajgos* (élesztős), *Cukros, Csontos, Csücsös, Dilis, Faszos, Füles, Hájas, Hëgyës, Motros, Paprikás, Pipás, Rozsdás, Rumos, Szutykos, Tüzes, Kapcsos, Pujkás, Zsíros, Szamaras*

-talan: *Csintalan*

-ű: Büdű (büdös)

d) melléknévi igenévképzők:

-ó: *Bojgató, Borzasztó, Csóró*, *Fúró, Kotyogó, Morgó*

-t/-tt: *Fonnyatt.*

3. Szóösszetétellel kifejezett ragadványnevek:

A közszói eredetű szóösszetételek tulajdonnevesültek, a ragadványnevek egy része morfémazáró képzőt is tartalmaz.

a) alárendelt:

– tárgyas: *Csibegyúró, Fűnyíró, Géptojó, Kácsatömő, Kőfaragó, Útkaparó*

– minőségjelzős: *Bableves, Csikmák* (mákos metélt), *Csillagszemű, Guminyúl, Nagyharang, Paprikáskrumpli, Vizicsibe*, *Motoregér, Nagyfogú*

– mennyiségjelzős: *Fékiló, Háromapukás, Hattojás, Hétország, Húszkilós, Százszorszíp*

– birtokos jelzős: *Banyamancs, Életbűvísz, Indiánlëány, Rendőr*

b) mellérendelt:

– ikerszó: *Cakpak, Lótifuti, Recsmecs, Cincom.*

4. Szószerkezettel kifejezett ragadványnevek:

– determinatív jelzős szintagma: *Bajci Huszár, Droppany Öcske, Julis Bácsi, Kis Cséplő, Kis Kocka, Kis Piroska, Kerti Törpe, Nagy Hohó, Öreg Mütyür, Öreg Röce, Öreg Gülte, Paszuj Bableves, Stüszi Vadász, Vörös Róka*

5. Hangcsoportismétléssel alakult ragadványnevek:

a) szókettőzés: *Bátya-bátya, Béni-béni, Efkettőefkettő, Feri Feri,*

b) szótagismétlés: *Bobor, Bubu, Cici, Csecse, Csucsu, Gyűgyű, Idudú, Kuckuc* (Kuczman), *Mimi, Nejnej, Nünü, Pipi, Pléplé, Rere, Szoszó, Tölötölö*

6. Szóösszevonással alakult mondatnevek:

Hestyók (Hess tyúk! – a magánhangzó nyíltabbá válik), *Eszesz* (Esz, esz.), *Iszisz* (Isz, isz.), *Nëhúzd* (Ne húzd!), *Sëingëm Sëruhám* (Se ingem, se ruhám.), *Seperki* (Seperj ki!), *Téeszesze* (Téesz 'termelőszövetkezet' esze.), *Tivolë* (cseh Ty vole! 'te marha')

7. Ikerítésből való kiválással alakult ragadványnevek:

Bizsák, Cirizák (Izsák-Bizsák-Cirizák), *Csulena* (Ilona-Csulena), *Dëksza* (Dusán, Duksza-Deksza), *Dzsandi* (Dzsandi-Bandi), *Maci* (Maci-Laci), *Mutyi* (tutyimutyi), *Petyele* (etyelepetyele 'pletykáló személy'), *Tragyanka* (Aranka-Tragyanka)

8. Rövidüléssel alakult ragadványnevek

Atti (Attila), *Cselle* (cselleng), *Csosz* (csoszog), *Furi* (furikáz), *Hama* (hamar), *Ilon* (Ilona), *Jëró (*Jeromos), *Rëna* (Renáta), *Rozi* (Rozicska), *Valënt* (Valentovics)

9. Raggal, jellel ellátott ragadványnevek:

a) raggal:

– igei személyraggal:

-m: *Pëdrëm*, *Tuttam* (E/1)

-∅: *Mëgësz* (E/3), *Pislancs* (E/2)

– esetraggal:

-an: *Gyorsan*

-án: *Farán*

b) jellel:

– többesjellel:

-k: *Nokëdlik* (a név egy ikertestvérpárt azonosít)

– birtokos személyjellel:

-m: *Aranyom, Babikám, Puccom*

-a: *Báttya, Nyaka* (E/3)

-e: *Töke* (E/3), *Szegye* (E/3), *Telke* (E/3, hangátvetés)

10. Magánhangzó-változással alakult ragadványnevek:

– magánhangzó-kivetés: *Cinkus* (cinikus)

– a magánhangzó zártabbá válik:

a : o – *Kokas* (kakas)

e, é : i – *Kilis* (kelés)

e : i – *Ferdi* (ferde), *Cimint* (cement)

ó : ú, o : u – *Rúzsabukor* (rózsabokor)

ő : i – *Südi* (südő)

ö : ü – *Gyükér* (gyökér)

– a magánhangzó nyíltabbá válik:

i : ö – *Csölle* (csille),

u : o – *Jotok* (jutok)

i : ë – *Gëdás* (gidás)

– a magánhangzó rövidül:

á : a – *Financ* (finánc)

ú : u – *Pupos* (púpos)

í : i – Sipos (sípos)

– illabializáció + palatálissá válás: a : e – *Birke* (birka)

– magánhangzó illabializációja + nyíltabbá válása: ö : e – *Gerény* (görény)

– magánhangzó-rövidülés + képzés: -usz: *Bëkusz* (béka)

11. Mássalhangzó-változással alakult ragadványnevek:

– mássalhangzócsere: *Bódusz* (bódult), *Büse* (büszke),

– mássalhangzó-kivetés (tőrövidülés): *Cselle* (cselleng, szóvégi mássalhangzók elhagyása), *Sana* (sanda 'sunyi')

– összeolvadás: *Duncos* (dunsztos)

– bilabiális m dentális n-vé változik: m : n*: Mana* (mama)

– dentialveoláris laterális l bilabiális explozívává, b-vé változik: l : b – *Bëcsó* (lecsó)

– affrikálódás:

j : cs – *Csócsi* (Józsi)

d : gy – *Gyugó* (dugó)

– dentálissá válás:

g : d – *Datya* (gatya)

m : d – *Dalac* (malac)

b : d – *Dorjú* (borjú)

m : t – *Totor* (motor)

zs : d – *Jódika* (Józsika)

l : d – *Dajos* (Lajos)

– teljes hasonulás, geminálódik a *k* mássalhangzó: cs : k – *Makka* (macska)

– depalatalizáció: j : l – *Tolás* (tojás)

– zöngétlenedés: d : t – *Tuna* (Duna)

– posztalveolárissá válás: c : cs – *Kupacs* (kupac), *Csuccsom* (cuccom)

– palatalizáció: l : j – *Japos* (lapos)

s, cs : ty, r : j – *Tyárgabogjáttyúk* (sárgabográcstyúk)

– mássalhangzó betoldása: *Pripacs* (pipacs); *Göcse* (öccse) – mássalhangzó-rövidülés is megfigyelhető; *Pirci* (pici)

– teljes hasonulás: *Szíjjártó* (szíjgyártó)

– mássalhangzó geminálódásának megszűnése: *Csiksz* (csikk) – a szóvégi mássalhangzó felcserélése

– mássalhangzócsere + magánhangzó-rövidülés: *Csëszka* (cséza ’lovas kocsi’)

12. Magán- és mássalhangzó-változással alakult ragadványnevek:

– a köznév hangalakjának elferdítése: *Gunyóc* (gúnyos), *Türencs* (türelmes), *Këttyom* (kettyen hangutánzó szó elferdítése)

– mássalhangzó kivetés + magánhangzó-nyúlás: *Kóbász* (kolbász)

– mássalhangzó kivetés + magánhangzó-nyúlás + képzés: -i: *Kóbi* (kolbász)

– mássalhangzó betoldása, szó végi kiesése + magánhangzó-nyúlás: *Frütyű* (fütyül)

– affrikálódás + magánhangzó zártabbá válása: sz : cs, é : í - *Csomcsíd* (szomszéd)

– affrikálódás + magánhangzó-nyúlás: s : ty, ü : ű – *Tyűgér* (sügér)

– az -en superessivusi esetrag hibás felcserélése: -en : -om – *Jégom* (jégen)

– magánhangzó palatálissá válása + mássalhangzó geminálódása: o : ö – *Föcci* (foci)
– affrikálódás + palatalizáció + magánhangzó zártabbá válása: c, k : ty, o : u – *Tyutyuritya* (kukorica)
– zöngétlenedés + magánhangzó zártabbá válása: b : p, é : í – *Píka* (béka)
– hasonló alakú hangulatfestő szó felcserélésével: *Púcsó* (csúfol), *Drokány* (dolmány)
– hasonló hangzású szóval való felcserélés: *Dobëla* (Doberdó – helynév)
– a szótagzáró l kiesése polifonematikus magánhangzót eredményez: *Kopótyú* (kopoltyú), Latinú (latinul)

13. Mozaikszóból keletkezett ragadványnevek:

Ide taroznak a család- és keresztnév kezdőbetűinek összevonásából alkotott nevek: *Högyö, Pées, Szku, Tözsö, Ziszka* és egy esetben zenekar neve szolgált a névadás alapjául: *Limbi* (Limp Biscuit).

14. Csonkulással létrejött ragadványnevek:

Cindër (cilinder), *Csagány* (csalogány), *Riska* (Mariska)

15. Szótagcserével alakult ragadványnevek:

Cila (Laci), *Zsiga* (Gazsi)

16. Idegen közszavakból, tulajdonnevekből keletkezett ragadványnevek:

Szlovák: *Andrej, Bicsís, Biele, Bublinka, Bufëtos, Csefán, Csurák, Kacsica, Këcsup, Kedi, Kocúr, Koszty, Koza, Lágyó, Nyëmëc, Pivëcsko, Prëdszëda, Rizsa, Satka, Stefi, Stiri, Sumjënka, Sunka, Szinko, Sztolár, Szuszëd, Tyika*

Angol: *Andzséla Dévisz, Csurcsil, Dzserri, Dzsësszi, Dzsimi, Dzsó, Dzsoni, Dzsudi, Flett, Kevin, Kúlió, Nilsz, Sërlok, Tomasz*

Német: *Busman, Celler, Grüli, Gutman, Krënki, Snajdër, Stemberg, Vandër, Vejszi, Zommër*

Orosz: *Csëvó, Ruszki, Tocskáné*

Cseh: *Pëpó, Tivolë*

Francia: *Trezegé, Zsofré*

Indián: *Toma, Vinëtu*

Latin: *Hekula Hekulórum, Prior*

Spanyol: *Fidël Kasztró, Luíz*

Cigány: *Morë*

17. Alaktanilag nehezen besorolható ragadványnevek:

A következő szavak alaktanilag pontosan nem határozhatók meg, mivel a ragadványnév eredetét nem ismerjük, s a ragadványnév alapjául szolgáló tő meghatározásakor is nehézségekbe ütközünk: *Bëda, Bëra, Buhi, Ciatka, Cilling, Cinta, Csandra, Csubér, Csuhi, Damaj, Döleg, Dorák, Drufa, Dungli, Fartyú, Fürmice, Grenya, Gyügyös, Hëcsaj, Hecsi, Hëmmuc, Hëvány, Hips, Höttyös, Ízsi, Jadëc, Janter, Jasu, Jëkand, Jukin, Jupák, Kacsura, Kankësz, Këtyó, Koksë, Kunász, Kusuny, Lecske, Lelle, Lityi, Löttyi, Mucsik, Muka, Náncsi, Nuttó, Nyehó, Pattyi, Pebri, Pecó, Pëjszom, Pëkënc, Pidász, Pilpi, Pitló, Prantyi, Pulkó, Puttyi, Ramecs, Ricsu, Sakre, Sinó, Sokotyi, Soli, Sucingër, Szinyurám, Szittyir, Taccsi, Tancër, Tempe, Tisi, Tupisz, Tuncsi, Tyurtyó, Vacó, Vöcsör.*

Az eredményeket a következő táblázat foglalja össze:

A ragadványnév-alkotás módjai	**Összesen**	**%**
1. Tőszó	401	30,87
2. Képzett szó	340	26,17
3. Szóösszetétel	71	5,47
4. Szószerkezet	39	3,00
5. Hangcsoportismétlés	20	1,54
6. Szóösszevonás	10	0,77
7. Ikerítésből való kiválás	15	1,15
8. Rövidülés	18	1,39
9. Raggal, jellel ellátott	17	1,31
10. Magánhangzó-változás	21	1,62
11. Mássalhangzó-változás	43	3,31
12. Magán- és mássalhangzó-változás	26	2,00
13. Mozaikszó	6	0,46
14. Csonkulás	4	0,31
15. Szótagcsere	2	0,15
16. Idegen közszó, tulajdonnév	79	6,08
17. Alaktanilag nehezen besorolható	187	14,40
	1299	100,00

A legtipikusabb névalkotási mód a tőszó, elemi köznév tulajdonnevesülése és ragadványnévként való használata (30,87%). A második helyen a képzett szóval kifejezett

ragadványnevek állnak (26,17%). Ezt követik számban az alaktanilag nehezen besorolható nevek (14,40%). A hangzóváltozással (10–12. kategória) alakult ragadványnevek alkotják a névanyag 6,93%-át, az idegen közszóból vagy tulajdonnévből keletkezettek pedig a 6,08%-át. A szóösszetétellel (5,47%) és szószerkezettel (3%) kifejezett ragadványneveken kívül az egyéb névalkotási módok – hangcsoportismétlés (1,54%), rövidülés (1,39%), raggal, vagy jellel ellátott (1,31%), ikerítésből való kiválás (1,15%), szóösszevonás (0,77%), mozaikszó (0,46%), csonkulás (0,31%), szótagcsere (0,15%) – ritkábban játszanak szerepet kutatópontjaimon a ragadványnév-alkotásban.

5.8.2. A ragadványnevek szótagszáma

A ragadványnevek szótagszáma a nevek használhatóságáról, közölhetőségéről adhat információt. BENKŐ LORÁND írja, hogy „a névadók sokszor nincsenek tisztában a tulajdonnévnek – mint minden nyelvi jelnek – a közlésben betöltött igényeivel, azzal tudniillik, hogy a névnek nagy legyen a hírértéke, tehát pontosan és kifejezően jelölő legyen, ugyanakkor kicsi legyen az ún. redundanciája, tehát ne legyen terjengős, fontoskodó, megjegyezhetetlen” (BENKŐ 1982: 396). Ezeknek az elvárásoknak a ragadványnevek eleget tesznek: nagy az információs értékük, kifejezően jelölőek, kicsi a redundanciájuk.

A ragadványnevek szótagszám szerinti megoszlása községenként a következő:

Szótagszám	Búcs	Dunamocs	Hetény	Izsa	Összesen	%
Egy	17	13	18	8	56	4,31
Kettő	171	158	276	376	981	75,52
Három	25	48	56	47	176	13,55
Négy	6	21	17	17	61	4,70
Öt	3	6	6	4	19	1,46
Hat	0	0	3	0	3	0,23
Hét	0	1	0	1	2	0,15
Nyolc	0	0	1	0	1	0,08
	222	247	377	453	1299	100,00

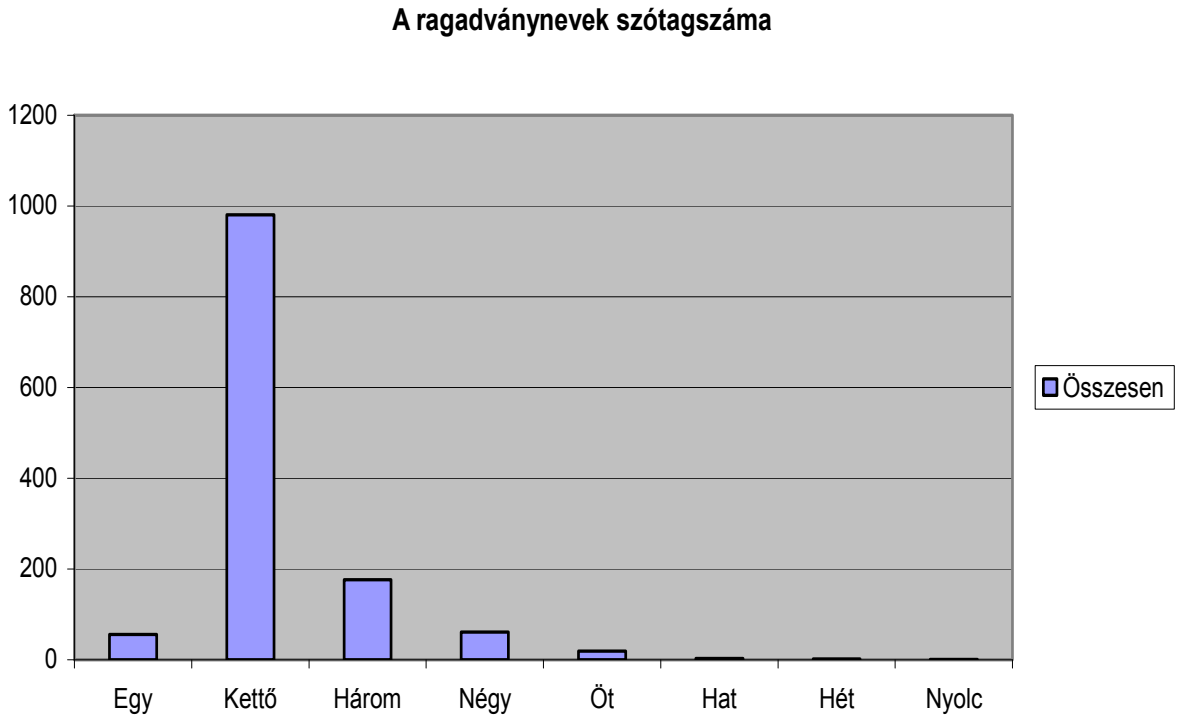

A települések ragadványnévanyaga többségében két szótagú (75,52%), azaz lényegében rövid, ritmikus, könnyen megjegyezhető hangalak jelenik meg ragadványnévként (vö. FARKAS F. 1985: 141). A névnek jól hallhatónak kell lennie, tehát a nyelvhasználatban minimális kiterjedtséget igényel. A gyakoriság szerint ezt követik a három (13,55%), négy (4,70%), illetve egy (4,31%) szótagból álló ragadványnevek. A négynél több – öt (1,46%), hat (0,23%), hét (0,15%), nyolc (0,08%) – szótagú ragadványnevek száma alacsony. Az 1299 ragadványnévből 512 vegyes, 446 mély és 350 magas hangrendű.

5.9. A ragadványnevek nyelvi kifejezőeszközeinek vizsgálata

A névtan és a stilisztika kapcsolatáról SZATHMÁRI ISTVÁN a *Stilisztikai lexikon* c. művében a következőket írja: „A tulajdonnevek igen lényeges része az a hangulat, illetve azok az asszociációk, amelyek az illető nevet kísérik, s ezek a tulajdonneveknek különféle stílusértéket adnak. Ennélfogva a névtudomány és a stilisztika mintegy kiegészítő tudományai egymásnak” (SZATHMÁRI 2004: 164). MARTINKÓ ANDRÁS a tulajdonnév hangulatát a jelentés részének tarja: „A tulajdonnevek nagy részét (ha nem mindegyikét) esztétikai hangulat, történelmi, vallási, szakmai stb. asszociációk kísérik, s ezek is a jelentés részei (jórészt ezért van stiláris értékük is).” (MARTINKÓ 1956: 191). A magyar névtanban a tulajdonnevek

stílusértékéről elsőként bővebben az irodalmi névadás kapcsán olvashattunk (l. KOVALOVSZKY 1934).

A ragadványnevek nyelvi kifejezőeszközeinek vizsgálata több szerző tanulmányában is megjelenik. ÖRDÖG FERENC a ragadványnévként funkcionáló nyelvi eszközöket (a tulajdonság megnevezése, metafora, metonímia, ellentétes jelentéstartalmú szó, hangutánzó vagy hangulatfestő szó stb.) a névadás indítékainak egyes csoportjain belül tárgyalja (ÖRDÖG 1973: 158–199). B. GERGELY PIROSKA *A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere* c. munkájában különálló fejezetet szentel a kérdésnek (B. GERGELY 1977: 149–203). Itt részletesen bemutatja a kifejező erejű (expresszív) ragadványnevek nyelvi eszközeit. A diákragadványnevek metaforikus jellegéről BÍRÓ FERENC tollából olvashatunk önálló tanulmányt (BÍRÓ 2001).

5.9.1. Szemantikai eszközök

B. GERGELY PIROSKA szerint „a ragadványnevek között elkülöníthető egy nyelvi kifejezésében jobbára közömbös, szokásos értelemben és formában használt közszavakból álló ragadványnévfajta és egy másik, mely a nyelvi kifejező erő fokozásának valamely (jelentéstani, hangalaki stb.) eszközével formálódik” (B. GERGELY 1977: 150–151). Az előbbieket informatív ragadványneveknek, az utóbbiakat kifejező erejű, expresszív ragadványneveknek nevezi.

Az informatív ragadványnevek közé sorolhatók azok, amelyeknél a köznév ragadványnévként való felhasználása nem jár jelentéstöbblettel, illetve a szó stílusértéke sem változik: *Ács, Asztalos, Bajszos, Csinos, Fekete, Göndör, Hosszú, Kis, Kíváncsi, Kocsmáros, Kopasz, Méhész, Mérges, Nagy, Okos, Pénztáros, Pontos, Rossz, Sánta, Szakállas, Takács, Vörös stb.*

Az expresszív ragadványnevek egy részének létrejötte a szavak átvitt, képes értelemben való használatával magyarázható. A szóképek közül a hasonlóságon alapuló névátvitel, a metafora, gyakran jelenik meg a ragadványnévanyagban a hangulatkeltés szemantikai eszközeként. A névadási indítékokból a külső, illetve belső tulajdonságra utaló ragadványnevek csoportjában találhatunk legnagyobb arányban metaforikus neveket.

A továbbiakban a metaforikus ragadványneveket fogalomkörök szerint tárgyalom.

A fogalomkörökből jellemzőek az állatnevekre utaló ragadványnevek. A névadási indítékok közül a külső tulajdonságra utaló ragadványnevek csoportjában jelennek meg a legnagyobb számban: alacsony–magas termet (*Kistyúk, Pocik, Tetű, Tücsök, Gúnár*), sovány–kövér testalkat (*Hërnyó, Kukac, Szúnyog, Mackó, Viziló*), mozgás (*Csiga, Kutya, Motoregér,*

Szarka), haj-, bajuszviselet (*Kecske, Kokas*), feltűnő testrész – *Busa* (fej), *Cica* (arc), *Kaméleon* (szem), *Malacka* (orr), *Nyúl* (fog), *Nyuszó* (fül), *Ponty* (száj).

Állatnévi eredetű metaforikus ragadványnevek egyéb indítékoknál is megtalálhatók: belső tulajdonság (*Guminyúl* 'eleven', *Csacsi* 'buta', *Nyúl* 'gyáva'), szokás, kedvelt tevékenység (*Csagány* – szeret dalolni, olyan, mint a csalogány, *Csődör* – szerette a nőket, *Vizicsibe, Vizikacsa* – szeret fürödni).

Metaforák származhatnak a növényvilágból, melyek utalhatnak sovány testalkatra (*Bënge* 'kis szőlőfürt', *Csádé* 'vizenyős helyen termő fűféle'), fejformára (*Dinnye, Kókusz, Körtefejű*).

A tárgynévből származó ragadványnév utalhat alacsony termetre (*Gyugó* 'dugó'), sovány (*Cérna, Gyufa, Madzag*) vagy kövér testalkatra (*Dëmó* 'demizson', *Dugó*), testi erőre (*Panel*), kerek arcra (*Kugli* 'a tekegolyóra hasonlít').

Ételnevekből származnak a kövér testalkatra (*Gombóc*, *Hattojás, Husi, Sunka*), kerek arcra (*Piskóta*) vonatkozó ragadványnevek.

A mese világából származó átvételek is ide sorolhatók: *Maci Laci, Mátyás király, Mekk Elek* (ügyetlen), *Mézga Géza* (szemüveges és erősebb testalkatú, mint a mesehős), *Nilsz* (kicsi, mint Nilsz Holgersszon a mesehős), *Szőke herceg, Törpe, Törpilla, Ördög, Öreg Gulivër, Óriás.*

Továbbá metaforikusak a televízióból, film- és zenevilágból (*Andzséla Dévisz, Hobó, Kabos, Szepesi*), a bibliából, mitológiából (*Ámor, Jézus, Jézus Krisztus, Júdás*), a politikából (*Fidël Kasztró, Lënin, Torgyán mérnök úr*) és történelemből ismert személyiségek (*Könyves Kálmán, Kosút, Tisza*) neveinek felhasználásával keletkezett ragadványnevek.

A nép vagy néprész jelentésű szavak szintén állhatnak névmetaforaként, melyek vonatkozhatnak haj-, szem- és bőrszínre (*Brazil, Cigány, Indiánlëány, Néger*), hajviseletre (*Indián*) stb.

A metonimikus ragadványnevek érintkezésen alapuló névátvitel útján keletkeznek. Nagy részük a szokásra, kedvelt tevékenységre, eseményre utaló ragadványnevek között található.

A fogalomkörök közül az állatnévre utaló ragadványnevek között is találhatók metonimikus jellegűek. Ide tartoznak a szokásra, kedvelt tevékenységre (*Compó* – szeret horgászni, *Csibe* – gyakran eteti a csibéket, *Csuli* – verebeket lőtt,), kedvelt állatra (*Bagjas* 'bagoly', *Cica, Cicke, Cicóka, Kutya, Macska*), állattartásra (*Kecske, Pujkás, Sárgalovas, Szamaras*), foglalkozásra (*Kacsa* – kacsafarmon dolgozott), eseményre (*Compó, Csóka, Fecske, Gerény, Gójás, Jérce*) vonatkozók.

A növénynévből származó ragadványnevek között metonimikusak is előfordulnak: *Gyömbér* (gyógynövényeket gyűjtött), *Rúzsabukor* (szerette a virágokat), *Sója* (szójabab), *Krumpli* (termelőszövetkezetben dolgozik), *Gruspány* (a mennyegzőnél ő tűzte ki a gruspányt).

A tárgyak megnevezései ragadványnévként utalhatnak alacsony termetre (*Sujok* 'valaminek a földbe verésére, zúzására használt nyeles bunkó'), jellegzetes ruházatra, öltözködésre (*Cipős*, *Dindi, Gatyás, Köcöle, Sapka, Suba, Szandi* 'szandál', *Tarisznya*), kedvelt tevékenységre (*Bútor* – szeret kocsmába járni, *Fűnyíró* – gyakran nyírt füvet, *Pipa, Szivar*), foglakozásra, mesterségre (*Cimint* 'kőműves', *Csölle* 'segédmunkás az építkezésnél', *Kapás* 'földműves', *Tű* 'szabó'), eseményre (*Bicaj, Bicsís* 'ostoros', *Cindër* 'cilinder', *Gajmó* 'kampó', *Pantófli, Satka* 'fejkendő'), vagyoni helyzetre (*Csëszka* 'hintó').

A kedvelt ételre, italra utaló ragadványnevek szintén metonimikusak: *Bableves, Bori* (bor), *Cajgos* (élesztős), *Csërkó* (cseresznyepálinka), *Csikmák* (mákoscsusza), *Csoki, Csülök, Csusza, Cukros, Duncos* (dunszt 'befőtt'), *Furkó* (lekváros gombóc), *Gombóc, Kacsa, Kënyír, Kóbász, Kóbi, Málé* (kukoricakása), *Paprikás, Paprikáskrumpli, Paszuj Bableves* (paszuly 'bab'), *Rumos, Sunka, Túrós*.

A ragadványnév alapjául szolgáló szó antonim értelemben is használatos lehet. Kopasz egyénre használják a *Coffos* ragadványnevet, *Sintér*nek hívnak egy kutyakedvelő személyt. Az élőnyelvben használatos névszerkezetek ellentétes tartalmú névkapcsolatokat eredményezhetnek: *Kis* Nagy (R+CS), *Nagy* Kis Jancsi (R+CS+B), s egy esetben a ragadványnév megegyezik a családnévvel: *Kis* Kis Jancsi (R+CS+B).

5.9.2. Szótani, hangtani és alaktani eszközök

B. GERGELY PIROSKA alapján „az expresszív ragadványneveknek ebbe a csoportjába sorolódnak az összes ún. módosult alakú lexikális ragadványnevek, vagyis azok, amelyek a ragadványnév alapjául szolgáló szó hangalakjának valamilyen hangtani vagy alaktani eszköz felhasználásával alakított játszi formából származnak, kisebb számban pedig olyan lexikális elemből álló ragadványnevek is, amelyek egy másik név vagy egy közszó hangalaki indukciójára jönnek létre" (B. GERGELY 1977: 168).

A névviselő család-, kereszt- és beceneve asszociációs folyamatokat indíthat el a névadó tudatában. A családnévből származó ragadványnevek egy része hasonló hangzású, illetve azonos jelentésmezőbe tartozó értelmes közszavakat asszociálhat. Fonetikai (hangtani) asszociáció játszott szerepet a következő családnevekből származó ragadványnevek

keletkezésében: *Borzasztó* < Borza, *Cékla* < Czékus, *Csengő* < Csengel, *Fonnyatt* < Fónad, *Mogyoró* < Magyari, *Öszvér* < Österreicher, *Ragasztó* < Rancsó. A leíró családnév azonos jelentésmezőbe tartozó szót is konnotálhat. Ekkor szemantikai (jelentéstani) asszociáció útján keletkezik a ragadványnév: *Atya* < Papp, *Bimbó* < Virág, *Csuka* < Halászik, *Mezei Pocok* < Mezei. Már meglévő ragadványnév is asszociálhatja újabb ragadványnév létrejöttét: a *Szódás* ragadványnevet viselő személy feleségére a *Bublinka* 'buborékocska' nevet használják annak ellenére, hogy a feleség a férj ragadványnevét is örökölte.

A családnévből származó ragadványnevek másik része a családnév hangalakjának játszi megváltoztatásából is keletkezhet: *Bizsák* < Izsák, *Csuri* < Czura, *Jurunc* < Kurucz, *Dzsó* < Izsó, *Nyunyi* < Bugyi. Expresszív hatást keltenek a családnév rövidítésével és képzésével alkotott ragadványnevek: *Cutika* < Czúth, *Hatyësz* < Hatyina, *Kocskó* < Kocsis, *Labi* < Labancz, *Ratya* < Ratyimorszky, *Rozi* < Rozicska, *Vini* < Vincze, *Vörke* < Vörös.

A közszavak, illetve tulajdonnevek módosult alakváltozatban gyakran válnak ragadványnévvé, az eltérő hangalakkal érik el a stílushatást. Ilyenek például a beszédhibára, nyelvbotlásra, hibásan ejtett szóra vonatkozó ragadványnevek: *Bëcsó* (lecsó), *Csócsi* (Józsi), *Csomcsíd* (szomszéd), *Csuccsom* (cuccom), *Dajos* (Lajos), *Dalac* (malac), *Datya* (gatya), *Dorjú* (borjú), *Dráscsusza* (daráscsusza), *Japos* (lapos), *Jódika* (Józsika), *Jotok* (jutok), *Kupacs* (kupac), *Lacsi* (Laci), *Makka* (macska), *Píka* (béka), *Potypal* (futball), *Tatas* (kakas), *Tofola* (kofola), *Tolás* (tojás), *Tuna* (Duna), *Tyárgabogjáttyúk* (sárgabográcstyúk), *Tyátyúrepettyű* (százhússzal repesztettünk), *Tyűgér* (sügér), *Tyutyuritya* (kukorica).

A hangutánzó, hangulatfestő ragadványnevek már hangalakjukkal felidéznek bizonyos tartalmat. Az onomatopoetikus ragadványnevek utalhatnak csúnyaságra (*Bubu, Übrühü*), vidámságra (*Nyehej*), eseményre (*Cincom, Csicsike, Mekk, Pléplé, Sicc, Tubi*). A hangulatfestő ragadványnevek elsősorban mozgást fejeznek ki: *Csiszi* (csiszeg-csoszog), *Csosz* (csoszog), *Lótifuti, Tungli* (tinglitungli 'ingó-bingó, ide-oda mozgó'). Az ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványneveknek egy része is hangutánzó, hangulatfestő jellegű szavakat idéz fel: *Brukukó, Cunci, Csincsók, Csucsu, Futyi, Gyűgyű, Lityi, Locsi, Löttyi, Muci, Murmuc, Nünü, Pattyi, Pruttyos, Puppe, Sötyi, Süske, Szuszi, Tyatya, Tyumi stb.*

A szokatlan szóösszetételek, -szerkezetek komikus hatást kelthetnek: *Julis Bácsi, Motoregér, Szarpacák, Szarszippantó Kisiparos, Zabánivaló Szöllő.*

A szóvég elhagyása szintén fokozhatja a név expresszivitását: *Cselle* (cselleng), *Csosz* (csoszog), *Hama* (hamar 'gyors járás'), *Szagla* (szaglászós).

A ragadványnév expresszivitását a névvégi képzők is növelhetik: *-ák* (*Pirák* 'piros'), *-ci* (*Bajci Huszár* 'bajszos', *Böcci* 'böcögve, döcögve járt', *Pirci* 'pirinyó'), *-cika* (*Fucika*

’futkározik’), -*gyúr* (*Pingyúr* ’pinduri’), -*i* (*Cini* ’cingár’, *Csámpi* ’csámpás’, *Csonti* ’sovány’, *Hirti* ’hirtelen’, *Nyali, Szőri*), -*ica* (*Pirica* ’piros’), -*ke* (*Minike, Szöszke*), -*tyi* (*Büttyi* ’bütyök’), -*us* (*Dundus*) stb.

6. Befejezés

A ragadványnevek a személynevek szerves részrendszerét képezik, éppolyan identifikáló funkcióval bírnak, mint a család-, kereszt- és becenevek. A személynevek közül a legnyitottabb rendszert alkotják, bármilyen nyelvi jel vagy hangsor ragadványnévvé válhat. A ragadványnévadásban az ember ősi névadó ösztöne, névteremtő vitalitása nyilvánul meg.

A ragadványneves szakirodalom terjedelmes, de a kutatástörténeti áttekintésből is láthattuk, hogy a szlovákiai magyarok ragadványnév-használatával ez idáig csak kevés kutató foglalkozott.

A dolgozatban négy szlovákiai magyar település ragadványnévrendszerét elemeztem részletesebben. A kutatással kapcsolatos eredményeket röviden a továbbiakban foglalom össze.

A kutatópontjaimon a ragadványnév műszó helyett a névközösség a *csúfnév* megnevezést használja. A ragadványnevek létrejötte a gyakran ismétlődő család- és keresztnevek indukáló hatásában, illetve lélektani okokban keresendő. A névadást értelmi és érzelmi, nyelvi és nyelven kívüli tényezők egyaránt befolyásolják.

A ragadványnevek az írott forrásokban (anyakönyvek, telekkönyvek, jegyzőkönyvek stb.) is előfordulnak. Szükség miatt rögzítették azokat, hogy a név egyértelműen betölthesse identifikáló funkcióját. Az általam vizsgált XVIII–XX. századi dokumentumokban megkülönböztető névként szerepel: 1. A ragadványnév teljes alakja: *Válé András (Malac), Joannes Varga alias Barát.* 2. A ragadványnév kezdőbetűje: *Cs. Varga Pál* (ezek gyakran az egész családra kiterjedtek, öröklődtek is). 3. Az anya vagy a feleség lánykori családneve: *Sárai Kurucz András.* 4. Az apa kereszt- vagy beceneve: *Jóska Varga András.* 5. A lakóhely megjelölése: *Tóth József Zsitvasori.* 6. A foglalkozás: *takács Szabó László.* 7. Az életkor: *Kovács János Öreg.*

Összességében 2167 élőnyelvben használatos ragadványnevet gyűjtöttem össze (a felnőttek körében 1299-et és a diákoknál 868-at). Mivel egyes ragadványnevek ismétlődnek, ezért a névféleségek száma 1826.

A felnőttek körében 1299 ragadványnév használatos az élőnyelvben. A névadás indíték szerinti ragadványnévtípusok között a külső tulajdonságra utaló ragadványnevek (25,17%) alkotják a legnépesebb csoportot. Ezen belül a legtöbb név keletkezését az egyén testalkata, termete motiválja. A második helyen az ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványnevek állnak (21,17%). Ezt követik a belső tulajdonságra vonatkozó ragadványnevek (14,09%). E csoporton belül a szokásra, kedvelt tevékenységre utaló nevek számban valamivel megelőzik

az uralkodó jellemvonásra vonatkozókat. A negyedik helyet a foglalkozásra, mesterségre, tisztségre utaló nevek foglalják el (9,85%), nagyobb részük közvetlenül nevezi meg a foglalkozást. Nem sokkal maradnak el mögöttük a névviselő család-, kereszt-, illetve becenevére utaló ragadványnevek (9,31%). A legjellemzőbb alcsoportot a családnévből származó ragadványnevek alkotják. A hatodik pozíciót az eseményre utaló nevek foglalják el (6%). Ezek után gyakorisági sorrendben a családtagok, ismerősök nevére vonatkozó ragadványnevek (5,31%) következnek. Kutatópontjaimon ritkábban szolgál a névadás alapjául a szavajárás (3,08%), egyéb életkörülmény (3%), egykori vagy jelenlegi lakóhely (2,31%), életkor (0,69%).

A ragadványnév iránti attitűdvizsgálat azt mutatja, hogy a névviselők többsége elfogadja ragadványnevét (87,14%). A ragadványnevek nagyobb része említőnévként funkcionál (66,97%), de szólítónévként való használatuk (33,03%) sem ritka. Az élőnyelvben a személynévtípusok közül elsősorban a ragadványnévvel azonosítják a személyeket, illetve családokat. A ragadványnevek fontos szerepet töltenek be a közösségekben, a falvak személynévállományának szerves részét képezik.

A dialektológiai szempontú vizsgálat alapján elmondható, hogy a ragadványnevekben elsősorban a nyelvjárással egyező hangtani jelenségek jelennek meg. Az alaki tájszavak a kutatópontjaimon gyakrabban töltenek be ragadványnévi funkciót, mint a jelentésbeliek (csak egy példát találtam az összegyűjtött névanyagban) vagy a valódi tájszavak. Ragadványneveket a nyelvjárásban használatos frazeologizmusok is tartalmaznak.

A ragadványnevek túlnyomó része nem öröklődik, egyéni, a névanyag ezért az idő függvényében dinamikusan változik. Az 1299 ragadványnév közül 299 öröklődik, ez a névanyag 23%-át érinti. A részleges családi ragadványnevek (228) számban megelőzik az egész családra kiterjedő családi ragadványneveket (71). Az öröklődő ragadványnevekből 264 férfiágon és 35 női ágon öröklődik. Legjellemzőbb az apa ragadványnevének öröklődése. A férfiak gyakrabban kapnak ragadványnevet, mint a nők. A ragadványnevek 86%-a a férfi nemhez, 14%-a pedig a nőihez kapcsolódik.

Az élőnyelvben 12-féle névszerkezet fordul elő. A ragadványnevek legnagyobb részét az önmagukban használt nevek alkotják (62,43%). Ezek önmagukban, önállóan identifikálják a személyt. A kételemű névkapcsolatban használt ragadványnevek (33,56%) típusán belül a leggyakoribb szerkezettípus az R+B, amikor a ragadványnév megelőzi a becenevet, s lényegében a családnevet helyettesíti. A három tagból álló névkombinációban ragadványnevek ritkábban fordulnak elő (4%).

A ragadványnevek nagy része főnévből (55,04%), ezen belül elsősorban köznévből (35,26%) keletkezett. A második leggyakoribb szófaj, mely a ragadványnév alapjául szolgál a

melléknév (24,71%). A többi szófajból kisebb arányban jött létre ragadványnév.

A legtipikusabb névalkotási mód a tőszó, elemi köznév szófajváltása, tulajdonnevesülése és ragadványnévként való használata (30,87%). A második helyen a képzéssel alkotott ragadványnevek állnak (26,17%). Ezt követik számban az alaktanilag nehezen besorolható nevek (14,40%). A hangzóváltozással alakult ragadványnevek alkotják a névanyag 6,93%-át, az idegen közszóból vagy tulajdonnévből keletkezettek pedig a 6,08%-át. A szóösszetétellel (5,47%) és szószerkezettel (3%) kifejezett ragadványneveken kívül az egyéb névalkotási módok ritkábban játszanak szerepet a névkeletkezésben.

A ragadványnévanyagban a hangulatkeltés nyelvi kifejezőeszközeként elsősorban a névmetaforák szolgálnak, melyek a külső, illetve belső tulajdonságra utaló ragadványnevek csoportjában találhatók legnagyobb arányban. Expresszív szerepet töltenek be továbbá a metonimikus, onomatopoetikus stb. ragadványnevek.

A szlovákiai magyarok ragadványnév-használatára hatással van a magyar–szlovák kétnyelvű környezet, a nyelvi kölcsönhatás eredményeként a névanyagban a kontaktusjelenségek is megjelennek. A kutatópontjaimon a magyar nemzetiségű lakosok alkotják a falvak népességének többségét, ami a gyűjtött névanyagban is kimutatható: a magyar eredetű nevek mellett csak elenyésző mértékben találhatók szlovák (és egyéb etimonú) ragadványnevek. Az egyes nyelvekből származó nevek aránya a közösség nyelvi hovatartozására is utal. A szlovákiai magyarok ragadványnév-használata anyanyelvdominánsnak (magyardominánsnak) tekinthető.

A ragadványnevet viselők nagy része az idősebb korosztályhoz tartozik. A fiatalabbak már nem ismerik teljességgel e névanyagot, és egyre kevesebben lesznek közülük ragadványnevek tulajdonosai. Az egykor homogén falu manapság egyre heterogénebbé válik. Az exogámia, lakosságcsere, urbanizáció nem kedvez a ragadványnevek létrejöttének. A társadalmi hatások közül főképpen a Csehszlovák Köztársaság megalakulása utáni időszak és a kitelepítések korszaka (1946–47) befolyásolta a falvak személynévrendszerének megváltozását. A kitelepített családokhoz szorosan fűződő ragadványnevek kiszorultak a mindennapi használatból. Ezek a nevek már csak az idősebb generáció emlékezetében élnek. A gazdag ragadványnév-állomány a homogén közösség összetartó erejét, névadási szokásait érzékeltette. A lakosságcsere következtében újonnan betelepült családok ritkán kaptak ragadványnevet a falu közösségétől.

Az életkor szerinti főbb eltérések a felnőttek és diákok ragadványnév-használatával kapcsolatban mutatkoznak. A kérdőíves módszer segítségével kutatópontjaim alapiskoláiban 868 diákragadványnevet gyűjtöttem össze. A felnőttek ragadványnévadása elsődlegesen

értelmi jellegen alapul, a sok azonos nevű személy pontosabb azonosítása érdekében jöttek létre a „csúfnevek”. A diákoknál főképpen az érzelmi jelleg okozza a ragadványnevek keletkezését. A névadás indítékai hasonlóak, de megoszlási arányuk eltérő. A felnőtteknél az összegyűjtött névanyag legnagyobb hányadát a külső tulajdonságra utalók és az ismeretlen eredetűek teszik ki. A diákoknál ezzel ellentétben a névadás indítéka többnyire ismert (az ismeretlen eredetűek kis hányadát teszik ki a névanyagnak). A névadás legfrekventáltabb motivációja a névviselő család-, kereszt-, illetve becenevével kapcsolatos, ezek játékos átalakításával keletkezett a diákragadványnevek nagy része (a személynévi eredetűek közül leggyakoribbak a családnevek becézett formái). Mind a felnőtteknél, mind a diákoknál hasonló megoszlási arányban szolgál a névadás alapjául a külső és belső tulajdonság, valamilyen esemény és a családtagok, ismerősök neve. A diákoknál nem jelenik meg névadási motívumként a foglalkozás, s csak elenyésző mértékben a szavajárás, egyéb életkörülmény, lakóhely, életkor. A felnőttek körében gyakrabban szerepelnek a tulajdon- és köznevek elferdített alakváltozatai; míg a diákoknál a lexikális köznevek. A különböző, változatos szerkezetű névkombinációk jellemzőek a felnőttek ragadványnév-használatára; a diák-ragadványnevek önmagukban, egyéb névelem (család-, kereszt-, becenév) nélkül identifikálnak. A felnőttek ragadványnevei általában hosszabb életűek, invariánsak (csak ritkán változnak), az egyén gyakorta egész életén át viseli a faluközösség által ráragasztott nevet, sőt ez a név öröklődhet is. A ragadványnevek használati köre tágabb, szélesebb körben ismertek és használatosak, elsősorban említőnévként funkcionálnak. A diákragadványnevek rövidebb ideig élnek (az iskolaközösségből kikerülve többnyire nem használatosak a hajdani névviselőre), változékonyak, szűkebb közösségben (iskola, osztály) ismertek és használatosak, ritkán öröklődnek, szólítónévként funkcionálnak. Általában egy ragadványnév identifikálja a felnőttet, ritkán több; az iskolában átlagosan 2–3 ragadványnevet is adnak a diákok osztálytársaiknak. A felnőttekre az egynevűség, a diákokra a többnevűség jellemző. A diákok ragadványnév-használata a felnőttekhez hasonlóan magyardomináns, a névanyag zöme magyar eredetű.

A szlovákiai magyar nyelvtudomány aktuális feladatai közé tartozik a ragadványnév-kincs vizsgálata. A jövőben a kutatásaimat szeretném tovább folytatni és kiterjeszteni Szlovákia egyéb magyarlakta vidékeire, tájegységeire is. A bővebb adatbázis komparatív vizsgálatokra, nagyobb általánosításokra ad majd lehetőséget.

7. Felhasznált irodalom

Rövidítések jegyzéke:

NÉ. – Névtani Értesítő

MCsD. – Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok

MND. – Magyar Névtani Dolgozatok

MNy. – Magyar Nyelv

MNyj. – Magyar Nyelvjárások

MNyTK. – Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai

MSzA. – Magyar Személynévi Adattárak

NyIrK. – Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények

Nyr. – Magyar Nyelvőr

NyTFTK. – Nyíregyházi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei

NytudÉrt. – Nyelvtudományi Értekezések

AGG GÁBOR 1978. *Ragadványnevek 22 Zala menti faluból*. MSzA. 20., ELTE, Budapest.

ALAPY GYULA 1994. *A csallóközi halászat története.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

ALBERT ZSUZSANNA 1985. *Harasztkerék ragadványnevei.* MSzA. 63., ELTE, Budapest.

AVAS KÁLMÁNNÉ 1983. *Pankasz és Kisrákos ragadványnevei.* MSzA. 56., ELTE, Budapest.

BACHÁT LÁSZLÓ 1968. *Szabolcs-szatmári ragadványnevek.* In: NyTFTK. 2., Nyíregyháza, 252–256.

BACHÁT LÁSZLÓ 1970. *A ragadványnevek néhány problémája*. In: NytudÉrt. 70., Akadémiai Kiadó, Budapest, 130–134.

BACHÁT LÁSZLÓ 1971. *A hivatalos névből alakult ragadványnevek az iskolában*. In: MNy. LXVII. évf., 4. sz., Akadémiai Kiadó, Budapest, 439–449.

BACHÁT LÁSZLÓ 1972a. *A testi tulajdonságra utaló ragadványnevek az iskolában*. In: NyTFTK. 4, Nyíregyháza, 299–307.

BACHÁT LÁSZLÓ 1972b. *A lelki tulajdonságra utaló ragadványnevek az iskolában*. In: Nyr. 96., 16–20.

BACHÁT LÁSZLÓ 1974. *Az általános iskolai ragadványnevek alaktani és jelentéstani problémái.* In: Irodalom- és nyelvtudomány. Szerk. KATONA BÉLA. A Bessenyei György Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Nyíregyháza, 101–111.

BACHÁT LÁSZLÓ 1981. *Beszédhelyzet és névhasználat.* In: MNyTK. 160., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 227–229.

BACHÁT LÁSZLÓ 1985. *A szinkron vizsgálatú ragadványnév-kutatás mai állása.* In: MNyTK. 170., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 129–137.

BACHÁT LÁSZLÓ 1992. *A tanári ragadványnevekről.* In: Tulajdonnév-használatunk. MND. 100., ELTE, Budapest, 37–43.

BAKOS JÓZSEF 1974. *Gárdonyi és a nevek.* In: Nyr. 98: 424–439.

BALÁZS JÁNOS 1970. *A nevek általános nyelvészeti vonatkozásai.* In: NytudÉrt. 70., Akadémiai Kiadó, Budapest, 295–301.

BALÁZS JUDIT 1977. *Rábaszentandrás mai család- és ragadványnevei*. MSzA. 15., ELTE, Budapest.

BALÁZS JUDIT 1981. *A ragadványnevek nemzedéki kötöttsége egy település névrendszerében*. In: MNyTK. 160., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 69–71.

BALÁZS JUDIT 1982. *A ragadványnevek szerepe Rábaszentandrás névrendszerében*. NytudÉrt. 114. Akadémiai Kiadó, Budapest.

BALÁZS MARGIT 2001. *Haza Bölcse, a Bolond Gróf és a többiek. Ragadványnevek történelmünkben.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

BÁLINT EMESE – BODÓ CSANÁD 1999. *Csíkfalu személynevei.* In: Csángósors. Moldvai csángók a változó időkben. Szerk. POZSONY FERENC. Teleki László Alapítvány, Budapest, 119–130.

BALOGH LAJOS 1974. *A tájszó fogalma.* In: NytudÉrt. 83. Akadémiai Kiadó, Budapest, 70–74.

BALOGH LÁSZLÓ 1966. *A szamosszegi ragadványnevek rendszere*. In: MNyj. XII., Debrecen, 109–135.

BALOGH LÁSZLÓ 1971. *A szituáció szerepe tulajdonneveink alakulásában.* In: Nyr. 95., 158–161.

BALOGH LÁSZLÓ 1982. *Nemzedékek karaktere tulajdonneveinkben.* In: NÉ. 7. ELTE, Budapest, 73–76.

BALOGH LÁSZLÓ 1985. *Az iskolai ragadványnevek gyűjtése és feldolgozása.* In: NÉ. 10., ELTE, Budapest, 106–116.

BALOGH LÁSZLÓ 1988. *A mozaik ragadványnév.* In: Nyr. 112., 504–505.

BÁN JÓZSEF 2000. *Mezőkövesdi ragadványnevek és szerepük a település hajdani életében.* MND. 166., ELTE Magyar Nyelvtudományi Intézet Névkutató Munkaközössége, Budapest.

BANNER BENEDEK 1960. *Adatok a ragadványnevek kialakulásához.* In: Ethnographia LXXI: 537–551.

BARABÁS VILMA 1987. *Eszeny (Javorovo) család- és ragadványnevei*. In: NÉ. 12., ELTE,

Budapest, 183–189.

BÁRCZI GÉZA 1958. *A személynevek.* In: BÁRCZI GÉZA: *A magyar szókincs eredete.* Budapest, 123–142.

BARTHA CSILLA 1999. *A kétnyelvűség alapkérdései*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

BARTHAS JÓZSEF 1982. *Pusztina személynevei*. MSzA. 45., ELTE, Budapest.

BARTKO, LADISLAV 1980. *Odraz slovensko-maďarských jazykových kontaktov v antroponymii južného Abova.* In: Spoločenské fungovanie vlastných mien. VII. slovenská onomastická konferencia. Veda, SAV, Bratislava, 233–238.

BARTKO, LADISLAV 2007. *O vplyve uhorského kancelárskeho úzu na domácke podoby slovenských rodných mien a na ich fungovanie v komunikácii.* In: Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 92–95.

BAUKO JÁNOS 2000a. *Csomcsíd, Hestyók, Tyutyuritya és a többiek*. Az izsai ragadványnevekről. In: Vox humana. Bolla Kálmán professzor 70. születésnapjára. Amulett ’98 Nyomdaipari Kft., Budapest, 70–74.

BAUKO JÁNOS 2000b. *Diákragadványnevek Izsán*. In: Katedra, VII. évfolyam, 4. szám, Dunaszerdahely, 29.

BAUKO JÁNOS 2001a. *Ragadványnevek rendszere Izsán.* Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, Nyitra.

BAUKO JÁNOS 2001b. *Marcelháza halászatának szakszókincse.* KT Kiadó, Komárom.

BAUKO JÁNOS 2002a. *Tájnyelvi elemek az izsai ragadványnevekben.* In: IV. Dialektológiai Szimpozion. A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai V. Szombathely, 55–59.

BAUKO JÁNOS 2002b. *Köszönés- és megszólításformák a révkomáromi Eötvös Utcai Alapiskolában.* In: Fórum Társadalomtudományi Szemle 3. sz. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, 143–153.

BAUKO JÁNOS 2002c. *Állatnevek a ragadványnevekben.* In: Szőrös Kő 6. sz. AB-ART, Dunaszerdahely, 54–57.

BAUKO JÁNOS 2003. *Ragadványnév-vizsgálatok a nyitrai Konstantin Egyetemen.* In: NÉ. 25., ELTE, Budapest, 188–194.

BAUKO JÁNOS 2004. *Személynévvizsgálatok a nyitrai Konstantin Egyetem magyar szakos hallgatói körében.* In: Studia artis grammaticae et litterarum. A Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék Kiadványai I. Szerk. SÁNDOR ANNA és VÖRÖS FERENC. Nyitra, 74–89.

BAUKO JÁNOS 2005a. *Beszélő ragadványnevek a magyar népmesékben.* In: NÉ. 27., ELTE, Budapest, 102–110.

BAUKO JÁNOS 2005b. *Diákragadványnév-vizsgálatok magyar–szlovák kétnyelvű környezetben.* In: Regionális dialektusok, kisebbségi nyelvhasználat. MNyTK. 224. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 143–152.

BAUKO JÁNOS 2005c. *Formy pozdravov a oslovení v bilingválnom prostredí.* In: Kultúra – priestor interdisciplinárneho myslenia. Zborník z medzinárodného vedeckého sympózia konaného dňa 21–22. septembra 2004 na Univerzite Konštantína Filozofa. Nitra, 205–213.

BAUKO JÁNOS 2006a. *Ragadványnév-kutatások Szlovákiában.* In: Vallanak a neveink múltról és jelenről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán 2005. június 2–4. MNyTK. 225. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest – Nyitra, 110–124.

BAUKO JÁNOS 2006b. *Prezývky študentov v bilingválnom prostredí.* In: Varia XIV. Medzinárodné kolokvium mladých jazykovedcov. SAV, Bratislava, 232–241.

BAUKO JÁNOS 2006c. *Pozdravy a oslovenia študentov Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe.* In: Kultúra, jazyk a história Slovákov v Maďarsku. Materiály z jubilejnej interdisciplinárnej medzinárodnej vedeckej konferencie z príležitosti 15. výročia založenia Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku, Békešská Čaba, 252–259.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *Prezývky v systéme antroponým.* In: Varia XV. Medzinárodné kolokvium mladých jazykovedcov 2005. SAV, Bratislava.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *Vplyv bilingválneho priestoru na používanie fatických jazykových prvkov v komunikácii.* In: Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie. Banská Bystrica 2006.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *Pôvod prezývok v bilingválnom priestore.* In: Varia XVI. Medzinárodné kolokvium mladých jazykovedcov 2006. SAV, Bratislava.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *Výskum prezývok rôznych generácií v bilingválnom prostredí.* In: Lexika slovenskej onymie – hydronymia, antroponymia, toponymia. 17. slovenská onomastická konferencia. Trnava 2007.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *Kétnyelvűség és ragadványnév-használat.* In: NÉ. 29., ELTE, Budapest.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *A szlovákiai magyarok ragadványnév-használatáról.* In: VI. Magyar Névtudományi Konferencia, Balatonszárszó 2007.

BAUKO JÁNOS (megjelenés alatt). *A ragadványnévadás indítékai négy szlovákiai magyar*

településen. In: Fórum Társadalomtudományi Szemle. Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja.

BAYEROVÁ, NAĎEŽDA 1980. *Motivace živých pojmenování v jedné z obcí slezských nářečí.* In: Spoločenské fungovanie vlastných mien. VII. slovenská onomastická konferencia. Veda, SAV, Bratislava, 227–231.

BEKE ÖDÖN 1950. *A ragadványnevek szórendje.* In: Nyr. 74: 311–312.

BEKE ÖDÖN 1952. *A ragadványnevek szórendjéhez.* In: Nyr. 76., 300.

BENEŠ, JOSEF 1998. *Německá příjmení u Čechů 1–2.* Acta Universitatis Purkynianae 34. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem.

BENKŐ LORÁND 1949. *A régi magyar személynévadás.* Néptudományi Intézet, Budapest.

BENKŐ LORÁND 1950. *Árpádkori személyneveink.* In: Nyr. 74., 18–23.

BENKŐ LORÁND 1967. *A magyar tulajdonnevek története*. In: BÁRCZI–BENKŐ–BERRÁR: A magyar nyelv története. Tankönyvkiadó, Budapest, 374–388.

BENKŐ LORÁND 1982. *A név és az ember.* In: Nyr. 106., 391–399.

BENKŐ LORÁND 1998. *Név és történelem. Tanulmányok az Árpád-korról.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

BENKŐ LORÁND 2003. *Beszélnek a múlt nevei. Tanulmányok az Árpád-kori tulajdonnevekről.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

BERÉNYI ZSUZSANNA 1969. *Iskolai ragadványnevek*. In: Köznevelés 21. sz., 24–25.

BERÉNYI ZSUZSANNA 1972. *Az iskolai ragadványnevek gyűjtése*. In: Nyr. 96, 414–419.

BERÉNYI ZSUZSANNA ÁGNES 1974. *Az iskolai ragadványnevek élete*. In: NytudÉrt. 83. sz., Akadémiai Kiadó, Budapest, 98–104.

BEREZNAI ZSUZSANNA 1985. *Falucsúfolók az Egri járásban.* MCsD. 23., ELTE, Budapest.

BERTÓK ISTVÁN 1980. *Vése mai ragadványnevei.* MSzA. 35., ELTE, Budapest.

BÉL MÁTYÁS 1996. *Komárom vármegye*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

BÍRÓ FERENC 1997. *Egri szakmunkástanulók névhasználata.* In: NÉ. 19., ELTE, Budapest, 30–45.

BÍRÓ FERENC 1998. *Tiszaszőlős XVIII–XIX. századi ragadványnevei.* In: NÉ. 20., ELTE, Budapest, 43–55.

BÍRÓ FERENC 2001. *A metafora szerepe a testi tulajdonságra utaló diáknevek alkotásában.* In: A metafora grammatikája és stilisztikája. Szerk. KEMÉNY GÁBOR. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 34–44.

BÍRÓ FERENC 2006. *Ragadványnevek Körösladány 18. századi egyházi anyakönyveiben.* In: 101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére. Szerk. MÁRTONFI ATTILA, PAPP KORNÉLIA és SLÍZ

MARIANN. Argumentum, Budapest, 232–237.

BLANÁR, VINCENT 1950. *Príspevok ku štúdiu slovenských osobných a pomiestnych mien v Maďarsku.* SAV, Bratislava.

BLANÁR, VINCENT 1968. *Otázka systému v antroponomastike.* In: I. slovenská onomastická konferencia. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 5–14.

BLANÁR, VINCENT 1970a. *Špecifikum onomastiky.* In: Zborník materiálov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a II. slovenskej onomastickej konference. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 15–35.

BLANÁR, VINCENT 1970b. *Základné jednotky v antroponomastike.* In: Jazykovedný časopis, ročník XXI, č. 1, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 42–46.

BLANÁR, VINCENT 1972. *Problematika výskumu živých mien.* In: III. slovenská onomastická konferencia. Acta Facultatis Paedagogicae, Banská Bystrica, 7–50.

BLANÁR, VINCENT 1980. *Spoločenské fungovanie osobného mena.* In: Spoločenské fungovanie vlastných mien. VII. slovenská onomastická konferencia. Veda, SAV, Bratislava, 201–208.

BLANÁR, VINCENT 1983. *Onomastika vo svetle vedy o vede.* In: Onomastika jako společenská věda. Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 13–17.

BLANÁR, VINCENT 1989. *Obsahový model v onomastike.* In: *Aktuálne úlohy onomastiky z hľadiska jazykovej politiky a jazykovej kultúry* (Zborník príspevkov z 2. československej onomastickej konferencie 6-8. mája 1987 v Smoleniciach). Zostavil: MILAN MAJTÁN. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 239–249.

BLANÁR, VINCENT 1990. *Motivačný model v onomastike.* In: Jazykovedný časopis, č. 26, SAV, Bratislava, 113–120.

BLANÁR, VINCENT 1991a. *Onomastika vo vzťahu k iným vedným disciplínam.* In: X. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 188–196.

BLANÁR, VINCENT 1991b. *Výskum slovanských osobných mien a slovanský antroponomastický atlas.* In: Slavica slovaca 26, č. 3, SAV, Bratislava, 236–248.

BLANÁR, VINCENT 1994. *O vývine slovanských antroponomastických sústav.* In: Slavica slovaca 29, č. 2, 150–159.

BLANÁR, VINCENT 1996. *Teória vlastného mena. Status, organizácia a fungovanie v spoločenskej komunikácii.* Veda, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

BLANÁR, VINCENT 1998. *K základom porovnávacej onomastiky.* In: 13. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 9–20.

BLANÁR, VINCENT 2004. *Pragmatickolingvistické metódy a problematika v onomastike.* In: Jazykovedný časopis 55, č. 1, Slovak academic press, Bratislava, 3–19.

BLANÁR, VINCENT 2005. *Morfologické kategórie vlastných mien.* In: Jazykové kategórie v teórii a praxi. Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava, 21–52.

BLANÁR, VINCENT – MATEJČÍK, JÁN 1978. *Živé osobné mená na strednom Slovensku I. 1. Designácia osobného mena.* Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.

BLANÁR, VINCENT – MATEJČÍK, JÁN 1983. *Živé osobné mená na strednom Slovensku I. 2. Distribúcia obsahových modelov*. Vydavateľstvo Osveta, Martin.

BLANYÁR VALÉRIA 1976. *Nagykálló mai ragadványnevei.* MSzA. 9., ELTE, Budapest.

BLASKOVICS JÓZSEF 1993. *Az újvári ejálet török adóösszeírásai.* Magyar Ifjúság Érdekeit Védő Szövetség, Pozsony.

BLICHA, MICHAL – MAJTÁN, MILAN 1985. *Úvod do onomastiky.* Pedagogická fakulta v Prešove, Košice.

BOKOR JÓZSEF 1983. *Sopronkövesd ragadványnevei.* MSzA 60., ELTE, Budapest.

BORBÉLY ANNA 1997. *A kétegyházi román ragadványnevek rendszere és használata*. In: MNyTK. 209., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 200–206.

BOROVSZKY SAMU (szerk.) 1907. *Magyarország vármegyéi és városai. Komárom vármegye.* Országos Monografia Társaság, Budapest.

BOROVSZKY SAMU (szerk.) 1909. *Magyarország vármegyéi és városai. Esztergom vármegye.* Országos Monografia Társaság, Budapest.

BOTLIK JÓZSEF 2001. *Család- és ragadványnevek.* In: BOTLIK JÓZSEF: Gát. Száz Magyar Falu Könyvesháza, Budapest, 206–208.

BÖSZÖRMÉNYI JÁNOS 1990. *Dunamocs évszázadai.* Madách Könyvkiadó, Pozsony.

BÖSZÖRMÉNYI JÁNOSNÉ 2001. *Dunamocs. A vízimolnárok faluja.* KT Kiadó, Komárom.

BURA LÁSZLÓ 1966. *Ragadványnevek Bogdánfalváról*. In: NyIrK. X., 369–377.

BURA LÁSZLÓ 1969. *Iriny lakosainak ragadványnevei.* In: NyIrK. XIII., 147–150.

BURA LÁSZLÓ 1988. *Mezőpetri ragadványyevei*. MSzA. 83., ELTE, Budapest.

BURA LÁSZLÓ 1999. *Tanári ragadványevek Szatmárnémeti középiskoláiban.* In: NÉ. 21., ELTE, Budapest, 266–269.

BÜKY BÉLA 1986. *Pais Dezső és a „Kruzsok”-beli nevek.* In: NÉ. 11., ELTE, Budapest, 115–118.

BÜKI SZABÓ JÓZSEF 1988. *Bük környékének ragadványnevei.* MSzA. 87., ELTE, Budapest.

ĆUPIĆ, DRAGO 1983. *Onomastika i dijalektologija.* In: Onomastika jako společenská věda.

Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 197–201.

CZAJTÁNYI ISTVÁN 1966. *Családnevek és ragadványnevek összefüggése Szakmáron*. In: Szakmári Honismereti Értesítő, Kecskemét, 55–72.

CSÁKY KÁROLY 1983. *Kelenye (Kleňany) család- és ragadványnevei.* MSzA. 59. ELTE, Budapest.

CSÁKY KÁROLY 1988. *Ipolyfödémes (Ipeľské Úľany) személynevei.* MND. 78. ELTE, Budapest.

CSÁNKI DEZSŐ 1897. *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában III.* Magyar Tudományos Akadémia, Budapest.

N. CSÁSZI ILDIKÓ 1995. *Nagykér (Veľký Kýr) személynévhasználatának történeti vizsgálata.* In: Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat. A 6. Élőnyelvi Konferencia előadásai. MTA Nyelvtudományi Intézetének Élőnyelvi Osztálya, Budapest, 181–187.

N. CSÁSZI ILDIKÓ 1997. *Névválasztási és becenévhasználati sajátosságok egy szlovákiai vegyes iskola neveinek tükrében.* In: NÉ. 19., ELTE, Budapest, 45–50.

CSEH ZSOLT 2001. *Horthy, Truman, Sztálin és más „neves" személyek: Ragadványnevek a bodrogközi Pácinban*. In: A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XL. Miskolc, 511–523.

CSEKES BÉLA 1922. *Reformátusok.* Spitzer Sándor könyvnyomdája, Komárom.

CSOMORTÁNI MAGDOLNA 1987. *Érkörtvélyes ragadványnevei*. In: NyIrK. 31. 115–128.

CSŐR ÉVA 1992. *Kishegyes (Mali Idos) ragadványnevei*. In: MND. 115., ELTE, Budapest.

ČUKAN, JAROSLAV 1999. *Špecifiká lokálnych spoločenstiev v slovenskom folklóre*. In: Folklorystyka na przelomie wieków. Cieszyn, 328–333.

DALLOS NÁNDOR 1996. *Hosszúhetény község lakosságának ragadványnevei.* Hosszúhetényi Honismereti Füzetek 1. Nemes János Általános Művelődési Központ, Hosszúhetény.

DANKÓ IMRE 1953. *Túrkevei család- és ragadványnevek társadalmi vonatkozásai.* In: Nyr. 77., 375–386.

DEÁK ANDREA – HERNÁDI BEÁTA – HICSKA MÁRTA – KEREKES ÉVA – MÁRTA BEÁTA – MISI ÁGNES – MOLNÁR MÁRTA – TOMAN ILDIKÓ 1991. *A hatvani középiskolások kereszt-, bece- és ragadványnevei.* MSZA. 95., ELTE, BUDAPEST.

DÉKÁNY EMESE 1994. *Hetény ragadványnevei.* Szakdolgozat, Nyitrai Pedagógiai Főiskola, Nyitra.

DEMES GABRIELLA 1960. *Csíkszentimre ragadványnevei.* In: NyIrK. IV., 362–367.

DOBOSY LÁSZLÓ 1982. *Az ózdi járás 40 településének ragadványnevei*. In: MSzA. 44., ELTE, Budapest.

DOLNÍK, JURAJ 1991. *Lexikálna sémantika a onomastika /K otázke významu vlastných mien/.* In: X. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 209–214.

DOLNÍK, JURAJ 1998. *K pragmatike vlastných mien.* In: 13. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 21–25.

DÓRA ZOLTÁN 2002. *Egy kisváros tanári ragadványneveiből.* In. NÉ. 24., ELTE, Budapest, 42–55.

DÖMÖTÖR ADRIENNE 1983. *Szigetvár „bosnyák" lakóinak ragadványnevei*. MSzA. 55., ELTE, Budapest.

DÖMÖTÖR SÁNDOR 1977. *Doboz községi ragadványnevek betűjelei a XVIII–XIX. századból.* In: MNy. 73., 246–250.

DRÓTOS ANDRÁS 1975. *Sajópetri mai ragadványnevei.* MSzA 6. ELTE, Budapest.

DUDICS LÁSZLÓ 1932. *Izsa és népe* (néprajzi tanulmány). Izsa (kézirat).

DUDICS LÁSZLÓ 1938. *Izsa néprajza* (kézirat).

DVONČ, LADISLAV 1987. *Apelativizácia a proprializácia.* In: IX. slovenská onomastická konferencia. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, Bratislava, 106–112.

EDELÉNYI-SZABÓ DÉNES 1927. *Komárom megye felekezeti és nemzetiségi viszonyai a mohácsi vésztől napjainkig.* Különlenyomat a Magyar Statisztikai Szemle V. évfolyamából. Budapest.

EICHLER, ERNST 1994. *Zur Diagnostik onymischer Systeme.* In: Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien. XI. slovenská onomastická konferencia. SAV – Vysoká škola pedagogická, Bratislava – Nitra, 20–23.

ELEK MARGIT 1985. *Polgár ragadványnevei.* MSzA. 67. ELTE, Budapest.

ERDÉLYI ERZSÉBET 1985. *Nagykőrösi ragadványnevek a 17–20. századból (névélettani vizsgálat).* In: Tanulmányok Nagykőrös történetéből és néprajzából. Nagykőrösi Arany János Múzeum Közleményei. Szerk. NOVÁK LÁSZLÓ. Nagykőrös, 499–529.

ERDÉLYI ERZSÉBET 2002. *Betűk, betűjelek, betűszók – és a névhasználat. A betűszós névelemek múltja, jelene és jövője nagykőrösi személynevekben.* In: Köszöntő kötet B. Gergely Piroska tiszteletére. A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Miskolc, 26–31.

FÁBIÁN PÁL – FÖLDI ERVIN – HŐNYI EDE 1998. *A földrajzi nevek helyesírása*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

FABÓ KINGA 1980. *A tulajdonnév – köznév „szófajváltásokról"*. In: NÉ. 4., ELTE, Budapest, 49–55.

FARKAS FERENC 1981. *Ragadványnévgyűjtés a Jászságban*. In: MNyTK. 160., Magyar

Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 73–74.

FARKAS FERENC 1985. *Néhány jászsági település ragadványneveinek összevetése*. In: MNyTK. 170., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 139–148.

FARKAS FERENC 1989. *A tanulói ragadványnevek szerepe a mindennapi munkában.* In: Főiskolai Füzetek 8/2. Zsámbéki Tanárképző Főiskola, Zsámbék, 258–266.

FARKAS TAMÁS 2003. *Név és névváltoztatás – vicc és valóság.* In: NÉ. 25., ELTE, Budapest, 153–160.

FARKAS TAMÁS 2004. *Névkultúránk helyzete és változásai.* In: A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője. Szerk. BALÁZS GÉZA. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 383–402.

FEHÉR KRISZTINA 2002. *A ragadványnevek lexikális szerkezetéről.* In: MNyj. XL. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének évkönyve, 75–85.

FEHÉR KRISZTINA 2003. *A ragadványnevek funkcionális szerkezetéről.* In: MNyj. XLI. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének évkönyve, 155–166.

FEHÉR KRISZTINA 2004. *Névelméleti alapvetések a magyar ragadványnév-kutatás első korszakában (1872–1957).* In: NÉ. 26., ELTE, Budapest, 73–89.

FEHÉRTÓI KATALIN 1965. *Az Árpád-kori ragadványnevekről.* In: MNy. 61., 419–428.

FEHÉRTÓI KATALIN 1966. *Az úgynevezett ragadványnevekről.* In: MNy. 62., 462–465.

FEHÉRTÓI KATALIN 1968. *Egy XIV. századi nagybirtok jobbágyainak személynév-anyaga.* In: MNy. 447., 317–331.

FEHÉRTÓI KATALIN 1969. *A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek.* NytudÉrt. 68. Budapest.

FEHÉRTÓI KATALIN 1971. *Korai közszói előfordulások levelesített gonosztevők nevében*. In: MNy. 458., 233–235.

FEHÉRTÓI KATALIN 1982. *A családnév kialakulása előtti átmeneti névformák.* In: NÉ. 7., ELTE, Budapest, 44–48.

FEHÉRTÓI KATALIN 1983. *Árpád-kori kis személynévtár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

FEHÉRTÓI KATALIN 2004. *Árpád-kori személynévtár (1000–1301)*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

FEHÉR ZOLTÁN 1998. *Bátya ragadványnevei.* In: Tükörképek a Sugovicán. A Duna–Tisza közén élő népcsoportok hagyományai című néprajzi tudományos konferencia előadásai (Baja, 1996. júl. 11–12). Szerk. BÁRTH JÁNOS. Katona József Múzeum, Kecskemét, 84–89.

FEKETE LAJOS 1943. *Az Esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása.* Magyar Történettudományi Intézet. Athenaeum, Budapest.

FÉNYES Elek 1851. *Magyarország geographiai szótára I–II.* Nyomtatott Kozma Vazulnál,

Pest.

FÉNYES Elek 1994. *Komárom vármegye leírása (1848).* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

FERCSIK ERZSÉBET 1982. *Hévízgyörk mai család- és ragadványnevei*. MSzA. 46., ELTE, Budapest.

FERCSIK ERZSÉBET (szerk.) 2003. *A nevekről. A névtan oktatása és kutatása az ELTE Tanárképző Főiskolai Kar Magyar Nyelvtudományi Tanszékén 1984–2003.* Krónika Nova Kiadó, Budapest.

FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT 1997. *Hogy hívnak? (könyv a keresztnevekről).* Korona Kiadó, Budapest.

A. FODOR ÁGNES 1975. *Cigánd mai család- és ragadványnevei.* MSzA 2. ELTE, Budapest.

N. FODOR JÁNOS 2002. *A Tiszakönyök családnevei 1560-ból.* MND. 170., Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtudományi Intézet Névkutató Munkaközössége, Budapest.

FORSTINGER, RUDOLF 2000. *Maďarská příjmení v českých zemích.* In: Onomastické práce 4. Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám Ivana Lutterera. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 97–108.

FÖLDES LÁSZLÓ 1970. *Telekrendszer és ragadványnév-szisztéma egy szepességi gorál faluban.* In: Ethnographia LXXXI. Akadémiai Kiadó, Budapest, 578–597.

FRÖHLICH IDA 2003. *Tüpologikus nevek és ragadványnevek a qumrámi közösség irodalmában.* In: NÉ. 25., ELTE, Budapest, 109–115.

FÜLE BERNADETT 1990. *Ragadványnevek szociometriai vizsgálata egy ceglédi általános iskolában.* MND 88. ELTE, Budapest.

FÜLÖP GYÖRGY 1979. *A kiskanizsai ragadványnevek*. Nagykanizsai Honismereti Füzetek 1. Nagykanizsa.

FÜLÖP LAJOS 1970. *Megjegyzések Visonta község ragadványneveihez*. In: NytudÉrt. 70. sz., Akadémiai Kiadó, Budapest, 156–60.

FÜLÖP LÁSZLÓ 1990a. *A Somogy megyei Vízmente személynevei 1722–1900.* MND. 86., ELTE, Budapest.

FÜLÖP LÁSZLÓ 1990b. *Sárvár személynevei 1716–1730 között.* In: Vasi Szemle 2. Vas Megye Tanácsának tudományos és kulturális folyóirata, Szombathely, 161–171.

GÁL SÁNDOR 1980. *Mesét mondok, valóságot.* Madách, Pozsony.

GÁRDONYI GÉZA 1960. *Egri csillagok I–II*. Szövetkezeti Kiskönyvtár, Budapest.

GELLÉN ATTILÁNÉ 1987. *Salköveskút ragadványnevei.* MSzA. 79. ELTE, Budapest.

B. GERGELY PIROSKA 1968. *Módszertani észrevételek a személynevek szinkrón vizsgálatához.* In: MNyj. XIV., Debrecen, 3–15.

B. GERGELY PIROSKA 1970. *Inaktelke személynévrendszere* II. In: NyIrK. XIX. évf., 1. sz., Román Szoc. Közt. Kiadója, 39–58.

B. GERGELY PIROSKA 1973. *A ragadványnevek nyelvi megformálásának szemantikai eszközeiről.* In: NyIrK. XVII. évf., 1. sz., Román Szoc. Közt. Kiadója, 21–35.

B. GERGELY PIROSKA 1976. *A személynevek kapcsolódási értékéről*. In: NyIrK. XX. évf., 1. sz., Román Szoc. Közt. Akadémiájának Kiadója, 61–68.

B. GERGELY PIROSKA 1977. *A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere*. Kriterion Kiadó, Bukarest.

B. GERGELY PIROSKA 1981a. *A személynevek összehasonlító vizsgálatának lehetőségei a magyar névtanban.* In: NÉ. 6., ELTE, Budapest, 8–18.

B. GERGELY PIROSKA 1981b. *A kalotaszegi magyar családnevek rendszertani és funkcionális vizsgálata.* NytudÉrt. 108, Akadémiai Kiadó, Budapest.

B. GERGELY PIROSKA 1997. *Az újabb kori magyar személynév-szintézisek megalapozása*. In: MNyTK. 209. sz., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 10–23.

B. GERGELY PIROSKA 2004. *A történeti személynévkutatás újabb eredményei.* In: MNyTK. 200. sz. Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Szerk. FARKAS FERENC. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászsági Szervezete, a Jászok Egyesülete, Budapest, 19–31.

GERMÁNNÉ BARKÓ ERZSÉBET 1994. *Nagykörű ragadványnevei.* MND. 137. ELTE, Budapest.

GERMÁNNÉ BARKÓ ERZSÉBET 1994. *Nagykörű ragadványnevei.* MND. 137. ELTE, Budapest.

GÖNCZ LAJOS 1985. *A kétnyelvűség pszichológiája.* Forum Könyvkiadó, Újvidék.

GÖRBEDI MIKLÓS 1985. *Tiszalök zsidó ragadványnevei.* In: NÉ. 10., ELTE, Budapest, 98–106.

GROSJEAN, FRANCOIS 1982. *Life with Two Langauges: An Introduction to Bilingualism.* Harvard University Press, Cambridge.

GRYNAEUS TAMÁS 1993. *Dávodi ragadványnevek*. In: MNyj. XXXI., Debrecen, 157–184.

GRYNAEUS TAMÁS 1995. *Nagykamarás ragadványnevei*. In: MNyj. XXXII., Debrecen, 183–205.

GULYÁS PÁL 1978. *Magyar írói álnév lexikon.* Második, változatlan kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.

GUTTMANN MIKLÓS 1973. *Ragadványnevek az általános iskola felső tagozatos tanulóinak köréből.* In: Nyr. 97., 55–61.

GYÖNYÖR JÓZSEF 1987. *A személynevek anyanyelvi változatainak anyakönyvi bejegyzéséről.*

In: A hűség nyelve. Csehszlovákiai magyar írók az anyanyelvről. Második, bővített kiadás. Madách, Pozsony, 60–75.

GYÖRFFY GYÖRGY 1987. *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza II–III.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

GYURGYÍK LÁSZLÓ 1994. *Magyar mérleg. A szlovákiai magyarság a népszámlálási és a népmozgalmi adatok tükrében.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

GYURGYÍK LÁSZLÓ 2006. *Népszámlálás 2001. A szlovákiai magyarság demográfiai, valamint település- és társadalomszerkezetének változásai az 1990-es években.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

HABOVŠTIAK, ANTON 1968. *Prezývky obyvateľov obcí na Orave.* In: I. slovenská onomastická konferencia. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 71–80.

HABOVŠTIAKOVÁ, KATARÍNA 1989. *Fungovanie vlastných mien v ústnej komunikácii.* In: *Aktuálne úlohy onomastiky z hľadiska jazykovej politiky a jazykovej kultúry* (Zborník príspevkov z 2. československej onomastickej konferencie 6-8. mája 1987 v Smoleniciach). Zostavil: MILAN MAJTÁN. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 268–274.

HAJDÚ MIHÁLY 1971. *Az újabbkori személynevek vizsgálatának módszeréről.* In: Nyelvtudományi Dolgozatok 6. A magyar nyelv kutatásának és oktatásának módszertani kérdései. Budapest, 35–53.

HAJDÚ MIHÁLY 1974. *Magyar becézőnevek* (1770–1970). Akadémiai Kiadó, Budapest.

HAJDÚ MIHÁLY 1981. *Személynévkutatásunk helyzete és feladatai.* In: MNyTK. 160., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 17–32.

HAJDÚ MIHÁLY 1992. *Tervezet a magyar tulajdonnevek történetének korszakolására.* In: Tulajdonnév-használatunk. MND. 100., ELTE, Budapest, 5–14.

HAJDÚ MIHÁLY 1994. *Magyar tulajdonnevek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

HAJDÚ MIHÁLY 1997. *A tulajdonnév mint szófaji kategória.* In: MNyTK. 209. sz., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, II. kötet, Budapest–Miskolc, 471–477.

HAJDÚ MIHÁLY 1998a. *A csoportnyelvekről*. In: A magyar nyelv rétegződése, táji tagolódása. Szerk. HAJDÚ MIHÁLY. Tankönyvkiadó, Budapest, 613–618.

HAJDÚ MIHÁLY 1998b. *A tulajdonnév „meghatározása”.* In: NÉ. 20., ELTE, Budapest, 5–12.

HAJDÚ MIHÁLY 1999a. *A személynevek közszói elemeiről.* In: NÉ. 21., ELTE, Budapest, 274–280.

HAJDÚ MIHÁLY 1999b. *A tulajdonnevek egyalakúsága.* In: *Poliszémia, homonímia.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 85–90.

HAJDÚ MIHÁLY 2001. *Metafora a személynevekben.* In: *A metafora grammatikája és stilisztikája.* Tinta Könyvkiadó, Budapest, 92–95.

HAJDÚ MIHÁLY 2002a. *Tulajdonnév és dialektológia.* In: IV. Dialektológiai Szimpozion. A Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai V. Szombathely, 104–119.

HAJDÚ MIHÁLY 2002b. *A magyar névkutatás helyzete.* In: Szőrös Kő 6. sz. AB-ART, Dunaszerdahely, 36–41.

HAJDÚ MIHÁLY 2003a. *Személynevek.* In: HAJDÚ MIHÁLY: Nyelvészeti és néprajzi közlemények. Orosháza, 33–118.

HAJDÚ MIHÁLY 2003b. *Válogatott tanulmányok.* Szerk. KISS JENŐ. ELTE, Budapest.

HAJDÚ MIHÁLY 2003c. *Általános és magyar névtan.* Osiris, Budapest.

HAJDÚ MIHÁLY 2006. *Álnév – fedőnév – jelige - internetnév.* In: 101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére. Szerk. MÁRTONFI ATTILA, PAPP KORNÉLIA és SLÍZ MARIANN. Argumentum, Budapest, 257–266.

HÁRI GYULA 1997. *Csór ragadványneveiről.* In: MNyTK. 209., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 194–199.

HARVALÍK, MILAN 2007. *K přechodům mezi apelativní a propriálnou sférou jazyka.* In: Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 49–54.

HEGEDŰS ATTILA 1997. *Mi a tulajdonnév?* In: NÉ. 19., ELTE, Budapest, 5–8.

HEGEDŰS ATTILA 1999. *Mi a tulajdonnév? (II.)* In: NÉ. 21., ELTE, Budapest, 314–317.

HEGEDŰS ATTILA 2001. *Ragadványnév-vizsgálat szociálpszichológiai keretben.* In: Tanulmánykötet. NYME Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolai Kar, Győr, 291–298.

HEGEDŰS TERÉZ GABRIELLA 1983. *Kisnémedi ragadványnevei.* MszA. 58. ELTE, Budapest.

HOFFMANN ISTVÁN 1993. *Helynevek nyelvi elemzése.* A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 61. sz., Debrecen.

HOFFMANN ISTVÁN (szerk.) 2001. *Onomastica Uralica 1b. Selected Bibliography of the Onomastics of the Uralian Languages*. Debrecen–Helsinki.

HOFFMANN ISTVÁN 2003. *Magyar helynévkutatás 1958–2002.* A Magyar Névarchívum Kiadványai 7. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Debrecen.

HOLÁ, ANITA 2003. *Využitie jednotlivých funkčných členov v živých osobných menách v Novej Bani.* In: 15. slovenská onomastická konferencia. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 113–125.

HOLÁ, ANITA 2004. *Komplexná charakteristika funkčných členov živých osobných mien v slovenských obciach pod Pilíšom.* In: Slovenčina v menšinovom prostredí. Materiály z medzinárodnej vedeckej konferencie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Výskumného ústav Slovákov v Maďarsku, Békéšska Čaba, 114–130.

HOLÁ, ANITA 2007. *Jazykové zvláštnosti živých osobných mien v niektorých slovenských obciach v Maďarsku. (Motivačné činitele živých osobných mien u Slovákov pod Pilišom).* In: Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 96–104.

HUBÁČEK, JAROSLAV 1983. *Vlastní jména a slangy.* In: Onomastika jako společenská věda. Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 215–218.

HULEY ALFRÉD 1986. *Gerendási ragadványnevek.* MSzA. 72. ELTE, Budapest.

HULEY ALFRÉD 1987. *Ragadványnevek Bócsán*. In: NÉ. 12., ELTE, Budapest, 189–193.

IVÁDYNÉ GYENGE ILONA 1985. *Ivád ragadványnevei.* MSzA 66. ELTE, Budapest.

IVÁN LÁSZLÓ 1981. *Kecel személynevei*. MSzA. 40., ELTE, Budapest.

IVÁN LÁSZLÓ 1984. *Család- és ragadványnevek.* In: Kecel története és néprajza. Szerk. BÁRTH JÁNOS. Kecel Nagyközség Tanácsa, Kecel, 1061–1070.

IVANOVÁ – ŠALINGOVÁ, MÁRIA 1973. *Apelativizácia vlastných mien ako lexikálnosémantický proces.* In: IV. slovenská onomastická konferencia. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 219–232.

JANITSEK JENŐ – ROMÁN JÁNOS 1994. *A Máramarosi Hosszúmező hely- és személynevei.* MND. 124., ELTE, Budapest.

JANKÓ JÁNOS 1892. *Gúny-, mellék- és vezetéknevek.* In: JANKÓ JÁNOS: *Kalotaszeg magyar népe.* Athaneum R. Társulat, Budapest, 126–132.

JANKÓ JÁNOS 1993. *Gúny-, mellék- és vezetéknevek.* In: JANKÓ JÁNOS: *Kalotaszeg magyar népe.* Néprajzi Múzeum, Budapest, 126–132.

SZ. JANKÓ KATALIN 1983. *Szombathelyi középiskolások szólítónevei.* MSzA. 53., ELTE, Budapest.

JANKUS GYULA 1988. *Kéménd (Kamenín) család- és ragadványnevei*. MSzA. 86., ELTE, Budapest.

JANKUS GYULA1993. *Bény (Bíňa) személynevei*. MND. 122. ELTE, Budapest.

JOZEFOVIČ, MICHAL 2006a. *Živé mená žiakov a študentov z motivačného a slovotvorného hľadiska*. In: K problémom vyučovania jazyka a literatúry na ZŠ a SŠ. Univerzita

Komenského, Pedagogická fakulta, Bratislava, 19–37.

JOZEFOVIČ, MICHAL 2006b. *Motivačné činitele pri neúradnom pomenúvaní osôb.* In: Varia XIV. Medzinárodné kolokvium mladých jazykovedcov. SAV, Bratislava, 211–215.

JOZEFOVIČ, MICHAL 2006c. *Modelovanie živých osobných mien na strednom Slovensku.* Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava. Doktorská dizertačná práca. Kézirat.

JUHÁSZ ALADÁR 1983. *Vága (Váhovce) mai személynevei.* MSzA. 61., ELTE, Budapest.

JUHÁSZ DEZSŐ 1994. *Egy adalék a névvel való csúfolódás történetéhez.* In: NÉ. 16, ELTE, Budapest, 91–93.

JUHÁSZ DEZSŐ 2001a. *Nyelvföldrajz és névkutatás.* In: Magyar dialektológia. Szerk. KISS JENŐ, Osiris Kiadó, Budapest, 119–123.

JUHÁSZ DEZSŐ 2001b. *A nyelvjárási régiók.* In: Magyar dialektológia. Szerk. KISS JENŐ, Osiris Kiadó, Budapest, 262–316.

JUHÁSZ DEZSŐ 2005. *Névmagyarosítás és nemzeti romantika.* In: Nyr. CI., 196–202.

KÁLMÁN BÉLA 1948. *Négyes név a Komárom megyei Martosról.* In: MNy. 44., 156–157.

KÁLMÁN BÉLA 1962. *Szavajárási neveinkhez.* In: MNyj. VIII., Tankönyvkiadó, Budapest, 139–142.

KÁLMÁN BÉLA 1989. *A nevek világa*. 4., átdolgozott és bővített kiadás. Csokonai Kiadó, Debrecen.

KARACS ZSIGMOND 1980. *Földes történeti és mai család- és ragadványnevei*. MSzA. 28., ELTE, Budapest.

KARACS ZSIGMOND 1982. *Két nemzedék osztálynévsorai ragadványnevekkel.* In: NÉ. 7., ELTE, Budapest, 93–99.

KAZÍK, MIROSLAV 2003. *Živé mená v staroturianskej kopaničiarskej osade Topolecká.* In: 15. slovenská onomastická konferencia. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 101–111.

KÁZMÉR MIKLÓS 1993. *Régi magyar családnevek szótára*. *XIV–XVII. század.* Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

KECSKÉS JUDIT 2002. *Újabb adalékok az alias-szal kapcsolt nevekhez.* In: Köszöntő kötet B. Gergely Piroska tiszteletére. A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Miskolc, 88–90.

KELEMEN ZSUZSANNA 2003. *Adatok az andrásfalvi és istensegítsi bukovinai székely ragadványnevekhez.* In: Bács–Bodrogtól Bács–Kiskunig. Az V. Duna–Tisza közi nemzetközi néprajzi nemzetiség-kutató konferencia előadásai. Szerk. BÁRTH JÁNOS. Baja–Kecskemét, 85–97.

KERTÉSZ MANÓ 1902. *A magyar gúnynevekről.* In: Nyr. 31., 243–250.

KERTÉSZ MANÓ 1938a. *A Kakas személynévről.* In: Nyr. 67., 1–5.

KERTÉSZ MANÓ 1938b. *A Peres vezetéknévről.* In: Nyr. 67., 33.

KERTÉSZ IMRE 1975. *Sorstalanság.* Magvető, Budapest.

KIRÁLY LAJOS 1991. *Névtani ismeretek.* In: A magyar nyelv könyve. Szerk. A. JÁSZÓ ANNA. Trezor Kiadó, Budapest, 495–519.

KIRSCH LAJOS 1971. *A magyar ragadványnevek típusai és szófaji megoszlásuk Alsó-Nyárádmentén.* In: NyIrK. XV., 245–258.

KISARI SÁNDORNÉ 1992. *Csór község család- és ragadványnevei a XIX–XX. században.* MND. 105., ELTE, Budapest.

KIS TAMÁS 1996. *Személynevek a szlengben.* In: MNyj. 33., Debrecen, 93–104.

KIS TAMÁS 1997. *A csoportnevek.* In: MNyTK. 209. sz., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 207–214.

KISS JENŐ 1995. *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzetközi Tankönyvkiadó, Budapest.

KISS JENŐ 1998. *Tájszavak és tájszótárak – régi kérdéskör, új problémák.* In: Nyr. 427–437.

KISS JENŐ (szerk.) 2001. *Magyar dialektológia.* Osiris Kiadó, Budapest.

KISS LAJOS 1988. *Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II.,* Akadémiai Kiadó, Budapest.

M. KISS LAJOS 1918. *Előnevek és gúnynevek.* In: MNy. XIV: 214.

KISVÁRDAI KÁROLY 1974. *Adalékok az iskolai ragadványnevek kutatásához.* In: Nyr. 98., 277–282.

KLIMENT ZSUZSANNA 1983. *Alap község mai család- és ragadványnevei.* MSzA. 54. ELTE, Budapest.

KLIMENT ZSUZSANNA 2000. *Cece község mai család- és ragadványnevei.* MND. 163. ELTE, Budapest.

KLIMEŠ, LUMÍR 1971. *Přezdívky žáků v 3–9. tříde základní devítileté školy.* In: Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 12, č. 3–4, 367–376.

KLIMEŠ, LUMÍR 1973. *Přezdívky žáků v 6–9. tříde základní devítileté školy.* In: Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 14, č. 2–3, 314–319.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1983. *Osobní jméno a společnost.* In: Onomastika jako společenská věda. Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 31–34.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1985. *Jak se bude jmenovat?* Academia, Praha.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1991. *K interdisciplinárním vztahům onomastiky.* In: X. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 197–202.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1992. *Příjmení v současné češtině.* AZ KORT, A.S., Liberec.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1996. *Tvorba přezdívek stále živá.* In: 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola". Prešov, 121–125.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1998. *K areálovosti v antroponymii.* In: 13. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 139–143.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 1999. *Přezdívky v proměnách staletí.* In: Acta onomastica XL, Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 82–88.

KNAPPOVÁ, MILOSLAVA 2000. *K promjěnám systému hypokoristik.* In: Onomastické práce 4. Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám Ivana Lutterera. Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 209–115.

KNIEZSA ISTVÁN 2003. *A magyar és szlovák családnevek rendszere.* In: *Helynév- és családnévvizsgálatok.* Szerk. KISS LAJOS. Lucidus Kiadó, Budapest, 255–349.

KOCSIS ISTVÁN 1964. *Kőszegremete gúny- és ragadványnevei.* In: NyIrK. VIII., 243–247.

KOHLHEIM, ROSA 1996. *Typologie und Benennungssysteme bei Familiennamen.* In: Namenforschung. Ein internationales Handbuch zur Onomastik. 2. Teilband. Walter de Gruyter, Berlin–New York, 1253–1259.

KOI BALÁZS 1993. *Ragadványnevek Tiszabezdéden.* In: MNyj. 31., Debrecen, 173–181.

KOI BALÁZS 2004. *Tiszabezdéd írásbeli ragadványnevei (egyéb névrészek) a református egyház anyakönyveiben 1766–2000 között.* In: MNyTK. 200. sz. Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Szerk. FARKAS FERENC. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászsági Szervezete, a Jászok Egyesülete, Budapest, 73–81.

KOI BALÁZS 2005. *Tiszabezdéd személynevei (a református egyházi anyakönyvek alapján) 1766–2000.* MND. 197. ELTE, Nyíregyháza.

KOMLÓSI MENYHÉRT 1991. *Községi krónika*. Izsa (kézirat).

KOß, GERHARD 2002. *Namenforschung. Eine Einführung in die Onomastik.* 3., aktualisierte Auflage, Max Niemeyer Verlag, Tübingen.

KOVÁCS ANDRÁS 2005. *Som ragadványnevei.* In: NÉ. 27., ELTE, Budapest, 95–101.

KOVÁCS JÁNOS 1978. *Vásárosdombó mai család- és ragadványnevei*. MSzA. 22., ELTE, Budapest.

KOVÁCS LÁSZLÓ 1956. *Debrecen-nyulasi gúnynevek.* In: MNyj. III., Tankönyvkiadó, Budapest, 174–184.

KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA 1973. *Kápolnásfalu ragadványnevei*. In: NyIrK. XVII. évf., 2. sz., Román Szoc. Közt. Kiadója, 303–311.

KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA 1982. *Ragadványnév-használat egy városi iskolában*. In: NyIrK. XXVI. 125–130.

KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA 1989. *Havasalja ragadványnevei*. In: NyIrK. XXXIII., 49–62.

KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA 1993. *Az erdélyi Havasalja személynevei*. MND. 119. ELTE, Budapest.

KOVÁCSNÉ JÓZSEF MAGDA 1997. *Diákragadványnevek a kolozsvári Brassai Sámuel Elméleti Líceumban.* In: MNyTK. 209., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 214–221.

KOVALOVSZKY MIKLÓS 1934. *Az irodalmi névadás.* MNyTK. 34. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

KOVALOVSZKY MIKLÓS 1969. *Ragadványnevek az iskolában.* In: Köznevelés 24. sz., 19.

KRASNOVSKÁ, ELENA 1973. *Jazykové vyjadrenie dištinktívnych príznakov v živých menách východného Gemera.* In: IV. slovenská onomastická konferencia. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 55–67.

KRASNOVSKÁ, ELENA 1989. *"Úradné" pomenúvania osôb v kurentálnych protokoloch z konca 18. storočia.* In: *Aktuálne úlohy onomastiky z hľadiska jazykovej politiky a jazykovej kultúry* (Zborník príspevkov z 2. československej onomastickej konferencie 6-8. mája 1987 v Smoleniciach). Zostavil: MILAN MAJTÁN. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 216–223.

KRIŠTOF, ŠTEFAN 1968. *Živé obyvateľské mená.* In: I. slovenská onomastická konferencia. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 64–69.

KRIŠTOF, ŠTEFAN 1969. *Osobné mená bývalej Tekovskej stolice.* Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava.

KRIŠTOF, ŠTEFAN 1970. *K otázke deminutív osobných mien.* In: Zborník materiálov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a II. slovenskej onomastickej konference. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 133–138.

KRIZA JÁNOS 1975. *Vadrózsák.* Kriza János székely népköltési gyűjteménye Faragó József gondozásában. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.

KRŠKO, JAROMÍR 1999. *Prezývkové vlastné meno verzus onymum.* In: Zborník mladých filológov Univerzity Mateja Bela I. Banská Bystrica, 47–55.

KRŠKO, JAROMÍR 2000. *Socálno-psychologické aspekty pomenovania.* In: Vlastné mená v jazyku a spoločnosti. 14. slovenská onomastická konferencia. Bratislava–Banská Bystrica, 75–84.

KRŠKO, JAROMÍR 2001. *Fungovanie proprií v rôznych komunikačných situáciách.* In:

Jazyková komunikácia v 21. storočí. UMB, Banská Bystrica, 243–249.

KRŠKO, JAROMÍR 2002a. *Niekoľko pohľadov na prezývkové vlastné meno.* In: Varia IX. Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Bratislava, 129–135.

KRŠKO, JAROMÍR 2002b. *Mikroštruktúrne vzťahy v onymii.* In: Slovenská reč 67, č. 3, Bratislava, 142–152.

KRŠKO, JAROMÍR 2003. *Úloha stredu a okraja societ pri tvorbe prezývok.* In: Okraj a střed v jazyce a literatuře. Univerzita J.E. Purkyně, Ústí nad Labem, 82–86.

KRŠKO, JAROMÍR 2006. *Komparácia slovenských a poľských žiackych prezývok.* In: KRŠKO, JAROMÍR – IMRICHOVÁ, MÁRIA – ODALOŠ, PAVOL: Sociálny kontext onymie. Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica – Prešovská univerzita, Banská Bystrica, 6–14.

KUGLER NÓRA 1993. *Népetimológia és/vagy az értelmiség elmeéle a ragadványnévadásban.* In: NÉ. 15., ELTE, Budapest, 205–206.

KUNZE, KONRAD 2000. *Atlas Namenkunde*. Deutscher Taschenbuch Verlag, München.

KÚR GÉZA 1993. *A Komáromi Református Egyházmegye*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

KURTUCZ MIHÁLY 1992. *Kisiratos ragadványnevei.* MND. 107. ELTE, Budapest.

LACZKÓ GÉZA 1907. *Játszi szóképzés*. Nyelvészeti Füzetek 49. Különnyomat a Magyar Nyelvőrből. Athenaeum, Budapest.

LADÓ JÁNOS 1975. *Magyar utónévkönyv*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

LADÓ JÁNOS – BÍRÓ ÁGNES 1998. *Magyar utónévkönyv*. Vince Kiadó, Budapest.

LANSTYÁK ISTVÁN 1998. *A magyar nyelv szlovákiai változásainak sajátosságai.* Lilium Aurum, Dunaszerdahely.

LANSTYÁK ISTVÁN 2000. *A magyar nyelv Szlovákiában.* Osiris Kiadó, Budapest–Pozsony.

LANSTYÁK ISTVÁN 2004. *Szlovákiai magyar vonatkozású szócikkek a Magyar értelmező kéziszótár átdolgozott kiadásában.* In: Tanulmányok a kétnyelvűségről II. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 166–211.

LANSTYÁK ISTVÁN – SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2002. *Magyar nyelvtervezés Szlovákiában.* Kalligram Kiadó, Pozsony.

LISZKA JÓZSEF 2002. *A szlovákiai magyarok néprajza.* Osiris Kiadó, Budapest–Dunaszerdahely.

LŐRINCZE LAJOS 1951. *Szempontok és adatok személyneveink újabbkori történetéhez*. In: MNyj. I., 64–94.

LŐRINCZY ÉVA (főszerk.) 1979–1988–1992–2002. *Új magyar tájszótár 1–4.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

MAGYAROVICS LÁSZLÓNÉ 1978. *Szentgyörgymező mai ragadványnevei.* MSzA. 19., ELTE,

Budapest.

MAJTÁN, MILAN 1972a. *Názvy obcí na Slovensku za ostatných dvesto rokov*. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

MAJTÁN, MILAN 1972b. *Poznámky k metodike výskumu živých mien.* In: III. slovenská onomastická konferencia. Acta Facultatis Paedagogicae, Banská Bystrica, 53–55.

MAJTÁN, MILAN 1994. *Motivácia a lexikálna sémantika.* In: Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien. XI. slovenská onomastická konferencia. SAV – Vysoká škola pedagogická, Bratislava – Nitra, 15–19.

MAJTÁN, MILAN 1996. *Chronológia slovanských zložených osobných mien v slovenčine.* In: 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola". Prešov, 173–180.

MAJTÁN, MILAN 1998. *Názvy obcí Slovenskej republiky (Vývin v rokoch 1773–1997)*. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

MAJTÁN, MILAN 2005. *O slovenských priezviskách*. In: Kultúra slova, roč. 39, č. 3–5. Vydavateľstvo Matice Slovenskej, Martin, 158–162, 232–237, 275–284.

MAJTÁN, MILAN 2007. *Perspektívy rozvoja slovenskej onomastiky.* In: Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 9–16.

MAJTÁN, MILAN – POVAŽAJ, MATEJ 1983. *Meno pre naše dieťa*. Obzor, Bratislava.

MAJTÁN, MILAN – POVAŽAJ, MATEJ 1998. *Vyberte si meno pre svoje dieťa.* Art Area, Bratislava.

MAKOVICZKY GYULA 1992. *Göcseji és hetési falucsúfolók*. Nagykanizsai Honismereti Füzetek 4. A Nagykanizsa Városvédő Egyesület Honismereti Köre, Nagykanizsa.

MARKÓ IMRE LEHEL 1953. *A ragadványnevek szórendjéhez.* In: Nyr. 77., 469–471.

MARKÓ IMRE LEHEL 1955. *Kiskanizsai ragadványnevek.* In: Nyr. 79., 113–124.

MÁRKUS MIHÁLY 1987. *Sámsonháza földrajzi, család- és ragadványnevei.* In: Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve XIII., 39–66.

MARTINKÓ ANDRÁS 1956. *A tulajdonnév jelentéstanához.* In: Emlékkönyv Pais Dezső 70. születésnapjára. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Akadémiai Kiadó, Budapest, 189–195.

MÁRTON GYULA 1945. *Gúny- és melléknevek Magyarlónáról és Jegenyéről.* In: Erdélyi Múzeum L. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár, 88–93.

MARTOS GIZELLA 1995. *Ragadványnevek Mezőkövesden. XVI–XX. század.* In: NÉ. 14., ELTE, Budapest, 59–67.

MÁTÉ JAKAB 1993. *A névtudomány helye a nyelvészeti diszciplínák rendszerében.* In: NÉ. 15., ELTE, Budapest, 228–232.

MATEJČÍK, JÁN 1968. *Pokus o klasifikáciu prezývok vo východnom Novohrade.* In: I. slovenská onomastická konferencia. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 40–52.

MATEJČÍK, JÁN 1972. *Antroponymické modely a slovotvorné typy.* In: III. slovenská onomastická konferencia. Acta Facultatis Paedagogicae, Banská Bystrica, 56–71.

MATEJČÍK, JÁN 1973. *Z jazykovej výstavby ženských pomenovaní.* In: IV. slovenská onomastická konferencia. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava, 29–42.

MATEJČÍK, JÁN 1976. *Otázka kartografovania živých mien.* In: V. slovenská onomastická konferencia. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 25–42.

MATEJČÍK, JÁN 1983. *Všeobecné a jednotlivé v obsahových modeloch živých osobných mien.* In: Onomastika jako společenská věda. Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 35–38.

MATEJČÍK, JÁN 1987. *Apelatíva v živých osobných menách.* In: IX. slovenská onomastická konferencia. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra, Bratislava, 245–251.

MATEJČÍK, JÁN 1991. *Psycholingvistické aspekty živých osobných mien.* In: X. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 215–225.

MATEJČÍK, JÁN 1994. *Interjekčný model živej antropolexémy.* In: Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien. XI. slovenská onomastická konferencia. SAV – Vysoká škola pedagogická, Bratislava – Nitra, 98–103.

MATEJČÍK, JÁN 1995. *Deminutívne modely živých osobných mien.* In: Acta onomastica XXXVI, Ústav pro jazyk český AV ČR, Praha, 145–151.

MÁTÉ JÓZSEF 1965. *Ragadványnevek Heves községben*. In: MNyj. XI., Debrecen, 43–58.

MÁTÉ JÓZSEF 1980. *Balmazújváros ragadványneveiből*. In: MNyj. XXIII., Debrecen, 119–133.

MATICS PÁL 1989. *Szalkszentmárton ragadványnevei.* MSzA. 89., ELTE, Budapest.

MÉCS LÁSZLÓ 1995. *Álnevek a „Beszélő”-ben.* In: NÉ. 17., ELTE, Budapest, 53–58.

MELICH JÁNOS 1943. *Családneveinkről.* In: MNy. 39., 265–280.

MENYHÁRT JÓZSEF 2006. *Beszélnek az utcanevek? A nyelvi tervezés névtani vonatkozásairól.* In: Vallanak a neveink múltról és jelenről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán 2005. június 2–4. MNyTK. 225. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest – Nyitra, 134–145.

MÉSZÁROSNÉ VARGA MÁRIA 1975. *Bag község mai névanyagának vizsgálata.* In:

Nyelvtudományi Dolgozatok 15., ELTE, Budapest.

MÉSZÁROSNÉ VARGA MÁRIA 1981. *Falucsúfolók a tapolcai járásban.* MCsD. 6., ELTE, Budapest.

MIKESY SÁNDOR 1957. *A szavajárási nevekhez.* In: MNy. 53., 185–187.

MISI TÜNDE–MÁDI JUDIT 1988. *Abasár ragadványnevei*. MSzA. 88., ELTE, Budapest.

MISTRÍK, JOZEF 1999. *Jazyk a reč.* Mladé letá, Bratislava.

MIZSER LAJOS 1971. *A diáknevekről.* In: Nyr. 95., 40–42.

MIZSER LAJOS 1972a. *Adalékok a diáknév kutatásához.* In: Nyr. 96., 419–422.

MIZSER LAJOS 1972b. *Cserépfalu ragadványnevei*. In: MNyj. XVIII., Debrecen, 121–33.

MIZSER LAJOS 1973. *Katonai ragadványnevek*. In: MNy. LXIX., 69–75.

MIZSER LAJOS 1976. *A ragadványnevek néprajzi vonatkozásai.* In: A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 15. Miskolc, 82–90.

MIZSER LAJOS 1978. *Élménynevek.* In: Nyr. 102., 407–409.

MIZSER LAJOS 1982. *A diáknevek életéről.* In: NÉ. 7., ELTE, Budapest, 91–92.

MIZSER LAJOS 1987. *A ragadványnevek típusai az újabb kutatások tükrében.* In: Irodalom- és nyelvtudomány. Szerk. MEZŐ ANDRÁS. A Bessenyei György Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei, Nyíregyháza, 139–144.

MIZSER LAJOS 2000. *Tirpák vezetéknevek.* Stúdium Kiadó, Nyíregyháza.

MIZSER LAJOS 2003. *Ragadványnevek Cserépfaluban.* Különnyomat a Herman Ottó Múzeum évkönyve XLII. kötetéből, Miskolc, 517–527.

MOLDANOVÁ, DOBRAVA 1983. *Naše příjmení*. Mladá Fronta, Praha.

MOLNÁR MÁRIA 1977. *Magyarlak mai ragadványevei.* MSzA. 14., ELTE, Budapest.

MURÁDIN LÁSZLÓ 2000. *Harasztos ragadványevei.* In: Harasztos. Szerk. ZSIGMOND GYŐZŐ. Medium Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 128–136.

NAGY FERENC 1981. *A bűnözők álneveiről.* In: Benkő-Emlékkönyv. ELTE, Budapest, 179–184.

O. NAGY GÁBOR – RUZSICZKY ÉVA 1983. *Magyar szinonimaszótár.* Harmadik, változatlan kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest.

NAGY GÉZA 1977. *Karcsa mai család- és ragadványnevei.* MSzA. 16. ELTE, Budapest.

NAGY JENŐ 1944. *Család-, gúny- és ragadványnevek a kalotaszegi Magyarvalkón.* In: Erdélyi Múzeum XLIX. Kolozsvár, 108–116.

CS. NAGY LAJOS 2003. *Lexikológiai vizsgálatok Medvesalján.* Fórum Kisebbségkutató Intézet, Lilium Aurum Könyvkiadó, Komárom–Dunaszerdahely.

NAGYNÉ MOSÓCZI MÁRIA 1992. *Csány vezeték- és ragadványnevei*. MND. 103., ELTE,

Budapest.

NAUMANN, HORST 1973. *Struktur und Funktion der Elemente in Teilsystemen der Onomastik.* In: Onomastica Slavogermanica VII. Akademie Verlag, Berlin, 57–63.

NAVRACSICS JUDIT 1999. *A kétnyelvű gyermek.* Corvina Kiadó, Budapest.

NÉMA LAJOS 1985. *Visk és Szlatina ragadványnevei.* MSzA. 62. ELTE, Budapest.

NÉMETH MIKLÓS 1997. *Csavargók megkülönböztető nevei a XIV. században*. In: MNyTK. 209. sz., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 37–40.

NYÁRÁDYNÉ BOJTOR ROZÁLIA 1987. *Nagyigmánd személynevei.* MND. 65., ELTE, Budapest.

NYIRKOS ISTVÁN 1989. *A tulajdonnév hírértékéről.* In: Névtudomány és művelődéstörténet. MNyTK. 183., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 290–294.

NYIRKOS ISTVÁN 1999. *A családnévként szereplő női keresztnevekről.* In: NÉ. 21., ELTE, Budapest, 183–188.

OLÁH MIHÁLY 1935. *Gúnynevek.* In: Mny. XXXI: 128.

OLOŠTIAK, MARTIN 2000. *Niekoľko poznámok k motivácii a designácii sekundárnych pomenovaní (prezývok).* In: Slovenská reč 65, č. 5–6, Slovak academic press, Bratislava, 270–278.

OLOŠTIAK, MARTIN 2005. *Monumentálne dielo slovanskej onomastiky.* In: Slavica Slovaca 40, č. 1. Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin, 63–67.

OLOŠTIAK, MARTIN – GIANITSOVÁ, LUCIA 2007. *Deklinačný systém proprií (náčrt problematiky).* In: Súradnice súčasnej onomastiky. Zborník materiálov zo 16. slovenskej onomastickej konferencie. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 55–66.

ÖRDÖG FERENC 1969a. *A készülő göcseji és hetési személynév-monográfia elvi és módszertani kérdései.* In: MNy. 65: 184–197.

ÖRDÖG FERENC 1969b. *Mutatvány a készülő göcseji és hetési személynév-monográfia adattári részéből.* In: Nyr. 93: 265–271.

ÖRDÖG FERENC 1973. *Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

ÖRDÖG FERENC 1974. *A ragadványnévadás nyelvi eszközeiről*. In: NytudÉrt. 83. sz., Akadémiai Kiadó, Budapest, 426–427.

ÖRDÖG FERENC 1991. *Személyneveink onomato-dialektológiai vizsgálatáról.* In: Benkő-Emlékkönyv. ELTE, Budapest, 488–496.

ÖRDÖG FERENC 1993. *Ragadványnevek gyászjelentéseken*. In: NÉ. 15., ELTE, Budapest,

150–153.

ÖRDÖG FERENC 1997. *Az első református anyakönyv családnevei, ragadványnevei és névhelyettesítői.* In: Szavak – nevek – szótárak. Írások Kiss Lajos 75. születésnapjára. Szerk. KISS GÁBOR és ZAICZ GÁBOR. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Bp., 270–282.

ÖRDÖG FERENC 2004. *Személynévkutatásunk helyzete és feladatai.* In: MNyTK. 200. sz. Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Szerk. FARKAS FERENC. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászsági Szervezete, a Jászok Egyesülete, Budapest, 82–89.

PAIS DEZSŐ 1966. *Régi személyneveink jelentéstana.* MNyTK. 115. Budapest.

PÁKOZDI ENDRE 1961. *Vésztői ragadványnevek.* In: MNyj. VII., Tankönyvkiadó, Budapest, 83–101.

PAPP GYÖRGY 1973. *Adorján ragadványnevei.* In: Tanulmányok 6. Az Újvidéki Bölcsészettudományi Kar Magyar Tanszékének Kiadványa, 119–132.

PAPP JÓZSEF 1970. *Ragadványnevek Tiszacsegén.* In: MNyj. XVI., Debrecen, 91–101.

PAPP LÁSZLÓ 1970. *Személynévvizsgálat a Magyar Nyelv megindulása előtt.* In: Tanulmányok a magyar és finnugor nyelvtudomány történetéből (1850–1920). Szerk. SZATHMÁRI ISTVÁN. Tankönyvkiadó, Budapest, 61–66.

PATRÁŠ, VLADIMÍR 1996. *Sekundárne pomenovania (prezývky) a ich sociolingvistický rozmer vo formalizovaných mikrospoločenstvách.* In: Sociolingvistika a areálová lingvistika. Sociolingvistica Slovaca 2. Zost. SLAVOMÍR ONDREJOVIČ. Veda, Bratislava, 45–56.

PATRÁŠ, VLADIMÍR 2000. *„Niky v chate" (Pohľad na internetové prezývky cez okienko sociolingvistiky).* In: Vlastné mená v jazyku a spoločnosti. 14. slovenská onomastická konferencia. Bratislava–Banská Bystrica, 209–221.

PELLE BÉLÁNÉ 1970. *Egerbocs, Hevesaranyos és Mátraballa ragadványnevei.* In: NytudÉrt. 70. sz., Akadémiai Kiadó, Budapest, 183–189.

PENAVIN OLGA 1958. *Kórógy lakosságának névanyaga.* In: Nyr. 82: 476–481.

PENAVIN OLGA 1963. *Kopács személynévanyaga.* In: MNyj. IX., Tankönyvkiadó, Budapest, 182–192.

M. PERGE MÁRIA 1993. *Balaton, Bekölce, Bükkszentmárton, Mikófalva mai és történeti ragadványnevei.* MND. 116., ELTE, Budapest.

PESTY FRIGYES 1876. *Okiratbeli személynevek.* In: Nyr. 5., 509–511.

PETR, JAN 1983. *Filozofické aspekty onomastiky.* In: Onomastika jako společenská věda. Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické

nakladatelství, Praha, 9–12.

PETRES SÁNDOR 2006. *Hetényi családnevek.* In: Vallanak a neveink múltról és jelenről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán 2005. június 2–4. MNyTK. 225. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest – Nyitra, 155–160.

PIERRE LE ROUZIE 1992. *Vplyv mena na život*. Vydavateľstvo Práca, Bratislava.

PILECKY MARCELL 1993. *Barslédec ragadványneveiről*. In: Hungarológia 3 (tudományos, oktatásmódszertani és tájékoztató füzetek). Nemzetközi Hungarológiai Központ, Budapest, 255–259.

PINTÉR MÁRIA 1978. *Mezőkövesd régebbi ragadványnevei*. MSzA. 24., ELTE, Budapest.

PLESKALOVÁ, JANA 1998. *Tvoření nejstarších českých osobních jmen.* Masarykova univerzita v Brně, Brno.

PRESINSZKY KÁROLY 2006. *A nagyhindi családnevek illabialitásáról.* In: Vallanak a neveink múltról és jelenről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán 2005. június 2–4. MNyTK. 225. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest – Nyitra, 125–133.

PUSZTAI FERENC (főszerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

RAÁTZ JUDIT 1995. *Járulékos információk a személyazonosságban. Névváltoztatások és ragadványnevek Gödöllő anyakönyveiben (1722–1895).* In: NÉ. 17., ELTE, Budapest, 110–118.

RAÁTZ JUDIT 1996. *Gödöllő személynevei 1722–1895.* MND. 144., ELTE, Budapest.

RAÁTZ JUDIT 1999. *Intern Otto, Angicica, Lütyő és a többiek, azaz a névválasztás a számítógépes csevegőcsatornán.* In: NÉ. 21., ELTE, Budapest, 262–266.

RÁCZ SÁNDOR 1981. *Óföldeák és a volt Návay-uradalmak lakosságának ragadványnevei.* MSzA. 36., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1982. *Földeák ragadványnevei.* MSzA. 49., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1985. *Ferencszállás és a volt báró Gerliczi-majorok lakosságának ragadványnevei*. MSzA. 75., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1985. *Maroslele ragadványnevei.* MSzA. 64., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1987. *Bökény ragadványnevei*. MSzA. 69., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1990. *Zirc és a volt Cisztercita Apátság ragadványnevei*. MSzA. 92., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1991a. *Aklipuszta, Csőszpuszta, Kardosrét és Kormola ragadványnevei*. MSzA. 96., ELTE, Budapest.

RÁCZ SÁNDOR 1991b. *Doboz ragadványnevei*. MSzA. 99., ELTE, Budapest.

RUTKOWSKI, MARIUSZ 2003. *Z pragmatiky funkcijonowania nazwisk – uzycie humorystyczne.* In: Vlastné meno v komunikácii. 15. slovenská onomastická konferencia. Veda, Bratislava, 325–333.

RZETELSKA-FELESZKO, EWA – CIEŚLIKOWA, ALEKSANDRA (szerk.) 2002. *Slowiańska onomastyka. Encyklopedia.* Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa–Kraków.

SÁNDOR ANNA 1997. *Kolon ragadványnevei*. In: MNyTK. 209. sz., Az V. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai, I. kötet, Budapest–Miskolc, 187–194.

SÁNDOR ANNA 2000. *Anyanyelvhasználat és kétnyelvűség egy kisebbségi magyar beszélőközösségben, Kolonban.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

SÁNDOR ANNA 2006. *Miről vallanak egy török adóösszeírás zoboralji nevei?* In: Vallanak a neveink múltról és jelenről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán 2005. június 2–4. MNyTK. 225. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest – Nyitra, 96–109.

SCHRAM FERENC 1963. *Pest megyei ragadványnevek.* In: MNy. 59., 94–100, 225–230.

SCHRAM FERENC 1968. *Váci ragadványnevek 1700-tól 1848-ig*. In: Nyr. 92., 215–220.

SCHRAM FERENC 1986. *Ceglédi nyelvtörténeti adatok (1699–1825)*. In: MNy. 82: 126–128, 248–255.

SEBŐK LÁSZLÓ 1990. *Határokon túli magyar helységnévszótár.* Arany Lapok Kiadó, Budapest.

SIMON KATALIN 1991. *A tanárok ragadványneveinek alapja.* Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, Szombathely.

SINKOVITS FERENC 1988. *Csantavér ragadványnevei.* MSzA. 81. ELTE, Budapest.

SKULTÉTY SÁNDOR 1974. *Abonyi ragadványnevek.*

SKUTNABB-KANGAS, TOVE 1984. *Bilingualism or Not: The Education of Minorities.* Multilingual Matters, Clevedon.

J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

SOLYMÁR IMRE 1982. *Három etnikum falucsúfolói a Völgységben.* MCsD. 13., ELTE, Budapest.

SOLYMÁR IMRE 1991. *Ragadványnevek használata az andrásfalvi reformátusok presbitériumi jegyzőkönyvében (Bukovina, 1865–1923).* In: NÉ. 13., ELTE, Budapest, 38–41.

SOMLÓSI ANTÓNIA 1980. *Budapesti középiskolások szólítónevei az 1960-as évek elején.* MSzA. 26. ELTE, Budapest.

T. SOMOGYI MAGDA 2003. *Névtan és alaktan.* In: NÉ. 25., ELTE, Budapest, 251–259.

ŠMELÍK, ĽUDOVÍT 1970. *Využitie štatistickej metódy v onomastike.* In: Zborník materiálov zo sympózia o teoretických a metodologických otázkach onomastiky a II. slovenskej onomastickej konference. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 85–93.

ŠMILAUER, VLADIMÍR 1976. *Ze staré antroponymie v Hontu.* In: V. slovenská onomastická konferencia. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 185–196.

ŠRÁMEK, RUDOLF 1976. *Ke vztahu dialektologie a antroponomastiky.* In: V. slovenská onomastická konferencia. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava, 72–87.

ŠRÁMEK, RUDOLF 1989. *Onymické funkce a funkční onomastika.* In: *Aktuálne úlohy onomastiky z hľadiska jazykovej politiky a jazykovej kultúry* (Zborník príspevkov z 2. československej onomastickej konferencie 6-8. mája 1987 v Smoleniciach). Zostavil: MILAN MAJTÁN. Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava, 250–263.

ŠRÁMEK, RUDOLF 1999. *Úvod do obecné onomastiky.* Masarykova univerzita, Brno.

ŠRÁMEK, RUDOLF 2003. *Znovu o komunikační funkci vlastních jmen.* In: 15. slovenská onomastická konferencia. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 19–25.

ŠTEFÁNIK, JOZEF (szerk.) 2004. *Antológia bilingvizmu.* Academic Electronic Press, Bratislava.

SZABÓ IMRE 1980. *Kurd történeti és mai ragadványnevei*. MSzA. 31., ELTE, Budapest.

SZABÓ ISTVÁN 1954. *Bács, Bodrog és Csongrád megye dézsmalajstromai 1522-ből.* MNyTK. 86. Akadémiai Kiadó, Budapest.

SZABÓ KÁROLY 1968. *Ragadvány- és gúnynévadás egy Vas megyei kis községben.* In: Nyr. 92: 210–215.

SZABÓ LÁSZLÓ 1990. *Az Őrség személynevei*. MND. 92., I–II., ELTE, Budapest.

SZABÓMIHÁLY GIZELLA 2005. *A szlovákiai magyar nyelvtervezés kérdései. Standardizálás és kodifikálás.* In: Regionális dialektusok, kisebbségi nyelvhasználat. MNyTK. 224. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 27–34.

SZABÓNÉ SZAKALI ÁGNES 1982. *Jánoshida ragadványnevei.* MSzA. 47. ELTE, Budapest.

SZÁDVÁRYNÉ KISS MÁRIA 1991. *Ragadványnevek szociolingvisztikai elemzése.* In: Benkő-Emlékkönyv. ELTE, Budapest, 600–603.

SZÁSZ LŐRINC 1966. *Gyergyócsomófalva ragadványnevei*. In: NyIrK. X., 77–92.

SZATHMÁRI ISTVÁN 1960. *Névtudomány és stilisztika*. In: Névtudományi vizsgálatok. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtudományi Konferenciája 1958. Szerk. MIKESY SÁNDOR. Akadémai Kiadó, Budapest, 191–194.

SZATHMÁRI ISTVÁN 2004. *Stilisztikai lexikon. Stilisztikai fogalmak magyarázata szépirodalmi példákkal szemléltetve.* Tinta Könyvkiadó, Budapest.

SZEIFERT IMRE 1977. *Ragadványnevek Balmazújvárosban.* Újvárosi Dolgozatok. A

Balmazújvárosi Múzeum Kiadványai 1. Balmazújváros.

SZÉKELYHIDI FERENC 1987. *Ragadványnevek a debreceni civistársadalomban.* In: Debreceni Déri Múzeum Évkönyve, 269–276.

SZEKERES GYULA – FEKETE JÁNOS 2000. *„Rajtunk maradt." Hajdúböszörményi ragadványnevek és adomák.* Hajdúsági Múzeum, Hajdúböszörmény.

SZEKERES ILONA 1978. *Szajol mai ragadványnevei*. MSzA. 23., ELTE, Budapest.

SZENDREY ZSIGMOND 1915. *Szalontai ragadványnevek.* In: Nyr. 44., 5–13.

SZENDREY ZSIGMOND 1927. *Falucsúfolóink (Típusok és tipikus motívumok).* In: Ethnographia 28. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 30–39.

SZENDREY ZSIGMOND 1929. *Tulajdonnévül használt határozott igealakok a népnyelvben.* In: MNy. 25: 103–109.

SZIGETI JÁNOS – SZÉNÁSSY ÁRPÁD 1998. *Búcs. Bulcsú vezér faluja.* KT Kiadó, Komárom.

SZILÁDY ÁRON 1873. *A nevekről.* In: Nyr. 2: 11–18.

SZILÁGYI FERENC 1973. *Adatok és szempontok a diáknevek vizsgálatához.* In: Nyr. 97., 51–55.

SZILÁGYI FERENC 1987. *Sokféle neveknek magyarázatja*. RTV–Minerva, Budapest.

SZILÁGYI ANIKÓ 1987. *Névadási szokások kisebbségi és többségi helyzetben lévő magyar anyanyelvű gyermekek körében a rendszerváltás után*. In: NÉ. 27. ELTE, Budapest, 78–87.

K. SZOBOSZLAY ÁGNES 1965. *Ragadványnevek Felsőnyárádon*. In: MNyj. XI., Debrecen, 59–63.

KORNYÁNÉ SZOBOSZLAY ÁGNES 1999. *Nevek emléke – emlékek neve. Egyetemi hallgatók a nevükről, a tulajdonnévvel kapcsolatos élményeikről.* In: NÉ. 21., ELTE, Budapest, 256–262.

SZŐCS LAJOS 2000. *A Korondon előforduló ragadványnevekről.* In: Korondi sokadalom. Szerk. K. KOVÁCS ANDRÁS. Pallas – Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 230–238.

SZŰCS JUDIT 1993. *Szentesi ragadványnevek az 1857-es népösszeírás jegyzéke alapján.* In: NÉ. 15., ELTE, Budapest, 297–299.

SZŰCS LÁSZLÓ 1991. *Alsófalvi ragadványnevek.* In: MNy. 87, 93–96.

SKLADANÁ, JANA 1998. *Slovenské osobné mená v Banskej Bystrici v 16. storočí.* In: 13. slovenská onomastická konferencia. SAV, Bratislava, 169–172.

SMATANA, MILOSLAV 1994. *Živé osobné mená v Rajci.* In: Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien. XI. slovenská onomastická konferencia. SAV – Vysoká škola pedagogická, Bratislava – Nitra, 129–134.

SPAL, JAROMÍR 1983. *Onomastika a psychologie.* In: Onomastika jako společenská věda.

Sborník příspěvků z 1. československé onomastické konference. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 27–30.

SUPERANSKAJA, A. V. 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvennogo.* Nauka, Moszkva.

SUPERANSKAJA, A. V. 1975a. *Sprachliches Zeichen und Eigenname.* In: Sowjetische Namenforschung. Akademie Verlag, Berlin, 33–41.

SUPERANSKAJA, A. V. 1975b. *Personnamen in amtlicher und nichtamtlicher Verwendung.* In: Sowjetische Namenforschung. Akademie Verlag, Berlin, 135–141.

SVOBODA, JAN 1964. *Staročeská osobní jména a naše příjmení.* Nakladatelství Československé akademie věd, Praha.

TAKÁCS ARANKA 1974. *Dunamocs község vezeték- és ragadványnevei.* Szakdolgozat, Nyitrai Pedagógiai Fakultás, Nyitra.

TAKÁCS EDIT 2003. *Hali Ari, Úgyisvan bácsi, a Dunyhásék és a többiek, aza megváltozott funkciójú ragadványneveink.* In: Köszöntő könyv Kiss Jenő 60. születésnapjára. ELTE, Budapest, 634–641.

TAKÁCS NÓRA 1990. *Rum község ragadványnevei.* In: Vasi Szemle 2. Vas Megye Tanácsának tudományos és kulturális folyóirata, Szombathely, 186–196.

TASNÁDI NAGY GYULA 1920. *Személy- és ragadványnevek.* In: MNy., 152–153.

TELEKINÉ NAGY ILONA 1997. *Névadási szokás megváltozott nyelvi környezetben.* In: Hetedik országos alkalmazott nyelvészeti konferencia. I. kötet, Külkereskedelmi Főiskola, Budapest, 217–220.

TOLNAI VILMOS 1931. *Beszélő nevek.* In: MNy. 27: 176–179.

TOMPA JÓZSEF 1980. *Tulajdonneveink alaktani elkülönítése.* In: MNy. 76: 392–412.

TÓTH IMRE 1967. *A legszebb magyar név.* In: Nyr. 91: 122–132.

TÓTH IMRE 1981. *Még egyszer a legszebb magyar nevekről.* In: Nyr. 105: 10–26.

TÓTH IMRE 1987. *Ipoly menti palóc tájszótár. Bernecebaráti és vidéke tájnyelve az 1930–1940-es évek fordulóján.* MNyTK. 176. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

TÓTH KATALIN 1966. *A Karancs vidéki ragadványnévadás kérdéseihez.* In: MNyj. XII., Debrecen, 95–107.

TÓTH LÁSZLÓ 1975. *Ithakából Ithakába.* Madách, Bratislava.

TÓTH LÁSZLÓ 2003. *Átváltozás avagy Az „itt” és az „ott”. Összegyűjtött versek és értelmezések 1967–2003.* Kalligram, Pozsony.

TÓTH LÁSZLÓ 1998. *Középiskolai tanárok említőnevei 1996-ban.* In: NÉ. 20., ELTE, Budapest, 64–73.

TÓTH MIHÁLY 1981. *Bag mai család- és ragadványnevei*. MSzA. 37., ELTE, Budapest.

TÖLGYESSY ZSUZSANNA 1993. *Ragadványnévadás a családban és az iskolában.* In: Nyr. 117, 340–342.

TÖRÖK GÁBOR 1961. *Ötszáz éves híradás a szlavóniai magyarságról.* In: MNy., 236–242, 360– 363.

TRUGLYNÉ GERGELY KATALIN 1992. *Martos (Martovce) keresztnevei (1731–1982).* MND. 109., ELTE, Budapest.

TURÚNÉ TÓTH ANIKÓ 1991. *Akasztó ragadványnevei*. MND. 101., ELTE, Budapest.

UJVÁRY ZOLTÁN 1988. *Adomák Gömörből.* Gömör néprajza XIII. Debrecen.

UGRÓCZKY MÁRIA–BÍRÓ ÁGNES 1997. *Új magyar utónévkönyv*. BM Kiadó, Budapest.

UTĚŠENÝ, SLAVOMÍR 1980. *K dnešním žákovským přezdívkam.* In: Zpravodaj Místopisné komise ČSAV, 21, č. 2–3–4–5, 698–712.

VADKERTY KATALIN 2001. *A kitelepítéstől a reszlovakizációig. Trilógia a csehszlovákiai magyarság 1945–1948 közötti történetéről.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

VALENTOVÁ, IVETA 2003. *K teórii spracovania jazykovej stránky živých osobných mien.* In: 15. slovenská onomastická konferencia. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 91–99.

VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ 2006. *Nyelvtervezés és névtervezés a Gramma Nyelvi Irodában.* In: Vallanak a neveink múltról és jelenről. Magyar névtani kutatások Szlovákiában. Névtani konferencia Nyitrán 2005. június 2–4. MNyTK. 225. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Konstantin Egyetem, Budapest – Nyitra, 146–153.

VARGA I. ERIKA 1994. *Sikátor község történeti és mai személynevei.* MND. 135., ELTE, Budapest.

VARGA JÓZSEF 1989. *Birtokjelölés (többségjelölési sajátosságok) a Mura-vidéki magyar ragadványnevekben.* In: Névtudomány és művelődéstörténet. MNyTK. 183., Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 271–273.

VARGA JÓZSEF 1996. *Személynévkutatás a Muravidéken. A vezeték-, kereszt-, bece- és ragadványnevek vizsgálata.* In: NÉ. 18., ELTE, Budapest, 54–63.

VARGA JÓZSEF 2003. *Muravidéki személynevek.* Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva.

VARGA JÓZSEFNÉ 1986. *Osli község ragadványnevei.* In: Szülőföldünk. Győr-Moson-Sopron megyei honismereti antológia. Győr, 113–119.

VARGA JÓZSEFNÉ HORVÁTH MÁRIA 2006. *Történeti személynevek a Rábaközből (1690–1895).* VH – FAMULUS BT. Győr.

VARGA JÓZSEFNÉ HORVÁTH MÁRIA 2007. *18–19. századi személynevek a Rábaközből. Adattár.* MNyTK. 227. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

VARGA MÁRIA 1988. *Ragadványnevek gyűjtése egy gimnáziumi szakkörben.* In: Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok XIII., Veszprém, 49–51.

VARGÁNÉ ARANYOS ILDIKÓ 2002. *Gimnáziumi tanulók becéző nevei és ragadványnevei Lentiben.* In: MND. 135., ELTE, Budapest.

VÁRNAI JUDIT SZILVIA 2005. *Bárhogy nevezzük... A tulajdonnév a nyelvben és a nyelvészetben.* Tinta Könyvkiadó, Budapest.

VICZÉN ISTVÁN 1998. *Fejezetek két Túróc-völgyi falu – Deresk és Lévárt – néprajzához.* Gömör néprajza LII. Szerk. UJVÁRY ZOLTÁN. A Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszékének kiadványa, Debrecen.

VILLÁNYI PÉTER 1981. *Galgamácsa mai család- és ragadványnevei.* MSzA. 41. ELTE, Budapest.

VÖRÖS FERENC 1999. *A közösségi névadási hagyomány továbbélése a tizenéves korosztályban. Egy Révkomáromban, magyar gimnazisták körében végzett vizsgálat tapasztalatai.* In: Nyr. 123, 266–285.

VÖRÖS FERENC 2004a. *Családnévkutatások Szlovákiában.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

VÖRÖS FERENC 2004b. *Névpolitika a Felvidéken.* In: A magyar nyelvi kultúra jelene és jövője. Szerk. BALÁZS GÉZA. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 367–381.

VÖRÖS FERENC 2004c. *A (történeti) személynévkutatás a Felvidéken különös tekintettel a Trianon utáni fejleményekre.* In: MNyTK. 200. sz. Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Szerk. FARKAS FERENC. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászsági Szervezete, a Jászok Egyesülete, Budapest, 39–59.

VÖRÖS FERENC 2005a. *Hely- és személynévi neologizmusok a Felvidéken a Trianon után.* In: NÉ. 27., ELTE, Budapest, 197–213.

VÖRÖS FERENC 2005b. *Adalékok a felvidéki személynevek areális névtanához.* In: Regionális dialektusok, kisebbségi nyelvhasználat. MNyTK. 224. Szerk. VÖRÖS FERENC. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 129–141.

VÖRÖS FERENC 2006. *Gondolatok a magyar és a szlovák családnevek összevetéséhez.* In: NÉ. 28., ELTE, Budapest, 45–54.

VÖRÖS FERENC 2007. *Névfordítás és névváltogatás kétnyelvű környezetben.* In: Nyelv, nemzet, identitás III. Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Debrecen–Budapest, 185–199.

VÖRÖS JÚLIA 1996. *Kéménd személy- és szólítónevei 1830–1977 között.* Anyanyelvi Füzetek

4. Kiadja a Szlovákiai Magyarok Anyanyelvi Társasága és a Nyitrai Pedagógiai Főiskola Hungarisztika Tanszéke, Nyitra.

VÖRÖS OTTÓ 1999. *Vízrajzi köznevek szóföldrajzi és jelentéstani vizsgálata.* MNyTK. 211. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest.

VÖRÖS OTTÓ 2004. *A határon túli névkutatás és hozadéka a nyelvi tervezésben.* In: MNyTK. 200. Magyar névtani kutatások itthon és határainkon túl. Szerk. FARKAS FERENC. A Magyar Nyelvtudományi Társaság, a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Kar, a TIT Jászsági Szervezete, a Jászok Egyesülete, Budapest, 135–138.

VÖRÖS OTTÓ 2007. *A névhasználat tervezésének néhány kérdése kisebbségi, kétnyelvűségi környezetben.* In: Nyelv, nemzet, identitás I. A VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai. Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Budapest –Debrecen, 187–193.

VÖRÖS OTTÓ–SIMON SZABOLCS 2006. *Nyelvtervezés – névtervezés. Személynévhasználat és a szlovákiai magyarok.* In: Nyelvi közösségek – nyelvi jogok. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár, 343–359.

VSOS 1977–1978. *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I–III.* Pripravil Enciklopedický ústav Slovenskej akadémie vied. Veda, Vydavateľstvo SAV, Bratislava.

WARCHOŁ, STEFAN 1996. *Strukturalno-semantyczna charakterystyka przezwisk uczniów i nauczycieli szkół podstawowych gminy Ostrówek, województwo lubelskie.* In: 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola". Prešov, 130–135.

WEINREICH, URIEL 1953. *Languages in Contact. Findings and Problems.* Linguistic Circle, New York.

WOLNICZ – PAWLOWSKA, EWA 1996. *Przezwiska intymne w najnowszej polszczyźnie (motiwacje i statystyka).* In: 12. slovenská onomastická konferencia a 6. seminár „Onomastika a škola". Prešov, 126–129.

ZAJOS ERNŐ 1998. *Hetény, az én falum.* KT Kiadó, Komárom.

ZALABAI ZSIGMOND (szerk.) 1995. *Mit ér a nyelvünk, ha magyar? A „táblaháború" és a „névháború" szlovákiai magyar sajtódokumentumaiból 1990–1994.* Kalligram Könyvkiadó, Pozsony.

ZÁMBÓ VILMOS 2000. *Izsa község krónikája 1947-ig.* KT Kiadó, Komárom.

ŽIGO, PAVOL 1994. *Kategória času a vlastné meno.* In: Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien. XI. slovenská onomastická konferencia. SAV – Vysoká škola pedagogická, Bratislava – Nitra, 33–37.

8. Mellékletek

8.1. Térkép

8.2. A család- és keresztnevek gyakorisági mutatója

A továbbiakban a négy szlovákiai magyar település szinkrón család- és keresztneveinek gyakorisági listáját közlöm. A táblázatban elsőként a pozíciószámot tüntetem fel, majd a névviselők számát, a vonatkozó személyneveket és megterheltségüket. A névanyagot a községi hivatalok lakosság-nyilvántartó jegyzékeiből (2000–2004) merítettem.

8.2.1. Az izsai család- és keresztnevek gyakorisági mutatója

Pozíció	Név-viselők száma	Családnév	%
1.	71	Németh	4,47
2.	60	Varga	3,78
3.	54	Izsák	3,40
4.	46	Kurucz	2,89
5.	35	Zámbó	2,20
6.	34	Szabó	2,14
7.	33	Pavlík	2,08
8.	32	Nagy	2,01
9.	28	Kiss	1,76
10.	26	Tárnok	1,64
11.	24	Dudás	1,51
12 –13.	21	Kovács, Kurina	1,32
14.	19	Hegedűs	1,20
15–16.	18	Bugyi, Bulajcsik	1,13
17–18.	17	Molnár, Tóth	1,07
19–21.	16	Hajtman, Huszár, Vörös	1,01
22.	15	Kinczer	0,94
23–24.	14	Csicsó, Szeles	0,88
25.	13	Panyi	0,82
26–29.	12	Balogh, Rovács, Takács, Tóth Kurucz	0,76
30–31.	11	Andruskó, Máté	0,69
32–34.	10	Botka, Bécsi, Márton	0,63
35–41.	9	Gelle, Géč, Horváth, Jakubek, Komlósi, Lajos, Lipták	0,57
42–49.	8	Anda, Bogár, Dolog, Kerepeczki, Koczka, Pilinský, Sipos, Zachar	0,50
50–56.	7	Beládi, Chrén, Havrancsík, Moravcsík, Papp, Podmanický, Pápai	0,44
57–71.	6	Balázs, Bujdos, Béber, Bélai, Deraj, Illés, Jakubec, Juhász, Lajsoczki, Orosz, Pintér, Smolka, Vass, Vígh, Čižmár	0,38
72–91.	5	Barak, Baukó, Beck, Bilkó, Blahó, Cékus, Darida, Farkas, Gaál, Hók, Kacz, Klučka, Kounek, Murár, Persei, Petrík,	0,31

		Szuszek, Valašik, Végh, Vidovenec	
92–131.	4	Adam, Agg, Baka, Bakai, Bircsák, Bohony, Borsos, Cilling, Csabajkó, Csengel, Csókás, Dittel, Domin, Fördős, Gercsák, Gogola, Hojčka, Jakab, Kučera, Körösi, Lukáč, Majkúth, Markovicz, Maszlák, Mester, Ország, Pavlis, Prónyik, Pákozdi, Ratyimorszky, Szécsi, Szomolai, Sörfőző, Sámson, Tánczos, Uhrin, Urbán, Varsányi, Viszlay, Zakar	0,25
132–179.	3	Antonov, Bakos, Beke, Benďák, Boros, Bottka, Buják, Bátkai, Dolinský, Dušek, Erdélyi, Fodor, Franko, Galla, Gašpar, György, Halasi, Heiszki, Hornyák, Hruška, Hypský, Ivanics, Jalšovský, Jankovič, Kajan, Keller, Kociha, Kolárovics, Lakatos, Laktiš, Leboda, Likér, Lévai, Masár, Mazán, Meszlényi, Nyirán, Ostatník, Otil, Pastorek, Paulik, Princz, Rigó, Selčan, Spišiak, Trávník, Vician, Vince	0,19
180–235.	2	Bak, Berecz, Blahovics, Botek, Boťánsky, Bálint, Cekula, Čiliak, Chňapek, Czekó, Demáček, Dávid, Egyeg, Fehér, Fekete, Fülöp, Fél, Hanulák, Havran, Hibský, Kroščen, Hrabovský, Hudec, Husztig, Janetka, Kazán, Kolarovský, Koleno, Krasko, Lengyel, Maráz, Mihály, Minár, Orsolik, Polgár, Ponty, Rajcsányi, Risavi, Skopp, Skuliba, Slopovský, Slávik, Szakál, Szűcs, Štefanik, Tomaník, Tvrdoň, Valko, Vantara, Vaszkó, Verbőczi, Veselič, Viczena, Vlasák, Vojčiniak, Záhorec	0,13
236–300.	1	Ábrahám, Balla, Bánsky, Belica, Brancsan, Brogyán, Burkuš, Cere, Danczik, Dobroczká, Drozdi, Fagan, Gábris, Gaži, Godány, Göncöl, Gulík, Gurbic, Gyebrovszký, Hajdú, Halami, Hanák, Kajtár, Károlyi, Klačman, Knihár, Kojnok, Komár, Kovacsics, Kuchta, Kuszala, Lehoczky, Libo, Makoviczky, Máriási, Martiniak, Matejovič, Mechúr, Mengyan, Mösenbacher, Pálenik, Pálinkás, Payer, Rancsó, Reznyák, Risnyovszki, Roszicska, Ružička, Sárai, Sasko, Sebők, Spačko, Stanko, Straňovský, Szabados, Szajkó, Szász, Szeder, Šajben, Škuliba, Válé, Zahorán, Zelenyanszky, Zsilinszký, Žák	0,06

Pozíció	Név-viselők száma	Női keresztnév	%
1.	74	Ilona	4,66
2.	71	Mária	4,47
3.	43	Erzsébet	2,71
4.	37	Gizella	2,33
5.	32	Éva	2,01
6.	30	Irén	1,89
7.	26	Aranka	1,64
8.	22	Márta	1,38
9.	20	Margit	1,26
10.	19	Katalin	1,20
11–12.	16	Irma, Mónika	1,01
13–16.	12	Etel, Izabella, Ildikó, Zsuzsanna	0,76
17.	11	Erika	0,69
18–19.	10	Lujza, Veronika	0,63
20–23.	9	Judit, Rozália, Szilvia, Terézia	0,57
24–26.	8	Gabriella, Krisztina, Tímea	0,50
27–30.	7	Adrianna, Angelika, Anna, Aurélia	0,44
31–36.	6	Andrea, Anikó, Beáta, Darina, Klaudia, Magdaléna	0,38
37–43.	5	Annamária, Edit, Eszter, Filoména, Júlia, Olga, Valéria	0,31
44–51.	4	Anita, Božena, Brigitta, Barbara, Iveta, Lilla, Melinda, Ružena	0,25
52–68.	3	Bianka, Dorottya, Emília, Emma, Enikő, Ida, Jolán, Klára, Lívia, Modeszta, Nikoletta, Renáta, Viktória, Vilma, Zita, Zora, Zsófia	0,19
69–100.	2	Adél, Ágnes, Ágota, Alexandra, Alíz, Anasztázia, Boglárka, Csilla, Cyntia, Denisza, Diana, Eleonóra, Elvíra, Friderika, Jana, Jarmila, Julianna, Karolina, Kitti, Laura, Lucia, Lubica, Natália, Petra, Priska, Regina, Sári, Sarolta, Slávka, Tamara, Tünde, Zdenka	0,13
101–148.	1	Amália, Anežka, Beatrice, Bernadetta, Dagmar, Daniela, Dominika, Dóra, Emese, Emőke, Fanni, Georgina, Hajnalka, Hermína, Ibolya, Ileana, Ivana, Izolda, Jekaterina, Jitka, Kinga, Kornélia, Kvetoslava, Laura, Lea, Lídia, Liliána, Linda, Ludmila, Malvína, Marcela,	0,06

		Marianna, Matild, Milena, Miriam, Nina, Noémi, Otília, Pamela, Réka, Sabina, Simona, Szófia, Soňa, Tilda, Viola, Vivien, Zsanett	

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Férfi keresztnév**	**%**
1.	62	Ferenc	3,90
2.	55	János	3,46
3.	47	László	2,96
4–5.	46	András, István	2,89
6.	35	József	2,20
7.	32	Pál	2,01
8.	29	Gyula	1,83
9.	27	Tibor	1,70
10.	25	Péter	1,57
11.	22	Zoltán	1,38
12.	20	Lajos	1,26
13.	19	Attila	1,20
14–16.	16	Gabriel, Róbert, Tamás	1,01
17.	14	Sándor	0,88
18.	12	György	0,76
19–20.	11	Géza , Tichomír	0,69
21.	10	Béla	0,63
22–23.	9	Csaba, Mihály	0,57
24–28.	8	Dusán, Károly, Krisztián, Milán, Vilmos	0,50
29.	7	Norbert	0,44
30–31.	6	Richárd, Zsolt	0,38
32–36.	5	Eugen, Gábor, Marián, Martin, Miklós	0,31
37–44.	4	Árpád, Ervin, Kálmán, Mátyás, Ottó, Roland, Szabolcs, Viktor	0,25
45–52.	3	Antal, Gergely, Imre, Iván, Rudolf, Szilveszter, Tamás, Vladimír	0,19
53–69.	2	Ákos, Alfréd, Alojz, Andor, Dávid, Igor, Jaroslav, Jiří, Ernő, Marek, Mário, Móric, Patrik, Roman, Slavomír, Valentin, Vince	0,13
70–98.	1	Ádám, Adrián, Alexej, Alfonz, Arnold, Balázs, Barnabás,	0,06

		Bartolomej, Boldizsár, Dániel, Dezső, Dioníz, Emil, Endre, Enrico, Ferdinand, Gergő, Gusztáv, Leonard, Ľubo, Lukács, Lóránt, Marcel, Melicher, Miroslav, Radoslav, Szilárd, Zdenek, Zsigmond	

8.2.2. A hetényi család- és keresztnevek gyakorisági mutatója

Pozíció	Név-viselők száma	Családnév	%
1.	109	Szabó	7,53
2.	64	Csintalan	4,42
3.	42	Gál	2,90
4.	40	Nagy	2,76
5.	36	Hencz	2,49
6.	33	Tóth	2,28
7.	28	Rancsó	1,93
8.	27	Horváth	1,86
9.	25	Kocsis	1,73
10.	24	Sárai	1,66
11–12.	21	Lucza, Szuh	1,45
13.	19	Gábor	1,31
14–15.	18	Németh, Szalai	1,24
16.	17	Dékány	1,17
17–19.	16	Berényi, Czibor, Zajos	1,10
20.	15	Tanka	1,04
21.	14	Ollé	0,97
22–24.	13	Andruskó, Kovács, Vörös	0,90
25–28.	12	Bakulár, Gáspár, Marikovec, Pintér	0,83
29–31.	11	Fekete, Pákozdi, Trencsík	0,76
32–36.	10	Kiss, Kosdi, Major, Sluha, Varga	0,69
37–40.	9	Bertók, Mokos, Pluhár, Uzsák,	0,62
41–42.	8	Dufek, Mészáros,	0,55
43–51.	7	Bak, Balogh, Csengel, Fónad, Hegedűs, Novák, Paulis, Sebők, Vida	0,48
52–60.	6	Csík, Danis, Fehérvári, Makai, Molnár, Pivoda, Szilvás, Viderman, Záhorsky	0,41

61–87.	5	Androvics, Bokros, Bolla, Csontos, Ernecz, Fortuna, Fülöp, Janík, Klucsár, Kotiers, Konč, Kubovics, Lajos, Lévai, Magyari, Marcinkó, Petres, Rapcza, Senkár, Szikonya, Smahó, Sméja, Szkalicki, Tárnok, Valentovics, Záhradník, Žilinsky	0,35
88–116.	4	Berze, Bíró, Bitter, Czura, Deminger, Eperjesi, Farkas, Geleta, Habardik, Harcsa, Hozsvák, Kemensky, Keszeg, Kopecz, Kosár, Krausz, Kužela, Likér, Markacz, Mlinkovics, Mohos, Papp, Pinke, Sásdi, Somogyi, Szokola, Téglás, Vojáček, Žilák	0,28
117–139.	3	Bélai, Cédula Černaj, Domonkos, Forner, Izsák, Jung, Kálmán, Kren, Krójer, Kusala, Michálik, Pastorek, Renczés, Roháček, Roman, Rozbroy, Ruhás, Rusňák, Sajben, Sinkó, Vincze, Žákovič	0,21
140–181.	2	Bálint, Beke, Bocska, Borza, Bratko, Csizmadia, Csollár, Dorčiak, György, Hájik, Halászik, Hevesi, Hovany, Jurča, Keszan, Komjáti, Koprda, Kós, Kósa, Križan, Kvet, Lambert, Lamy, Macko, Macho, Medza, Orlík, Pálfy, Péczi, Rakus, Rosička, Ruček, Simonics, Siska, Skala, Slávik, Smolka, Szarvas, Vlacsek, Záborsky, Záhorček, Zsidek	0,14
182–222.	1	Baar, Bahorec, Balla, Bencsics, Czékus, Csicsó, Csókás, Danka, Dömötör, Erős, Fóris, Gercsi, Greisinger, Hudec, Illés, Jankovics, Jurcin, Kázmér, Kemen, Kočiš, Kovačič, Lami, Lampert, Martisek, Mikla, Nové, Óváry, Pécs, Pleva, Sedlicky, Stutik, Styk, Švec, Szénási, Szigeti, Szokol, Tamás, Tomschin, Vajnorsky, Vízik, Zsuzsa	0,07

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Női keresztnév**	**%**
1.	53	Ilona	3,66
2.	51	Irén	3,52
3.	31	Margit	2,14
4.	29	Eszter	2,00
5.	27	Mária	1,86
6–8.	26	Gizella, Katalin, Zsuzsanna	1,80

9.	25	Erzsébet	1,73
10.	22	Márta	1,52
11.	19	Erika	1,31
12.	15	Éva	1,04
13.	13	Júlia	0,90
14.	12	Ida	0,83
15.	11	Krisztina	0,76
16–17.	10	Andrea, Mónika	0,69
18.	9	Etel	0,62
19–21.	8	Réka, Szilvia, Viktória	0,55
22–25.	7	Edit, Klaudia, Magdaléna, Rozália	0,48
26–32.	6	Adrianna, Aranka, Csilla, Gabriella, Ildikó, Rózsa, Teréz	0,41
33–40.	5	Angelika, Anna, Annamária, Barbara, Beáta, Denisza, Lívia, Zsófia	0,35
41–51.	4	Alexandra, Anita, Diana, Edina, Irma, Jolán, Judit, Julianna, Jusztína, Nikolett, Veronika	0,28
52–60.	3	Anikó, Aurélia, Boglárka, Brigitta, Klára, Marianna, Melinda, Orsolya, Valéria	0,21
61–88.	2	Bernadett, Cyntia, Dóra, Dorottya, Emese, Georgina, Hajnalka, Henrietta, Ivett, Lídia, Lilla, Lucia, Ludmila, Marcella, Noémi, Nóra, Petra, Rebeka, Renáta, Rita, Róza, Sarolta, Tamara, Tünde, Vanessa, Vlasta, Zita, Xénia	0,14
89–142.	1	Adél, Agáta, Ágnes, Anasztázia, Anett, Angéla, Berta, Bettina, Bianka, Blanka, Brenda, Dalma, Daniela, Eleonóra, Elvíra, Emőke, Fanni, Franciska, Gita, Gréta, Gyöngyi, Györgyi, Helga, Hildegard, Ingrid, Jadrana, Jana, Jarmila, Jaroslava, Jennifer, Karin, Kinga, Kitty, Klotild, Kornélia, Kvetoslava, Laura, Lenke, Michaela, Miriam, Olga, Ottília, Patrícia, Paula, Piroska, Regina, Sára, Szabina, Szerén, Szimona, Tímea, Virág, Vivien, Zselmíra	0,07

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Férfi keresztnév**	**%**
1.	40	Zoltán	2,76

2.	31	Lajos	2,14
3–4.	29	András, István	2,00
5.	25	János	1,73
6–7.	22	Miklós, Péter	1,52
8.	20	Sándor	1,38
9–11.	19	Attila, Gábor, László	1,31
12–13.	18	Dezső, Tibor	1,24
14.	17	József	1,17
15–16.	16	György, Ferenc	1,10
17.	14	Gyula	0,97
18–19.	13	Ernő, Róbert	0,90
20.	12	Tamás	0,83
21–23.	11	Béla, Elek, Imre	0,76
24.	10	Mihály	0,69
25.	9	Árpád	0,62
26.	8	Dávid	0,55
27–30.	7	Benő, Csaba, Krisztián, Pál	0,48
31–36.	6	Adrián, Dániel, Károly, Marián, Máté, Zsolt	0,41
37–42.	5	Ádám, Balázs, Jenő, Miroslav, Norbert, Viktor	0,35
43–44.	4	Erik, Géza	0,28
45–54.	3	Arnold, Balázs, Bálint, Dalibor, Dominik, Dušan, Eduárd, Gergely, Marek, Patrik	0,21
55–74.	2	Ákos, Aurél, Barnabás, Bence, Gergő, Jaroslav, Kálmán, Martin, Mátyás, Milan, Ottó, René, Richard, Roderik, Roland, Szabolcs, Szilárd, Tivadar, Valter, Vilmos	0,14
75–93.	1	Albert, Álmos, Andor, Áron, Endre, Ervin, Günter, Iván, Kornél, Kristóf, Levente, Lóránt, Lubomír, Marcel, Mário, Márk, Márton, Nikol, Nikolas, Nimród, Olivér, Ralf, Rodrigo, Roman, Ticián, Vince, Vladimír, Zalán, Zorán	0,07

8.2.3. A dunamocsi család- és keresztnevek gyakorisági mutatója

Pozíció	Név-viselők száma	Családnév	%
1.	56	Lajos	4,69

2.	46	Szalai(y)	3,85
3.	39	Tóth	3,27
4.	31	Mezei	2,60
5.	27	Tücsök	2,26
6.	26	Vörös	2,18
7.	24	Bábi	2,01
8.	21	Rácz	1,76
9 –10.	20	Egyeg, Szabó	1,68
11.	18	Kuczman	1,51
12–14.	17	Csehi, Jókai, Vasas	1,42
15–16.	16	Csontos, Fülöp	1,34
17–19.	15	Bellabás, Farkas, Klučár	1,26
20–21.	14	Nagy, Takács	1,17
22–24.	13	Asbóth, Mocskos, Sánta	1,09
25–28.	12	Kele, Novosádek, Szuri, Tallósi	1,01
29–32.	11	Antal, Hollósi, Szendi, Záhorský	0,92
33–37.	10	Gula, Klimáček, Papp, Szegi, Zajos	0,84
38–39.	9	Boros, Kukola	0,75
40–44.	8	Banai Tóth, Mellék, Molnár, Simsik, Zámbó	0,67
45–47.	7	Búcsi, Margit, Mázsár	0,59
48–58.	6	Bacskor, Bertók, Böszörményi, Családi, Czibor, Ferenczi, Kiss, Kocsis, Lakatos, Péter, Vrábel	0,50
59–72.	5	Atlasz, Bohony, Csicsó, Danázs, Dobai, Juhász, Keszan, Komáromi, Križan, Mogyorósi, Muszela, Pataki, Virág, Zsemle	0,42
73–101.	4	Bircsák, Bóna, Dávid, Demčík, Domonkos, Finta, Kamenecky, Kétyi, Kázmér, Mocsi, Nebehaj, Orosz, Őszi, Ovšonka, Pastorek, Peťko, Polozsányi, Püsky, Rusňák, Schindler, Senkár, Simon, Slezák, Štefankovič, Tuček, Varga, Večerka, Višňovský, Žiak	0,34
102–121.	3	Bányai, Birkus, Földes, Gáspár, Hevő, Jozefik, Klimon, Kollár, Komló, Medza, Mikes, Miklós, Österreicher, Pálik, Persei, Polák, Rehák, Szarka, Szilva, Stehlík	0,25
122–149.	2	Bakalič, Balaskó, Bogár, Cédula, Csókás, Dóczé, Gál, Groman, Gunyis, Hajtman, Horváth, Illés, Korcsek, Kosár, Longauer, Mihalik, Murasko, Muszka, Németh, Novotný, Ölveczky, Pisti, Riszdorfer, Sebestyén, Tárnok,	0,17

		Tonka, Vida, Zsátsik	
150–193.	1	Baranyai, Bartal, Basternák, Becko, Címer, Čunderlík, Ďurkovič, Fekete, Füssy, Hájas, Hajdú, Harcsa, Hegyi, Herak, Hrabovsky, Igor, Jakab, Kajtár, Kálmán, Katona, Kinczer, Kristóf, Kurucz, László, Marsalik, Mitas, Mlatec, Mráz, Nyers, Perge, Pinke, Rostás, Slivka, Sukola, Szabadkai, Szenczi, Széplaki, Szeverényi, Skuliba, Sulci, Trenka, Uhrin, Veres, Zsoldos	0,08

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Női keresztnév**	**%**
1.	52	Erzsébet	4,36
2.	43	Katalin	3,60
3.	32	Mária	2,68
4.	28	Ilona	2,35
5.	21	Zsuzsanna	1,76
6.	16	Margit	1,34
7.	15	Júlia	1,26
8.	14	Jolán	1,17
9.	13	Éva	1,09
10–13.	12	Andrea, Erika, Eszter, Irma	1,01
14.	11	Szilvia	0,92
15–18.	10	Irén, Julianna, Mónika, Veronika	0,84
19–20.	9	Etel, Magdaléna	0,75
21.	8	Ildikó	0,67
22–24.	7	Anna, Edit, Gizella	0,59
25–28.	6	Judit, Márta, Olga, Sarolta	0,50
29–32.	5	Aranka, Henrietta, Rózsa, Vilma	0,42
33–45.	4	Barbara, Beáta, Emese, Gabriella, Jarmila, Krisztína, Nikolett, Piroska, Réka, Renáta, Tímea, Tünde, Viola	0,34
46–56.	3	Anita, Enikő, Fanni, Klára, Klaudia, Melinda, Noémi, Rozália, Simona, Szandra, Viktória	0,25
57–81.	2	Adrianna, Alena, Angéla, Anikó, Bianka, Boglárka, Cyntia, Csilla, Dalma, Dominika, Hedvig, Hilda, Ida, Iveta, Jana, Kinga, Kornélia, Laura, Lili, Linda, Orsolya, Petronella, Szidónia, Teréz, Zsanett	0,17

82–123.	1	Ágnes, Alexandra, Alíz, Anett, Angelika, Bernadett, Bernardína, Bettina, Blanka, Darina, Denisza, Elena, Emília, Emma, Emőke, Flóra, Rriderika, Glória, Hajnalka, Jessica, Kamilla, Kincső, Letícia, Lilla, Lívia, Marcella, Marianna, Noémi, Paulina, Petra, Rebeka, Rita, Szabina, Szerén, Szonya, Svetlana, Tamara, Valéria, Virág, Vivien, Zita, Zsófia	0,08

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Férfi keresztnév**	**%**
1–2.	35	János, László	2,93
3.	30	Zoltán	2,51
4.	28	József	2,35
5.	27	Attila	2,26
6.	26	Ferenc	2,18
7–8.	25	Sándor, Tibor	2,09
9	21	András	1,76
10.	20	István	1,68
11–12.	18	Gábor, Lajos	1,51
13–14.	15	Géza, Gyula	1,26
15.	14	Béla	1,17
16.	12	Péter	1,01
17.	11	Zsolt	0,92
18	10	Ernő	0,84
19.	9	Mihály	0,75
20.	8	Árpád	0,67
21–23.	7	Csaba, Dávid, Kálmán	0,59
24–25.	6	Róbert, Tamás	0,50
26–28.	5	Ákos, György, Zsigmond	0,42
29–34.	4	Dezső, Erik, Imre, Károly, Krisztián, Pál	0,34
35–47.	3	Dénes, Jenő, Levente, Máté, Miklós, Norbert, Ottó, Patrik, Rudolf, Szabolcs, Szilveszter, Viktor	0,25
48–59.	2	Ádám, Balázs, Bence, Botond, Ervin, Gergely, Kevin, Kristóf, Lóránt, Roland, Szilárd, Vilmos	0,17
60–95.	1	Adalbert, Adrián, Alfonz, Alfréd, Áron, Bálint, Barnabás, Benjamin, Branimír, Csenge, Denisz, Dominik, Donát,	0,08

		Dušan, Eduard, Előd, Fülöp, Igor, Marek, Marian, Mário, Mátyás, Milan, Nicolas, Olivér, Oszkár, Ödön, Őrs, Rastislav, Richard, Simon, Tivadar, Vlastimír, Valent, Valér, Vendel	

8.2.4. A búcsi család- és keresztnevek gyakorisági mutatója

Pozíció	Név-viselők száma	Családnév	%
1.	58	Kiss	4,67
2.	44	Csekes	3,54
3.	40	Marcsa	3,22
4.	35	Varga	2,82
5.	34	Grajszký	2,74
6.	30	Szabó	2,41
7.	29	Bajkai	2,33
8.	28	Tárnok	2,25
9.	25	Nagy	2,01
10.	23	Molnár	1,85
11–12.	20	Kerekes, Papp	1,61
13–15.	19	Kétyi, Puskás, Sánta	1,53
16.	18	Vasas	1,45
17.	17	Szecső	1,37
18–20.	16	Czúth, Csenger, Retkes	1,29
21–26.	15	Bernáth, Kovács, Lestár, Tóth, Zsidek	1,21
27–28.	14	Halász, Kara	1,13
29.	13	Persei	1,05
30–31.	12	Pál, Szigeti	0,97
32–34.	11	Labancz, Pintér, Pór	0,88
35–37.	10	Bruszi, Hatyina, Sátek	0,80
38.	9	Izsó	0,72
39–43.	8	Bódi, Doležai, Gonosz, Mikle, Szegi	0,64
44–47.	7	Gál, Medza, Peredi, Záhorszki	0,56
48–59.	6	Droppan, Hegedűs, Illés, Jókai, Karkó, Kecskés, Klimáček, Nebehaj, Pastorek, Schulczi, Székely, Takács	0,48
60–73.	5	Czibor, Fehér, Gregó, Ďurčiš, Gyurcsovics, Kliho, Kocsis,	0,40

		Lajos, Rácz, Rigó, Tanóczki, Tücsök, Valkán, Velek	
74–99.	4	Almási, Atlasz, Androvič, Bathó, Barton, Bielokostolsky, Bircsák, Bóna, Čáp, Cserepes, Dobrocsányi, Ďurkovič, Gacsal, Galla, Gáspár, Győző, Mikus, Otil, Pinke, Sidó, Soóki, Szigeti, Tokodi, Újhelyi, Vanya, Vörös	0,32
100–122.	3	Brúder, Bugany, Farkas, Fürstenzeller, Gyeszat, Hruška, Klučka, Mácsodi, Mezei, Nyers, Obertol, Onofrej, Ovszenák, Pifko, Szendi, Slivka, Szulcsán, Urbán, Vas, Velmovsky, Vicena, Vincze, Zsapka	0,24
123–157.	2	Balogh, Benko, Búda, Daniš, Dávid, Domonkos, Ďurčovič, Geleta, Gula, Hajdú, Hevő, Holop, Hornyák, Hraboš, Izsák, Karačevič, Katuš, Kurcz, Lami, Mánya, Markó, Máté, Mitas, Mocsi, Mudroch, Németh, Pálfi, Radil, Štverák, Szép, Szűcs, Török, Trestyanszky, Tuba, Vitek	0,16
158–207.	1	Baranec, Bárczy, Barsi, Bencsik, Boncz, Bődi, Bucsek, Csábi, Csöbönyei, Demčik, Dobai, Domján, Egyeg, Gaál, Hatala, Hubik, Chovan, Juhász, Ladányi, Lieskovsky, Majer, Marcibál, Marcinka, Mellék, Mohácsi, Múcska, Palkovics, Pecen, Penička, Péntek, Pirťák, Pončák, Rácz, Rajner, Simon, Šimšik, Slávik, Szalma, Szász, Szekeres, Szobi, Szolga, Szűcs Medza, Trzpit, Töröttő, Tošner, Turček, Uchal, Udvardi, Vanko	0,08

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Női keresztnév**	**%**
1.	59	Erzsébet	4,75
2.	33	Júlia	2,65
3.	31	Irén	2,49
4.	29	Mária	2,33
5.	26	Katalin	2,09
6.	25	Ilona	2,01
7.	22	Éva	1,77
8.	18	Zsuzsanna	1,45
9.	17	Margit	1,37
10.	15	Eszter	1,21

11.	13	Márta	1,05
12.	12	Rozália	0,97
13–14.	11	Anna, Magdaléna	0,88
15–17.	10	Angelika, Gizella	0,80
18–19.	9	Andrea, Veronika	0,72
20–23.	8	Anikó, Teréz, Irma	0,64
24–27.	7	Emese, Erika, Ida, Szilvia	0,56
28–35.	6	Adrianna, Aranka, Edit, Hajnalka, Judit, Lilla, Tímea, Viola	0,48
36–40.	5	Beáta, Etel, Réka, Renáta, Valéria	0,40
41–47.	4	Csilla, Gabriella, Ildikó, Julianna, Krisztina, Lívia, Orsolya	0,32
48–61.	3	Barbara, Enikő, Jolán, Matild, Melinda, Mónika, Nikolett, Noémi, Olga, Piroska, Szabina, Viktória, Vilma, Zsófia	0,24
62–83.	2	Ágnes, Alíz, Angéla, Bianka, Boglárka, Denisza, Dóra, Emília, Fanni, Henriett, Ibolya, Ivett, Kamilla, Kinga, Kitti, Klára, Klaudia, Lenka, Lídia, Rózsa, Tünde, Zsanett	0,16
84–127.	1	Ágota, Alena, Alexandra, Amália, Anett, Anita, Annamária, Blanka, Borbála, Brigitt, Cyntia, Drahomíra, Edina, Eleonóra, Emma, Evelin, Flóra, Hermina, Ingrid, Izabella, Jana, Jennifer, Kornélia, Laura, Liza, Marianna, Melita, Miriam, Nóra, Pavlína, Perla, Petronella, Rebeka, Regina, Rita, Sarolta, Szerén, Tamara, Tünde, Valéria, Vanda, Virág, Vivien, Xénia	0,08

Pozíció	**Név-viselők száma**	**Férfi keresztnév**	**%**
1.	48	József	3,86
2.	44	János	3,54
3.	41	István	3,30
4–5.	31	Lajos, László	2,49
6.	29	Zoltán	2,33
7.	25	András	2,01
8.	23	Sándor	1,85
9.	22	Tibor	1,77
10.	21	Béla	1,69

11.	19	Attila	1,53
12.	18	Péter	1,45
13–14.	17	Gábor, Ferenc	1,37
15–16.	14	Árpád, Tamás	1,13
17.	11	Zsolt	0,88
18.	9	Imre	0,72
19–20.	8	Csaba, Dávid	0,64
21–25.	6	Ernő, Géza, Gyula, Mihály, Richard	0,48
26.	5	Pál	0,40
27–31.	4	Ádám, Ákos, Bence, Erik, Károly	0,32
32–39.	3	Adrián, Balázs, Bálint, Jenő, Krisztián, Róbert, Tichomír, Vilmos	0,24
40–53.	2	Barnabás, Dominik, Emil, Endre, Levente, Marian, Márton, Máté, Mátyás, Patrik, Roland, Szabolcs, Szilveszter, Zalán	0,16
54–86.	1	Albert, Andor, Armand, Arnold, Áron, Aurél, Boris, Csongor, Dániel, Dénes, Denisz, Dezső, Dioníz, Flórián, Franz, Gáspár, Gergely, Gregor, György, Igor, Marek, Marko, Miklós, Milan, Miroslav, Nikolas, Norman, Olivér, Radovan, Ronald, Rudolf, Szilárd, Vince	0,08

8.3. A ragadványnevek mutatója

Az élőnyelvben használatos ragadványneveket ábécérendben közlöm. A ragadványnév után elsőként rövidítve tüntetem fel, hogy a névviselő felnőtt-e vagy diák (f. = felnőtt, d. = diák). A második helyen álló betűjel arra utal, hogy mely kutatóponton található a ragadványnév (B. = Búcs, DM. = Dunamocs, H. = Hetény, I. = Izsa). Amennyiben a ragadványnév mind a felnőttek, mind a diákok körében előfordul az f./d. jelölést használom. A több kutatóponton megtalálható azonos ragadványnevet a B./DM./H./I. alakkal jelölöm (a kutatópontokon való előfordulástól függően). Ezek után a vonatkozó ragadványnevet tartalmazó oldalszámok feltüntetése következik.

Az 1826-féle ragadványnév a névviselő életkorát tekintve a következőképpen oszlik meg: csak a felnőttek körében 1053 név, csak a diákoknál 674 név, valamint a felnőtt és diákok körében egyaránt 99 ragadványnév fordul elő. Az egyes kutatópontokon ismétlődnek a ragadványnevek. Összesen 171 ragadványnév ismétlődik a következő megoszlásban (a

kutatópontok rövidítése után szereplő zárójelben lévő szám az azonos ragadványnevek mennyiségére utal). Két kutatóponton 137 ragadványnév ismétlődik: B./DM. (26), B./H. (12), B./I. (22), DM./H. (33), DM./I. (20), H./I. (24). Három településen 29 ragadványnév ismétlődik: B./DM./H. (6), B./DM./I. (9), B./H./I. (6), DM./H./I. (8). Mind a négy szlovákiai magyar településen mindössze 5 ragadványnév azonos: B./DM./H./I. (5). Az egy-egy kutatóponton előforduló ragadványnevek (1655) megoszlása a következő: B. (258), DM. (370), H. (383), I. (644).

Abdul, f.,B.,80, 94
Abigél, f.,H.,74, 143
Ács ,f.,B./DM.,77, 83, 85, 132, 138, 158
Ádám ,f.,H., 71, 137, 143
Adi, f.,B.,70
Agyvelő, d.,H.,106
Alibaba, d.,I.,102
Aligátor, d.,B.,109
Alma, d.,I.,101
Ámor, f.,DM.,72, 159
Amorúzó, f.,B.,80
Andrej, f.,B.,70, 154
Andzséla Dévisz, f.,I., 72, 93, 139, 144, 154, 159
Anettka, d.,DM.,102
Antónió, d.,DM.,101
Árán ,f.,H.,80, 139
Aranyom, f.,H.,76, 152
Aranyos, f.,I.,71, 131, 133, 145, 150
Árpa, d.,H.,103
Árvagyám, f.,DM.,78, 138
Asbi, d.,DM.,101
Asztalos ,f.,DM.,77, 92, 131, 139, 149, 158
Atka, f.,B.,70, 149
Atlaszka, d.,B.,101
Atti, f.,I.,71, 131, 136, 143, 151
Attila, d.,I.,104
Atya, f.,DM.,70, 136, 139, 161
Autós ,f.,DM.,77, 138, 149
Avas, f.,B.,73
Ázsé, d.,I.,104
Baba, d.,DM.,102
Bábi, f.,I.,63, 72, 126, 136, 145, 149
Babikám, f.,I.,70, 136, 143, 152
Bableves, f.,H., 75, 150, 160
Babos, f.,DM.,70
Babu, f.,H.,80
Bagár, f.,B.,72, 132, 138
Bagjas, f.,B./H.,72, 75, 85, 124, 138, 159
Bagoly, d.,I.,105
Bagós, f.,B./H.,75, 85, 138, 150
Bajci Huszár, f.,DM.,72, 139, 151, 161
Bajszos, f.,DM.,72, 85, 138, 150, 158
Bajusz, d.,H.,105
Bakë, f.,H.,76, 123, 131
Baki, d.,I.,101
Bakk, d.,I.,101
Baktër, f.,DM./H.,77, 83, 84, 85, 123, 131, 138
Balaton, d.,DM.,101
Balin, d.,I.,102
Bálint ,f.,B.,71, 138
Balla ,f.,DM.,53, 54, 71, 138
Bálna, d.,H.,102
Báló, f.,H.,70, 149
Bálvány, d.,H.,102
Bamba, d.,B.,106
Banán, d.,DM./I.,101, 107
Banánka, d.,DM.,101
Banda, d.,I.,101
Bandaszka, d.,H./I.,40, 103, 114
Bandi, d.,DM.,103, 123, 124

*Bandita,*d.,I.,103
*Bandzsa ,*f.,H.,73, 139
*Bandzsahalamandzsa,*d.,I.,109
*Bangyúr ,*f.,B., 70, 142, 149
*Bani,*d.,DM.,101
*Banya,*d.,DM.,103
*Banyamancs,*f.,H.,71, 150
*Barbibaba,*d.,I.,105
*Bárcás,*f.,I.,76, 127, 137, 145, 150
*Baróka ,*f.,I.,80, 94, 136, 146
*Basa ,*f.,H.,72, 125, 139
*Batman,*d.,I.,106, 115
*Báttya,*f.,B./DM.,76, 80, 84, 85, 152
*Batya ,*d.,I.,101
*Bátya-bátya,*f.,H.,76, 84, 151
*Batyanova,*d.,I.,101
*Bé ,*f.,DM.,80, 139
*Bébé,*d.,DM.,104
*Bébécé,*d.,DM.,104
*Bébépuding,*d.,I.,107
*Bébi,*d.,I.,103, 115
*Bëcsó,*f.,I.,73, 122, 131, 137, 144, 153, 161
*Becsület,*f.,I.,74, 136, 144, 149
*Bëda,*f.,I.,80, 123, 131, 138, 146, 155
*Begyed,*d.,DM.,101
*Béka,*d.,DM./I.,102, 103
*Békuci,*d.,DM.,103
*Bëkusz,*f.,I., 77, 123, 131, 137, 144, 150, 152
*Béla,*d.,I.,101
*Bëlasz,*f.,B.,70, 122, 143, 148
*Béna,*f./d.,B./I.,74, 102
*Bene,*f.,B.,70, 144
*Bënge,*f.,H.,72, 126, 159
*Bengu ,*f.,H.,80, 84, 94, 131, 133
*Béni-béni ,*f.,H.,76, 84, 151
*Bëra,*f.,I.,80, 121, 123, 131, 136, 142, 146, 155
*Bérgyilkos,*d.,DM.,107
*Bërkó ,*f.,H., 70, 121, 142
*Bërrencs,*f.,B.,38, 78, 85, 123, 149
*Bërza,*f.,H.,71, 122
*Besenyő,*f.,DM.,22, 76, 131
*Betétkutya,*d.,I.,109
*Betmen Bugyi,*d.,I., 108, 116
*Betti,*d.,DM.,105
*Betti a csúnya lány,*d.,DM.,104, 117
*Bëtyár,*f.,H.,74, 122
*Bibi ,*d.,DM.,103
*Bibircsóka,*d.,DM.,101
*Bicaj,*f.,B.,78, 148, 160
*Bicigli,*d.,DM.,108
*Bicsís,*f.,I.,78, 92, 93, 128, 131, 137, 145, 154, 160
*Biele ,*f.,B.,70, 91, 137, 154
*Big Thomas,*d.,B.,104, 116
*Bigyó,*f./d.,DM./H.,71, 101, 142
*Bihók ,*f.,B.,74, 125, 139
*Bika,*f./d.,B./H./I.,80, 85, 102
*Bikini,*d.,DM.,108
*Bila,*f.,B.,70
*Bili,*d.,I.,102
*Bimbó,*f.,DM./H.,70, 80, 85, 131, 161
*Bírës,*f.,DM.,77, 124
*Birka,*d.,I.,105
*Birke,*f.,I.,53, 73, 131, 137, 144, 152
*Bíró,*f.,B./DM./H.,77, 83, 85, 138, 139, 149
*Bizsák,*f.,I., 9, 70, 84, 131, 137, 143, 151, 161
*Blendamed,*d.,H.,105, 116
*Bobës,*f.,H.,80, 123, 146
*Bobó,*d.,I.,104
*Bobor,*f.,I.,73, 127, 137, 144, 151
*Boca,*f.,H.,70, 148
*Böcci,*f.,I.,72, 136, 145, 148, 161
*Böcök,*f.,I.,61, 71, 126, 136, 145
*Bodag ,*f.,H.,80, 131, 137
*Bódos,*f.,B./DM.,80, 85, 125, 138
*Bodri ,*f.,B.,80, 138, 144

*Bódusz,*f.,I.,74, 131, 137, 145, 152
*Bógáncs,*d.,I.,101
*Bogár,*d.,I.,101, 105
*Bognár ,*f.,DM.,77, 138
*Bőgőmasina,*d.,H.,107
*Bogyeszkó,*d.,I.,105
*Bőgyi,*d.,I.,104
*Bogyó jány,*d.,I.,105
*Bögyös,*d.,DM.,105
*Bögyös Maca,*d.,DM.,105
*Bojgató,*f.,I.,74, 131, 138, 144, 145, 150
*Bökle,*d.,DM.,107
*Bokszos,*f./d.,DM./I.,72, 85, 105, 138, 142, 145, 150
*Bolas,*f.,H.,70
*Bolondgomba,*d.,B.,106
*Bomoja,*f.,B.,80
*Bonifác,*f.,I.,78, 136, 143
*Bonyas,*f.,H.,78
*Bőr,*d.,DM.,109
*Borbéj,*f.,B./DM.,77, 83, 85
*Bori,*f.,DM./H.,71, 75, 85, 138, 149, 160
*Borisz,*d.,H.,109
*Börni,*f.,B.,70
*Borzasztó,*f.,H.,70, 150, 161
*Boszorka,*d.,DM.,107
*Boszorkány,*d.,I.,107
*Bótos,*f.,H.,80, 85, 139, 149
*Bozák,*f.,H.,71, 148
*Bozsó,*d.,B./DM.,63, 104
*Bozsoki,*f.,H.,80
*Brani,*f.,B.,80
*Bratyó,*d.,I.,104
*Braza,*f.,H.,80
*Brazil,*f.,B./DM.,72, 85, 86, 159
*Brégyó,*d.,I.,109
*Brekega,*d.,H.,103
*Brige,*d.,I.,103
*Brit,*d.,B.,108, 116
*Brukukó,*f.,H.,80, 161
*Brunder Stirci,*d.,B.,80, 161
*Bruszilett,*d.,B.,104
*Bubli,*d.,I.,109
*Bublinka,*f.,DM., 71, 92, 93, 99, 138, 154, 161
*Bubu,*f.,DM.,38, 71, 151, 161
*Buci,*f.,I.,72, 136, 144
*Búcsi Kacsa,*d.,DM.,108
*Buda,*f.,I.,76, 131, 137, 144
*Büdű,*f.,I.,73, 131, 136, 145, 150
*Bufëtos,*f.,H.,77, 92, 93, 154
*Bugi ,*f.,H.,75, 137
*Bugyícsek,*d.,I., 101, 113
*Bugyogó,*d.,I.,101
*Buhi,*f.,I.,53, 80, 84, 131, 137, 155
*Bukfenc,*f.,I.,78, 136, 144, 148
*Buksi,*d.,I.,107
*Buktancs ,*f.,H.,80, 138
*Bukti,*d.,I., 107, 115
*Buldózer,*d.,DM.,107
*Buli ,*f.,H.,75, 139
*Bülök,*d.,DM.,102
*Bunda ,*f.,DM.,80, 138
*Bunkó,*d.,DM./I.,106
*Bupi,*d.,I.,103
*Burcsák,*d.,DM.,101, 113
*Burgyi ,*f.,B.,74, 138
*Burki,*f.,I.,74, 126, 136, 145
*Busa,*f./d.,H./I.,73, 107, 131, 159
*Büse,*f.,I.,75, 131, 137, 145, 152
*Busman,*f.,DM.,72, 94, 154
*Buszos,*f.,I.,77, 137, 144, 149
*Bútor ,*f.,DM.,75, 142, 160
*Büttyi,*f.,I., 55, 137, 144, 150
*Bütyök,*f./d.,DM./H.,71, 85, 102, 131
*Cajgos,*f.,I.,32, 75, 126, 136, 145, 150, 160
*Cakpak,*f.,H.,74, 151

*Cé,*f.,H.,80
*Cékla,*f.,H.,70, 161
Celler ,f.,B.,77, 94, 138, 154
*Center,*f.,H.,80
Cérna ,f.,B.,72, 132, 136, 138, 159
*Ciatka,*f.,I.,53, 80, 94, 131, 137, 146, 155
Cibor ,f.,DM.,71, 138
*Cibula,*d.,B.,40, 101, 113
*Cica,*f./d.,DM./H.,73, 75, 85, 108, 159
*Cicelle,*f.,I.,78, 84, 121, 131, 134, 137, 143
*Cici,*f./d.,B./I.,73, 109, 132, 142, 151
*Cicke,*f.,I.,75, 136, 146, 159
Cicóka ,f.,DM.,75, 85, 86, 149, 159
*Cicus,*d.,I.,107
*Cifra,*f.,B.,80
*Cigány,*f.,DM./H./I.,72, 79, 85, 137, 138, 159
*Cigaretta Bum,*d.,I.,109
*Cigi,*d.,H.,108
*Cigifej,*d.,I.,109
*Cikkcakk,*d.,I.,109
*Cila,*f.,B.,70, 154
*Cillás,*f.,I.,53, 78, 131, 137, 146
*Cilling,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Cimint,*f.,I.,77, 124, 131, 137, 144, 152, 160
*Cincér,*d.,I.,102
Cinci ,f.,H., 76, 139, 149
*Cincom,*f.,I.,78, 136, 146, 151, 161
*Cindër,*f.,I.,78, 123, 131, 137, 154, 160
*Cini,*f.,H./I.,70, 72, 85, 137, 144, 149, 162
*Cinkus,*f.,I.,74, 131, 138, 145, 152
*Cinta,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Cintatányér,*f.,I.,80, 84, 136, 144
*Cipész,*d.,I.,102
Cipős ,f.,H.,73, 137, 160
*Cirip,*d.,DM.,102
*Cirizák,*f.,I.,70, 84, 136, 143, 151
*Cirmi,*d.,I.,107
*Coca,*d.,I.,105
*Coffos,*f.,H., 72, 160
*Coffos Szőrös Gomba,*d.,I.,105
*Coli,*d.,I.,105
*Colkó-Milkó,*d.,I.,105
*Colos,*f.,H.,38, 72
*Cömbi,*f.,H.,80, 84
*Compó,*f.,B./I.,32, 75, 78, 85, 131, 137, 138, 144, 148, 159
*Conó,*f.,I.,80, 131, 137, 144
*Csabó Szaba,*d.,DM.,104
*Csacsi,*f./d.,H./I.,74, 101, 139, 159
*Csádé,*f.,I.,72, 126, 136, 144, 148, 159
*Csagány,*f.,I.,75, 131, 136, 144, 154, 159
*Csákópákó,*d.,DM.,106
*Családos,*f.,DM.,79, 138
*Csámpi,*f.,H.,73, 150, 162
*Csandra,*f.,I.,80, 131, 137, 146, 155
*Csecse,*f.,I.,53, 73, 131, 133, 137, 145, 151
Csëcsës ,f.,DM./H.,73, 85, 122, 137, 139, 142
*Csefán,*f.,I.,71, 92, 136, 143, 154
*Csëge,*f.,B.,70, 121, 132
*Cseh,*f.,H.,79
*Cseki,*d.,B.,101
*Csekipapa,*d.,B.,101
*Cselle,*f.,I.,53, 74, 131, 137, 145, 151, 152, 161
*Csëndës,*f.,H.,74, 122
*Csengő,*f.,H.,70, 149, 161
*Csërba,*f.,H.,80, 123, 138
*Cseri,*f.,I.,70, 131, 137, 143
*Cserke,*f.,B.,73
*Csërkó,*f.,H.,75, 122, 149, 160
*Csëszka,*f.,I.,80, 84, 131, 137, 144, 153, 160
*Csëvó,*f.,I.,76, 94, 123, 131, 136, 154
*Csibe,*f./d.,DM./H./I.,67, 75, 102, 105, 126, 131, 137, 144, 148, 159
*Csibegyúró,*f.,H.,78, 84, 133, 138, 150
*Csibész,*f.,I., 53, 74, 138, 145, 149
*Csibó,*d.,DM.,101

*Csicsesz,*d.,I.,101
*Csicsibaba,*d.,I.,101
*Csicsike,*f.,I.,78, 131, 137, 146, 149, 161
*Csiga,*f.,DM.,72, 84, 158
*Csík,*d.,I.,102, 113, 123, 136, 139
*Csíkász ,*f.,B.,77, 132, 138, 148
*Csikk,*d.,H.,108
*Csikmák,*f.,I.,75, 126, 137, 144, 150, 160
*Csiksz,*f.,I.,78, 137, 144, 153
*Csiligëttó,*f.,H.,80, 123, 131, 133
*Csillag,*d.,B./H., 66, 102
*Csillagszemű,*f.,B.,73, 150
*Csillár,*d.,B.,102
*Csimasz,*f.,DM.,80
*Csimbók,*f.,I.,74, 126, 137, 145
*Csimpánz,*d.,H.,105
*Csimpi,*d.,H.,105
*Csincsók,*f.,H., 80, 161
*Csingcsung,*d.,DM.,105
*Csinka,*d.,H.,105, 114
*Csinos,*f.,H.,71, 158
*Csintalan,*f.,DM.,74, 101, 122, 150
*Csintalanka,*d.,H.,101
*Csinti,*f./d.,H.,70, 101
*Csípás ,*f.,H.,73, 131, 132, 138
*Csipszi,*d.,B., 107, 116
*Csira,*f.,I.,72, 137, 145
*Csiriz,*f.,B.,80, 132
*Csiszi ,*f.,B.,72, 125, 138, 161
*Csita,*f.,DM.,74, 78, 80, 85, 144
*Csita néni,*f.,DM.,139
*Csitri,*f.,I.,75, 126, 131, 136, 145
*Cső,*d.,B.,108
*Csöbönyei,*f.,I.,71, 136, 143
*Csöcs,*f.,H.,80
*Csócsi,*f.,I.,73, 131, 137, 143, 153, 161
*Csocsó ,*f.,B.,54, 74, 137
*Csocsol,*d.,I.,109
*Csöcsös,*f.,I.,73, 137, 142
*Csődör,*f.,I.,75, 136, 144, 159
*Csóka,*f./d.,I.,78, 101, 137, 144, 148, 159
*Csoki,*f.,H./I.,75, 84, 85, 131, 135, 136, 149, 160
*Csokievő,*d.,DM.,107
*Csokikrém,*d.,I.,105
*Csókolom báttya,*f.,DM.,75, 84, 85, 131, 135, 136, 149, 160
*Csölle,*f.,I.,77, 131, 136, 144, 152, 160
*Csomcsíd,*f.,I.,73, 124, 136, 144, 153, 161
*Csomó,*f.,I.,80, 136, 144, 148
*Csomós,*f.,B.,80
*Csonka,*f.,I.,73, 136, 139, 145, 148
*Csont,*d.,DM.,33, 101
*Csonti,*f./d.,DM./I., 72, 101, 105, 162
*Csontkollekció,*d.,B.,105
*Csontos,*f.,H./I.,72, 85, 131, 136, 145, 150
*Csonttalan,*d.,H.,101
*Csontváz,*d.,DM.,101
*Csöpi,*f.,H.,71, 131
*Csőri,*f.,I.,73, 85, 131, 137, 145, 150
*Csóró,*f.,I.,75, 136, 145, 150
*Csosz,*f.,H., 72, 151, 161
*Csubér,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Csuccsom,*f.,I.,73, 136, 144, 153, 161
*Csücsi,*d.,I.,105
*Csücsöri,*f.,I.,73, 126, 138, 145, 150
*Csücsös,*f.,I.,73, 80, 85, 126, 136, 145, 150
*Csucsu,*f.,B.,80, 132, 144, 151, 161
*Csuhás,*f.,DM.,78, 131, 142
*Csuhi,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Csuka,*f./d.,H.,37, 70, 104, 161
*Csuklesz,*d.,I.,105
*Csuklós,*f.,H.,78
*Csulena,*f.,I.,71, 137, 143, 151
*Csuli,*f.,DM./H./I.,75, 78, 80, 85, 127, 137, 142, 144, 159
*Csülök,*f.,H.,75, 131, 160

*Csupasz,*f.,H.,72
*Csurák,*f.,I.,73, 92, 126, 128, 131, 136, 144, 154
*Csurcsil,*f.,H.,73, 93, 131, 154
*Csuri,*f.,B./H.,70, 80, 85, 137, 161
*Csúri,*f.,I.,75, 136, 145
*Csusza,*f./d.,B./DM./H./I.,75, 85, 101, 109, 131, 137, 138, 144, 148, 160
*Csúszómászó,*d.,I.,105
*Csutël ,*f.,H.,70, 121, 137
*Csüttüng,*f.,I.,71, 126, 137, 145
*Cucu,*d.,I.,102
*Cudar,*f.,I.,75, 136, 145, 148
*Cudra,*d.,H.,109
*Cukor ,*f.,DM., 80, 138
*Cukrász,*f.,DM./H.,77, 83, 85, 137, 148
*Cukros,*f.,I.,75, 131, 138, 145, 150, 160
*Cunci,*f.,I., 80, 136, 146, 161
*Cuncimókus,*d.,B.,107
*Cundra,*f.,I.,77, 131, 137, 144
*Cuni,*f.,B.,78
*Cunyi,*f.,H.,71, 131
*Curó,*f.,H.,80, 131, 132
*Cút ,*f.,B.,71, 138
*Cutika,*f.,B.,70, 149, 161
*Dácé,*d.,DM.,101
*Dadzi,*d.,DM.,105
*Dagadt,*d.,DM.,105
*Dagi,*d.,B./DM./I.,105
*Dajos,*f.,I.,73, 131, 137, 143, 153, 161
*Dalac,*f.,I.,53, 73, 137, 144, 153, 161
*Damaj,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Dandó ,*f.,B., 74, 138
*Datya,*f.,H./I.,73, 85, 131, 137, 144, 153, 161
*David Hasselhoff,*d.,I.,105, 116
*Dédó ,*f.,H.,80, 84, 131, 132
*Dëksza,*f.,H.,70, 122, 151
*Dekungos,*f.,B.,78
*Del Piero,*d.,I.,108, 116
*Dëmó ,*f.,H.,72, 122, 142, 149, 159
*Démon,*d.,DM.,107
*Denevér,*d.,I.,105
*Densz,*d.,I.,107, 116
*Dercsi,*f.,I.,77, 137, 145, 150
*Déri,*f.,H.,70, 149
*Deszka,*d.,B./DM.,103, 105
*Dézi ,*f.,H., 70, 142, 150
*Dickës,*f.,H.,76, 123
*Digimon,*d.,B.,106
*Digó ,*d.,I.,103
*Dili,*d.,DM.,103
*Dilis,*f.,I.,74, 136, 145, 150
*Dindi,*f.,I.,73, 126, 131, 133, 136, 144, 160
*Dinnye,*f./d.,B./I.,73, 108, 159
*Dobëla,*f.,I.,78, 131, 137, 144, 154
*Dódi,*f.,H.,70
*Doki ,*f.,DM./H.,74, 85, 141, 149
*Doktor Szöszi,*d.,DM.,105
*Dolcsi,*d.,I.,101
*Döleg,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Doleruki,*d.,B.,109, 115
*Dombi,*f.,H.,77
*Domcsek,*d.,H.,102, 114
*Döme,*f.,I.,78, 131, 136, 143
*Dominó,*d.,DM./H.,102, 104
*Donaldkacsa,*d.,DM.,101
*Donátkacsa,*d.,DM.,101
*Dorák,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Dörgencs,*f.,H.,80
*Dorjú,*f.,I.,73, 131, 136, 144, 153, 161
*Dörzsi,*f.,B.,78
*Dove testápoló,*d.,H.,104
*Dózsa ,*f.,H.,71, 138
*Dráscsusza,*f.,H.,73, 161
*Drazsé,*d.,I.,104
*Drokány,*f.,I.,73, 84, 131, 137, 144, 154
*Dropësz ,*f.,B.,70, 122, 149

*Droppany Öcske,*f.,B.,80, 139, 142, 151
*Drufa,*f.,I.,80, 131, 137, 146, 155
*Duci,*d.,DM.,105
*Dudli,*d.,I.,38, 101
*Dudóka,*d.,H.,102, 118
*Duduska,*d.,I.,101
*Dugattyú,*d.,I.,105
*Dugi,*d.,I.,105
*Dugó,*f.,H.,63, 72, 85, 131, 132, 142, 159
*Dukcé,*d.,DM.,101
*Duncos,*f.,I.,75, 125, 136, 145, 152, 160
*Dundi,*f./d.,DM./I.,72, 105, 136, 145
*Dundika,*d.,DM.,105
*Dundus,*f.,H.,72, 150, 162
*Dungli,*f.,I., 80, 136, 146, 155
*Durcás,*f.,I.,53, 74, 136, 145
*Durci,*d.,I.,107
*Duzma,*f.,I.,72, 138, 145
*Dzsandi,*f.,I.,70, 84, 131, 137, 143, 151
*Dzserri,*f.,H.,70, 93, 154
*Dzsësszi,*f.,DM./H.,80, 85, 93, 123, 154
Dzsimi ,f.,DM.,70, 84, 93, 142, 154
*Dzsó,*f.,DM./H., 70, 85, 136, 139, 154, 161
*Dzsoki,*d.,I., 107, 116
*Dzsombé,*d.,I.,104
*Dzsoni,*f.,DM.,80, 93, 154
*Dzsozefin,*d.,DM.,101, 117
*Dzsudi,*f./d.,B./I.,73, 93, 101, 154
*Dzsungel Királylány,*d.,DM.,109
*Dzsusztó,*f.,H.,80
*Ecetmócsing,*d.,I.,109
*Édes Dundi Valentína,*d.,DM.,105
Efkettőefkettő ,f.,H., 77, 145, 151
*Egérke,*d.,DM.,105
*Egyed,*d.,DM.,101
*Egyeg,*f.,H.,71, 138
Ejtőernyős ,f.,B.,78, 137
Elek ,f.,B.,71, 137
*Eleve,*d.,H.,102
*Embërbandi,*f.,I.,71, 136, 144
*Ememes,*d.,DM.,102, 116
*Emil,*f.,DM.,71, 143
*Entyő,*f.,I.,70, 136, 144, 149
Erzsbige ,d.,B.,103
*Esemes,*d.,DM.,102, 116
*Eszesz,*f.,I., 78, 137, 144, 151
*Eti,*f.,H.,71
*Evelin,*d.,I.,102
Ëzso ,f.,H.,78, 84, 92, 93
*Fagyi,*f./d.,I.,73, 104, 131, 137, 144, 149
*Fakopács Frici,*d.,DM.,107, 116
*Fakutya,*d.,DM.,107
*Farán,*f.,I.,73, 131, 137, 144, 151
*Farkanyó,*d.,B.,101
*Farkaska,*d.,B.,101
*Fartyú,*f.,I., 53, 80, 131, 137, 146, 155
*Faszi,*f.,I.,55, 74, 126, 131, 137, 145
*Faszos,*f.,I.,75, 137, 145, 150
*Fecske,*f.,I.,78, 131, 137, 144, 148, 159
*Fejes,*f./d.,DM./H.,72, 105
Fekete ,f.,B.,72, 138, 158
*Fékiló,*f.,DM.,72, 131, 150
*Fenyő,*f.,H.,80
*Ferdi,*f.,I.,73, 139, 145, 152
*Feri,*d.,DM./I.,104, 137
*Feri Feri,*f.,H.,73, 151
*Fertyú,*f.,I.,70, 84, 131, 136, 144, 150
*Festő,*f.,DM.,77, 149
*Fickó,*d.,I.,103
*Fidël Kasztró,*f.,I.,72, 94, 122, 139, 144, 154, 159
*Filléres,*f.,H.,74
*Financ,*f.,I.,78, 124, 131, 137, 144, 152
*Fingolínó Móric,*d.,I.,108
*Fityipaldi,*f.,B.,78
*Flett,*f.,B.,75, 93, 154

*Fluxi,*d.,DM.,109
*Föcci,*f.,I.,73, 136, 144, 154
*Fóka,*f./d.,DM./H., 80, 102
*Fóka Flotta Ciklon,*d.,DM.,102
*Fonnyadt,*d.,DM.,101
*Fonnyatt,*f.,H.,70, 131, 145, 150, 161
*Főnök,*d.,DM.,106
*Fosos Macska,*d.,I.,108
*Fóth Terike,*d.,DM.,108
*Francia,*f.,I.,78, 131, 138, 144, 148
*Frédi és Béni,*d.,I.,103
*Fridi,*d.,H.,106
*Frídmanszki ,*f.,H.,76, 84
*Frütyű,*f.,I.,137, 144, 148
*Fucika,*f.,I.,137, 144, 148
*Füles,*f./d.,DM./H./I.,73, 84, 85, 105, 116, 131, 138, 145, 150
*Füles Jumbó Pacs,*d.,DM.,109
*Fülike,*d.,I.,101
*Fülöp,*f.,B./DM.,71, 85, 86, 138
*Fűnyíró,*f.,DM.,75, 150, 160
*Furi,*f.,I.,77, 136, 145, 151
*Furkó,*f.,B./I.,74, 75, 85, 86, 125, 131, 132, 136, 138, 139, 145, 160
*Fürmice,*f.,I.,53, 80, 131, 136, 146, 155
*Fúró ,*f.,B.,75, 139, 145, 150
*Fürtike,*d.,I.,105
*Fürtös,*d.,I.,105
*Füstös,*f.,H.,72, 139
*Füttyi ,*f.,DM.,75, 142
*Futúrás,*f.,DM./H., 77, 85, 127
*Futyel,*f.,H.,72, 131
*Futyi,*f.,B.,80, 150, 161
*Gacsal,*f./d.,DM., 64, 71, 104, 117, 131, 141
*Gahér ,*f.,B.,80, 85, 139
*Gajmó,*f.,I.,78, 136, 144, 160
*Galántai,*f.,H.,77
*Galóca,*d.,I.,108
*Gatter,*d.,H.,109
*Gatyás,*f.,H., 73, 131, 160
*Gaz,*d.,DM.,103
*Gazos,*d.,I.,101
*Gazsi,*f.,DM./I.,53, 70, 85, 131, 136, 142, 144, 150
*Gebe,*d.,B./DM.,105
*Gëdás,*f.,I.,80, 123, 131, 136, 145, 152
*Gëdó,*f.,B., 80, 123, 146
*Gëlo,*f.,H.,80, 84, 146
*Gëndër,*f.,H.,72, 122
*Gënyó,*f.,I.,143
*Géptojó,*f.,H.,80, 150
*Gereble,*d.,DM.,105, 117
*Geregó ,*f.,B.,71, 138
*Gerény,*f.,I.,78, 137, 144, 152, 159
*Gergő ,*f.,B.,71, 138, 149
*Gibic,*f.,I.,75, 136, 144
*Giliszta,*d.,I.,105
*Gipszőtfejű,*d.,B.,105
*Gizi,*d.,DM.,109, 116, 137
*Gizike,*d.,B.,103, 118
*Göcse,*f.,I.,73, 131, 136, 144, 153
*Gödör,*d.,B.,104
*Gógyi,*d.,DM.,106
*Gólya,*d.,DM.,78, 131, 159
*Gójás,*f.,H.,101
*Golyó,*d.,DM.,40, 101, 105, 113
*Gömbi,*f./d.,B./DM./I.,72, 85, 105, 132, 150
*Gombóc,*f.,B./I.,53, 72, 75, 85, 86, 132, 137, 144, 148, 159, 160
*Gömböc,*d.,B.,105
*Göndör,*f./d.,H./I.,72, 85, 105, 138, 145, 148, 158
*Göndörke,*d.,H.,105
*Goni,*d.,B.,101
*Gorbacsov ,*f.,B.,78, 94, 132, 133
*Görbe,*f.,DM.,73

*Góré,*f.,H.,77, 131
*Görhös,*f.,H.,73
*Grenya,*f.,I.,80, 94, 131, 136, 146, 155
*Gróf,*f.,H.,75, 131
*Grüli ,*f.,H.,77, 94, 139, 154
*Gruspány,*f.,I.,78, 127, 131, 137, 144, 160
*Gubra,*f.,I.,72, 136, 143
*Gulykó,*d.,B.,101
*Gumi,*d.,DM.,109, 142
*Guminyúl ,*f.,H.,74, 142, 150, 159
*Gúnár,*f.,I.,72, 136, 144, 148, 158
*Güncsi,*f.,B.,80, 146
*Gunyóc,*f.,I.,74, 84, 136, 145, 153
*Günyű,*f.,I.,72, 126, 138, 145
*Gutman,*f.,H.,77, 94, 154
*Gyömbér,*f.,I.,75, 136, 144, 160
*Gyöngyi,*f.,I.,71, 136, 143
*Györgyi,*d.,I.,101
*Györgyike,*d.,I.,101
*Györö,*d.,B.,104
*Gyors,*f.,I.,76, 137
*Gyorsan ,*f.,DM.,72, 84, 85, 137, 151
*Gyufa,*f./d.,H./I.,72, 103, 108, 136, 144, 148, 159
*Gyügegyár,*d.,DM.,106
*Gyugó,*f.,I.,72, 125, 131, 137, 144, 153, 159
*Gyügyös,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Gyűgyű,*f.,H.,80, 138, 151, 161
*Gyugyúcs,*f./d.,I.,70, 104, 131, 136, 144, 149
*Gyújtós,*d.,DM.,107
*Gyükér,*f.,I.,80, 131, 137, 144, 152
*Gyula,*f.,B./DM.,71, 80, 85
*Gyulácska,*f.,H.,70, 131, 149
*Gyulamajor,*d.,H.,103
*Gyurák ,*f.,B.,80, 138, 148
*Gyurko,*d.,B., 101, 113
*Gyuszifruit,*d.,I.,103, 116
*Habos ,*f.,DM.,77, 141
*Hacsëk ,*f.,B.,80, 123, 132, 133, 142
*Hagyma,*f./d.,I.,40, 70, 101, 136
*Hajas,*f.,H.,33, 63, 72
*Hájas,*f./d.,I.,72, 84, 105, 131, 136, 145, 150
*Hajas koma ,*f.,H.,72, 84, 139
*Hajasbaba,*d.,I.,105
*Hajatlan,*d.,DM.,101
*Hajmi,*d.,I.,101
*Hajós,*f.,DM.,77
*Halacska,*d.,B.,106
*Halas,*f.,H.,77
*Halász,*f.,DM.,77, 148
*Hama ,*f.,DM.,72, 84, 137, 151, 161
*Hamburger,*d.,DM.,102
*Hamupipőke,*d.,I.,33, 104
*Hangoskodó,*d.,I.,107
*Hantli,*f.,I.,74, 136, 144, 149
*Harangozó,*f.,DM./H.,63, 77, 83, 85, 138
*Harapós,*f.,DM.,74
*Harcsa,*d.,B./I.,62, 102, 103
*Harcsapárki,*d.,B.,104, 114, 115
*Harkály,*d.,I.,107
*Hármas,*f.,DM.,78
*Háromapukás,*f.,H.,79, 150
*Harry Potter,*d.,B.,105, 116
*Hattojás,*f.,H.,72, 150, 159
*Hattyú,*d.,I.,107
*Hatyësz,*f.,B.,70, 122, 149, 161
*Házikusz Kitekatusz,*d.,B.,102
*Hebedli,*d.,DM.,101
*Hëcsaj,*f.,I., 80, 123, 136, 146, 155
*Hecsi,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Hege ,*d.,I.,101
*Hegedű,*d.,I.,101
*Hegedűs ,*f.,H.,22, 33, 71, 138
*Hegedűtok ,*d.,I.,101
*Hëgyës,*f.,H./I.,72, 80, 85, 122, 123, 136, 138, 145, 150

*Hëgyi,*f.,I.,150
*Hekula Hekulórum,*f.,I.,73, 94, 139, 146, 154
*Hëmmuc,*f.,I.,80, 123, 136, 146, 155
*Hencike,*d.,B.,101
*Hencimamesz,*d.,B.,101
*Hentës,*f.,DM.,77, 123
*Hercegkirálynő,*d.,I.,107
*Hërnyó,*f./d.,I.,72, 121, 122, 131, 136, 144, 148, 158
*Hestyók,*f.,I.,73, 137, 144, 151
*Hétország,*f.,I.,74, 131, 137, 144, 150
*Hëtyke,*f.,I.,72, 122, 136, 145
*Hëvány,*f.,I.,80, 84, 123, 136, 146, 155
Hini ,f.,DM., 80, 141
*Hips,*f.,I.,80, 131, 135, 137, 146, 155
Hirti ,f.,B.,74, 85, 162
*Hívő,*f.,H.,79, 145
Hobó ,f.,B.,72, 85, 144, 159
*Högyö,*f.,H., 71, 144, 154
*Homoki,*f.,H.,77, 131
*Honda,*d.,I.,101
Horë ,f.,H.,73, 84, 137
*Horvát,*d.,H.,108
*Hosszú,*f.,I.,35, 53, 72, 136, 145, 158
*Hotdog,*d.,DM.,102, 116
*Höttyös,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Hozsi,*d.,H.,101
*Húker,*d.,I.,106, 116
Huligán ,f.,H.,79, 84
*Hunyori,*f.,DM.,73
*Hurka,*d.,I.,105
*Husi,*f./d.,H.,72, 105, 149, 159
Huszár ,f.,H.,77, 139
*Húszkilós,*f.,I.,72, 136, 145, 150
*Ica,*d.,H.,103
Ídës ,f.,H.,76, 123
*Idióta,*d.,DM.,106
*Idudú,*f.,I.,73, 136, 143, 151
Idus ,f.,DM.,71, 139
*Ikke,*f.,H.,73
*Ila,*f.,H.,80
*Életbűvész,*f.,DM., 74, 84, 124, 150
Ilon ,f.,DM.,71, 138, 151
*Iluska,*d.,B.,103, 118
Imre ,f.,H.,71, 139
*Inas,*f.,H.,77
*Indián,*f.,B.,72, 159
*Indián Dzsó,*d.,I.,106, 116
*Indiánlëány,*f.,DM.,72, 84, 85, 122, 150, 159
*Indigó,*d.,B./I.,103
*Intíző,*f.,DM.,77, 124, 149
Írnok ,f.,H., 75, 149
*Iszisz,*f.,H.,75, 151
*Ítí,*d.,DM.,106, 116
Itóti ,f.,DM.,73, 137
*Ityiripityiri,*f.,H.,72
Izsai ,f.,B., 77, 138, 145
*Ízsi,*f.,I., 80, 136, 155
*Jacsó,*f.,B., 73, 149
*Jadëc,*f.,I.,80, 123, 137, 146, 155
*Jagëlló,*f.,I.,80, 123, 136
*Jáki,*f.,I.,71, 97, 131, 137, 144
*Jampi,*f.,DM.,73
*Janika,*f.,I.,70, 135, 136, 144, 149
*Janter,*f.,I.,80, 94, 136, 146, 155
*Janyík,*d.,H.,104
*Japos,*f.,I.,73, 136, 142, 145, 153, 161
*Jar Koncentrátum,*d.,I.,103
*Jasu,*f.,I., 63, 80, 94, 131, 136, 146, 155
*Jatti,*f.,B.,80, 132
*Jedi,*d.,B.,108, 115
*Jégom,*f.,I.,73, 136, 144, 153
Jehova ,f.,H.,79, 137
*Jëkand,*f.,I.,80, 123, 131, 137, 146, 155
*Jérce,*f.,I.,79, 131, 136, 144, 148, 159
*Jëró,*f.,I.,137, 144

*Jeti,*d.,H.,103
*Jezsibaba,*d.,H., 107, 115
*Jezsoita,*d.,DM.,109
*Jézus,*f.,B./H./I.,74, 76, 79, 85, 86, 132, 136, 138, 143, 159
*Jézus Krisztus,*f.,DM.,74, 139, 144, 159
*Jóba ,*f.,B.,80, 132, 138
*Jódika,*f.,I.,73, 136, 144, 153, 161
*Jokësz,*f.,B.,70, 122, 132, 142, 149
*Jolán,*f.,DM.,71
*Jolesz,*d.,B.,101
*Jotok,*f.,I.,73, 131, 136, 145, 152, 161
*Józsi,*d.,I.,104
*Júdás,*f.,I.,74, 131, 136, 143, 159
*Juhász,*f.,B.,139
*Jukin,*f.,I.,80, 131, 136, 146, 155
*Julis bácsi,*f.,DM.,75, 151, 161
*Július,*d.,I.,103
*Jumbó,*f.,B.,79, 144
*Jupák,*f.,I.,61, 80, 94, 137, 146, 155
*Jurunc,*f.,I.,70, 131, 137, 143, 161
*Jutka ,*f.,H., 71, 139
*Juventusz,*d.,I.,108
*Kabos,*f.,B.,Kabos, 74, 159
*Kackukac,*d.,I.,101
*Kacsa,*f./d.,B./DM./I.,75, 77, 85, 86, 101, 102, 103, 105, 137, 144, 148, 159, 160
*Kácsatömő,*f.,H.,80, 145, 150
*Kacsica,*f.,H.,80, 93, 131, 154
*Kacsura,*f.,I.,80, 131, 136, 155
*Kádár,*f.,DM.,77
*Kaka,*f.,I.,76, 131, 136, 144
*Kakakarcsika,*f.,H.,73, 149
*Kakas,*d.,I.,34, 52, 105
*Kalács,*f./d.,H.,77, 104, 131
*Kalafantyú,*f.,H.,80
*Kamasz,*d.,B.,103
*Kaméleon,*f./d.,H.,73, 105, 159
*Kamionfejű,*d.,I.,105
*Kán,*d.,H.,75, 139
*Kan ,*f.,B.,106, 118
*Kanász ,*f.,B./H.,56, 77, 85, 132, 138, 148
*Kangël,*f.,DM.,80, 123, 146
*Kankësz,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Kanna,*d.,H.,102
*Kanyi ,*f.,B.,74, 85, 139
*Kaparó,*f.,H.,77, 145
*Kapás,*f.,DM.,77, 148, 160
*Kapcsos,*f.,I.,80, 131, 138, 145, 150
*Kape,*d.,H.,109
*Karácsek,*d.,B.,101
*Karó,*d.,B./I.,105, 108
*Károly,*d.,I.,101
*Kaszás ,*f.,H.,22, 79, 137
*Kasztros,*f.,H.,76, 126
*Katapult,*d.,DM.,103
*Katika,*d.,B.,103, 118
*Katona,*d.,H.,33, 37, 106
*Katus ,*f.,DM.,71, 138, 150
*Kecske,*f./d.,DM.,72, 80, 85, 86, 107, 159
*Këcsup,*f./d.,B./DM./H.,40, 73, 80, 85, 92, 93, 104, 109, 114, 122, 123, 154
*Kedi,*f.,I.,80, 93, 136, 145, 154
*Kekec,*d.,I.,107
*Kékszemű,*d.,H.,105
*Kenyér,*d.,DM.,102
*Kënyír,*f.,H.,75, 122, 131, 160
*Kerge Birka,*d.,I.,102
*Këró ,*f.,DM.,80, 123, 138
*Kerti Törpe,*f./d.,I.,72, 105, 139, 146, 151
*Kese,*f.,H.,72
*Keszeg ,*f.,H.,37, 71, 131, 139
*Këttyom,*f.,I., 75, 122, 137, 145, 153
*Kétyike,*d.,B.,102
*Këtyó,*f.,I.,80, 131, 136, 146, 155
*Kevin,*f./d.,H.,73, 93, 106, 116, 154

*Kicsi,*d.,B./H./I.,102, 105
*Kifli,*d.,DM./I.,102, 107
*Kiflis,*f.,H.,79
*Kígyóbűvölő,*d.,H.,104
*Kígyóidomár,*d.,H.,104
*Kilis,*f.,I., 73, 124, 136, 144, 152
*Kimiraj,*f.,H.,79, 144
*Kínai,*d.,DM.,105
*King-Kong,*d.,I.,105
*Király,*f./d.,B./DM.,80, 103
*Királylány,*d.,I.,107
*Kis,*f./d.,B./DM./H./I.,132, 138, 139, 160
*Kis Betörő,*d.,I.,107
*Kis Búcsi,*d.,DM.,105
*Kis Colos,*d.,I.,104
*Kis Cséplő,*f.,B.,71, 139, 151
*Kis Dzsó,*f.,B.,139
*Kis Feri,*d.,I.,104
*Kis Hacsek,*d.,B.,104
*Kis Hips,*d.,I.,104
*Kis Hurkás,*d.,I.,107
*Kis Kádár,*d.,I.,109
*Kis Kán,*d.,H.,104, 118
*Kis Kaszás,*d.,H.,104
*Kis Kese,*d.,I.,105
*Kis Kocka,*f.,I.,72, 139, 146, 151
*Kis Lívi,*d.,I.,104
*Kis Pali,*d.,I.,104
*Kis Pap,*f.,B.,77, 139
*Kis Piroska ,*f.,DM.,73, 139, 142, 151
*Kis Predszeda,*d.,DM.,104, 114, 115
*Kis Pretyeka,*d.,DM.,104
*Kis Slöki,*d.,B.,104
*Kis Tóni,*d.,B.,104
*Kis Törpe,*d.,I.,105
*Kis Törpetyúk,*d.,I.,105
*Kis Tulipán,*d.,B.,104
*Kis Tutus,*d.,I.,104, 133, 134
*Kiscica,*d.,I.,107
*Kisgazda,*f.,H.,80
*Kiskefe,*d.,I.,105
*Kiskuc,*d.,I.,102
*Kistehén,*d.,H.,105
*Kistyúk,*f.,H.,72, 131, 158
*Kisvirág,*d.,I.,107
*Kiszuca,*d.,B.,109
*Kitekac,*d.,I.,101
*Kitkat,*d.,I.,104, 116
*Kíváncsi,*f.,H.,74, 137, 158
*Klapka,*f.,H.,74
*Klikk,*f.,DM.,70
*Knédli,*d.,I.,105
*Kóbász,*f.,H./I.,73, 75, 85, 86, 125, 138, 144, 153, 160
*Kóbi,*f.,I.,75, 136, 144, 153, 160
*Koca,*f.,DM.,80
*Kocka,*f.,H.,80
*Köcöle,*f.,I.,73, 126, 128, 136, 160
*Kocsësz,*f.,H.,70, 122, 149
*Kocskó,*f.,H.,70, 149, 161
*Kocsmáros,*f.,DM.,77, 158
*Köcsög,*f./d.,DM.,74, 106
*Kocsonya,*d.,DM.,105
*Kocúr,*f.,H.,70, 91, 154
*Kodzsek,*d.,I.,105, 116
*Kofa,*f.,DM.,73
*Kőfaragó ,*f.,DM.,77, 142, 150
*Kokas,*f.,H./I., 22, 53, 72, 80, 85, 124, 137, 144, 152, 159
*Kokosz,*d.,DM.,107, 115
*Kokri,*f.,B.,80, 94, 138
*Koksë,*f.,I.,80, 86, 123, 131, 133, 136, 146, 155
*Kókusz,*f./d.,DM.,73, 106, 142, 159
*Kolbász,*d.,DM.,107
*Kollár ,*f.,DM., 71, 138
*Kommandós,*d.,H.,106

Komunista ,f.,H.,131
*Kőműves,*f.,DM.,77
*Konkrét,*f.,I.,76, 136, 145
*Könyves Kálmán,*f.,B.,75, 159
*Konzervdoboz,*d.,H.,105
*Kopasz,*f./d.,DM./H./I.,22, 33, 85, 105, 136, 145, 148, 158
Koponya ,f.,DM.,74, 85, 86
*Kopótyú,*f.,I.,77, 125, 136, 144, 154
Koppany ,f.,B.,80, 138
*Kóreai,*d.,DM.,106
*Köröszpapa,*f.,DM.,79, 85, 124
*Körtefejű,*f.,DM.,73, 159
*Kosút,*f.,I.,79, 97, 131, 136, 143, 159
*Koszty,*f.,H.,70, 91, 93, 154
*Kötröc,*f.,I.,80, 131, 136, 144
*Kotyogó,*f.,I.,79, 136, 144, 145, 150
*Kötyölle,*f.,DM.,80
*Kovács,*f.,B./DM./H.,83, 85, 132, 138
Kovász ,d.,DM.,102
*Kovászos uborka,*d.,DM.,102
*Koza,*f.,H.,71, 84, 92, 154
*Középső Kán,*d.,H.,104
*Közi,*f.,DM.,37, 77
*Krëdënc,*f.,H.,80, 84
*Krém,*d.,I.,101
*Krënki,*f.,B.,79, 94, 123, 154
*Kréta,*d.,H.,103
*Kristálycukor,*d.,DM./H.,103, 109
*Kristálygömb,*d.,DM.,103
*Krumpli,*f.,DM.,77, 160
*Krumplipacs,*d.,DM.,109
*Kubesz,*d.,I.,101
*Kubli,*f.,H.,70, 149
*Kuci,*d.,I.,102
*Kuckuc,*f.,DM.,70, 146, 151
*Kugli,*f.,DM.,73, 159
*Kukac,*f./d.,I., 31, 70, 72, 101, 104, 131, 136, 144, 148, 158
*Kuki,*f.,I.,80, 131, 137, 144, 149
*Kukorica,*d.,I.,107
*Kulimász,*f.,DM.,80
Kúlió ,f.,DM.,74, 85, 93, 154
*Kullu,*d.,H.,104
*Kúman,*d.,H.,109, 116
*Kunász,*f.,I.,80, 136, 155
*Kunyi,*d.,DM.,109
*Kupa,*f.,H.,80
*Kupacs,*f.,I.,73, 136, 144, 153, 161
*Kupëc,*f.,I.,144
*Kurátor,*f.,B./H.,77, 85, 131, 139
*Kurcsi,*d.,I.,102
Kúri ,f.,I.,53, 55, 70, 131, 138, 143
*Kurjamelléki,*f.,H.,77, 131
*Kurta úr,*f.,B., 72, 139
Kustyër ,f.,I.,70, 121, 137, 143, 150
*Kusuny,*f.,I.,53, 61, 80, 131, 137, 146, 155
*Kutya,*f.,DM.,72, 75, 80, 85, 107, 139, 158, 159
*Kutyapali,*d.,I.,107
*Kuvasz,*d.,I.,107
*Labi,*f./d.,B.,70, 102, 132, 161
*Lacika,*f.,I.,70, 136, 144, 148
*Lackó,*d.,DM.,102
*Lacsi,*f.,DM.,73, 149, 161
*Lágyó,*f.,B./DM.,70, 80, 85, 91, 154
*Lajcsipapa,*f.,I.,77, 136, 144
*Lajka,*f.,H.,77, 144
*Lajtoscsoki,*d.,H.,103, 116
*Lakatos,*f.,DM.,77
*Lali,*d.,DM.,102
*Lapos,*d.,H.,103
*Latinú,*f.,I.,67, 80, 136, 144, 154
*Lecske,*f.,I.,80, 131, 137, 146, 155
Lëdé ,f.,DM.,80, 123, 131, 137
*Legó,*d.,B.,109
*Lëkvár,*f.,I.,77, 123, 138, 144, 148

*Lelle,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Lënin ,*f.,DM.,72, 94, 122, 141, 159
*Lesi ,*f.,H.,19, 79, 84
*Létra,*d.,I.,105
*Leves,*d.,B.,103
*Leveske,*d.,B.,103
*Liba,*f./d.,H./I.,69, 80, 102
*Limbi,*f.,H.,76, 93, 144, 154
*Lisztes,*d.,I.,102
*Lityi,*f.,I.,80, 136, 146, 155, 161
*Locsi,*f.,H., 80, 161
*Lócsiszár,*d.,I.,104
*Lófasz ,*f.,H., 76, 86, 131, 137
*Lögö,*d.,B.,104
*Lompos,*f.,H.,80
*Lótifuti ,*f.,DM.,72, 85, 151, 161
*Löttyi,*f.,I.,80, 136, 146, 155, 161
*Lotyó,*f.,I.,75, 131, 136, 144, 148
*Lózër,*f.,I.,77, 84, 123, 127, 137, 144
*Luanda,*f.,DM.,71, 85
*Luca ,*f.,B.,75, 132, 138
*Lucagyerek,*d.,B.,107
*Lucifer,*f./d.,H./I.,70, 107
*Lücski,*f.,I.,79, 136, 146
*Lufi,*f./d.,DM./I.,72, 105, 149
*Luíz,*f.,DM.,70, 94, 154
*Lukács,*f.,I.,71, 137, 143
*Lüke,*d.,I.,106
*Lupi,*f./d.,B./I.,80, 103, 139, 144
*Mac Gyver,*d.,I.,106, 116
*Maci,*d.,B./I.,75, 103, 105, 137, 151
*Maci Laci,*f.,H.,159
*Mackó,*f./d.,B./I.,72, 102, 105, 138, 148, 158
*Macsek,*d.,I.,107
*Macska,*f./d.,B./I.,22, 54, 75, 107, 136, 144, 148, 159
*Macskusz,*d.,B.,102
*Macsó ,*f.,H.,70, 84
*Madam,*f.,DM.,71
*Madari,*f.,DM.,77, 145
*Madzag,*f.,I.,72, 136, 144, 148, 159
*Mag ,*d.,H.,105
*Magnum,*d.,I.,106, 116
*Magzat,*d.,H.,102
*Maják,*f.,B.,80
*Majom 1,*d.,DM.,104
*Majom 2,*d.,DM.,104
*Mák,*d.,DM.,102
*Makacs,*f.,H.,74
*Makka,*f.,I.,73, 136, 144, 153, 161
*Makranc,*f.,I.,74, 136, 148
*Malac,*d.,DM.,63, 66, 102, 163
*Malacka,*f./d.,B./H./I.,73, 107, 149, 159
*Malackó,*d.,B./DM.,102, 103
*Malaclovagoló,*d.,I.,109
*Málé ,*f.,B.,75, 126, 139, 160
*Malmos,*f.,DM.,80
*Malu,*f.,H.,80, 94, 131
*Mana,*f.,I.,76, 136, 144, 153
*Manini,*d.,I.,103
*Manó,*f.,I.,131, 137, 144, 148
*Manusz,*d.,B.,102
*Marcipán,*d.,H./I.,102, 103
*Marcsa ,*f.,I.,71, 137, 149
*Marcsusz,*d.,B.,102
*Marha,*d.,B.,102
*Mário néni,*f.,DM.,71, 99, 131, 132, 136, 139
*Márton ,*f.,B.,71, 139, 143
*Masszi,*f.,H.,80, 146
*Maszek,*d.,DM.,109
*Matahari,*f.,H.,80
*Matësz,*f./d.,DM./H.,76, 104, 122, 141
*Mátka,*d.,I.,102
*Mátyás király,*f.,DM.,74, 139, 159
*Matyi,*d.,B./DM.,102, 109
*Matyó,*f.,DM./I.,80, 136, 144, 149

*Mazsola,*d.,DM.,105
*Medve,*d.,DM./I.,105
*Mëgësz,*f.,I.,71, 122, 131, 137, 145, 151
*Megyercsi,*f.,I.,77, 131, 137, 145, 150
*Méhész,*f.,DM.,22, 77, 149, 158
Mëkis ,f.,H.,76, 123, 138
Mekk ,f.,B.,79, 85, 86, 137, 138, 146, 161
*Mekk Elek,*f.,H.,74, 159
Meleg ,f.,H.,71, 131, 138
*Merden,*f.,I.,76, 136, 145
*Mérges,*f.,DM.,74, 158
*Mesemaci,*d.,DM.,107
*Meskete,*d.,DM.,102
*Metyjú tím,*d.,DM.,107, 116
*Mezei Béka,*d.,I.,103
*Mezei Nyúl,*d.,DM.,102
*Mezei Pocok,*f./d.,DM.,70, 102, 139, 146, 161
*Mézga Géza,*f.,DM.,72, 139, 144, 159
*Micike,*d.,I.,109
*Mico,*f.,H.,70, 148
*Micsu,*f.,B.,80
*Miklós,*d.,DM.,102
*Milácsik,*d.,DM.,102, 113
*Milka,*d.,I.,103
*Milliliter,*d.,I.,103
*Milliomos,*d.,I.,109
Mimi ,f.,DM.,70, 131, 132, 141, 151
*Minike,*f.,H.,72, 131, 149, 162
*Minisztër,*f.,H.,80, 84, 123
*Mis,*d.,H.,103
*Miska,*f.,I.,71, 136, 144, 150
*Miszifiam,*d.,H.,106
*Miszter,*d.,H.,107, 116
*Miszter Bean,*d.,I.,107, 116
*Miszter Prezident,*d.,I.,108, 116
*Mivan,*d.,DM.,108
*Mobil Ëgy,*f.,DM.,79, 123, 139
*Mocsi,*f.,H.,77
*Möfötrö,*f.,DM.,80
*Mogyoró,*f.,B./H.,70, 80, 85, 161
*Mohoregér,*f.,I.,80, 136, 144
*Mokos,*f.,DM.,71
*Molnár,*f.,DM.,22, 34, 65, 77
*Momóka,*d.,I.,102
Móni ,f.,B.,71, 138
*Morë,*f.,I.,137
*Mőre,*f.,I.,138, 145
*Morgó,*f.,DM.,73, 145, 150
*Morzsa,*d.,B./DM.,102, 105
*Mosoj Eggyüttes,*f.,H.,74, 132, 133, 139, 146
Motoregér ,f.,H.,72, 142, 150, 158, 161
*Motros,*f.,I.,75, 131, 136, 144, 150
*Mozart,*d.,I.,107
*Mú,*d.,H.,118
*Muci,*f.,DM.,80, 161
*Mucó,*f.,H.,80
*Mucsik,*f.,I.,80, 136, 146, 155
*Muff,*d.,DM.,109
*Muffedli,*d.,DM.,109
Múger ,f.,B.,74, 138
*Mujkó,*f.,H.,80
*Muka,*f.,I., 53, 80, 128, 136, 146, 155
*Muki,*f./d.,B./H.,80, 102, 142
*Mumák,*f.,H.,74
*Múmia,*d.,DM.,104
*Murmuc,*f.,H.,80, 161
*Muslica,*f.,H.,75, 131, 132
Müszi ,f.,DM.,79, 84
*Muszka,*f.,B./I., 79, 85, 131, 138
*Műtős,*d.,B.,104
*Mutyi,*f./d.,I.,74, 104, 126, 131, 136, 145, 151
*Mütyür,*f.,I.,72, 85, 136, 145, 148
*Művésznő,*d.,DM.,107
*Művészúr,*f.,H.,77
*Nádazó,*f.,DM.,77
Nagy ,f.,B./DM.,85

*Nagy Hohó,*f.,I.,75, 139, 146, 151
*Nagycsöcsű,*f.,H.,73, 131
*Nagyfejű,*d.,B./DM.,106
*Nagyfogú,*f.,DM.,73, 150
*Nagyfülű sógor,*d.,B.,106
*Nagyharang,*f.,I.,73, 84, 136, 144, 150
*Nagyi,*d.,H.,102
*Nagypapan,*d.,I.,108
*Nagyszájú,*d.,I.,106
*Nagyszëmű ,*f.,DM.,73
*Náncsi,*f.,I.,80, 136, 155
*Náni,*f.,I.,80, 137
*Nánóka,*f.,DM.,80
*Naplemente,*d.,DM.,103
*Napszemüveges,*d.,I.,106
*Néger,*f.,I.,72, 137, 144, 148, 159
*Nëhúzd,*f.,H.,79, 151
*Nejnej ,*f.,B.,76, 85, 137, 146, 151
*Nelli,*f.,I.,80, 136
*Néma,*f.,I., 53, 73, 136, 145
*Nemes ,*f.,B.,80, 138
*Neszaladj,*d.,DM.,40, 102, 113, 116, 117
*Nikkelbolha,*d.,DM.,103
*Nilsz,*f.,I.,72, 93, 136, 143, 154, 159
*Níma ,*f.,B./H.,73, 85, 124, 132, 138
*Noé bárkája,*d.,H.,103
*Nokedli,*d.,DM.,105
*Nokëdlik,*f.,DM.,80, 123, 152
*Nokelli,*d.,DM.,109, 116
*Norcsi,*d.,I.,104
*Notësz,*f.,B.,76, 122, 149
*Nucci,*f.,I.,70, 131, 137, 144
*Núdli,*f.,DM.,80
*Nünü,*f.,H.,80, 146, 151, 161
*Nutella,*d.,I.,105
*Nuttó,*f.,I.,80, 84, 94, 137, 146, 155
*Nyaka,*f.,I.,80, 131, 137, 144, 152
*Nyali,*f.,DM.,72, 162
*Nyebehaj,*d.,DM.,102, 113
*Nyegle,*f.,B.,72, 132
*Nyehej,*f.,I., 74, 131, 136, 146, 161
*Nyehó,*f.,I.,36, 80, 136, 146, 155
*Nyëmëc,*f./d.,H.,70, 122, 154
*Nyikita,*d.,DM.,107
*Nyikszës ,*f.,B.,80, 123, 137
*Nyóctojás,*f.,H.,79, 84, 125
*Nyúgër,*f.,H.,80, 123, 131
*Nyúl,*f./d.,B./DM./H./I.,73, 75, 85, 86, 101, 103, 105, 106, 136, 144, 148, 159
*Nyünye,*d.,DM.,103
*Nyunyi,*f.,I.,70, 136, 143, 161
*Nyusz,*d.,DM.,101
*Nyuszi,*d.,B./DM./I.,101, 103, 105, 107
*Nyuszifül,*d.,H.,106
*Nyuszika,*d.,I.,107
*Nyuszmusz,*d.,I.,107
*Nyuszó,*f.,B.,73, 142, 150, 159
*Ocsa,*d.,H.,109
*Öcsel,*f.,B.,80
*Öcsi,*f.,H.,80, 85
*Öcsi bácsi,*f.,H.,80, 139
*Ödön Gurkinya ,*f.,DM., 80, 85, 86, 139, 146
*Ödönke,*f.,DM.,80, 149
*Oké ,*f.,H.,76, 93, 138
*Okos ,*f.,B.,132
*Okoska,*d.,H./I.,106
*Ökrísz ,*f.,B.,77, 85, 138, 149
*Olajos ,*f.,H.,80, 139
*Ölvedi ,*f.,B., 77, 138, 145
*Omëga,*f.,B.,76, 122, 144
*Oné ,*d.,H.,109, 115
*Öngyújtó,*d.,H.,108, 109
*Opica,*d.,H., 104, 114
*Orbit,*d.,DM.,103
*Ördög,*f./d.,DM./H./I.,72, 76, 84, 85, 86, 107, 137, 144, 148, 159

Öreg ,f.,DM.,64, 65, 66, 67, 72, 76, 77, 123, 125, 132, 138, 163
*Öreg Gulivër,*f.,B.,72, 139, 159
*Öreg Gülte,*f.,I.,139, 146, 151
*Öreg Kaludër,*f.,B.,132, 139
*Öreg Mütyür,*f.,I.,136, 139, 146, 151
*Öreg Nyúlam,*f.,B.,139
*Öreg Röce,*f.,I.,139, 146, 151
*Öreg Tarasz,*f.,DM.,139
*Öreg Traja,*f.,B.,139
*Óriás,*f.,B.,72, 132, 159
*Őrmestër,*f.,H.,77, 123, 136, 139
*Orosz,*f./d.,B./DM./H./I.,73, 80, 84, 85
*Orrszarvú,*d.,DM.,106
*Orsó-Korsó-Borsó,*d.,DM.,103
*Orvos,*f.,H.,77, 84
*Örzsebige,*d.,B.,103
*Osi,*f.,H.,70, 144, 150
*Oszi,*f.,DM.,80
*Őszibarack,*d.,I.,107
*Öszti,*f.,DM.,70, 131
*Öszvér,*f.,DM.,70, 161
*Otëlló,*f.,DM./H.,75, 85, 122, 131, 132
*Pacs,*d.,DM.,109
*Pajszërka,*f.,H.,80, 123, 137, 149
*Pakó,*f.,H.,70
*Palacsinta,*d.,H.,107
Pali ,f.,DM.,71, 138
*Palotapincsi,*d.,I.,105
Pampi ,f.,H.,74
*Panel,*f.,I.,72, 136, 144, 148, 159
*Pantófli,*f.,I.,79, 136, 144, 160
*Pap,*f.,B./DM.,77, 83, 85, 137
*Papa,*f.,DM./H., 80, 85
*Pápa,*f./d.,I.,80, 102, 131, 138, 144, 148
*Pápaji,*f.,H., 71, 131
*Pápaszem,*d.,DM.,106
*Pápaszemes,*d.,I.,106
*Papesz,*d.,B.,102
*Papírzsebkendő,*d.,B.,109
*Paprikás,*f./d.,I.,75, 107, 136, 145, 150, 160
*Paprikáskrumpli,*f.,I.,75, 84, 131, 136, 144, 150, 160
*Papucs,*f.,I.,80, 138, 144, 148
*Paraszt,*f.,DM./I.,77, 80, 85, 136, 144, 148
*Párki,*d.,B.,40, 103, 114
*Parti,*f.,DM./H.,77, 85, 131, 137
*Paszuj Bableves,*f.,H.,75, 126, 139, 151, 160
*Pati,*f.,I.,77, 131, 137, 145, 150
*Pati Peti,*d.,I.,108
*Patkány,*d.,DM.,110
*Pattyi,*f.,I., 80, 136, 146, 155, 161
*Patyo,*d.,H.,103, 114
*Paulisz,*d.,I.,109
*Pavúk,*d.,I.,101, 113
*Pé,*f.,H.,131, 132
*Pebri,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Pëci,*f.,I.,77, 123, 127, 136, 144
*Pecó,*f.,I.,80, 131, 138, 146, 155
Pedrem ,f.,I.,75, 84, 137, 145, 151
*Pées,*f.,H.,71, 154
*Pëjszom,*f.,I.,80, 123, 131, 136, 155
*Pék,*f.,DM./H.,77, 83, 85, 139
Pëkënc ,f.,I.,80, 84, 123, 131, 138, 146, 155
Pëló ,f.,DM.,70, 121, 149
*Pempörsz,*d.,I.,105, 116
*Pénztáros,*f.,DM.,77, 158
*Pëpës,*f./d.,DM./H.,80, 123, 131
*Pëpó,*f.,I.,70, 94, 122, 131, 136, 154
*Përka,*f.,I.,75, 122, 126, 137, 144
*Pesti nő,*f.,H.,75, 139
*Pete,*d.,I.,103
Pétër ,f.,B.,80, 138
*Péterbandi,*f.,I.,71
*Pëtkó,*f.,DM.,70, 121, 128, 138
*Petruzslen,*d.,H.,103, 114

*Pétya,*f.,B.,70, 150
*Petyele,*f.,I.,75, 136, 144, 151
*Pici,*f.,I.,72, 85, 137, 145
*Picur,*f./d.,I.,72, 105, 136, 150
*Pidász,*f.,I.,80, 136, 139, 146, 155
*Pidbul,*f.,DM.,80
*Piftya,*f.,H.,70
*Piha,*f.,I.,55, 76, 131, 137, 146
*Pihe,*d.,I.,103
*Píka,*f.,I.,73, 84, 124, 136, 144, 154, 161
*Pikasszó,*f.,DM.,77
*Pike,*f.,I.,80, 136, 146
*Pikki,*d.,H.,103
*Pilisz,*f.,I.,74, 126, 136, 144
*Pille,*f.,I.,72, 136, 145
*Pilóta,*f.,H.,77, 131
*Pilpi,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Pimpa,*f.,H.,80
*Pincér,*d.,I.,33, 102
*Pingyúr,*f.,I., 72, 136, 145, 149, 162
*Pinki,*d.,I.,103, 116
*Pinokkió,*d.,I.,106
*Pintér,*f.,DM.,77
*Pinty,*d.,H.,102
*Pintyi,*d.,B.,102
*Pintyő,*d.,I.,107
*Pipa,*f./d.,H./I.,75, 108, 109, 136, 144, 148, 160
*Pipamatyi,*f.,I.,75, 136, 144
*Pipás,*f.,DM./I.,75, 85, 131, 136, 145, 150
*Pipi ,*f.,DM.,53, 70, 131, 132, 141, 151
*Pirák,*f.,I.,67, 72, 131, 136, 145, 148, 161
*Pirci,*f.,I.,72, 136, 145, 153, 161
*Pirica,*f.,I.,73, 136, 145, 149, 162
*Piros,*f.,I.,73, 136, 145
*Piruló Galóca,*d.,I.,107
*Piskóta,*f.,H.,73, 131, 159
*Pislancs,*f.,B.,73, 145, 151
*Písz,*d.,DM.,110
*Piszka,*f.,B.,80
*Piszkátki,*f.,I.,76, 131, 137, 144
*Pite,*d.,I.,103
*Pitló,*f.,I.,80, 138, 146, 155
*Pityke,*f.,B./DM.,70, 80, 85
*Pítyú,*f.,I.,71, 131, 138, 144
*Pivëcsko,*f.,H.,75, 92, 154
*Pléplé ,*f.,B.,79, 85, 138, 151, 161
*Plészabó,*f.,DM.,77, 131
*Plëtyka,*f.,I.,75, 122, 136, 144
*Plútó,*d.,DM.,109
*Poca,*d.,DM.,103
*Pocik,*f./d.,B./H./I.,32, 72, 85, 105, 106, 136, 138, 144, 158
*Pocok,*f.,I.,72, 137, 144
*Pógár ,*f.,H.,77, 125, 138
*Pöhő,*f.,I., 53, 137, 144
*Pók ,*f.,H.,80, 138
*Pontos ,*f.,B., 74, 138, 158
*Ponty,*f.,DM., 73, 159
*Popper,*d.,B.,102
*Pór ,*f.,B.,80, 128, 138
*Póstás,*f.,B./H.,77, 83, 85, 125, 137, 149
*Pösze,*d.,I.,106
*Potypal,*f.,I.,73, 137, 144, 161
*Pözsó,*d.,DM.,108
*Prantyi,*f.,I.,80, 94, 137, 146, 155
*Prëdszëda,*f.,DM.,77, 93, 123, 131, 154
*Préssajt,*f.,DM.,79, 131, 133
*Prëtyëka,*f./d.,DM.,80, 123, 131, 132
*Pretyusz,*d.,DM.,104
*Prior,*f.,H.,77, 94, 131, 144, 154
*Pripacs,*f.,I.,73, 137, 144, 153
*Proli,*f.,I.,77, 138, 144, 149
*Próza,*d.,H.,103
*Prücsike,*d.,DM.,102
*Prücsök,*d.,DM.,102
*Pruttyos,*f.,DM.,80, 161

*Puccom,*f.,I.,73, 131, 138, 145, 152
*Púcsó,*f.,I.,79, 131, 133, 137, 145, 154
*Puding,*d.,DM./H.,107
*Puha,*f.,I.,74, 131, 137, 145
*Pújó,*f.,I.,73, 126, 137
*Pulkó,*f.,I.,80, 131, 137, 146, 155
*Pülű,*f.,I.,74, 126, 131, 137, 145
*Pulykás,*f.,I.,131, 137, 145, 150, 159
*Pulykatojás,*d.,I.,106
*Pumukli,*d.,I.,107
*Pupos,*f.,I.,32, 73, 124, 137, 145, 152
*Puppe,*f.,H.,80, 131, 161
*Puppínó,*d.,DM.,110
*Pusek,*d.,B.,102
*Püspök,*f.,I.,80, 137, 144, 148
*Puszi,*f.,I.,75, 138, 144
*Puttyi,*f.,I.,73, 131, 137, 146, 155
Putyi ,f.,DM.,53, 74, 138
*Rács,*d.,B.,102
*Ragacs,*d.,I.,103
*Ragasztó,*f./d.,H., 70, 104, 161
*Ragya,*d.,DM.,106
*Ragyás,*d.,DM.,106
*Ragyaszkóp,*d.,DM.,106
*Rák,*d.,I.,103
*Ramecs,*f.,I.,80, 137, 146, 155
Rancsó ,f.,DM.,71, 138, 139
*Randa,*d.,I.,101
*Randafej,*d.,DM.,106
*Ratya,*f.,I., 70, 137, 143, 148, 161
*Ravasz,*f.,H.,22, 74, 131, 138
*Ráz,*d.,B.,102
*Rebeka,*d.,B.,103, 118
*Réce,*f.,H.,80, 127
*Recsmecs,*f.,I.,77, 131, 137, 146, 151
*Rege,*d.,B.,102
*Rëna,*f.,I.,137, 144
*Rendőr,*f.,I.,77, 137, 144, 150
*Répa,*d.,B./DM./H./I.,102, 103
*Repce,*d.,H.,102
*Répuska,*d.,H.,103
*Rere,*f.,I.,76, 137, 146, 151
*Retek,*d.,B./DM.,102, 103
*Révész,*f.,DM.,77, 149
*Rézmáj,*f.,DM.,75
*Rëzsa,*f.,B.,76, 92, 123
*Ricsu,*f.,I., 80, 131, 137, 146, 155
Rípás ,f.,B.,71, 124, 125, 138
*Riska,*f./d.,DM./H.,70, 103, 154
*Rószëgës,*f.,DM.,75, 124
*Rivaldó,*d.,B.,108
*Rizsa,*f./d.,B./H.,75, 92, 93, 103, 114, 154
*Roberto Baggio,*d.,B.,116
*Robot,*d.,I.,102
*Rodosz,*d.,H.,109
Róka ,f.,DM.,72, 137
*Roki 8,*d.,DM., 105, 116, 119
*Rokkant,*f.,B./I.,53, 73, 85, 136, 138, 139, 145, 148
*Rokkerik,*d.,H.,103
*Román,*f.,B.,80
*Ronaldó,*d.,B.,108
*Rossz,*f.,I.,74, 138, 145, 158
*Rotovátor,*d.,I.,102
*Rozálicska lelkecske,*d.,H.,103
*Rozi,*f./d.,DM./I.,70, 71, 110, 137, 138, 143, 151, 161
*Rózsa,*d.,I.,102
Rozsdás ,f.,I.,73, 131, 137, 145, 150
*Rózsika,*d.,B.,103, 118
*Rudi,*f.,I.,71, 137, 144
*Rumos,*f.,I.,75, 131, 138, 145, 150, 160
*Rusz,*d.,DM.,113
Ruszki ,f.,B.,80, 94, 102, 132, 133, 137, 154
*Rúzsabukor,*f.,I.,75, 124, 131, 137, 144, 152, 160

*Sajtkukac,*d.,I.,105
*Sakre,*f.,I., 80, 131, 137, 146, 155
Sallai ,f.,B.,77, 132, 133, 138, 145
*Samu,*f.,B./H./I.,37, 70, 71, 85, 86, 132, 137, 138, 139, 143
*Sana,*f.,I.,137, 145, 152
*Sanci,*f.,B.,80, 148
*Sánta,*f.,B./DM./H.,66, 71, 73, 85, 86, 139, 158
*Sanyuka,*f.,I.,80, 137, 144, 150
*Sápadt,*d.,B.,102
*Sápadt Béka,*d.,B.,104
*Sapka,*f./d.,H./I.,73, 102, 160
*Sárga Béka,*d.,B.,104
Sárgalovas ,f.,DM.,104
*Sárga Répa,*d.,B.,80, 138, 159
*Sáska,*d.,I.,103
*Saso,*d.,DM.,106, 114
*Sátán,*d.,B.,102
*Satka,*f.,I.,52, 79, 92, 127, 131, 137, 144, 154, 160
*Sefcsenkó,*d.,B.,104
*Sëingëm Sëruhám,*f.,H.,80, 139, 151
Selejt ,f.,H.,80, 84
*Senkárka,*d.,B.,102
*Seperki,*f.,I.,79, 137, 145, 151
Sërës ,f.,B.,71, 122, 138
*Sërif,*f.,DM./H.,74, 77, 85, 86, 122, 123, 142
*Sërlok,*f.,DM.,74, 93, 154
*Schwarzenegger,*d.,DM.,105, 116
*Sicc,*f.,I.,54, 79, 131, 137, 146, 161
*Sídër,*f.,H.,80
*Silány,*f.,H.,72
*Simon és Péter,*d.,I.,109
*Sina,*f.,H.,70, 148
*Sinó,*f.,I.,80, 131, 137, 146, 155
*Sintér,*f.,I.,75, 137, 144, 148
*Sipi,*d.,I.,102
*Sipos,*f.,I., 32, 53, 75, 131, 137, 145, 152
*Sipsi,*d.,I.,102
*Sirály,*d.,H.,103
*Sítyú,*f.,I.,77, 131, 137, 146
*Skobë,*f.,H.,80, 123
*Slöki,*f.,B.,80, 132
*Smakszi,*f.,H., 70, 131, 149
Snajdër ,f.,B.,77, 94, 123, 132, 139, 154
*Sógor,*f.,I.,74, 137, 144, 148
Sója ,f.,B.,75, 138, 160
*Sokotyi,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Soli,*f.,I.,80, 131, 137, 146, 155
*Soma,*d.,DM./H.,102, 105
*Songoku,*d.,B.,110
*Sopszi,*f.,H.,80
*Sör,*d.,B.,104
*Sörö,*d.,B.,104
*Sóska,*f.,DM.,70
*Sottër,*f.,H.,77, 123
*Sötyi,*f.,H.,80, 131, 161
*Spekacski,*d.,I.,40, 105, 114
*Stefi,*f.,I.,70, 92, 137, 144, 154
*Stekker,*d.,H.,105, 115, 116
*Stemberg,*f.,I.,79, 94, 137, 144, 154
Stiri ,f.,B.,80, 93, 137, 145, 154
*Stoki,*d.,I.,106
*Strogi,*d.,I.,110
Stüszi Vadász ,f.,DM.,75, 85, 139, 151
*Suba,*f.,I., 74, 137, 144, 148, 160
*Sucingër,*f.,I.,80, 84, 124, 137, 146, 155
*Südi,*f.,I.,77, 127, 131, 138, 152
*Sudri,*f.,I.,73, 131, 137, 146
*Sügér,*d.,DM.,109
*Sujok,*f.,B.,72, 138, 160
Süket ,f.,B.,73, 139
*Sukó,*f.,H., 80, 146
*Sumjënka,*f.,DM.,75, 85, 92, 93, 154
*Sunci,*d.,B.,102
*Sündisznó,*d.,DM.,105

*Süni,*d.,DM./I.,103, 105, 116
*Sunka,*f./d.,B./DM./I.,72, 76, 85, 86, 92, 93, 105, 114, 124, 137, 144, 154, 159, 160
*Sunkatermelő,*f.,B.,77, 92, 93, 124
*Sunnyogó,*d.,B.,107
*Sunta,*f.,DM./H.,74, 80, 85, 131, 137
*Sunyi,*f./d.,H./I.,74, 103, 107
*Süpemény,*d.,I.,109
*Surmuc,*f.,I.,74, 137, 146
*Surtyi,*d.,I.,107
*Süske,*f.,DM., 80, 138, 161
*Susu,*d.,B.,110
*Süsü,*d.,DM.,106
*Susztër,*f.,B./DM./H.,78, 83, 85, 123, 125, 138, 139
*Sútyel ,*f.,B.,74, 138
*Szabó,*f.,B./DM./H.,78, 83, 85, 86
*Szaddam,*d.,DM.,110
*Szagla,*f.,I.,78, 83, 85, 86
*Szakadt harisnyás,*d.,B.,106
*Szakállas ,*f.,DM.,72, 85, 138, 158
*Szalinszki,*d.,H.,102
*Szamaras,*f.,B./I., 80, 85, 138, 145, 150, 159
*Szamszung,*d.,DM.,104
*Szandi,*f.,H.,74, 160
*Szandokán,*d.,H.,106
*Szanitka,*d.,H.,103, 114
*Szántó ,*f.,DM.,78, 138, 145
*Szapora,*f.,I.,32, 72, 131, 138, 145
*Szarka,*f.,I.,22, 72, 138, 144, 148, 159
*Szarpacák ,*f.,B.,76, 85, 161
*Szarszippantó Kisiparos,*f.,H.,78, 139, 161
*Szásszorszíp,*f.,H.,71
*Szatyi,*f.,I.,52, 53, 74, 131, 138, 144, 149
*Szatyor,*f./d.,H.,80, 104, 131
*Százhektáros,*d.,DM.,109
*Szebasztián,*d.,I.,103
*Szegye,*f.,I.,79, 139, 144, 152
*Szellák,*f.,B.,78, 85
*Szëmbe ,*f.,H.,77, 123, 138, 145
*Szëmës,*f.,H.,73, 122
*Szëmüvegës ,*f.,DM., 73, 122, 138
*Szenny,*d.,DM.,106
*Szép Róza,*d.,H.,104
*Szepesi ,*f.,B.,73, 139, 159
*Szepi ,*f.,H.,80, 84, 131, 132
*Szidi ,*f.,H., 71, 84
*Szigi,*f.,B.,70
*Szíjjártó,*f.,I.,78, 125, 131, 138, 144, 153
*Szilaj ,*f.,B.,55, 79, 80, 139, 142
*Szilaj Szikláné,*f.,DM.,139
*Szilva,*d.,H.,102
*Szilvafa,*d.,DM.,103
*Szilvamag,*d.,H.,102
*Szimba,*d.,I.,105, 116
*Szimulancs,*d.,DM.,106
*Színási,*f.,H.,71, 125, 131
*Szinkler,*f.,DM.,70, 93
*Szinko,*f.,H.,76, 92, 154
*Szintetizátor,*d.,I.,108
*Szinyurám,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Sziporka ,*f.,DM.,74, 85, 86
*Szíső ,*f.,B./DM.,77, 85, 124, 138, 139
*Sziszi,*d.,I.,106
*Szittyir,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Szityóka,*f.,I.,76, 131, 138, 144
*Szivar,*f./d.,DM./H./I.,75, 80, 85, 108, 109, 131, 132, 137, 144, 148, 160
*Szívós,*f.,I., 32, 72, 138, 145
*Szívtipró,*d.,B.,104
*Szkiss,*d.,B.,102
*Szkisske,*d.,B.,102
*Szku,*f.,H.,71, 154
*Szlatyëk,*f.,H.,80
*Szlifka,*d.,H.,102, 113
*Szlipi,*d.,I.,110, 116

*Szloveszo,*d.,B.,102, 113
*Szlovi,*d.,B.,102
*Szöcske,*d.,B.,102
Szódás ,f.,DM.,78, 85, 92, 99, 131, 141, 161
*Szőke herceg,*f.,DM.,72, 139, 159
*Szőke Veszedelem,*d.,I.,109
Szopós ,f.,H.,79, 138
Szopszi ,f.,B.,80, 85, 144
*Szőri,*f.,I., 72, 131, 138, 145, 150, 162
*Szőrme,*f.,I.,72, 137, 144
Szörnyű ,f.,DM.,74, 138
*Szőrös,*f.,B./DM.,72, 85, 138
*Szöszi,*d.,B./DM./I.,105, 118
*Szöszke,*f./d.,B./I.,72, 105, 138, 149, 162
*Szoszó,*f.,H.,70, 151
*Szotyi,*f./d.,DM./H.,70, 104, 117, 142, 149
*Szpidi Gonzálesz,*d.,DM.,105, 116
*Sztolár,*f.,H.,78, 92, 154
*Szűcs,*f.,DM.,78
*Szucsëk,*f.,H., 80, 123
*Szúnyog,*f.,DM.,72, 85, 106, 158
*Szuper Rudi,*d.,I.,107
*Szuperman,*d.,I.,106, 116
*Szürcsi,*f.,H.,75
*Szurdik,*f.,H.,80
*Szurkos,*f.,H.,72
*Szuszëd,*f.,H., 80, 161
*Szuszi,*f.,H.,73, 132, 138
Szuszmák ,f.,B.,91, 93
*Szutykos,*f.,I.,74, 137, 145, 150
*Szütyög,*f.,I.,80, 137, 146
*Szuzsanna,*d.,I.,109
*Tacsi,*f.,I.,80, 131
*Tacsúr,*f.,I., 80, 137
*Takács,*f.,DM./H.,66, 78, 83, 85, 138, 158
*Taki,*d.,DM.,102, 117
*Taki bá,*d.,B.,102
Taknyos ,f.,B.,73, 138
*Tamás,*f.,I.,53, 137, 143
*Tancër,*f.,I.,80, 137, 146, 155
*Tankuszkiszkusz,*d.,I.,110
*Tantusz,*f./d.,I.,53, 80, 104, 131, 138, 144, 148
Tar ,f.,DM., 72, 138
*Tarasz,*f.,DM.,70, 77, 148
*Tarisznya,*f.,B.,74, 160
*Tarka,*f.,I.,72, 139, 145
*Tasi,*f.,H.,80
*Táskás,*d.,I.,108
*Taszi,*f.,H.,80
*Tatas,*f.,H.,73, 161
*Tatrasz,*d.,B.,101
*Taxis,*f.,H.,78
*Téeszesze,*f.,DM.,75, 151
*Tehénsegg,*d.,DM.,105
*Tehenyes,*f.,B.,78, 125, 139
Tejes ,f.,B.,78, 138
*Tekergő,*d.,I.,103
Tel ,f.,H.,78, 142
*Telke,*f.,I.,80, 131, 137, 144, 152
*Tempe,*f.,I.,53, 80, 94, 131, 138, 146, 155
*Tepszi,*d.,I.,110
Tëra ,f./d.,DM./H.,71, 122, 138
*Teréz,*d.,H.,105
*Terminátor,*d.,B.,105
*Terminátor Szalonna,*d.,I.,105
*Tesco,*d.,B.,109
*Tetű,*f.,I.,137, 138, 144, 148
*Tézsé,*d.,H.,104
*Thomas Magnum,*d.,DM.,103, 116
*Ticsinki,*d.,DM.,40, 105, 114
*Tímea,*d.,B.,103, 118
*Tingi,*f.,I.,80, 131, 137, 145
*Tinta,*d.,DM./I.,103
*Tintás,*d.,I.,109
*Tisi,*f.,I.,80, 131, 138, 146, 155
*Tisza,*f.,I.,53, 85, 97, 131, 138, 143

*Tisza Kálmán,*f.,H.,80
Tíszí ,f.,H.,78
*Titti,*d.,I.,105
Tivolë ,f.,H.,76, 84, 94, 151, 154
*Tóbiás,*d.,I.,103
*Tocskáné,*f.,DM.,76, 94, 154
*Tódi,*d.,I.,106
*Tofola,*f.,DM.,73, 161
*Tohony,*d.,DM.,101
*Töke,*f.,B./I.,73, 80, 85, 131, 138, 144, 152
*Tökfej,*d.,DM.,106
*Töki,*f./d.,DM.,80, 104, 106, 131
*Tökmag,*d.,DM.,105
*Tokmányorú,*f.,H.,73
Tolás ,f.,I.,73, 131, 137, 144, 153, 161
Tölötölö ,f.,H.,73, 84, 151
Toma ,f.,DM.,81, 94, 142, 154
*Tomasz,*f.,B./H.,81, 85, 93, 154
*Tompa,*d.,H.,32, 106
*Tóni,*d.,I.,104
*Tónyó,*d.,I.,105
*Tóparti,*f.,DM./H.,77, 85, 138
*Töpörtyű,*d.,DM.,105
*Töpszli,*d.,I.,105
*Tora,*f./d.,H., 81, 110
*Torësz,*f.,B.,81, 124, 132, 149
*Torgyán mérnök úr,*f.,DM.,74, 139, 159
*Torma,*f.,I., 79, 131, 137, 144, 148
Töröttő ,f.,B.,71
*Törpe,*f./d.,B./DM./I.,72, 85, 105, 131, 137, 138, 145
*Törpi,*d.,I.,105
*Törpilla,*f./d.,DM./I.,72, 105, 159
*Toszka,*f.,B.,81
*Tote,*f.,H.,70, 149
*Totor,*f.,I.,73, 131, 137, 144, 153
*Totti,*d.,DM.,102
*Totya,*d.,DM.,102
*Tözsö,*f./d.,H.,71, 104, 131, 144, 154
Tracok ,f.,B.,79, 125, 138
*Trafik,*f.,I.,78, 131, 138, 144, 148
*Tragyanka,*f.,I.,71, 84, 137, 143, 151
*Traki Szaki,*d.,DM.,108
*Treszka,*d.,DM.,40, 107, 115
*Trezegé,*f.,H.,73, 94, 154
*Tring,*f.,I.,79, 131, 137
*Trombitás,*f./d.,H./I.,76, 109
*Trotyësz,*f.,H.,81
*Trücsi,*f./d.,I.,81, 103, 131, 137, 144
Tű ,f.,H.,78, 138, 160
*Tubi,*f.,I.,79, 97, 136, 137, 146, 161
*Tucsakos,*f.,DM.,81
*Tücsi,*f./d.,B./DM./I.,72, 102, 105, 131, 138, 144, 149
*Tücsök,*f./d.,B./I.,72, 109, 137, 138, 144, 148, 158
*Túdám,*f.,I.,81, 138, 146
*Tudós,*d.,I.,106
Tuki ,f.,H.,81, 84
*Tulipán,*f.,B.,73
*Tuna,*f.,I.,73, 138, 144, 153, 161
*Tuncsi,*f.,I.,81, 137, 146, 155
Tündér ,f.,H.,76, 142
*Tündérbanda,*d.,H.,103
*Tündérke,*d.,H./I.,103, 107, 142
*Tungli,*f.,I.,72, 137, 145, 161
*Tűnyanya,*d.,DM.,103
*Tupisz,*f.,I.,81, 137, 146, 155
*Türencs,*f.,I.,74, 137, 145, 153
*Túrós,*f.,H.,76, 160
*Turpi,*f.,B.,81, 146
*Tuskó,*d.,DM.,106
*Tuti a Rudi,*d.,I.,108
*Tutika,*d.,DM.,106
Tuttam ,f.,I.,76, 84, 138, 145, 151
*Tutus,*f.,I.,81, 131, 134, 136, 138, 146

*Tutyësz,*f.,B.,74, 122, 149
*Tüzér ,*f.,B.,78, 132, 138, 149
*Tüzes,*f.,I.,138, 145, 150
*Tyárgabogjáttyúk,*f.,I.,73, 84, 137, 153, 161
*Tyatya,*f.,H.,81, 161
*Tyátyúrepettyű ,*f.,I.,73, 145, 161
*Tyika,*f.,I.,74, 92, 131, 138, 145, 154
*Tyopla,*f.,I.,137, 146
*Tyűgér,*f.,I.,73, 124, 137, 144, 153, 161
*Tyúkesz,*d.,DM.,106
*Tyumi,*f.,H.,81, 161
*Tyurtyó,*f.,I.,81, 137, 146, 155
*Tyutyuritya,*f.,I.,73, 124, 137, 144, 154, 161
*Uborka,*d.,B.,109
*Übrühü,*f.,H., 71, 161
*Ufó,*f./d.,DM./H./I.,71, 93, 104, 110
*Ugri,*f.,I.,72, 138, 145
*Ugrifüles,*d.,DM.,106
*Ugrik zsaba,*d.,I.,102, 113, 115
*Uhu,*d.,H.,104
*Úr,*f.,B.,75, 139
*Ürge,*f./d.,DM./I.,138, 144, 148
*Urka ,*f.,B.,81, 127, 139, 142
*Üszög,*f.,I.,72, 137, 144
*Útkaparó,*f.,DM.,78, 150
*Uzsgyi,*f.,H.,72
*Uzsi,*d.,H.,102
*Uzsibuzsi,*d.,H.,102
*Vacak,*f.,H./I.,72, 74, 85, 131, 139, 145
*Vacó,*f.,I.,81, 139, 146, 155
*Vacsora,*f.,I.,81, 131, 139, 144, 148
*Vadkan,*d.,I.,102
*Vadőr,*f.,DM.,78
*Vajlingvalagú,*f.,H.,73, 125
*Vak ,*f.,B./DM.,73, 85, 138, 139
*Vak Béla,*d.,I.,102
*Vakand,*f.,I.,81, 137, 144
*Valënt ,*f.,H.,70, 84, 121, 151
*Vandër ,*f.,H.,77, 138, 154
*Vangelis,*d.,DM.,103, 116
*Vanya,*f.,H.,81
*Vanyáéké,*d.,B.,102
*Varangy,*d.,I.,102
*Vargánya,*d.,I.,102
*Vargesz,*d.,B.,102
*Vári ,*f.,DM.,71, 138
*Varjú,*f.,H.,81
*Vasfickó,*d.,DM.,102
*Vasgyúró,*d.,B.,105
*Vasi ,*d.,DM.,102
*Vasington,*d.,DM.,102, 116
*Vastag ,*f.,B.,72, 138
*Vasutas,*d.,DM.,107
*Vaszti,*d.,I.,107
*Vege,*d.,DM.,109, 118
*Vejszi,*f.,B.,70, 93, 154
*Velő,*f.,DM.,81
*Veréb,*f.,DM.,81, 127, 131, 133
*Vërës ,*f./d.,H./I.,71, 131, 138
*Verizsnyika,*d.,H.,103
*Vermut,*d.,H.,103
*Veta,*d.,H.,103, 114
*Viccsi,*f.,I., 71, 137, 144
*Vice,*f.,I., 79, 131, 138, 144, 149
*Vidi,*d.,H.,102
*Vidor,*d.,B.,107
*Vigyori,*d.,B./DM.,107
*Vikikotor,*d.,H.,107
*Vinëtu ,*f.,DM.,72, 84, 85, 94, 122, 154
*Vini,*f.,H., 70, 161
*Virág,*d.,B.,103
*Viszki,*d.,H.,103, 116
*Viszlát,*d.,I.,102, 117
*Viszontlátásra,*d.,I.,102
*Vitíz,*f.,B./DM.,78, 81, 85, 124, 139
*Vitkan,*d.,I.,102

*Vizi,*d.,DM.,107
*Vizicsibe,*f.,I., 75, 84, 137, 144, 150, 159
*Vizikacsa,*f./d.,DM.,75, 107, 159
*Viziló,*f.,DM.,72, 158
*Vöcsör,*f.,I.,81, 138, 146, 155
*Vőgyi ,*f.,DM.,77, 125, 131, 138
*Vojics,*d.,DM.,110
*Vörke,*f.,H.,70, 161
*Vörös,*f.,I.,72, 137, 145
*Vörös Kutya,*d.,DM.,102
*Vörös Róka,*f./d.,DM./H.,81, 102, 139, 151
*Vöröske,*d.,DM.,102
*Vörösné,*d.,DM.,109
*Vukk,*d.,DM.,107
*WC,*d.,I.,109
*Zabánivaló szöllő,*f.,DM.,76, 139, 146, 161
*Zádács,*f.,I.,53, 70, 131, 137, 143, 149
*Zajdaköz,*f.,H.,77, 144
*Zámbó Dzsimi,*d.,I.,102, 116, 142
*Zámbóka,*d.,I.,102
*Zászló,*d.,B./I.,102, 103
*Zënka,*f.,H.,81, 124, 146
*Zetor,*d.,I.,108
*Zeusz,*d.,I.,108
*Zicsi,*f.,I.,79, 137, 144
*Zicsó,*f.,I.,76, 131, 139
*Ziszka,*f.,H.,71, 154
*Zita,*d.,B.,103, 118
*Ződtaknyú,*f.,H.,79, 125
*Zombi,*f./d.,DM.,70, 106, 116, 118, 138
*Zommër,*f.,H.,76, 94, 123, 131, 154
*Zongora,*d.,I.,108
*Zörej,*f.,I.,137, 144
*Zorró,*d.,B.,103
*Zotti,*d.,H.,110
*Zsebi,*d.,I.,105
*Zsëllér ,*f.,B.,78, 123, 138
*Zsidó,*f./d.,B./DM./I.,74, 78, 85, 103, 132, 138, 144
*Zsiga,*f./d.,B./DM.,81, 103, 138, 154
*Zsirány ,*f.,B.,74, 85, 132, 138
*Zsíros,*f.,H./I.,80, 85, 137, 145, 150
*Zsíros Bödön,*d.,DM.,105
*Zsitva,*f.,I.,77, 131, 139, 144
*Zsivány,*f./d.,DM./I.,74, 107, 131, 137, 145
*Zsnyika,*d.,H.,109
*Zsofré,*f.,H.,81, 94, 154
*Zsömle,*d.,DM.,102
*Zsömle a Bányarém,*d.,DM.,102
*Zsömlye,*d.,DM.,102
*Zsusztó,*f./d.,B./I.,81, 107
*Zsuzsi,*d.,I.,104
*Zümmögő,*d.,I.,106
*Zümzüm,*d.,I.,105
*Zumzumzum,*d.,B.,110
*Zuzi,*d.,I.,108
*Zúzógép,*d.,DM.,107
*Zuzu,*d.,DM.,104, 117
*Zuzula,*d.,DM.,104